

CVRIA

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Sprawozdanie roczne
2010

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

SPRAWOZDANIE ROCZNE 2010

Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości,
Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg 2011

www.curia.europa.eu

Trybunał Sprawiedliwości
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej
L-2925 Luksemburg
Tel. (352) 43 03 1

Trybunał w Internecie: <http://www.curia.europa.eu>

Ukończono 1 stycznia 2011 r.

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło. Fotografie mogą być powielane wyłącznie w kontekście niniejszej publikacji. Każde inne wykorzystanie wymaga uzyskania zgody Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.

Informacje o Unii Europejskiej można znaleźć na portalu Europa (<http://europa.eu>).

Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2011

ISBN 978-92-829-1034-4

doi:10.2862/47295

© Unia Europejska, 2011

Printed in Luxembourg

WYDRUKOWANO NA PAPIERZE BIELONYM BEZ CHLORU PIERWIASTKOWEGO (ECF)

Spis treści

Strona

Wstęp

Prezes Trybunału Sprawiedliwości Vassilios Skouris	5
--	---

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2010 r.	9
B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2010 r.	11
C – Skład Trybunału Sprawiedliwości	61
1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości	63
2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2010 r.	79
3. Porządek pierwszeństwa	81
4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości	83
D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości	87

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2010 r.	117
B – Skład Sądu	161
1. Członkowie Sądu	163
2. Zmiany w składzie Sądu w 2010 r.	175
3. Porządek pierwszeństwa	177
4. Dawni członkowie Sądu	179
C – Statystyki Sądu	181

Rozdział III*Sąd do spraw Służby Publicznej*

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2010 r.	205
B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej	217
1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej	219
2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2010 r.	221
3. Porządek pierwszeństwa	223
4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej	225
C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej	229

Rozdział IV*Spotkania i wizyty*

A – Oficjalne wizyty i uroczystości w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie i Sądzie do spraw Służby Publicznej	243
B – Wizyty naukowe (2010)	247
1. Podział według rodzaju grup	247
2. Wizyty naukowe – Podział według państw członkowskich (2010)	248
3. Wizyty naukowe – Sędziowie krajowi (2010)	250
4. Tendencje w zakresie liczby i rodzaju odwiedzających (2007–2010)	250
C – Uroczyste posiedzenia	251
D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach	253
 <i>Skrócony schemat organizacyjny</i>	 258

Wstęp

Rok 2010 był dla Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej rokiem konsolidacji wprowadzonych przez traktat z Lizbony reform systemu sędziowskiego Unii. W tym roku rozpoczął się też proces mający na celu wdrożenie najważniejszej z owych reform, a mianowicie przystąpienia przez Unię Europejską do europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka. Podobnie jak do tej pory Trybunał Sprawiedliwości z uwagą będzie śledził przebieg tego procesu w przyszłości.

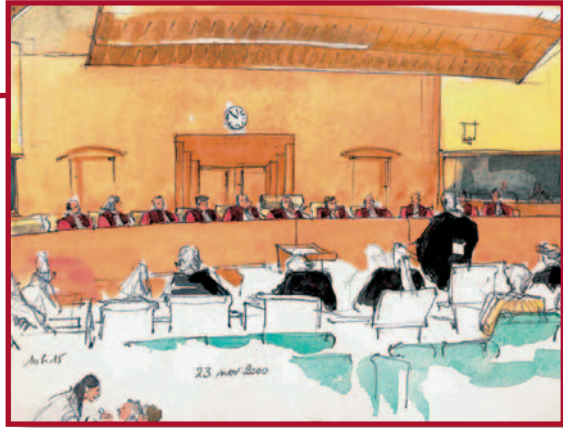
Rok 2010 zapisze się w historii również ze względu na szczególnie wysoką skuteczność i tempo działalności sądowej instytucji. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że w omawianym roku do trzech sądów składających się na Trybunał Sprawiedliwości wpłynęło ogółem 1406 spraw, co stanowi najwyższą liczbę w historii instytucji i świadczy o stałym wzroście liczby sporów rozstrzyganych na podstawie prawa Unii. Ponadto odnotowania wymaga także ogólne skrócenie czasu trwania postępowań, bardzo znaczące w szczególności w odniesieniu do spraw prejudycjalnych.

Wreszcie w ubiegłym roku byliśmy świadkami odejścia dwóch członków i sekretarza Trybunału oraz czterech członków Sądu, co było w głównej mierze powiązane z częściowym odnowieniem składu. Należy zauważyć, że mianowanie nowych członków Trybunału i Sądu po raz pierwszy odbyło się zgodnie z nową procedurą wprowadzoną przez traktat z Lizbony, a mianowicie po zaopiniowaniu kandydatur przez komitet, o którym mowa w art. 255 TFUE.

Niniejsze sprawozdanie dostarcza czytelnikowi kompletnego przeglądu rozwoju i działalności instytucji w roku 2010. Jak co roku zasadnicza część sprawozdania rocznego poświęcona jest zwięzłemu, lecz wyczerpującemu omówieniu działalności orzeczniczej, w ścisłym tego słowa znaczeniu, Trybunału Sprawiedliwości, Sądu i Sądu do spraw Służby Publicznej. Dane statystyczne odnoszące się do każdego z wymienionych sądów uzupełniają i ilustrują przedstawioną analizę działalności sądowej w 2010 r.

V. Skouris
Prezes Trybunału Sprawiedliwości

Rozdział I

Trybunał Sprawiedliwości

A – Zmiany organizacyjne w Trybunale Sprawiedliwości i jego działalność w 2010 r.

Prezes Vassilios Skouris

Pierwsza część sprawozdania rocznego przedstawia w sposób syntetyczny działalność Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w 2010 r. Zawiera ona w pierwszej kolejności krótkie omówienie zmian organizacyjnych, jakie zaszły w tej instytucji w minionym roku, ze szczególnym uwzględnieniem zmian instytucjonalnych, które nastąpiły w Trybunale Sprawiedliwości, a także przeobrażeń w jego wewnętrznej strukturze organizacyjnej i metodach pracy. W drugiej kolejności obejmuje ona analizę danych statystycznych dotyczących ilości pracy i średniego czasu trwania postępowań. W trzeciej kolejności przedstawiony został, jak co roku, rozwój orzecznictwa w poszczególnych dziedzinach.

1. Z uwagi na to, że jednym z założeń traktatu z Lizbony było przystąpienie Unii Europejskiej do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC), w tym roku rozpoczął się proces mający na celu realizację tego przedsięwzięcia. Pierwszy etap tego procesu został już ukończony, a Komisja Europejska uzyskała mandat do prowadzenia negocjacji z Radą Europy. Przystąpienie Unii Europejskiej do EKPC niezaprzeczalnie wywrze skutki w zakresie sądowego systemu Unii jako całości.

Z tego względu Trybunał Sprawiedliwości z uwagą śledził przebieg tego procesu, a chcąc wesprzeć wysiłki służące owocnej realizacji zamysłu przystąpienia, które porusza dosyć złożone kwestie prawne, przedstawił, w dokumencie opublikowanym w dniu 5 maja 2010 r.¹, swe pierwsze rozważania na temat szczególnego aspektu powiązanego ze sposobem funkcjonowania systemu sądowego Unii. W dokumencie tym Trybunał uznał, że dla poszanowania zasady pomocniczości nierozzerwalnie związanej ze wspomnianą konwencją i zapewnienia właściwego funkcjonowania systemu sądowego Unii konieczne jest stworzenie mechanizmu, który będzie gwarantował rzeczywistą możliwość rozstrzygnięcia przez Trybunał Sprawiedliwości o ważności aktu Unii, zanim Europejski Trybunał Praw Człowieka nie orzeknie o zgodności tego aktu z EKPC.

Wreszcie na odnotowanie zasługują także zmiany wprowadzone w dniu 23 marca 2010 r. do regulaminu postępowania przed Trybunałem (Dz.U. L 92, s. 12). Mają one na celu dostosowanie regulaminu postępowania do zmian wynikających z wejścia w życie traktatu z Lizbony.

2. Statystyki sądowe Trybunału za rok 2010 wskazują, ogólnie rzecz ujmując, na zwiększoną produktywność i bardzo dużą poprawę efektywności w odniesieniu do czasu trwania postępowań. Należy również podkreślić, że w tym roku miał miejsce bezprecedensowy wzrost liczby spraw wniesionych, a w szczególności wpływu przedkładanych Trybunałowi wniosków o wydanie orzeczeń w trybie prejudycjalnym.

W 2010 r. Trybunał zamknął 522 sprawy (liczby netto, uwzględniające połączenia spraw), co oznacza lekki spadek w stosunku do roku poprzedniego (543 sprawy zamknięte w 2009 r.). Wśród tych spraw 370 zakończyło się wydaniem wyroku, a 152 – postanowienia.

Do Trybunału wpłynęło w 2010 r. 631 nowych spraw (niezależnie od połączenia spraw ze względu na istniejące między nimi powiązanie), co świadczy o bardzo dużym wzroście w stosunku do roku 2009 (562 wniesione sprawy) i stanowi najwyższą w historii Trybunału liczbę wniesionych spraw.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_fr_2010-05-21_12-10-16_11.pdf

Sytuacja jest identyczna, jeśli chodzi o wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Ich liczba jest przez drugi rok z rzędu najwyższa z dotychczas zanotowanych i w porównaniu z rokiem 2009 wykazuje wzrost o 27,4% (385 spraw w 2010 r. w stosunku do 302 spraw w 2009 r.).

Jeżeli chodzi o czas trwania postępowań, dane statystyczne są bardzo pozytywne. I tak w przypadku odesłań prejudycjalnych czas trwania postępowania wynosił średnio 16,1 miesiąca. Analiza porównawcza ukazuje, że nigdy dotąd w całym okresie, dla którego Trybunał dysponuje wiarygodnymi danymi statystycznymi, przeciętna długość rozpatrywania odesłań prejudycjalnych nie osiągnęła tak niskiego poziomu jak w 2010 r. Co się tyczy skarg bezpośrednich i odwołań, średni czas rozpatrywania spraw wynosił odpowiednio 16,7 miesiąca oraz 14,3 miesiąca (wobec 17,1 miesiąca i 15,4 miesiąca w 2009 r.).

Poprawę efektywności Trybunału w rozpatrywaniu spraw można również tłumaczyć – poza reformami jego metod pracy podjętymi w ostatnich latach – szerszym wykorzystaniem różnych instrumentów proceduralnych, jakimi Trybunał dysponuje, by przyspieszyć rozpatrywanie niektórych spraw, w szczególności pilnego trybu prejudycjalnego, rozpoznania w pierwszej kolejności, trybu przyspieszonego, procedury uproszczonej i możliwości rozstrzygania bez opinii rzecznika generalnego.

O rozpoznaniu odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym wniesiono w 6 sprawach, a wyznaczona izba uznała, że przesłanki wymagane przez art. 104b regulaminu postępowania zostały spełnione w 5 z nich. Sprawy te zostały zakończone w czasie wynoszącym średnio 2,1 miesiąca.

O zastosowanie trybu przyspieszonego wniesiono dwanaście razy, lecz przesłanki wymagane przez regulamin zostały spełnione jedynie w 4 ze spraw. Zgodnie z praktyką przyjętą w 2004 r. wnioski o zastosowanie trybu przyspieszonego są uwzględniane lub oddalane przez prezesa Trybunału w drodze postanowienia z uzasadnieniem. Ponadto w 14 sprawach zastosowano rozpoznanie w pierwszej kolejności.

Poza tym Trybunał w dalszym ciągu korzysta z procedury uproszczonej ustanowionej w art. 104 § 3 regulaminu postępowania, aby udzielić odpowiedzi na niektóre pytania prejudycjalne. Konkretnie łącznie 24 sprawy zostały zakończone postanowieniem wydanym na podstawie tego przepisu.

Wreszcie Trybunał często robił użytek z wprowadzonej w art. 20 jego statutu możliwości rozstrzygania bez opinii rzecznika generalnego, jeżeli sprawa nie dotyczy nowych kwestii prawnych. Można tu wspomnieć, że w 2010 r. około 50% wyroków wydanych zostało bez opinii (52% w 2009 r.).

W odniesieniu do rozdziału spraw między poszczególne składy orzekające Trybunału należy zaznaczyć, że wielka izba rozstrzygnęła około 14% spraw, izby złożone z pięciu sędziów – 58%, a izby złożone z trzech sędziów – około 27% spraw zakończonych w 2010 r. wyrokiem lub postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie. W porównaniu z rokiem poprzednim należy stwierdzić znaczny wzrost odsetka spraw rozpatrzonych przez wielką izbę (8% w 2009 r.), jak również spadek odsetka spraw rozpatrzonych przez izby złożone z trzech sędziów (34% w 2009 r.).

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji dotyczących danych statystycznych za rok 2010 czytelnik może sięgnąć do części niniejszego sprawozdania poświęconej statystykom sądowym.

B – Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w 2010 r.

Niniejsza część sprawozdania rocznego zawiera omówienie orzecznictwa powstałego w 2010 r.

Kwestie konstytucyjne lub instytucjonalne

W 2010 r. orzecznictwo dotyczące praw podstawowych uległo znacznemu wzbogaceniu.

W wyroku z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-92/09 i C-93/09 *Volker und Markus Schecke* Trybunał miał okazję objaśnić wymogi wynikające z prawa do ochrony danych osobowych, co uczynił, gdy zwrócono się do niego o dokonanie kontroli ważności rozporządzeń (WE) nr 1290/2005 i 259/2008¹, ustanawiających ramy finansowania wspólnej polityki rolnej oraz nakładających obowiązek publikowania informacji na temat osób fizycznych będących beneficjentami środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), nakazujących podanie informacji tego rodzaju do publicznej wiadomości, w szczególności za pośrednictwem stron internetowych prowadzonych przez krajowe instytucje. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zadano Trybunałowi pytanie o relację między prawem do ochrony danych osobowych, proklamowanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej a obowiązkiem przejrzystości w odniesieniu do funduszy europejskich. Trybunał odpowiedział, że publikacja na stronie internetowej imiennych danych dotyczących beneficjentów funduszy i kwot przez nich otrzymanych stanowi, ze względu na swobodny dostęp osób trzecich do strony, ingerencję w prawa zainteresowanych beneficjentów do poszanowania ich życia prywatnego w ogólności, a ochrony ich danych osobowych w szczególności. Aby tego rodzaju ingerencja mogła być uzasadniona, powinna ona być przewidziana ustawowo, z poszanowaniem istoty omawianych praw oraz, zgodnie z zasadą proporcjonalności, być niezbędna i rzeczywiście odpowiadać uznanym przez Unię celom interesu ogólnego, a odstępstwa od tych praw i ich ograniczenia powinny sprowadzać się do tego, co absolutnie konieczne. Na tym tle Trybunał uznał, że wprowadzenie w demokratycznym społeczeństwie podatnicy mają prawo do informacji o wykorzystaniu środków publicznych, niemniej Rada i Komisja powinny były znaleźć właściwą równowagę między poszczególnymi wchodzącymi w grę interesami, co wymagało zweryfikowania, zanim przepisy zostały wydane, czy publikacja danych na pojedynczej stronie internetowej w każdym państwie członkowskim nie wykracza poza to, co jest niezbędne dla realizacji zamierzonych uzasadnionych celów. Trybunał stwierdził więc nieważność określonych przepisów rozporządzenia nr 1290/2005, a także nieważność rozporządzenia nr 259/2008 w całości, nie kwestionując jednocześnie skutków opublikowania przez organy krajowe wykazów beneficjentów pomocy z EFRG i EFRROW w okresie przed dniem ogłoszenia wyroku.

Pozostając nadal przy prawach podstawowych, w dniu 22 grudnia 2010 r. zapadł kolejny ważny wyrok Trybunału Sprawiedliwości (wyrok w sprawie C-279/09 *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft*), dotyczący wykładni zasady skutecznej ochrony sądowej, zgodnie z tym, jak statuuje ją art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej (Dz.U. L 209, s. 1), w brzmieniu zmienionym rozporządzeniem Rady (WE) nr 1437/2007 z dnia 26 listopada 2007 r. (Dz.U. L 322, s. 1) oraz rozporządzenie Komisji (WE) nr 259/2008 z dnia 18 marca 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1290/2005 w zakresie publikowania informacji na temat beneficjentów środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz.U. L 76, s. 28).

Przed sądem krajowym występowały niemiecka spółka prawa handlowego DEB i państwo niemieckie, w sporze dotyczącym wniosku o udzielenie pomocy prawnej, z którym spółka wystąpiła do sądów krajowych. Spółka DEB zamierzała wytoczyć przeciwko Republice Federalnej Niemiec powództwo o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej, w celu uzyskania naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki, jakiej wspomniane państwo członkowskie dopuściło się przy transpozycji dyrektywy 98/30/WE dotyczącej wspólnych zasad w odniesieniu do rynku wewnętrznego gazu ziemnego². Pomocy prawnej odmówiono ze względu na brak spełnienia określonych w niemieckich przepisach przesłanek udzielenia pomocy prawnej osobom prawnym. Sąd orzekający w przedmiocie skargi na wspomnianą odmowę zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, pragnąc się dowiedzieć, czy w kontekście postępowania z powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa, wniesionego na podstawie prawa Unii, zasada skuteczności prawa Unii stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, uzależniającym wniesienie powództwa od uiszczenia zaliczki na poczet kosztów sądowych i wprowadzającym ograniczenia w zakresie udzielenia pomocy prawnej osobom prawnym, które nie są w stanie uiścić tej zaliczki, poprzez wymóg spełnienia bardzo surowych warunków.

Trybunał uznał, że odpowiedzi na powyższe pytanie należy udzielić z uwzględnieniem Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, która od chwili wejścia w życie traktatu z Lizbony zyskała taki sam walor prawny, jak traktaty. Trybunał odwołał się konkretnie do art. 47 karty, który stanowi, że każdy, kto pragnie dochodzić praw i swobód gwarantowanych przez prawo Unii, ma prawo do skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Akapit trzeci omawianego postanowienia stanowi, że „pomoc prawna jest udzielana osobom, które nie posiadają wystarczających środków w zakresie, w jakim jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości”. Trybunał uznał przede wszystkim, że nie można wykluczyć możliwości powołania się na zasadę skutecznej ochrony sądowej zgodnie z tym, jak statuuje ją art. 47 karty, przez osoby prawne w celu uzyskania zwolnienia z uiszczenia zaliczki na poczet kosztów postępowania lub reprezentacji przez adwokata. W świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, który ustanawia prawo do skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, Trybunał wyjaśnił następnie, że do sądu krajowego należy zbadanie, czy przesłanki udzielenia pomocy prawnej stanowią ograniczenie prawa dostępu do sądu, naruszające to prawo w samej jego istocie, oraz czy ich cel jest uzasadniony, i wreszcie, czy istnieje rozsądny stosunek proporcjonalności pomiędzy stosowanymi środkami a zamierzonym celem. Następnie, korzystając z wyznaczników stosowanych w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunał wyszczególnił aspekty oceny, które może uwzględnić sąd krajowy, między innymi: znaczenie, jakie sprawa ma dla powoda, złożoność właściwych przepisów materialnych i proceduralnych, a także, odnosząc się konkretnie do osób prawnych, formę i zarobkowy lub niezarobkowy charakter działalności danej osoby prawnej, jak również możliwości finansowe jej wspólników lub akcjonariuszy.

Kwestia, w jaki sposób sąd krajowy powinien zapewnić że państwo poniesie odpowiedzialność odszkodowawczą w razie uchybienia przez nie swym wspólnotowym zobowiązaniom, nadal rodzi liczne pytania.

W sprawie C-118/08 *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (wyrok z dnia 26 stycznia 2010 r.) sąd krajowy pragnął poznać stanowisko Trybunału na temat stosowania zasady, zgodnie z którą skarga o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa oparta na naruszeniu prawa Unii przez ustawę krajową może zostać uwzględniona jedynie po wyczerpaniu wewnętrznych środków odwoławczych, jeżeli zasada ta nie obowiązuje w odniesieniu do skargi o stwierdzenie

² Dyrektywa 98/30/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. (Dz.U. L 204, s. 1).

odpowiedzialności odszkodowawczej państwa opartej na naruszeniu konstytucji. Trybunał odpowiedział, że prawo Unii stoi na przeszkodzie stosowaniu tej reguły, przypominawszy najpierw zasady obowiązku naprawienia szkody, ciężącego na państwach członkowskich w przypadku naruszenia prawa Unii, zgodnie z zasadą jego pierwszeństwa. W oparciu o zasadę równoważności Trybunał orzekł, że całość uregulowań dotyczących środków prawnych znajduje zastosowanie jednakowo do środków prawnych opartych na naruszeniu prawa Unii oraz do środków opartych na naruszeniu prawa wewnętrznego: przedmiot obydwu rodzajów powództw o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej jest podobny, ponieważ ich celem jest naprawienie szkody poniesionej z winy państwa. W świetle zasady równoważności sama tylko różnica polegająca na odmienności sądu właściwego do stwierdzenia naruszenia prawa nie jest wystarczająca, by zróżnicować te środki prawne.

W wyroku z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-188/10 i C-189/10 *Melki i Abdeli* Trybunał miał sposobność rozstrzygnięcia kwestii zgodności wprowadzonego niedawno we Francji mechanizmu proceduralnego, tzw. *priorytetowego pytania o zgodność z konstytucją*, z prawem Unii. Pozwoliło to Trybunałowi na przypomnienie, że w celu zapewnienia pierwszeństwa prawa Unii funkcjonowanie systemu współpracy między Trybunałem Sprawiedliwości a sądami krajowymi wymaga, by sąd krajowy miał swobodę zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości z każdym pytaniem prejudycjalnym, jakie uważa za niezbędne i to na każdym etapie postępowania, nawet po zakończeniu postępowania wypadkowego, dotyczącego kontroli zgodności z konstytucją. Zatem art. 267 TFUE nie stoi na przeszkodzie istnieniu przepisów państwa członkowskiego, które wprowadzają wypadkową kontrolę zgodności z konstytucją ustaw krajowych, o ile pozostałe sądy krajowe zachowują swobodę:

- zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości, i to na każdym etapie postępowania, nawet po zakończeniu postępowania wypadkowego w sprawie kontroli zgodności z konstytucją,
- stosowania wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia tymczasowej ochrony sądowej praw gwarantowanych w porządku prawnym Unii oraz
- odstąpienia od stosowania, po zakończeniu takiego postępowania wypadkowego, krajowego przepisu ustawowego, jeżeli uważają go za sprzeczny z prawem Unii.

W wielokrotnie już objaśnianej kwestii konsekwencji płynących z wykładni prawa Unii, której Trybunał udziela w wykonaniu swych kompetencji orzeczniczych w trybie prejudycjalnym, wyrok z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-242/09 *Albron Catering* stworzył okazję do przypomnienia, że przy wykonywaniu swych uprawnień przyznanych na podstawie art. 267 TFUE jedynie w wyjątkowych przypadkach Trybunał, stosując ogólną zasadę pewności prawa, będącą immanentną cechą porządku prawnego Unii, może uznać, że należy ograniczyć w stosunku do jakiejkolwiek osoby możliwość powoływania się na zinterpretowany przez niego przepis celem podważenia stosunków prawnych nawiązanych w dobrej wierze. Aby tego rodzaju ograniczenie mogło mieć miejsce, winny zostać spełnione dwie istotne przesłanki, a mianowicie dobra wiara zainteresowanych i ryzyko poważnych konsekwencji. Z tego względu Trybunał orzekł, że skoro nie przedstawiono mu żadnej skonkretyzowanej okoliczności pozwalającej wykazać istnienie ryzyka wystąpienia poważnych konsekwencji związanych z wielką liczbą pozwów, jakie mogą zostać złożone wskutek

wydania wyroku w przedmiocie wykładni dyrektywy 2001/23/WE³, przeciwko przedsiębiorstwom, które uczestniczyły w przejęciach, nie ma potrzeby ograniczania w czasie skutków takiego wyroku.

Jeśli chodzi o wkład Trybunału w ustalenie zakresu skutków umów zawieranych przez Unię z państwami trzecimi, na uwagę zasługuje wyrok z dnia 25 lutego 2010 r. w sprawie C-386/08 *Brita*. Sprawa ta wzbudziła szereg istotnych wątpliwości dotyczących interpretacji umów międzynarodowych, a konkretnie układu stowarzyszeniowego WE–Izrael⁴.

Sąd wyjaśnił, że postanowienia zawarte w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów⁵ mają zastosowanie do umowy zawartej pomiędzy państwem a organizacją międzynarodową, takiej jak układ stowarzyszeniowy WE–Izrael, albowiem postanowienia te stanowią wyraz ogólnego, zwyczajowego prawa międzynarodowego. W szczególności postanowienia układu określające terytorialny zakres jego stosowania należy interpretować w sposób zgodny z zasadą „*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*”. Zważywszy na przytoczone zasady Trybunał orzekł, że organy celne kraju przywozu mogą odmówić przyznania preferencyjnego traktowania ustanowionego na mocy układu stowarzyszeniowego WE–Izrael w odniesieniu do towarów pochodzących z Zachodniego Brzegu. Z innego układu stowarzyszeniowego, czyli z układu WE–OWP⁶ wynika bowiem, że jedynie organy celne Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy są uprawnione do wydawania świadectwa przewozowego, jeżeli dane produkty mogą być uważane za produkty pochodzące z Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy. Tymczasem interpretowanie układu stowarzyszeniowego WE–Izrael w ten sposób, że władze izraelskie mają kompetencje celne w zakresie produktów pochodzących z Zachodniego Brzegu oznaczałoby nałożenie palestyńskim organom celnym obowiązku niewykonywania swych kompetencji, które zostały im nadane na mocy postanowień układu WE–OWP. Taka wykładnia skutkowałaby powstaniem obowiązku podmiotu trzeciego bez jego zgody i byłaby przez to sprzeczna z wynikającą z ogólnego prawa międzynarodowego przytoczoną powyżej zasadą „*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*”, skodyfikowaną w konwencji wiedeńskiej.

Ponadto Trybunał wyjaśnił, że w ramach procedury przewidzianej w układzie stowarzyszeniowym WE–Izrael organy celne kraju przywozu nie są związane przedstawionym świadectwem i odpowiedzi udzieloną przez organy celne kraju wywozu, jeżeli odpowiedź ta nie zawiera dostatecznych informacji, pozwalających na ustalenie rzeczywistego pochodzenia produktów.

Podobnie jak w poprzednich latach dostęp do dokumentów instytucji wywoływał spory, a na szczególną uwagę zasługują w tej dziedzinie trzy wyroki. W wyroku z dnia 29 czerwca 2010 r.

³ Dyrektywa Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (Dz.U. L 82, s.16).

⁴ Układ eurośródziemnomorski ustanawiający stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z jednej strony a państwem Izrael z drugiej strony, podpisany w Brukseli w dniu 20 listopada 1995 r. (Dz.U. 2000, L 147, s. 3).

⁵ Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z dnia 23 maja 1969 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1155, s. 331).

⁶ Eurośródziemnomorski przejściowy układ stowarzyszeniowy w sprawie wymiany handlowej i współpracy między Wspólnotą Europejską z jednej strony a Organizacją Wyzwolenia Palestyny (OWP) na rzecz Autonomii Palestyńskiej Zachodniego Brzegu i Strefy Gazy z drugiej strony, podpisany w Brukseli w dniu 24 lutego 1997 r. (Dz.U. 1997, L 187, s. 3).

w sprawie C-28/08 P *Komisja przeciwko Bavarian Lager* Trybunał zajął się kwestią relacji między rozporządzeniami (WE) nr 1049/2001⁷ i (WE) nr 45/2001⁸.

Rozporządzenie nr 1049/2001 ustanawia ogólną zasadę publicznego dostępu do dokumentów instytucji, lecz zawiera wyjątki, zwłaszcza jeżeli ujawnienie dokumentu naruszyłoby ochronę prywatności lub integralności osoby fizycznej w świetle przepisów Unii dotyczących ochrony danych osobowych. Zdaniem Trybunału, jeżeli wniosek złożony na podstawie rozporządzenia nr 1049/2001 ma na celu uzyskanie dostępu do dokumentów zawierających dane osobowe, przepisy rozporządzenia nr 45/2001 znajdują w pełni zastosowanie. Nie uwzględniając odesłania do prawodawstwa Unii dotyczącego ochrony danych osobowych oraz ograniczając zastosowanie wyjątku do sytuacji, gdy prywatność lub integralność osoby fizycznej zostaje naruszona w rozumieniu art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Sąd dokonał szczególnej i ograniczającej wykładni rozporządzenia nr 1049/2001, która nie odpowiada zamiarowi prawodawcy Unii, którym było stworzenie równowagi między obydwooma analizowanymi rozporządzeniami.

Co do istoty Trybunał orzekł, że Komisja słusznie uznała, iż wykaz uczestników spotkania, które odbyło się w ramach postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego zawiera dane osobowe, i że wymagając, by w przypadku osób, które nie udzieliły wyraźnej zgody, wnioskodawca wykazał konieczność przekazania tych danych osobowych, Komisja działała zgodnie z art. 8 lit. b) rozporządzenia nr 45/2001.

W tym samym dniu Trybunał wydał jeszcze jeden doniosły wyrok z dziedziny dostępu do dokumentów, tj. wyrok z dnia 29 czerwca 2010 r. w sprawie C-139/07 P *Komisja przeciwko Technische Glaswerke Ilmenau*, tym razem dotyczący związku rozporządzenia nr 1049/2001 z rozporządzeniem (WE) nr 659/1999 ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 93 WE⁹. Trybunał uznał, że aby uzasadnić odmowę udzielenia dostępu do dokumentu, o którego ujawnienie się zwrócono, zasadniczo nie wystarczy fakt, że dokument ten ma związek z czynnościami wymienionymi w art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1049/2001. Właściwa instytucja jest zobowiązana wyjaśnić, w jaki sposób dostęp do tego dokumentu mógłby stanowić konkretne i faktyczne naruszenie interesu chronionego wyjątkiem przewidzianym w tym przepisie. Trybunał uściślił jednak, że dopuszczalne jest, by właściwa instytucja wspólnotowa oparła się w tym względzie na ogólnych domniemaniach mających zastosowanie do określonych kategorii dokumentów.

W odniesieniu do postępowań kontrolnych w sprawie pomocy państwa tego rodzaju domniemanie może wynikać z rozporządzenia nr 659/1999, jak również z orzecznictwa w przedmiocie prawa dostępu do dokumentów z akt postępowań administracyjnych prowadzonych przez Komisję. Rozporządzenie nr 659/1999 nie przyznaje zainteresowanym, z wyjątkiem państwa członkowskiego, które odpowiada za przyznanie pomocy, żadnych praw w zakresie dostępu do dokumentów z akt postępowań administracyjnych Komisji. Gdyby bowiem wspomniani zainteresowani mogli na podstawie rozporządzenia nr 1049/2001 uzyskać dostęp do dokumentów zgromadzonych w aktach postępowań administracyjnych Komisji, podważyłoby to działanie systemu kontroli pomocy

⁷ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

⁸ Rozporządzenie (WE) nr 45/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2000 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje i organy wspólnotowe i o swobodnym przepływie takich danych (Dz.U. 2001, L 8, s. 1).

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 traktatu WE (Dz.U. L 83, s. 1).

państwa. Ponadto należy mieć na uwadze, że zainteresowani inni niż uczestniczące państwa członkowskie nie dysponują prawem wglądu do dokumentów postępowań administracyjnych Komisji, a w związku z tym należy uznać, że istnieje ogólne domniemanie, iż ujawnienie dokumentów z akt administracyjnych zagraża co do zasady ochronie celów śledztwa. Takie ogólne domniemanie nie wyklucza prawa zainteresowanych do wykazania, że dany dokument, o którego ujawnienie wnosią, nie wchodzi w zakres wspomnianego domniemania lub że nadrzędny interes publiczny uzasadnia ujawnienie danego dokumentu zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1049/2001.

Podobny mechanizm domniemania stanowił również istotę wyroku z dnia 21 września 2010 r. w sprawach połączonych C-514/07 P, C-528/07 P i C-532/07 P *Szwecja przeciwko API i Komisji*, w którym Trybunał rozpatrywał zagadnienie dostępu do pism procesowych przedłożonych mu przez instytucję w ramach postępowania sądowego. W opinii Trybunału tego rodzaju pisma procesowe mają szczególny charakter ze względu na to, iż z samej swej natury należą one do działalności orzeczniczej Trybunału. Omawiane pisma procesowe są bowiem sporządzane wyłącznie do celów takiego postępowania sądowego i stanowią jego zasadniczy element. Tymczasem działalność orzecznicza jako taka jest wyłączona z zakresu zastosowania prawa dostępu do dokumentów ustanowionego przez uregulowania Unii. Ochrona postępowań sądowych wymaga w szczególności zapewnienia poszanowania zarówno zasady równości broni, jak i zasady prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości. Gdyby treść pism procesowych instytucji miała stanowić przedmiot publicznej dyskusji, wysunięta wobec nich krytyka mogłaby wpływać na stanowisko bronione przez instytucję. Tego rodzaju sytuacja mogłaby zakłócić niezbędną równowagę pomiędzy stronami sporu zawisłego przed organami sądowymi Unii, ponieważ nie wszystkie strony postępowania, lecz jedynie instytucja, której dotyczy wnioski o dostęp do jej dokumentów, podlegałyby obowiązkowi ujawnienia. Ponadto wyłączenie działalności orzeczniczej z zakresu stosowania prawa dostępu do dokumentów jest uzasadnione w świetle konieczności zapewnienia w czasie całego postępowania sądowego tego, aby dyskusje między stronami, a także narady odbywały się w niczym niezakłócony sposób. Ujawnienie pism procesowych doprowadziłoby zaś w konsekwencji do umożliwienia, choćby jedynie w społecznym odbiorze, wywierania zewnętrznych nacisków na działalność orzeczniczą i naruszałoby niezakłócony przebieg rozpraw przed sądem. Trybunał uznał więc istnienie ogólnego domniemania, zgodnie z którym ujawnienie pism procesowych złożonych przez instytucję w ramach postępowania sądowego narusza ochronę tego postępowania zgodnie z art. 4 ust. 2 tiret drugie rozporządzenia nr 1049/2001 tak długo, jak rozpatrywane postępowanie jest zawieszone, przy czym takie ogólne domniemanie nie wyklucza prawa zainteresowanego do wykazania, że dany dokument nie wchodzi w zakres tego domniemania.

Natomiast gdy działalność sądowa Trybunału dobiegnie końca, nie można już domniemywać, że ujawnienie pism procesowych zagraża tej działalności i wówczas niezbędne jest konkretne badanie żądanych dokumentów, w celu ustalenia, czy ich ujawnienia można odmówić zgodnie z art. 4 ust. 2 tiret drugie rozporządzenia nr 1049/2001.

Obywatelstwo europejskie

W tej stale rozwijającej się dziedzinie w wyroku z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie C-145/09 *Tsakouridis* Trybunał zajął się delikatną problematyką warunków wydalenia obywatela Unii mającego prawo stałego pobytu, określone w art. 28 dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa do swobod-

nego przemieszczania się i pobytu¹⁰. Trybunał wyjaśnił przede wszystkim, że środek polegający na wydaleniu musi być stosowany na podstawie indywidualnego badania sytuacji zainteresowanego, z uwzględnieniem takich kryteriów jak wiek, stan zdrowia, ośrodek jego osobistych, rodzinnych i zawodowych interesów, długość okresów nieobecności w przyjmującym państwie członkowskim oraz stopień jego więzi z krajem pochodzenia, przy czym decydującym kryterium w kwestii przyznania zwiększonej ochrony przed wydaleniem pozostaje kryterium pobytu w przyjmującym państwie członkowskim przez dziesięć lat poprzedzających decyzję o wydaleniu. Ponadto Trybunał podkreślił, że wydalenie może być uzasadnione „nadrzędnymi względami bezpieczeństwa publicznego” lub „poważnymi względami porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego” w rozumieniu art. 28 dyrektywy 2004/38 tylko wówczas, gdy w obliczu wyjątkowej wagi zagrożenia taki środek jest niezbędny do ochrony interesów, które ma zabezpieczać, pod warunkiem jednakże, że cele te nie mogą być zrealizowane dzięki mniej restrykcyjnym przepisom, przy uwzględnieniu długości zamieszkiwania w przyjmującym państwie członkowskim przez obywatela Unii. Wreszcie Trybunał przypomniał również, że zwalczanie przestępczości związanej z obrotem środkami odurzającymi w zorganizowanej grupie przestępczej, za które to przestępstwo zainteresowany został skazany, może być objęte zakresem pojęcia „nadrzędnych względów bezpieczeństwa publicznego” lub „poważnych względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego” w rozumieniu przytoczonego już art. 28 wspomnianej dyrektywy.

Pozostając nadal przy prawach z dziedziny swobodnego przepływu i pobytu związanych z obywatelstwem europejskim, warto zwrócić uwagę na wyrok z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie C-73/08 *Bressol i in.*, w którym Trybunał rozstrzygał w przedmiocie zgodności uregulowań krajowych ograniczających liczbę studentów, będących obywatelami Unii, uznawanych za nierezydentów, na uniwersyteckich kierunkach medycznych i paramedycznych. Trybunał stwierdził po pierwsze, że niezależnie od zastosowania art. 24 dyrektywy 2004/38 do sytuacji niektórych studentów, których dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, art. 18 i 21 traktatu stoją na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego ograniczającym liczbę studentów uznawanych za nierezydentów w tym państwie członkowskim, mogących zapisać się po raz pierwszy do instytucji szkolnictwa wyższego, gdyż takie uregulowania kreują nierówne traktowanie pomiędzy studentami będącymi i niebędącymi rezydentami, a tym samym stanowią dyskryminację pośrednią ze względu na przynależność państwową. Po drugie, Trybunał przypomniał, że przepisy wprowadzające ograniczenia tego rodzaju mogą być uzasadnione celem związanym z ochroną zdrowia publicznego wyłącznie, jeżeli właściwe organy dokonają trzystopniowej szczegółowej analizy spornych przepisów pod kątem tego: czy istnieją rzeczywiste zagrożenia z punktu widzenia zamierzonego celu, czy wspomniane uregulowania są odpowiednie do realizacji zamierzonego celu oraz czy uregulowania te są proporcjonalne w stosunku do zamierzonego celu, a to wszystko na podstawie obiektywnych, szczegółowych i wyrażonych liczbowo kryteriów. Wreszcie Trybunał wyjaśnił, że władze krajowe nie mogą powoływać się na art. 13 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 16 grudnia 1966 r., jeżeli sąd krajowy stwierdzi, że przepisy będące przedmiotem sporu przed tym sądem są niezgodne z art. 18 i 21 TFUE.

W wyroku z dnia 7 października 2010 r. w sprawie C-162/09 *Lassal* Trybunał skupił się na art. 16 dyrektywy 2004/38. Odesłanie prejudycjalne dotyczyło konkretnie tego, czy do celów uzyskania prawa stałego pobytu przewidzianego we wspomnianym art. 16 należy uwzględnić pięcioletnie

¹⁰ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77, i sprostowania Dz.U. L 229, s. 35, Dz.U. 2005, L 197, s. 34).

okresy nieprzerwanego pobytu, które miały miejsce przed upływem terminu do dokonania transpozycji tej dyrektywy, czyli przed dniem 30 kwietnia 2006 r., zgodnie z obowiązującymi przed tą datą przepisami prawa Unii, a w przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej, czy czasowe nieobecności, które miały miejsce przed dniem 30 kwietnia 2006 r., ale po pięciu latach nieprzerwanego legalnego pobytu, mogą wpłynąć na nabycie prawa stałego pobytu w rozumieniu omawianej dyrektywy. Trybunał udzielił twierdzącej odpowiedzi na pierwszą część pytania, stwierdzając, że choć przepisy prawa Unii obowiązujące przed przyjęciem dyrektywy 2004/38 nie przewidywały możliwości uzyskania prawa pobytu z zastrzeżeniem zachowania okresu pięciu lat, odmowa uwzględnienia takiego nieprzerwanego okresu pobytu pozbawiałaby omawianą dyrektywę całej skuteczności, powodując powstanie sytuacji niezgodnej z leżącą u jej podstaw ideą integracji ze względu na długość pobytu. Po drugie, Trybunał uznał, że realizacja celów i zamysłu dyrektywy 2004/38 zmierzających do ułatwienia korzystania z podstawowego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich oraz promowania spójności społecznej i wzmocnienia za pomocą prawa stałego pobytu poczucia obywatelstwa Unii, została by poważnie zagrożona, gdyby owego prawa stałego pobytu odmawiano obywatelom Unii, którzy legalnie zamieszkiwali na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego przez nieprzerwany okres pięciu lat, który dobiegł końca przed dniem 30 kwietnia 2006 r., tylko z powodu czasowych nieobecności nieprzekraczających dwóch kolejnych lat, mających miejsce po upływie tego okresu, ale przed wspomnianą datą.

W ramach orzecznictwa dotyczącego obywatelstwa europejskiego należy również wspomnieć o wyroku z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie C-135/08 *Rottmann*, w którym Trybunał orzekł w przedmiocie warunków odebrania obywatelstwa państwa członkowskiego nabytego w drodze nadania obywatelstwa przez obywatela europejskiego, który uzyskał je na skutek podstępu. Zdaniem Trybunału prawo Unii, a konkretnie art. 17 WE, nie stoi na przeszkodzie temu, aby państwo członkowskie cofnęło obywatelowi Unii Europejskiej nabyte w drodze nadania obywatelstwo tego państwa, jeżeli zostało ono uzyskane na skutek podstępu. Decyzja o odebraniu obywatelstwa ma bowiem uzasadnienie względami interesu ogólnego, ponieważ stosowanie podstępu zrywa więzy obywatelstwa między państwem członkowskim a jego obywatelem. Decyzja ta musi jednak bezwzględnie być wydana z poszanowaniem zasady proporcjonalności. Jeżeli, jak to miało miejsce w omawianym przypadku, obywatel, który uciekł się do podstępu, utracił już swoje pierwotne obywatelstwo wskutek nadania mu nowego obywatelstwa, zadaniem krajowych sądów jest zbadanie konsekwencji, jakie decyzja o cofnięciu nadania obywatelstwa niesie dla osoby zainteresowanej i dla członków jej rodziny, przy czym należy w szczególności ocenić, czy utrata wszystkich praw przysługujących każdemu obywatelowi Unii jest uzasadniona z punktu widzenia wagi popełnionego przez tę osobę czynu, czasu, który upłynął pomiędzy wydaniem decyzji w sprawie nadania obywatelstwa, i decyzji w sprawie jego cofnięcia, oraz możliwości przywrócenia osobie zainteresowanej jej pierwotnego obywatelstwa. Utrata pierwotnego obywatelstwa oraz obywatelstwa z nadania nie są więc niezgodne z prawem Unii, co do zasady, nawet jeśli decyzja o odebraniu obywatelstwa spowoduje utratę obywatelstwa Unii Europejskiej.

Swobodny przepływ towarów

W wyroku z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie C-108/09 *Ker-Optika* Trybunał stwierdził, że krajowe przepisy zakazujące sprzedaży przez Internet, z dostawą do domu użytkownika, soczewek kontaktowych pochodzących z innych państw członkowskich pozbawia podmioty gospodarcze pochodzące z innych państw członkowskich szczególnie skutecznego sposobu sprzedaży tych wyrobów i znacznie utrudnia w ten sposób ich dostęp do rynku krajowego, a przez to stanowi przeszkodę w swobodnym przepływie towarów. Trybunał zauważył, że państwo członkowskie może wprowadzić wymagania, by soczewki kontaktowe były dostarczane przez wykwalifikowanego pracownika, który jest w stanie udzielić klientowi informacji dotyczących prawidłowego użytkowania

i konserwacji tych wyrobów, a także ryzyka związanego z noszeniem soczewek. Zastrzeżenie wydawania soczewek kontaktowych dla sklepów optycznych oferujących usługi wykwalifikowanego optyka gwarantuje realizację celu zmierzającego do zapewnienia ochrony zdrowia użytkowników. Niemniej Trybunał zwrócił uwagę, że wymienione usługi mogą być również świadczone przez lekarza okulistę poza sklepem optycznym. Zresztą usługi takie są zasadniczo wymagane jedynie przy pierwszej dostawie szkieł kontaktowych. Przy późniejszych dostawach wystarczy, aby klient wskazał sprzedawcy rodzaj soczewek, jakie zostały mu wydane za pierwszym razem, oraz poinformował go o stwierdzonych ewentualnie przez okulistę zmianach wzroku. W tych okolicznościach Trybunał orzekł, że cel zmierzający do zapewnienia ochrony zdrowia użytkowników soczewek kontaktowych może zostać osiągnięty przy zastosowaniu środków mniej restrykcyjnych, niż rozwiązania przyjęte w krajowych przepisach. Stąd też zakaz sprzedaży soczewek kontaktowych przez Internet nie jest proporcjonalny w stosunku do celu polegającego na ochronie zdrowia publicznego, a zatem jest niezgodny z normami dotyczącymi swobodnego przepływu towarów.

Swobodny przepływ osób, usług i kapitału

Był to kolejny rok obfitujący w wyroki Trybunału z dziedziny swobody przedsiębiorczości, swobody świadczenia usług, swobodnego przepływu kapitału oraz swobodnego przepływu pracowników. Dla zachowania przejrzystości wybrane wyroki pogrupowano według rodzaju swobody, a następnie, w miarę potrzeby, według rodzaju działalności.

W zakresie swobody przedsiębiorczości należy przytoczyć wyrok z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-570/07 i C-571/07 *Blanco Pérez i Chao Gómez*, w których spór dotyczył hiszpańskich uregulowań ustanawiających wymóg uzyskania uprzedniego zezwolenia administracyjnego na zakładanie nowych aptek w określonym rejonie. Udzielenie zezwolenia zależało konkretnie od spełnienia warunków dotyczących gęstości zaludnienia i zachowania minimalnej odległości między aptekami w danym rejonie. Trybunał orzekł, że art. 49 TFUE zasadniczo nie stoi na przeszkodzie tego rodzaju przepisom. W przekonaniu Trybunału państwo członkowskie może bowiem uznać, że istnieje ryzyko wystąpienia niedoboru aptek w niektórych częściach jego terytorium, a w związku z tym braku pewnego i należytej jakości zaopatrzenia w produkty lecznicze. Co za tym idzie, państwo członkowskie może wprowadzić, z uwagi na wspomniane ryzyko, przepisy stanowiące, że na określoną liczbę mieszkańców może przypadać tylko jedna apteka, aby tym samym uzyskać równomierne rozmieszczenie aptek na terytorium kraju. Jednakże Trybunał doprecyzował to stwierdzenie, mówiąc, że art. 49 TFUE stoi na przeszkodzie powyższym przepisom, o ile uniemożliwiają one utworzenie w jakimkolwiek rejonie o szczególnych cechach demograficznych wystarczającej liczby aptek mogących zapewnić odpowiednią opiekę farmaceutyczną, a zadanie sprawdzenia, czy tak jest, należy do sądu krajowego. Ponadto Trybunał orzekł, że art. 49 TFUE w związku z art. 1 ust. 1 i 2 dyrektywy 85/432 dotyczącej koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych w zakresie niektórych rodzajów działalności w dziedzinie farmacji oraz z art. 45 ust. 2 lit. e) i g) dyrektywy 2005/36 w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych stoi na przeszkodzie ustanowieniu w przepisach krajowych kryteriów wyboru uprawnionych do prowadzenia nowych aptek, zgodnie z którymi, po pierwsze, notę za kwalifikacje zawodowe w zakresie wykonywania zawodu, w przypadku ich uzyskania na określonym obszarze terytorium krajowego, powiększa się o 20%, a po drugie, w razie równej liczby punktów uzyskanej w wyniku zastosowania skali oceny, zezwoleń udziela się w kolejności dającej pierwszeństwo farmaceutom, którzy wykonywali zawód na wspomnianym obszarze terytorium krajowego. Wskazane kryteria są bowiem w oczywisty sposób łatwiejsze do spełnienia dla farmaceutów krajowych.

Zasada swobody przedsiębiorczości była również przedmiotem szeregu wyroków z dziedziny podatków. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim wyrok z dnia 25 lutego 2010 r. w sprawie C-337/08 *X Holding*, w którym Trybunał orzekł, iż art. 43 WE i 48 WE nie stoją na przeszkodzie

stosowaniu przepisów państwa członkowskiego, które dają spółce dominującej możliwość utworzenia jednego podmiotu podatkowego ze swą spółką zależną będącą rezydentem, lecz uniemożliwiają utworzenie takiego podmiotu ze spółką zależną niebędącą rezydentem, gdy dochody tej ostatniej nie podlegają opodatkowaniu w tym państwie członkowskim. Zdaniem Trybunału, taki system podatkowy jest uzasadniony koniecznością zachowania rozdziału kompetencji podatkowych pomiędzy państwami członkowskimi. Skoro bowiem spółka dominująca ma swobodę decyzji co do utworzenia jednego podmiotu podatkowego ze swą spółką zależną oraz co do jego swobodnego zlikwidowania w kolejnym roku, to możliwość włączenia do tego podmiotu podatkowego spółki zależnej niebędącej rezydentem oznacza pozostawienie jej swobodnego wyboru systemu podatkowego stosowanego do strat spółki zależnej oraz miejsca, w którym będą one uwzględniane. Ponadto dopuszczenie przez państwo członkowskie czasowego odliczenia strat zagranicznego stałego zakładu w głównej siedzibie przedsiębiorstwa nie oznacza, że możliwość ta musi również przysługiwać spółkom zależnym niebędącym rezydentami, należącym do spółki dominującej będącej rezydentem. Ponieważ bowiem stałe zakłady położone w innym państwie członkowskim i spółki zależne niebędące rezydentami nie znajdują się w porównywalnej sytuacji z punktu widzenia rozdziału kompetencji podatkowych, to państwo członkowskie pochodzenia nie jest zobowiązane do stosowania w stosunku do spółek zależnych niebędących rezydentami tego samego systemu podatkowego, który stosuje do zagranicznych stałych zakładów.

Następnie należy wspomnieć o wyroku z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie C-440/08 *Gielen*, dotyczącym przyznania w niderlandzkich przepisach w sprawie podatku dochodowego prawa do odliczenia osobom prowadzącym działalność gospodarczą, które przepracowały określoną liczbę godzin jako przedsiębiorcy. Wspomniane przepisy stanowiły jednak, że godzin przepracowanych przez podatników niebędących rezydentami na rzecz zakładu w innym państwie członkowskim nie bierze się pod uwagę. W przekonaniu Trybunału art. 49 TFUE stoi na przeszkodzie tego rodzaju przepisom, które wywierają dyskryminujące skutki wobec podatników niebędących rezydentami, nawet jeśli w zakresie wskazanej ulgi podatnicy ci mogą wybrać system mający zastosowanie do podatników będących rezydentami. W tej ostatniej kwestii Trybunał stwierdził bowiem, że dyskryminacja pośrednia ze względu na przynależność państwową w rozumieniu art. 49 TFUE nie znika poprzez fakt, że podatnicy niebędący rezydentami mają możliwość wyboru zrównania, które pozwala im wybierać między dyskryminacyjnym systemem opodatkowania a systemem obowiązującym rezydentów. Taka możliwość wyboru nie znosi bowiem dyskryminacyjnych skutków pierwszego z wymienionych systemów. Gdyby uznać, że omawiana możliwość wyboru odnosi opisany skutek, doprowadziłoby to w konsekwencji do stwierdzenia zgodności z prawem systemu podatkowego, który jako taki pozostaje w sprzeczności z art. 49 TFUE ze względu na jego dyskryminacyjny charakter. Ponadto krajowy system ograniczający swobodę przedsiębiorczości nie przestaje być niezgodny z prawem Unii, nawet jeśli poddanie się jego stosowaniu było dobrowolne.

Należy jeszcze wspomnieć o trzecim wyroku wydanym przez Trybunał w sprawach podatkowych, który z kolei dotyczył zasady swobody świadczenia usług. W wyroku z dnia 26 października 2010 r. w sprawie C-97/09 *Schmelz* Trybunał musiał zbadać zgodność z art. 49 WE procedury szczególnej dla małych przedsiębiorstw, określonej w art. 24 ust. 3 i w art. 28i szóstej dyrektywy 77/388/WE¹¹, oraz w art. 283 ust. 1 lit. c dyrektywy 2006/112/WE¹², pozwalającej państwom członkowskim przyznać małym przedsiębiorstwom mającym siedzibę na ich terytorium zwolnienie z podatku od

¹¹ Szósta dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. L 145, s. 1).

¹² Dyrektywa Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347, s. 1).

wartości dodanej łączące się z utratą prawa do odliczenia, lecz wykluczającej tę możliwość w przypadku małych przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich. Zdaniem Trybunału, choć opisana procedura stanowi ograniczenie swobody świadczenia usług, na obecnym etapie rozwoju systemu podatku od wartości dodanej cel polegający na zapewnieniu skuteczności kontroli podatkowych służących zwalczaniu oszustw, unikania opodatkowania i ewentualnych nadużyć oraz cel procedury dla małych przedsiębiorstw, którym jest wzmocnienie ich konkurencyjności, uzasadniają fakt, że stosowanie zwolnienia z podatku od wartości dodanej jest ograniczone do działalności małych przedsiębiorstw mających siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, w którym podatek podlega zapłacie. W szczególności skuteczna kontrola działalności wykonywanej w ramach swobody świadczenia usług przez małe przedsiębiorstwo niemające siedziby na wspomnianym terytorium jest poza zasięgiem przyjmującego państwa członkowskiego. Ponadto zasady udzielania pomocy administracyjnej wynikające z rozporządzenia (WE) nr 1798/2003 w sprawie współpracy administracyjnej w dziedzinie podatku od wartości dodanej i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 218/92¹³ oraz z dyrektywy 77/799/EWG¹⁴ nie mogą zapewnić użytecznej wymiany danych w odniesieniu do małych przedsiębiorstw prowadzących działalność na terytorium państwa członkowskiego stosującego zwolnienie od podatku od wartości dodanej. Zatem, w opinii Trybunału, art. 49 WE nie stoi na przeszkodzie istnieniu takiej procedury.

Jeśli chodzi o swobodę świadczenia usług, zapadły liczne wyroki Trybunału w rozmaitych dziedzinach, między innymi w zakresie zdrowia publicznego, delegowania pracowników i gier losowych.

Po pierwsze, w wyroku z dnia 5 października 2010 r. w sprawie C-512/08 *Komisja przeciwko Francji* Trybunał orzekł, że państwo członkowskie, którego przepisy krajowe uzależniają od uzyskania uprzedniej zgody, poza szczególnymi sytuacjami związanymi w szczególności ze stanem zdrowia ubezpieczonego lub pilnym charakterem wymaganych świadczeń zdrowotnych, pokrycie przez właściwą instytucję, zgodnie z systemem określającym zakres ubezpieczenia obowiązującym w państwie członkowskim tej instytucji, kosztów świadczeń zdrowotnych zaplanowanych w placówce pozaszpitalnej znajdującej się w innym państwie członkowskim, wiążących się z użyciem aparatury medycznej wymagającej znacznych nakładów, nie uchybia zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy art. 49 WE. W przekonaniu Trybunału, w świetle zagrożeń dla organizacji polityki ochrony zdrowia publicznego i równowagi finansowej systemu zabezpieczenia społecznego wymóg taki jest w obecnym stanie prawnym Unii ograniczeniem uzasadnionym. Wymienione zagrożenia wynikają z faktu, że niezależnie od miejsca, będącego lub niebędącego szpitalem, w którym może być zainstalowana i użytkowana aparatura medyczna wymagająca znacznych nakładów, urządzenia te powinny móc podlegać polityce planowania, zwłaszcza pod względem liczby tych urządzeń i ich rozmieszczenia, co ma przyczyniać się do zapewnienia wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych, których oferta jest racjonalizowana, stała, zrównoważona i dostępna na całym obszarze kraju, a także ma na celu uniknięcie na tyle, na ile jest to możliwe, wszelkiego marnotrawstwa środków finansowych, technicznych i kadrowych. Natomiast w wyroku z dnia 5 października 2010 r. w sprawie C-173/09 *Elchinow [Elchinov]*, Trybunał orzekł, że przepisy państwa członkowskiego interpretowane w ten sposób, że wyłączają one w każdym przypadku pokrycie kosztów świadczeń szpitalnych udzielonych w innym państwie członkowskim bez uzyskania uprzedniej zgody są niezgodne z art. 49 WE i art. 22 rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w wersji zmienionej i uaktualnionej rozporządzeniem Rady (WE) nr 118/97, ze zmianami wprowadzonymi

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1798/2003 z dnia 7 października 2003 r. (Dz.U. L 264, s. 1).

¹⁴ Dyrektywa Rady 77/799/EWG z dnia 19 grudnia 1977 r. dotycząca wzajemnej pomocy właściwych władz państw członkowskich w dziedzinie podatków bezpośrednich (Dz.U. L 336, s. 15).

rozporządzeniem (WE) nr 1992/2006¹⁵. Choć bowiem co do zasady prawo Unii nie stoi na przeszkodzie systemowi uprzednich zezwoleń, o czym świadczy ww. wyrok w sprawie *Komisja przeciwko Francji*, to jednak warunki przyznania takiej zgody muszą być uzasadnione. Nie ma to zdaniem Trybunału miejsca w przypadku spornych przepisów krajowych, ponieważ na ich podstawie odmawia się osobie objętej ubezpieczeniem społecznym – która ze względów związanych ze swym stanem zdrowia lub koniecznością uzyskania w jednostce szpitalnej świadczeń o charakterze pilnym nie była w stanie złożyć wniosku o wskazaną zgodę lub nie mogła czekać na odpowiedź właściwej instytucji – pokrycia przez ową instytucję kosztów tych świadczeń, chociaż w pozostałym zakresie przesłanki wymagane dla takiego pokrycia zostały spełnione. Tymczasem pokrycie kosztów tego rodzaju świadczeń zdrowotnych nie może zagrozić realizacji celów planowania szpitalnictwa, ani poważnie naruszyć równowagi finansowej systemu zabezpieczenia społecznego. Dlatego też Trybunał doszedł do wniosku, że omawiane przepisy stanowią nieuzasadnione ograniczenie swobody świadczenia usług.

W dziedzinie delegowania pracowników na uwagę zasługuje wyrok z dnia 7 października 2010 r. w sprawie C-515/08 *Santos Palhota i in.*, w którym Trybunał orzekł, że art. 56 TFUE i 57 TFUE stoją na przeszkodzie istnieniu przepisów państwa członkowskiego stanowiących, że pracodawca mający siedzibę w innym państwie członkowskim, który deleguje pracowników na terytorium państwa, które przyjęło przepisy, ma obowiązek uprzedniego przesłania zgłoszenia delegowania w zakresie, w jakim rozpoczęcie planowanego delegowania jest uzależnione od przekazania pracodawcy informacji o nadaniu numeru rejestracyjnego wspomnianemu zgłoszeniu i w jakim władze krajowe państwa, które przyjęło przepisy, dysponują terminem pięciu dni roboczych od dnia otrzymania zgłoszenia na przekazanie tej informacji. Trybunał uznał bowiem, że takie postępowanie należy uznać za mające charakter postępowania w przedmiocie wydania zezwolenia administracyjnego, mogące, w szczególności z powodu terminu na przekazanie informacji, utrudnić planowane delegowanie i w konsekwencji prowadzenie przez pracodawcę zatrudniającego delegowanych pracowników działalności usługowej, szczególnie jeżeli świadczenie, które ma zostać wykonane, wymaga podjęcia szybkich działań. Natomiast przytoczone art. 56 TFUE i 57 TFUE nie stoją, w przekonaniu Trybunału, na przeszkodzie istnieniu przepisów państwa członkowskiego stanowiących, że pracodawca mający siedzibę w innym państwie członkowskim, który deleguje pracowników na terytorium państwa, które przyjęło przepisy, ma obowiązek przechowywania do dyspozycji władz krajowych tego państwa przez okres delegowania kopii dokumentów równoważnych z dokumentami zabezpieczenia społecznego lub pracowniczymi, które wymagane są przez prawo państwa, które przyjęło przepisy, a także przesłania ich tym władzom po zakończeniu wspomnianego okresu. Środki takie są bowiem proporcjonalne w stosunku do celu ochrony pracowników, ponieważ są odpowiednie do tego, aby umożliwić władzom kontrolę przestrzegania wobec delegowanych pracowników warunków zatrudnienia wymienionych w art. 3 ust. 1 dyrektywy 96/71/WE¹⁶ i w konsekwencji zagwarantować ochronę tych pracowników.

W szeregu spraw Trybunał miał również okazję przyjrzenia się delikatniej kwestii krajowych monopolów gier losowych i zakładów sportowych oraz wyszczególnienia warunków, które muszą spełniać takie monopole po to, by można je było uznać za uzasadnione. W pierwszej kolejności, w wyrokach z dnia 3 czerwca 2010 r. w sprawie C-203/08 *Sporting Exchange* oraz z dnia 3 czerwca 2010 r. w sprawie C-258/08 *Ladbrokes Betting & Gaming i Ladbrokes International* Trybunał orzekł, że art. 49 WE

¹⁵ Rozporządzenie (WE) nr 1992/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. L 392, s. 1).

¹⁶ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. 1997, L 18, s. 1).

nie stoi na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, na podstawie których organizowanie i promowanie gier losowych odbywa się w systemie wyłączności przysługującej jednemu podmiotowi i które zakazują wszelkim innym podmiotom, w tym podmiotom z siedzibą w innym państwie członkowskim, oferowania za pośrednictwem Internetu usług objętych tym systemem na terytorium pierwszego państwa członkowskiego. Zdaniem Trybunału, jako że sektor gier losowych oferowanych przez Internet nie jest przedmiotem harmonizacji w Unii Europejskiej, państwo członkowskie jest uprawnione do uznania, że sama tylko okoliczność, iż dany podmiot oferuje zgodnie z prawem usługi z tego sektora przez Internet w innym państwie członkowskim, w którym ma siedzibę i w którym zasadniczo podlega już wymogom prawnym i kontroli ze strony właściwych organów tego państwa członkowskiego, nie stanowi wystarczającej gwarancji ochrony krajowych konsumentów przed niebezpieczeństwem oszustwa i przestępczości w świetle trudności, jakie mogą napotkać w tym kontekście organy państwa członkowskiego siedziby przy ocenie profesjonalnych walorów i uczciwości takiego podmiotu. Ponadto z powodu braku bezpośredniego kontaktu pomiędzy konsumentem a podmiotem prowadzącym gry losowe dostępne przez Internet, gry te wiążą się z innym i wzmożonym ryzykiem w porównaniu do tradycyjnego rynku takich gier, jeżeli chodzi o ewentualne oszustwa popełniane przez podmioty prowadzące te gry wobec konsumentów. Omawiane ograniczenia mogą więc, ze względu na specyfikę oferty gier hazardowych przez Internet, zostać uznane za uzasadnione celem zwalczania oszustw i przestępczości. W ww. wyroku w sprawie *Ladbrokes Betting & Gaming i Ladbrokes International* Trybunał dodał jeszcze, że można uznać, iż regulacja krajowa mająca na celu ograniczenie uzależnienia od gier losowych i zwalczanie oszustw, skutecznie przyczyniająca się do osiągnięcia tych celów, ogranicza działalność w zakresie zakładów w sposób spójny i systematyczny, nawet jeśli posiadacze zezwoleń na wyłączność mogą uatrakcyjnić swoją ofertę na rynku przez wprowadzanie nowych gier losowych i stosowanie reklamy. Zadaniem sądu krajowego jest zbadanie, czy nielegalna działalność w zakresie gier może w danym państwie członkowskim stanowić problem, który można rozwiązać dzięki ekspansji dozwolonej i regulowanej działalności oraz czy rozmiary tej ekspansji nie mogą sprawić, że będzie ona nie do pogodzenia z celem w postaci ograniczenia wspomnianego uzależnienia.

W dalszej kolejności, w wyrokach z dnia 8 września 2010 r. w sprawie C-46/08 *Carmen Media Group* i z dnia 8 września 2010 r. w sprawach połączonych C-316/07, od C-358/07 do C-360/07, C-409/07 i C-410/07 *Stoß* Trybunał zajmował się niemieckimi przepisami całkowicie zakazującymi organizowania publicznych gier losowych i pośrednictwa w nich za pomocą Internetu. Trybunał orzekł, zgodnie z linią orzecniczą przyjętą w ww. wyrokach w sprawie *Sporting Exchange* i w sprawie *Ladbrokes Betting & Gaming i Ladbrokes International*, że w trosce o ukierunkowanie żądy gry i skierowanie gier ku kontrolowanemu obiegowi, państwa członkowskie mają prawo tworzyć monopole państwowe, gdyż tego rodzaju monopol może pozwolić im zapanować nad ryzykiem związanym z sektorem gier losowych w sposób bardziej skuteczny niż w przypadku systemu, w którym prywatne podmioty gospodarcze miałyby zezwolenie, z zastrzeżeniem poszanowania obowiązujących w tym zakresie przepisów, na urządzenie zakładów. W przekonaniu Trybunału w szczególności okoliczność, że w przypadku różnych rodzajów gier losowych niektóre z nich objęte są monopolem państwowym, a inne systemem zezwoleń wydawanych prywatnym podmiotom, nie może sama w sobie podważyć spójności niemieckiego systemu, gdyż poszczególne gry charakteryzują się różnymi cechami. Niemniej Trybunał zauważył, że w świetle ustaleń, jakich dokonywały sądy krajowe w omawianych sprawach, mogły one w sposób uzasadniony przyjąć, że niemieckie przepisy nie ograniczają gier losowych w sposób spójny i systematyczny. Wspomniane sądy stwierdziły bowiem, po pierwsze, że posiadacze monopolu państwowego prowadzą intensywne kampanie reklamowe w celu maksymalizacji zysków z loterii, sprzeniewierzając się tym samym celom uzasadniającym istnienie monopolu, a po drugie, że jeżeli chodzi o takie rodzaje gier, jak gry kasynowe i gry na automatach, nieobjęte monopolem państwowym, lecz odznaczające się wyższym potencjałem wywołania uzależnienia niż gry objęte tym monopolem, niemieckie władze prowadzą lub tolerują politykę zachęcania do nich. Zaś w opinii Trybunału w takich okolicznościach nie można

skutecznie dążyć do prewencyjnego celu omawianego monopolu, co oznacza, że monopol ten traci uzasadniony charakter.

Ponadto w ww. wyroku w sprawie *Stoß* Trybunał przypomniał, że państwowemu członkowskemu przysługuje szeroki zakres uznania przy ustalaniu poziomu ochrony przed płynącymi z gier losowych zagrożeniami. Tym samym, przy braku jakiejkolwiek wspólnotowej harmonizacji w tej dziedzinie, nie mają one obowiązku uznawania zezwoleń wydanych w tym zakresie przez inne państwa członkowskie. Z tych samych względów, zważywszy na ryzyko stwarzane przez gry losowe prowadzone przez Internet w porównaniu do tradycyjnych gier losowych, państwa członkowskie mogą również zakazać oferowania gier losowych przez Internet. Niemniej w ww. wyroku w sprawie *Carmen Media Group* Trybunał zaznaczył, że taki system zezwoleń, stanowiący odstępstwo od swobody świadczenia usług, powinien opierać się na obiektywnych, niedyskryminacyjnych i z góry znanych kryteriach, tak określających ramy uznania władz krajowych, aby nie mógł być stosowany w sposób arbitralny. Ponadto każdej osobie, której dotyczy restrykcyjny przepis oparty na takim odstępstwie, musi przysługiwać możliwość skorzystania ze skutecznego środka odwoławczego na drodze sądowej.

Wreszcie w wyroku z dnia 8 września 2010 r. w sprawie C-409/06 *Winner Wetten* Trybunał orzekł, że ze względu na pierwszeństwo podlegającego bezpośredniemu stosowaniu prawa Unii, przepisy prawa krajowego dotyczące państwowego monopolu w zakresie urządzania zakładów sportowych, które zawierają ograniczenia niezgodne ze swobodą przedsiębiorczości oraz swobodą świadczenia usług ze względu na to, że ograniczenia te nie przyczyniają się w sposób spójny i systematyczny do ograniczania działalności w zakresie urządzania zakładów sportowych, czego wymaga orzecznictwo Trybunału, nie mogą być nadal stosowane w okresie przejściowym.

Z kolei, jeśli chodzi o swobodny przepływ kapitału, na uwagę zasługuje w szczególności wyrok z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie C-171/08 *Komisja przeciwko Portugalii*. W tej sprawie Trybunał rozpatrywał zgodność z art. 56 WE szczególnego systemu tzw. „golden shares”, które portugalski skarż państwa posiadał w sprywatyzowanej spółce Portugal Telecom, przyznającego szczególne uprawnienia w zakresie wyboru jednej trzeciej wszystkich członków zarządu, wyboru określonej liczby członków komisji wykonawczej wyłanianej z zarządu, powoływania co najmniej jednego członka zarządu odpowiedzialnego w szczególności za niektóre sprawy administracyjne oraz przyjmowania istotnych uchwał walnego zgromadzenia. Trybunał orzekł, że zważywszy na fakt, iż wymienione uprawnienia dają portugalskiemu skarbowi państwa znaczny wpływ na zarządzanie spółką, nieuzasadniony wielkością udziałów posiadanych w tej spółce, utrzymując takie szczególne uprawnienia Republika Portugalska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 56 WE. W odniesieniu do wyjątków dopuszczalnych na podstawie art. 58 WE Trybunał przypomniał, że na bezpieczeństwo publiczne, czy – w tym przypadku – na konieczność zapewnienia bezpiecznego dostępu do sieci telekomunikacyjnych w sytuacjach kryzysowych, na wypadek wojny lub aktu terroryzmu można powoływać się tylko w razie rzeczywistego i dostatecznie poważnego zagrożenia mającego wpływ na podstawowe interesy społeczeństwa. Wreszcie co do kwestii proporcjonalności omawianego ograniczenia niepewność wywołana faktem, że ani żadna ustawa, ani statut spółki nie określają kryteriów dotyczących okoliczności, w których mogą być wykonywane wskazane szczególne uprawnienia, stanowi poważne naruszenie swobody przepływu kapitału poprzez przyznanie władzom krajowym, w zakresie dotyczącym wykonywania tych uprawnień, tak dalece dyskrejonalnego zakresu uznania, że nie może on zostać uznany za proporcjonalny względem zamierzonego celu.

Rozwój orzecznictwa nastąpił również w specyficznym sektorze swobody świadczenia usług, jakim są zamówienia publiczne. Wpisując się w linię orzeczniczą głośnych wyroków: z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie C-438/05 *Viking Line* i z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie C-341/05 *Laval*

un Partneri, wyrok z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie C-271/08 *Komisja przeciwko Niemcom* udzielił odpowiedzi na pytanie, jak pogodzić prawo do rokowań zbiorowych z zasadami swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług, w dziedzinie zamówień publicznych. W omawianej sprawie wniesiona przez Komisję skarga miała na celu uzyskanie stwierdzenia uchybienia przez Republikę Federalną Niemiec zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy dyrektywy 92/50/EWG¹⁷ i dyrektywy 2004/18/WE¹⁸, w ramach udzielania zamówień na usługi z zakresu pracowniczych ubezpieczeń emerytalnych, w wykonaniu układu zbiorowego wynegocjowanego między partnerami społecznymi. Komisja stała na stanowisku, że udzielając bezpośrednio, bez przetargu na szczeblu Unii Europejskiej, zamówień tego rodzaju instytucjom i przedsiębiorstwom wymienionym w art. 6 układu zbiorowego dotyczącego przekształcenia części wynagrodzenia dla pracowników komunalnej służby publicznej w oszczędności emerytalne, pozwane państwo członkowskie uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy wymienionych dyrektyw oraz zasad swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług. Republika Federalna Niemiec podnosiła, że spornych zamówień udzielono w szczególnym kontekście wykonywania postanowień układu zbiorowego pracy.

Trybunał Sprawiedliwości orzekł w omawianym wyroku, że podstawowy charakter prawa do rokowań zbiorowych i cel społeczny układu zbiorowego dotyczącego przekształcenia części wynagrodzenia dla pracowników komunalnej służby publicznej w oszczędności emerytalne nie mogą jako takie automatycznie powodować wyłączenia pracodawców komunalnych z obowiązku przestrzegania wymogów wynikających z dyrektyw 92/50 i 2004/18 o zamówieniach publicznych, które wdrażają swobodę przedsiębiorczości i swobodę świadczenia usług w dziedzinie zamówień publicznych. Korzystanie z podstawowego prawa do rokowań zbiorowych należy więc pogodzić z wymogami płynącymi z chronionych traktatem FUE swobód i musi ono być zgodne z zasadą proporcjonalności. Zbadawszy punkt po punkcie poszczególne względy mogące uzasadniać wyłączenie spornych umów z obowiązywania europejskich przepisów w dziedzinie udzielania zamówień publicznych, takie jak: udział pracowników w wyborze instytucji wdrażającej mechanizm przekształcania wynagrodzenia, czynnik solidarności, na którym opierają się oferty instytucji i przedsiębiorstw, o których mowa w omawianym układzie zbiorowym, czy też ich doświadczenie i solidność finansowa, Trybunał doszedł do wniosku, że przestrzeganie wymienionych dyrektyw w dziedzinie zamówień publicznych nie było w niniejszym przypadku nie do pogodzenia z realizacją celu społecznego zamierzonego w omawianym układzie zbiorowym. Wreszcie Trybunał stwierdził, że przesłanki, od których wspomniane dyrektywy uzależniają zakwalifikowanie danych zamówień jako „zamówienia publiczne”, zostały w niniejszym przypadku spełnione. Po pierwsze, zauważył, że pracodawcy komunalni, nawet jeśli wdrażają w dziedzinie pracowniczych programów emerytalnych decyzje podjęte wcześniej w układzie zbiorowym, są jednak instytucjami zamawiającymi, ponieważ byli reprezentowani podczas negocjacji układu zbiorowego, który w tym przypadku jest wdrażany. Po drugie, Trybunał uznał, że umowy ubezpieczeń grupowych zawierają element bezpośredniego przysporzenia o charakterze gospodarczym dla zawierających je pracodawców komunalnych, czyli że mamy tu do czynienia z umowami o charakterze odpłatnym. W związku z tym Trybunał orzekł w omawianej sprawie, że Republika Federalna Niemiec uchybiła zobowiązaniu udzielenia, zgodnie z europejskimi dyrektywami o zamówieniach publicznych, spornych zamówień, dokonanych w wykonaniu układu zbiorowego, zgodnie z procedurą przetargową.

¹⁷ Dyrektywa Rady 92/50/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. odnosząca się do koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na usługi (Dz.U. L 209, s. 1).

¹⁸ Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U. L 134, s. 114).

Wykładnia dyrektywy 2004/18 w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi była przedmiotem jeszcze jednego ważnego wyroku Trybunału Sprawiedliwości, z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie C-226/09 *Komisja przeciwko Irlandii*. W tym przypadku problem wynikał z faktu, że instytucja zamawiająca, choć nie miała obowiązku określenia w ogłoszeniu o zamówieniu wagi przypisywanej przez nią poszczególnym kryteriom udzielenia zamówienia, uczyniła to, lecz dopiero po upływie wyznaczonego przedsiębiorstwu terminu do złożenia ofert. Komisja wniosła przeciwko państwu członkowskiemu, którego instytucja udzieliła zamówienia, skargę o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom, zarzucając mu naruszenie zasady równego traktowania i obowiązku przejrzystości.

Trybunał Sprawiedliwości stwierdził przede wszystkim, że o ile obowiązek wskazania wagi każdego kryterium udzielenia zamówienia objętego załącznikiem IIA odpowiada wymogowi zagwarantowania przestrzegania zasady równego traktowania oraz wynikającego z niej obowiązku przejrzystości, nieuzasadnione jest twierdzenie, że – w braku szczególnego przepisu w odniesieniu do zamówień zaliczających się do kategorii ujętej w załączniku IIB – należy wymagać od instytucji zamawiającej, która jednak zdecyduje się wskazać wagę kryteriów, by uczyniła to koniecznie przed upływem terminu do składania ofert. W opinii Trybunału, poprzez przypisanie wagi tym kryteriom instytucja zamawiająca sprecyzowała jedynie sposób, w jaki złożone oferty mają być oceniane. Natomiast Trybunał uznał, że zmiana wagi przypisywanej kryteriom udzielenia spornego zamówienia po wstępnej ocenie złożonych ofert stanowiła naruszenie zasady równego traktowania i wynikającego z niej obowiązku przejrzystości. Taka zmiana jest niezgodna z orzecznictwem Trybunału, w myśl którego wspomniane podstawowe zasady prawa Unii wymagają, by instytucje zamawiające zachowywały tę samą interpretację kryteriów udzielenia zamówienia przez cały czas trwania postępowania przetargowego.

W dziedzinie swobodnego przepływu pracowników należy zwrócić uwagę na wyrok z dnia 16 marca 2010 r. w sprawie C-325/08 *Olympique Lyonnais*, dotyczący zgodności przepisów obowiązujących w dziedzinie zawodowej piłki nożnej z art. 45 TFUE. Zgodnie z tymi przepisami zawodnik klasy „espoir” narażony jest na zasądzenie od niego odszkodowania, jeżeli po zakończeniu okresu szkoleniowego podpisze umowę w charakterze zawodowego piłkarza nie ze swoim klubem, lecz z klubem z innego państwa członkowskiego. W wyroku Trybunał najpierw potwierdził, że sporne przepisy są rzeczywiście objęte zakresem przedmiotowym art. 45 TFUE. W niniejszym przypadku analizie poddano kartę zawodowej gry w piłkę nożną francuskiego krajowego związku piłki nożnej. W przekonaniu Trybunału powyższa karta ma charakter układu zbiorowego, mającego na celu uregulowanie pracy najemnej i jako taka podlega prawu Unii. Następnie Trybunał stwierdził, że badany system może zniechęcać graczy klasy „espoir” do korzystania z przysługującego im prawa do swobodnego przemieszczania się. W związku z tym system tego rodzaju stanowi ograniczenie swobodnego przepływu pracowników. Jednak, jak Trybunał orzekł już w wyroku w sprawie *Bosman*¹⁹, z uwagi na duże społeczne znaczenie sportu, a w szczególności piłki nożnej w Unii, należy uznać, iż cel polegający na zachęcaniu do rekrutacji i szkolenia młodych zawodników jest celem słusznym. Stąd też Trybunał doszedł do wniosku, że art. 45 TFUE nie stoi na przeszkodzie istnieniu systemu, który – aby zrealizować opisany cel – gwarantuje klubowi szkoleniowemu odszkodowanie, w przypadku gdy młody zawodnik podpisze po zakończeniu swojego okresu szkoleniowego umowę w charakterze zawodowego piłkarza z klubem z innego państwa członkowskiego, pod warunkiem że omawiany system jest w stanie zagwarantować realizację wskazanego celu i nie wykracza poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia. Natomiast sporny system nie jest uregulowaniem koniecznym dla zagwarantowania realizacji tego celu, ponieważ wysokość odszkodowania, które

¹⁹ Wyrok z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 *Bosman*, Rec. s. I-4921.

może zostać zasądzone od zawodnika klasy „espoir”, jest obliczana bez związku z rzeczywistymi kosztami szkolenia.

Pozostając nadal przy tematyce pracowników, tego samego dnia, 23 lutego 2010 r., Trybunał wydał dwa wyroki: w sprawie C-310/08 *Ibrahim* i w sprawie C-480/08 *Teixeira*, które dotyczyły wykładni art. 12 rozporządzenia (EWG) nr 1612/68 w sprawie swobodnego przepływu pracowników²⁰, a konkretnie jego relacji z dyrektywą 2004/38/WE w sprawie swobodnego przemieszczania obywateli Unii²¹. W obydwu sprawach władze krajowe odmówiły przyznania skarżącym dodatku mieszkaniowego na rzecz ich samych oraz ich dzieci, powołując się na to, że nie przysługuje im prawo pobytu w Zjednoczonym Królestwie na podstawie prawa Unii. Jedna ze skarżących była bowiem w separacji z mężem, który po okresie pracy w Zjednoczonym Królestwie ostatecznie opuścił ten kraj, a druga, również w separacji z mężem, sama utraciła status pracownika. Jednak z uwagi na to, że ich dzieci kształciły się w Zjednoczonym Królestwie, skarżące powołały się na art. 12 przytoczonego rozporządzenia, zgodnie z jego wykładnią wypracowaną przez Trybunał w wyroku w sprawie *Baumbast i R*²². Trybunał podtrzymał swoją wcześniejszą linię orzecznictwa i przypomniał, że art. 12 omawianego rozporządzenia pozwala uznać, iż w związku z prawem dostępu do kształcenia w przyjmującym państwie członkowskim dziecku pracownika migrującego przysługuje samodzielne prawo pobytu, a w tym celu wymagane jest jedynie, by dziecko mieszkało przynajmniej z jednym ze swoich rodziców w państwie członkowskim, gdy rodzic ten zamieszkiwał tam jako pracownik. Fakt, że rodzice dziecka rozwiedli się w międzyczasie, oraz fakt, że tylko jedno z rodziców jest obywatelem Unii i że nie jest ono już pracownikiem migrującym w przyjmującym państwie członkowskim, nie mają w tym względzie żadnego znaczenia. Tym samym, w opinii Trybunału, art. 12 rozporządzenia należy stosować w sposób autonomiczny w stosunku do przepisów prawa Unii regulujących explicite warunki wykonywania prawa pobytu w innym państwie członkowskim, a autonomii tej nie podważa wejście w życie nowej dyrektywy w sprawie swobodnego przemieszczania się obywateli Unii. Następnie, wyciągając konsekwencje ze wspomianej autonomii, Trybunał stwierdził, że prawo pobytu, które przysługuje rodzicowi sprawującemu faktycznie pieczę nad kształcącym się dzieckiem pracownika migrującego, nie jest uzależnione od przesłanki, zgodnie z którą rodzic ten powinien posiadać wystarczające zasoby, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego. Wreszcie w drugiej z omawianych spraw (www. wyrok w sprawie *Teixeira*) Trybunał wyjaśnił również, że jakkolwiek zgodnie z ogólną zasadą prawo pobytu w przyjmującym państwie członkowskim, z którego korzysta rodzic sprawujący faktycznie pieczę nad dzieckiem pracownika migrującego, gdy dziecko to odbywa naukę w tym państwie członkowskim, wygasa w chwili osiągnięcia pełnoletności przez to dziecko, może się tak nie stać, jeżeli dziecko nadal wymaga obecności i opieki tego rodzica, aby móc kontynuować i ukończyć naukę. Wówczas zadanie dokonania oceny, czy zachodzi taka sytuacja, należy do sądu krajowego.

Zbliżanie ustawodawstw

Jako że niemożliwe jest sporządzenie wyczerpującego zestawienia dorobku orzeczniczego w tej dziedzinie, w której panuje niezwykła różnorodność odzwierciedlająca postępujące zróżnicowanie działalności prawodawcy Unii, w niniejszym opracowaniu nacisk położono na dwa sektory: praktyki handlowe w ujęciu ogólnym, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony konsumentów, oraz te-

²⁰ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. L 257, s. 2).

²¹ Zobacz przypis 10.

²² Wyrok Trybunału z dnia 17 września 2002 r. w sprawie C-413/99 *Baumbast i R*, Rec. s. I-7091.

lekomunikację, jednakże odnotowano również kilka innych orzeczeń, które niewątpliwie zasługują na zainteresowanie ze strony czytelnika.

W dziedzinie nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorców w stosunkach z konsumentami, w tym roku dwukrotnie poddawana była wykładni dyrektywa 2005/29/WE²³. Dyrektywa ta dokonuje pełnej harmonizacji norm dotyczących nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorców wobec konsumentów, a w załączniku I zawiera wyczerpujący wykaz 31 praktyk handlowych, które zgodnie z art. 5 ust. 5 uznaje się za nieuczciwe w każdych okolicznościach. Jak wyjaśnia w sposób wyraźny motyw 17 dyrektywy, jedynie te praktyki handlowe mogą być uznane za nieuczciwe bez poddania ich oddzielnej dla każdego przypadku ocenie na podstawie przepisów art. 5–9 omawianej dyrektywy.

W pierwszym z wyroków, z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie C-540/08 *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, Trybunał orzekł w konsekwencji, że omawianą dyrektywę należy interpretować w ten sposób, iż stoi ona na przeszkodzie istnieniu przepisu krajowego, który przewiduje ogólny zakaz sprzedaży z dodatkami i który ma na celu nie tylko ochronę konsumentów, ale zmierza także do innych celów. Praktyki polegające na oferowaniu konsumentom dodatków związanych z zakupem towarów lub usług nie widnieją w załączniku I do dyrektywy. Z tego względu nie mogą one być zakazane w każdych okolicznościach, ale wyłącznie w następstwie konkretnej analizy pozwalającej na stwierdzenie ich nieuczciwego charakteru. Tym samym możliwość udziału w konkursie z nagrodami związana z zakupem gazety nie stanowi nieuczciwej praktyki handlowej w rozumieniu art. 5 ust. 2 omawianej dyrektywy z tego tylko względu, że przynajmniej dla części zainteresowanych konsumentów możliwość udziału w grze stanowi decydujący powód skłaniający ich do zakupu tej gazety.

W drugim z wyroków, z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie C-304/08 *Plus Warenhandels-gesellschaft*, Trybunał orzekł, że ta sama dyrektywa stoi także na przeszkodzie istnieniu uregulowań krajowych, które z zasady zakazują praktyk handlowych uzależniających udział konsumentów w konkursie lub loterii od nabycia towaru lub usługi, bez względu na konkretne okoliczności właściwe dla danego przypadku. Trybunał zwrócił najpierw uwagę, że kampanie promocyjne uzależniające bezpłatny udział konsumenta w loterii od nabycia określonej ilości towarów lub usług stanowią czynności handlowe wpisujące się wyraźnie w ramy strategii handlowej podmiotu gospodarczego, a ich bezpośrednim celem jest promocja prowadzonej przez ten podmiot sprzedaży. Stanowią więc one praktyki handlowe w rozumieniu omawianej dyrektywy i w związku z tym są objęte jej zakresem stosowania. Trybunał przypomniał następnie, że dyrektywa ta, dokonująca pełnej harmonizacji norm, wyraźnie stanowi, że państwa członkowskie nie mogą przyjmować środków bardziej restrykcyjnych niż środki w niej określone, nawet w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony konsumentów. Skoro praktyka, która była przedmiotem sporu w niniejszej sprawie, nie została również ujęta w załączniku I, Trybunał stwierdził, że nie można jej zakazać, nie ustalwszy, w świetle okoliczności faktycznych właściwych dla każdego przypadku, czy ma ona „nieuczciwy” charakter w świetle określonych w tej dyrektywie kryteriów. Jednym z tych kryteriów jest w szczególności to, czy dana praktyka w sposób istotny zniekształca lub może zniekształcić zachowanie gospodarcze przeciętnego konsumenta względem produktu.

²³ Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 149, s. 22).

W tym roku Trybunał dwukrotnie stanął również wobec konieczności udzielenia wykładni dyrektywy 93/13/EWG²⁴ w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

W pierwszym z wyroków, z dnia 3 czerwca 2010 r. w sprawie C-484/08 *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, Trybunał przypomniał, że zawarty w dyrektywie system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i z tego powodu godzi on się na warunki umowy zredagowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść. W wymienionej dyrektywie dokonano jedynie częściowej i minimalnej harmonizacji przepisów krajowych dotyczących nieuczciwych warunków umownych, przyznając jednocześnie państwom członkowskim możliwość zapewnienia konsumentom wyższego stopnia ochrony niż przewidziany w dyrektywie. Tym samym Trybunał podkreślił, że państwa członkowskie mogą utrzymać lub przyjmując bardziej rygorystyczne przepisy w całej dziedzinie objętej omawianą dyrektywą, pod warunkiem że zmierzają one do zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta. W związku z tym Trybunał doszedł do wniosku, że wspomniana dyrektywa nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które zezwala na kontrolę sądową nieuczciwego charakteru warunków umowy dotyczących określenia głównego przedmiotu umowy lub relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, nawet jeżeli są one wyrażone prostym i zrozumiałym językiem.

W drugim wyroku, z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie C-137/08 *VB Pénzügyi Lízing*, Trybunał pogłębił analizę dokonaną w wyroku z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08 *Pannon GSM* (zob. sprawozdanie roczne za 2009 r.). Przypomniał, że art. 267 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż właściwość Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje wykładnię pojęcia „nieuczciwych postanowień umownych”, o których mowa w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w załączniku do niej, jak też wykładnię kryteriów, jakie sąd krajowy może lub powinien stosować w toku badania postanowienia umownego w świetle przepisów tej dyrektywy, przy czym zadaniem sądu krajowego jest dokonanie skonkretyzowanej klasyfikacji danego postanowienia umownego w oparciu o wskazane kryteria oraz w świetle okoliczności danej sprawy. Nieuczciwy charakter postanowień umownych ustala się z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, oraz w świetle wszelkich okoliczności towarzyszących zawarciu umowy w chwili jej zawierania, w tym faktu, że włączone do umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem postanowienie, przyznające wyłączną właściwość miejscową sądowi, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorcy, zostało w niej zamieszczone bez uprzedniego indywidualnego uzgodnienia. Trybunał orzekł również, że sąd krajowy zobowiązany jest przeprowadzić z urzędu dochodzenie w celu ustalenia, czy postanowienie umowne określające wyłączną właściwość miejscową sądu, zamieszczone w zaskarżonej przed tym sądem umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, jest objęte zakresem zastosowania dyrektywy 93/13, i że – jeżeli jest nim objęte – sąd krajowy zobowiązany jest z urzędu zbadać, czy postanowienie takie jest nieuczciwe. Aby bowiem zapewnić zamierzoną przez prawodawcę Unii ochronę konsumenta, w sytuacji charakteryzującej się istnieniem nierówności pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą, która może zostać usunięta jedynie poprzez czynną interwencję podmiotu niebędącego stroną umowy, sąd krajowy jest zobowiązany – w każdym wypadku i niezależnie od przepisów prawa krajowego – zbadać, czy sporne postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione przez przedsiębiorcę i konsumenta.

Z kolei, jeśli chodzi o ochronę konsumentów w przypadku umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa, w wyroku z dnia 15 kwietnia 2010 r. w sprawie C-215/08 *E. Friz* Trybunał orzekł,

²⁴ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29).

że dyrektywa 85/577/EWG²⁵ ma zastosowanie do umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem w trakcie akwizycji w domu nie na życzenie konsumenta, dotyczącej przystąpienia przez konsumenta do zamkniętego funduszu rynku nieruchomości utworzonego w formie spółki osobowej prawa cywilnego, jeżeli cel przystąpienia polega przede wszystkim nie na uzyskaniu członkostwa w rzeczowej spółce, lecz na ulokowaniu kapitału. Trybunał wyjaśnił, że art. 5 ust. 2 dyrektywy 85/577 nie stoi w związku z tym na przeszkodzie istnieniu normy krajowej, zgodnie z którą, w razie odwołania oświadczenia o przystąpieniu do takiego funduszu, złożonego w następstwie akwizycji w domu nie na życzenie konsumenta, konsument posiada roszczenie przeciwko spółce o zapłatę należności z tytułu podziału majątku na skutek wystąpienia, obliczanej w zależności od wartości jego wkładu na dzień wystąpienia z funduszu, a zatem może ewentualnie otrzymać tytułem zwrotu kwotę niższą, niż wynosił jego wkład, lub być zmuszonym do tego, by mieć udział w stratach tego funduszu. Choć nie ma bowiem żadnych wątpliwości co do tego, że dyrektywa zmierza do ochrony konsumentów, nie oznacza to, że ochrona ta jest bezwzględna. Zarówno z ogólnego kontekstu systemowego, jak i z brzmienia szeregu przepisów tej dyrektywy wynika, że omawiana ochrona ujęta jest w określone granice. Jeśli chodzi konkretnie o skutki skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy, zawiadomienie o odwołaniu oświadczenia o przystąpieniu skutkuje, zarówno dla konsumenta, jak i dla przedsiębiorcy, przywróceniem pierwotnego stanu. Nie zmienia to faktu, że dyrektywa nie wyklucza, iż konsument może mieć, w określonych szczególnych przypadkach, zobowiązania wobec przedsiębiorcy i będzie musiał w takim razie ponieść pewne konsekwencje wynikające ze skorzystania z przysługującego mu prawa do odstąpienia od umowy.

Rozpoznając spór o pokrewnej tematyce, w wyroku z dnia 15 kwietnia 2010 r. w sprawie C-511/08 *Heinrich Heine*, dotyczącym ochrony konsumentów w dziedzinie umów zawieranych na odległość Trybunał orzekł, że art. 6 ust. 1 akapit pierwszy zdanie drugie i art. 6 ust. 2 dyrektywy 97/7/WE²⁶ należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie istnieniu uregulowania krajowego, które pozwala dostawcy na obciążenie konsumenta, w umowie zawieranej na odległość, kosztami wysyłki towarów w przypadku skorzystania przez tego ostatniego z przysługującego mu prawa odstąpienia od umowy. Celem przepisów omawianej dyrektywy dotyczących skutków prawnych odstąpienia od umowy jest bez wątpienia zapobieżenie zniechęcaniu konsumenta do wykonywania przysługującego mu prawa odstąpienia od umowy. Sprzeczne z tym celem byłoby więc interpretowanie tych przepisów w ten sposób, że upoważniają one państwa członkowskie do zezwalania, by koszty dostawy były przenoszone na konsumenta w razie odstąpienia od umowy. Ponadto obciążenie konsumenta, poza bezpośrednimi kosztami zwrotu towarów, również kosztami wysyłki mogłoby zaburzyć zrównoważony podział ryzyka pomiędzy stronami w umowach zawieranych na odległość, przez przeniesienie na konsumenta całości kosztów związanych z transportem towarów.

W zakresie praktyk handlowych wskazać należy wreszcie wyrok z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie C-159/09 *Lidl*, u którego podstaw leżała prowadzona przez pewien supermarket kampania reklamowa. Supermarket ten opublikował w lokalnym dzienniku reklamę polegającą na porównaniu paragonów zakupu, na których były wymienione produkty, w większości spożywcze, zakupione odpowiednio w dwóch sieciach supermarketów, i wskazującą różnicę w całkowitym koszcie zakupów. Występujący w tej reklamie konkurencyjny supermarket zakwestionował tę praktykę. Trybunał wskazał przede wszystkim, że dyrektywę dotyczącą reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy

²⁵ Dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz.U. L 372, s. 31).

²⁶ Dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. L 144, s. 19).

porównawczej²⁷ należy interpretować w ten sposób, iż sama okoliczność, że produkty spożywcze różnią się pod względem ich zdatności do spożycia i przyjemności, jakiej dostarczają konsumentowi w zależności od warunków i miejsca ich wytworzenia, ich składników i tożsamości producenta, nie wyklucza tego, że porównanie takich produktów może spełniać wymóg, zgodnie z którym produkty te mają zaspokajać to samo zapotrzebowanie lub mieć te same cele, czyli posiadać wystarczający stopień zamienności względem siebie²⁸. Przyjęcie, że z wyjątkiem sytuacji, gdy dwa produkty spożywcze są identyczne, nie mogą być one uważane za porównywalne, równałoby się bowiem wykluczeniu wszelkiej rzeczywistej możliwości prowadzenia reklamy porównawczej w zakresie szczególnie znaczącej kategorii, jaką są towary konsumpcyjne. Trybunał dodał, że reklama dotycząca porównania cen produktów spożywczych sprzedawanych przez dwie konkurencyjne sieci sklepów może wprowadzać w błąd²⁹, zwłaszcza jeśli przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności danej sprawy, a w szczególności faktu zamieszczenia pewnych informacji lub ich pominięcia w tej reklamie, zostanie stwierdzone, że znaczna część konsumentów, do których reklama jest skierowana, podejmuje decyzję o zakupie w błędnym przekonaniu, że dokonany przez reklamującego wybór produktów oddaje ogólny poziom cen reklamującego w stosunku do cen u jego konkurenta i że poczynią oni oszczędności takiego rzędu wielkości, jaki przedstawia wspomniana reklama, kupując towary codziennego użytku u reklamującego zamiast u tego konkurenta, lub wreszcie w błędnym przekonaniu, iż wszystkie produkty reklamującego są tańsze od produktów jego konkurenta. Reklama taka może również wprowadzać w błąd, jeżeli zostanie stwierdzone, że do celów porównania dokonywanego wyłącznie pod kątem ceny wybrano produkty spożywcze, które w rzeczywistości wykazują obiektywne różnice mogące znacząco wpływać na wybór przeciętnego konsumenta, przy czym istnienie tych różnic nie wynika z danej reklamy. Wreszcie Trybunał orzekł, że warunek możliwości zweryfikowania³⁰ wymaga – w przypadku reklamy, w której porównuje się ceny dwóch zestawów towarów – możliwości dokładnego zidentyfikowania towarów na podstawie zawartych w tej reklamie informacji, co ma umożliwić adresatowi reklamy upewnienie się, że w świetle zakupu towarów codziennego użytku, jakiego zamierza dokonać, został on właściwie poinformowany.

Orzecznictwo dotyczące sektora telekomunikacji było w tym roku szczególnie obfite. W pierwszej kolejności, w wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie C-99/09 *Polska Telefonia Cyfrowa* Trybunał miał możliwość zinterpretowania art. 30 ust. 2 dyrektywy 2002/22/WE o usłudze powszechnej³¹, dotyczącego kosztów przenoszenia numerów telefonów komórkowych, pozwalającego abonentom sieci telefonii ruchomej zachować ten sam numer telefoniczny w razie zmiany operatora. Zdaniem Trybunału przepisy przytoczonego artykułu należy interpretować w ten sposób, że krajowy organ regulacyjny ma obowiązek uwzględniać, przy przeprowadzaniu analizy zniechęcającego charakteru opłaty pobieranej od abonentów z tytułu korzystania z usługi przenoszenia numerów, koszty ponoszone przez operatorów sieci telefonii ruchomej w związku z wdrażaniem tej usługi. Niemniej zachowuje on uprawnienie do ustalenia maksymalnej kwoty tej należnej operatorom opłaty na po-

²⁷ Dyrektywa Rady 84/450/EWG z dnia 10 września 1984 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (Dz.U. L 250, s. 17), zmieniona dyrektywą 97/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 października 1997 r. w celu włączenia do niej reklamy porównawczej (Dz.U. L 290, s. 18).

²⁸ Artykuł 3a ust. 1 lit. b) dyrektywy Rady 84/450 dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej, w brzmieniu zmienionym dyrektywą 97/55.

²⁹ Artykuł 3a ust. 1 lit. a) dyrektywy 84/450 dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej, w brzmieniu zmienionym dyrektywą 97/55.

³⁰ Artykuł 3a ust. 1 lit. c) dyrektywy 84/450 dotyczącej reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej, w brzmieniu zmienionym dyrektywą 97/55.

³¹ Dyrektywa 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dyrektywa o usłudze powszechnej) (Dz.U. L 108, s. 51).

ziomie niższym niż ponoszone przez operatorów koszty, jeżeli opłata obliczona wyłącznie na podstawie kosztów może zniechęcać użytkowników do korzystania z usługi przenoszenia numerów.

Pozostając przy tematyce telekomunikacji, odnotować należy wyrok z dnia 18 marca 2010 r. w sprawach połączonych od C-317/08 do C-320/08 *Alassini i in.*, w którym Trybunał udzielił odpowiedzi na pytanie prejudycjalne w przedmiocie wykładni zasady skutecznej ochrony sądowej w odniesieniu do przepisu krajowego przewidującego obligatoryjną próbę pojednania pozasądowego jako warunek dopuszczalności skargi sądowej w przypadku niektórych sporów pomiędzy dostawcami i użytkownikami końcowymi z zakresu dyrektywy o usłudze powszechnej³². W opinii Trybunału art. 34 ust. 1 omawianej dyrektywy stawia państwom członkowskim za cel utworzenie pozasądowych procedur rozpatrywania sporów, w których stroną są konsumenci, związanych z zagadnieniami objętymi zakresem tej dyrektywy. Prawo krajowe ustanawiające pozasądową procedurę pojednawczą oraz wprowadzające obowiązek skorzystania z niej przed odwołaniem się do organu sądowego, nie stoi na przeszkodzie realizacji zamierzonego przez tę dyrektywę, leżącego w interesie ogólnym celu, a wręcz sprzyja wzmocnieniu skuteczności tej dyrektywy, dzięki szybszemu i mniej kosztownemu rozpatrywaniu sporów oraz odciążeniu sądów, które umożliwiają takie przepisy. Trybunał stwierdził więc, że dodatkowy etap w dostępie do sądu, jaki stanowi uprzednie postępowanie pojednawcze, które zgodnie ze spornymi przepisami jest obligatoryjne, nie stoi w sprzeczności z zasadami równoważności, skuteczności i skutecznej ochrony sądowej, o ile postępowanie to nie prowadzi do wydania decyzji wiążącej dla stron, nie opóźnia biegu sprawy przed sądem, nie wiąże się dla konsumenta z nadmiernymi kosztami, droga elektroniczna nie stanowi jedyne go sposobu dostępu do rzeczono go postępowania pojednawczego i możliwe jest zastosowanie środków tymczasowych w szczególnych pilnych przypadkach.

W dalszej kolejności, w wyroku z dnia 8 czerwca 2010 r. w sprawie C-58/08 *Vodafone i in.* Trybunał orzekał o ważności rozporządzenia (WE) nr 717/2007 w sprawie roamingu w publicznych sieciach telefonii ruchomej³³, w ramach sporu między szeregiem operatorów publicznych sieci telefonii ruchomej a władzami krajowymi, w przedmiocie ważności przepisów wykonawczych do wskazanego rozporządzenia. Trybunałowi zadano w związku z tym trzy pytania prejudycjalne. W odpowiedzi przede wszystkim przypomniał on, że rozporządzenie, które zostało wydane na podstawie art. 95 WE, wprowadza wspólne podejście mające na celu zapewnienie, aby użytkownicy publicznych sieci naziemnej telefonii ruchomej nie byli obciążani wygórowanymi opłatami za usługi roamingu wspólnotowego i aby operatorzy z różnych państw członkowskich mogli działać w warunkach jednolitych, spójnych ram regulacyjnych, opartych na obiektywnie ustanowionych kryteriach. Tym samym rozporządzenie przyczynia się do prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, w dążeniu do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów i zachowania konkurencji między operatorami. Dalej, w kwestii poszanowania zasad proporcjonalności i pomocniczości, podniosionej ze względu na to, że rozporządzenie określa nie tylko cenę maksymalną dla przeciętnych hurtowych opłat za minutę, lecz również dla opłat detalicznych, oraz ustanawia obowiązek informowania w przedmiocie opłat detalicznych na rzecz klientów korzystających z roamingu, Trybunał orzekł, że zważywszy na szeroki zakres uznania przysługujący prawodawcy wspólnotowemu w omawianej dziedzinie, mógł on, w świetle obiektywnych kryteriów i po przeprowadzeniu wyczerpującej analizy ekonomicznej, zasadnie uznać, że uregulowanie jedynie rynków hurtowych nie prowadziłoby do tego samego rezultatu co uregulowanie obejmujące jednocześnie rynki hurtowe i rynki detaliczne, i że w związku z tym konieczne było ustanowienie tego drugiego uregulowania,

³² Zobacz poprzedni przypis.

³³ Rozporządzenie (WE) nr 717/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2007 r. w sprawie roamingu w publicznych sieciach telefonii ruchomej wewnątrz Wspólnoty oraz zmieniające dyrektywę 2002/21/WE (Dz.U. L 171, s. 32).

a obowiązek informowania wzmacnia skuteczność uregulowania ustalającego ceny maksymalne. W dalszej części analizy Trybunał uznał, że zasada pomocniczości nie została naruszona, wzięwszy pod uwagę współzależność cen hurtowych i detalicznych oraz skutki wspólnego podejścia, wprowadzonego przez omawiane rozporządzenie, którego zamierzony cel może zostać lepiej zrealizowany na szczeblu wspólnotowym.

Wreszcie w wyroku z dnia 6 października 2010 r. w sprawie C-222/08 *Komisja przeciwko Belgii*, wydanym we wszczętym przez Komisję postępowaniu o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, dotyczącym częściowej transpozycji art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 dyrektywy o usługach powszechnej³⁴ oraz części A załącznika IV do tej dyrektywy przez Królestwo Belgii, Trybunał na początku stwierdził, że ponieważ omawiana dyrektywa określa jedynie zasady obliczenia kosztu netto świadczenia usługi powszechnej w przypadku uznania przez krajowe organy regulacyjne, że świadczenie tej usługi może stanowić niesprawiedliwe obciążenie, pozwane państwo członkowskie nie uchybiło swoim zobowiązaniom, samodzielnie ustalając warunki, które pozwolą stwierdzić, czy omawiane obciążenie jest niesprawiedliwe. Następnie Trybunał wyjaśnił, że wprowadzenie przez prawodawcę wspólnotowego powiązania mechanizmów zwrotu kosztów netto, które świadczenie usługi powszechnej może spowodować dla danego przedsiębiorstwa, z istnieniem po stronie tego przedsiębiorstwa nadmiernego obciążenia wynikało z zamiaru wykluczenia automatycznego powstania prawa do rekompensaty w odniesieniu do każdego kosztu netto świadczenia usługi powszechnej, ponieważ prawodawca uznał, że koszt netto świadczenia usługi powszechnej niekoniecznie musi stanowić nadmierne obciążenie dla wszystkich przedsiębiorstw świadczących tę usługę. W tych okolicznościach niesprawiedliwe obciążenie, którego istnienie winno zostać stwierdzone przez krajowy organ regulacyjny przed wypłatą jakiegokolwiek rekompensaty, może być jedynie obciążeniem, które dla danego przedsiębiorstwa ma nadmierny charakter w świetle jego zdolności do udźwignięcia tego obciążenia, zważywszy na wszystkie jego swoiste cechy (urządzenia, sytuację gospodarczą i finansową, udział w rynku, itp.). Ponadto Trybunał stwierdził, że pozwane państwo członkowskie, zobowiązane na mocy omawianej dyrektywy do wdrożenia mechanizmów niezbędnych do przyznania rekompensaty przedsiębiorstwom ponoszącym niesprawiedliwe obciążenia, uchybia swoim zobowiązaniom, jeżeli stwierdzi w sposób ogólny i na podstawie obliczenia kosztów netto ponoszonych przez dostawcę usługi powszechnej (uprzednio jedyne go dostawcę tej usługi), że wszystkie przedsiębiorstwa zobowiązane obecnie do świadczenia rzeczonyj usługi faktycznie podlegają niesprawiedliwemu obciążeniu wynikającemu z tego świadczenia, nie dokonawszy indywidualnego badania obejmującego zarówno koszt netto, jaki ponosi każdy operator w związku ze świadczeniem usługi powszechnej, jak i wszystkie swoiste cechy tego operatora. Wreszcie Trybunał przypomniał, że uchybia swoim zobowiązaniom na mocy omawianej dyrektywy również takie państwo członkowskie, które nie przewidziało – w ramach obliczenia kosztu netto świadczenia składnika socjalnego usługi powszechnej – korzyści handlowych, w tym korzyści niematerialnych, czerpanych przez przedsiębiorstwa, które są zobowiązane do omawianego świadczenia.

Choć w obu tych szczególnie skomplikowanych sektorach widoczne jest wzmocnienie spójnego dorobku orzeczniczego, to orzecznictwo w ramach dziedziny zbliżania ustawodawstw obejmuje znacznie większy obszar. Świadczyć o tym może kilka poniższych spraw.

W wyroku z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie C-428/08 *Monsanto Technology* po raz pierwszy poruszono zagadnienie zakresu europejskiego patentu dotyczącego sekwencji DNA. Spółka Monsanto – będąca od 1996 r. właścicielem patentu europejskiego na sekwencję DNA, która po wbudowaniu do DNA soi sprawia, że roślina staje się odporna na określony środek chwastobójczy – domagała

³⁴ Zobacz przypis 31.

się zakazania przywozu do jednego z państw członkowskich mączki sojowej wytworzonej w Argentynie z takiej genetycznie zmodyfikowanej soi, ponieważ wynalazek Monsanto nie był objęty w Argentynie ochroną patentową. Rozpoznający spór sąd krajowy zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem, czy sama obecność objętej patentem europejskim sekwencji DNA wystarczy do przyjęcia, że należący do spółki Monsanto patent został naruszony w wyniku wprowadzenia takiej mączki do obrotu w Unii Europejskiej. W opinii Trybunału dyrektywa 98/44/WE³⁵ uzależnia ochronę, którą zapewnia patent europejski, od spełnienia warunku, by informacja genetyczna zawarta w opatentowanym produkcie lub stanowiąca ten produkt pełniła faktycznie swą funkcję w samym tym materiale. W tym względzie Trybunał zauważył, że wynalazek spełnia swą funkcję w sytuacji, gdy informacja genetyczna chroni roślinę soi, w którą jest wbudowana, przed działaniem herbicydu. Tymczasem opatentowana sekwencja DNA nie może dalej spełniać swojej funkcji, jeżeli znajduje się ona jedynie w stanie pozostałości w mączce sojowej, która to mączka jest martwą materią, uzyskaną w wyniku szeregu czynności obróbki soi. Toteż ochrona na podstawie patentu europejskiego nie przysługuje, jeżeli informacja genetyczna przestała pełnić funkcję, którą spełniała pierwotnie w roślinie, z której powstał sporny materiał. Ponadto tego rodzaju ochrony nie można udzielić na takiej podstawie, że zawarta w mączce sojowej informacja genetyczna mogłaby ewentualnie spełniać na nowo swą funkcję w innej roślinie. Sekwencja DNA musiałaby bowiem zostać faktycznie wbudowana do tej innej rośliny, aby w odniesieniu do niej mogło powstać prawo do ochrony na podstawie patentu europejskiego. W tych okolicznościach Monsanto nie może zabronić, na podstawie dyrektywy 98/44, sprzedaży pochodzącej z Argentyny mączki sojowej zawierającej jej wynalazek biotechnologiczny w stanie resztkowym. Wreszcie Trybunał stwierdził, że omawiana dyrektywa stoi na przeszkodzie krajowym przepisom przyznającym bezwzględną ochronę opatentowanej sekwencji DNA jako takiej, niezależnie od tego, czy spełnia ona swoją funkcję w materiale, w skład którego wchodzi. W związku z tym przepisy dyrektywy ustanawiające kryterium rzeczywistego spełniania takiej funkcji dokonują wyczerpującej harmonizacji tej dziedziny w Unii Europejskiej.

W wyroku z dnia 22 kwietnia 2010 r. w sprawie C-62/09 *Association of the British Pharmaceutical Industry* Trybunał miał udzielić wykładni dyrektywy 2001/83/WE³⁶. Choć zasadniczo zakazuje ona, w ramach promowania produktów leczniczych wśród lekarzy lub farmaceutów, wręczania, oferowania lub obiecywania korzyści pieniężnych lub w naturze, Trybunał orzekł, że omawiana dyrektywa nie sprzeciwia się istnieniu systemów zachęt finansowych wprowadzanych przez krajowe organy administracji publicznej właściwe w sprawach zdrowia publicznego w celu ograniczania ponoszonych przez nie wydatków w tej dziedzinie i mających na celu promowanie, w celu leczenia określonych jednostek chorobowych, przepisywania przez lekarzy wyraźnie wskazanych produktów leczniczych, zawierających inną substancję czynną niż produkt leczniczy, który był przepisywany uprzednio lub który mógłby zostać przepisany, gdyby omawiany system nie istniał. Ogólnie rzecz biorąc, polityka ochrony zdrowia ustalana przez państwo członkowskie oraz wydatki publiczne przeznaczone na realizację tej polityki nie służą żadnemu celowi zarobkowemu ani komercyjnemu. System zachęt finansowych, który stanowi przejaw takiej polityki, nie może zatem zostać uznany za przejaw komercyjnej promocji produktów leczniczych. Niemniej Trybunał przypomniał, że władze publiczne muszą przedstawić przedsiębiorcom z sektora przemysłu farmaceutycznego informacje wykazujące, że dany system oparty jest na obiektywnych kryteriach i że nie dochodzi do dyskryminacji między krajowymi produktami leczniczymi i produktami leczniczymi pochodzącymi

³⁵ Dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych (Dz.U. L 213, s. 13).

³⁶ Dyrektywa 2001/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi (Dz.U. L 311, s. 67), w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę 2004/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. (Dz.U. L 136, s. 34).

z innych państw członkowskich. Ponadto władze zobowiązane są do podania takiego systemu do publicznej wiadomości, jak również do udostępnienia fachowcom ocen wykazujących równoważność terapeutyczną dostępnych substancji czynnych należących do kategorii terapeutycznej objętej omawianym systemem.

W wyroku z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie C-518/07 *Komisja przeciwko Niemcom*, dotyczącym przetwarzania danych osobowych, Trybunał orzekł, że gwarancja niezależności krajowych organów kontrolnych, o której mowa w dyrektywie 95/46/WE³⁷, ma na celu zapewnienie skuteczności i pewności kontroli przestrzegania przepisów z zakresu ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i powinna być interpretowana w świetle tego celu. Niezależność została ustanowiona nie celem przyznania tym organom i ich pracownikom szczególnego statusu, lecz celem wzmocnienia ochrony osób i instytucji, których dotyczą decyzje tych organów, a w związku z tym przy wykonywaniu swoich obowiązków organy kontroli powinny działać w sposób obiektywny i bezstronny. Dlatego też organy kontroli właściwe w zakresie przetwarzania danych osobowych w sektorze niepublicznym powinny cechować się niezależnością pozwalającą im na wykonywanie ich zadań bez podlegania zewnętrznym wpływom. Ta niezależność wyklucza nie tylko jakiegokolwiek wpływ ze strony instytucji kontrolowanych, lecz również jakiegokolwiek nakazy i jakiegokolwiek inny wpływ z zewnątrz, bez względu na to, czy jest on bezpośredni, czy pośredni, który mógłby podważyć wykonywanie przez te organy ich zadań polegających na ustaleniu właściwej równowagi pomiędzy ochroną prawa do poszanowania życia prywatnego a swobodą przepływu danych osobowych. Sama groźba, że organy nadzoru będą mieć polityczny wpływ na decyzje organów kontroli, jest wystarczającą przeszkodą w niezależnym wykonywaniu przez te ostatnie swoich zadań. Po pierwsze, może mieć miejsce „przewidywane posłuszeństwo” tych organów kontroli w świetle praktyki decyzyjnej organu nadzoru. Po drugie, rola strażników prawa do poszanowania życia prywatnego, jaką wypełniają wspomniane organy, wymaga, by ich decyzje, a tym samym one same, pozostawały poza jakimkolwiek podejrzeniem stronniczości. Państwowy nadzór sprawowany nad krajowymi organami kontroli nie jest zatem do pogodzenia z wymogiem niezależności.

Wyrok z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-467/08 *Padawan*, z dziedziny prawa autorskiego i praw pokrewnych, przyczynił się do objaśnienia pojęcia, kryteriów i granic godziwej rekompensaty za kopiowanie na użytek prywatny. Dyrektywa 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym³⁸ dopuszcza istniejący w niektórych państwach członkowskich wyjątek dotyczący zwielokrotniania do prywatnego użytku, pod warunkiem że podmioty prawa do zwielokrotniania utworu otrzymają godziwą rekompensatę. W omawianym wyroku Trybunał wyjaśnił przede wszystkim, że pojęcie „godziwej rekompensaty”, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii, które należy interpretować w sposób jednolity we wszystkich państwach członkowskich, które wprowadziły wyjątek dotyczący kopii na prywatny użytek. Następnie wytłumaczył, że „właściwa równowaga”, którą należy ustanowić pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, oznacza, że godziwa rekompensata musi być obliczana koniecznie na podstawie kryterium szkody wyrządzonej twórcom chronionych utworów w następstwie wprowadzenia wyjątku kopii na użytek prywatny. Ponadto sędziowie wskazali, że „opłatą licencyjną za kopię na użytek prywatny” nie zostają obciążeni bezpośrednio użytkownicy prywatni sprzętu, urządzeń i nośników zwielokrotniania, lecz osoby dysponujące takim sprzętem, takimi urządzeniami i nośnikami, jako że podmioty te moż-

³⁷ Artykuł 28 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. L 281, s. 31).

³⁸ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

na w łatwiejszy sposób zidentyfikować i mają one możliwość przeniesienia rzeczywistego ciężaru tego finansowania na użytkowników prywatnych. Wreszcie Trybunał uznał, że niezbędne jest istnienie związku między stosowaniem opłaty licencyjnej przeznaczonej na finansowanie godzinowej rekompensaty w odniesieniu do sprzętu zwielokrotniania a domniemanym przeznaczeniem tego sprzętu do celów zwielokrotniania na użytek prywatny. W rezultacie stosowanie w sposób nieróżnicujący opłaty licencyjnej za kopię na użytek prywatny, w szczególności w odniesieniu do sprzętu, urządzeń oraz nośników zwielokrotniania cyfrowego nieudostępnionych użytkownikom prywatnym i w sposób oczywisty zastrzeżonych do innego użytku niż sporządzanie kopii do użytku prywatnego, nie jest zgodne z dyrektywą 2001/29. Natomiast jeżeli rozpatrywany sprzęt został udostępniony osobom fizycznym na cele prywatne, wcale nie jest konieczne ustalenie, że osoby te rzeczywiście sporządziły kopie na użytek prywatny za pomocą tego sprzętu i tym samym rzeczywiście wyrządziły szkodę twórcy chronionego utworu. Słusznie się bowiem domniemywa, że te osoby fizyczne odnoszą w pełni korzyść z takiego udostępnienia, to jest zakłada się, iż wykorzystują wszystkie funkcje związane z tym sprzętem, łącznie z funkcją zwielokrotniania.

Wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r. w sprawie C-233/08 *Kyrian* dotyczył pytania prejudycjalnego o to, czy, po pierwsze, w świetle art. 12 ust. 3 dyrektywy 76/308/EWG w sprawie wzajemnej pomocy przy windykacji roszczeń dotyczących niektórych opłat, cel, podatków i innych obciążeń³⁹, w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę 2001/44/WE⁴⁰, sądy państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma organ współpracujący, mają kompetencję w zakresie badania wykonalności dokumentu umożliwiającego egzekucję. Trybunał wyjaśnił w omawianym wyroku, że sądy współpracującego państwa członkowskiego zasadniczo nie mają kompetencji w zakresie badania wykonalności dokumentu umożliwiającego egzekucję, z wyjątkiem skontrolowania zgodności, czy wykonanie tego tytułu jest zgodne z porządkiem publicznym tego państwa. Natomiast Trybunał orzekł też, że ze względu na to, iż doręczenie stanowi „środek wykonania dochodzenia roszczenia”, o którym mowa w art. 12 ust. 3 dyrektywy 76/308, sąd współpracującego państwa członkowskiego jest uprawniony do zbadania, czy takie środki zostały przeprowadzone prawidłowo, zgodnie z przepisami tego państwa członkowskiego. Po drugie, Trybunał Sprawiedliwości rozstrzygał kwestię, czy aby dokument umożliwiający egzekucję roszczenia można było uznać za prawidłowo doręczony, powinien on zostać skierowany do dłużnika w języku urzędowym państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma organ współpracujący. Dyrektywa 76/308 nie zawiera żadnych norm w tym zakresie. W opinii Trybunału jednakże, zważywszy na cel dyrektywy, polegający na zagwarantowaniu skutecznego doręczania wszelkich aktów i decyzji, należy uznać, że aby umożliwić adresatowi dokumentu umożliwiającego egzekucję skorzystanie z jego praw, doręczenie mu tego dokumentu powinno zostać dokonane w języku urzędowym państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma organ współpracujący. Ponadto Trybunał stwierdził, że celem zapewnienia poszanowania tego prawa, do sądu krajowego należy zastosowanie prawa krajowego, biorąc pod uwagę zapewnienie pełnej skuteczności prawa wspólnotowego.

Konkurencja

Zarówno w dziedzinie pomocy państwa, jak i w dziedzinie reguł konkurencji mających zastosowanie do przedsiębiorstw pojawiło się nowe interesujące orzecznictwo.

Co do pomocy państwa, w wyroku z dnia 2 września 2010 r. w sprawie C-399/08 P *Komisja przeciwko Deutsche Post* Trybunał zajął się problematyką przyjętej przez Komisję metody stwierdzania istnienia korzyści stanowiącej pomoc państwa na rzecz prywatnego przedsiębiorstwa zobowiązanego

³⁹ Dyrektywa Rady 76/308/EWG z dnia 15 marca 1976 r. (Dz.U. L 73, s. 18).

⁴⁰ Dyrektywa Rady 2001/44/WE z dnia 15 czerwca 2001 r. (Dz.U. L 175, s. 17).

do świadczenia usług w ogólnym interesie gospodarczym. Podczas gdy Komisja uznała, że środki publiczne uzyskane przez będące przedmiotem postępowania przedsiębiorstwo tytułem rekompensaty za świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym przewyższały dodatkowe koszty powstałe w związku ze świadczeniem wspomnianych usług i że ta nadmierna rekompensata stanowi niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc państwa, Sąd stwierdził nieważność jej decyzji ze względu na to, że Komisja nie wykazała w wystarczającym stopniu istnienia korzyści w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i że nie mogła ona zakładać, iż płatności z publicznych funduszy przysporzyły danemu przedsiębiorstwu korzyści, nie zbadawszy uprzednio, czy kwota płatności faktycznie przekroczyła łączną kwotę kosztów dodatkowych związanych ze świadczeniem usług w ogólnym interesie gospodarczym, które to przedsiębiorstwo ponosiło. Trybunał potwierdził słuszność analizy Sądu, oddalając stawiany przez Komisję zarzut naruszenia art. 87 ust. 1 WE i art. 86 ust. 2 WE. Przypomniawszy na wstępie, że aby uniknąć kwalifikacji rekompensaty finansowej przyznanej przedsiębiorstwu zobowiązanemu do świadczenia usług w ogólnym interesie gospodarczym jako pomocy państwa muszą zostać spełnione ściśle określone warunki, w szczególności zaś warunek, że wspomniana rekompensata nie może przekraczać kwoty niezbędnej do pokrycia całości lub części kosztów poniesionych w związku z wykonaniem zobowiązań z zakresu usług publicznych, przy uwzględnieniu wynikających z nich przychodów oraz rozsądnej korzyści z tytułu wypełniania tych zobowiązań (przesłanki określone w wyroku z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie C-280/00 *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*, Rec. s. I-7747, pkt 74, 75), Trybunał doszedł do wniosku, że w trakcie badania zgodności z prawem systemu finansowania tego rodzaju usług pod kątem prawa dotyczącego pomocy państwa Komisja ma obowiązek sprawdzenia, czy przesłanka ta została spełniona. Trybunał stwierdził następnie, że w tym względzie zostały ujawnione przez Sąd braki metody, jaką posłużyła się Komisja, i Sąd mógł zatem słusznie uznać, że analiza Komisji była błędna, nie dokonując przy tym przeniesienia ciężaru dowodu ani nie zastępując metody analizy Komisji swoją własną metodą. Zawężający charakter przesłanek warunkujących uniknięcie zakwalifikowania rekompensaty za świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym jako pomocy państwa nie zwalnia zatem Komisji z obowiązku wykazania z pełną precyzją ich nieprzestrzegania, jeżeli uważa, że miało ono miejsce.

W wyroku z dnia 2 września 2010 r. w sprawie C-290/07 P *Komisja przeciwko Scott* Trybunał orzekł w przedmiocie odwołania od wyroku Sądu, w którym stwierdził on nieważność decyzji Komisji uznającej za niezgodną ze wspólnym rynkiem przyznaną przez francuskie władze na rzecz amerykańskiej spółki pomoc państwa, polegającą na sprzedaży działki na korzystniejszych warunkach w stosunku do jej ceny rynkowej. Trybunał musiał objaśnić granice kontroli sądowej sprawowanej przez Sąd w sytuacji, gdy zidentyfikowanie pomocy państwa rodzi poważne trudności w zakresie oceny. Komisja zarzucała Sądowi, że przekroczył on granice sprawowanej przez siebie kontroli, wykazując jej błędy metodologiczne i obliczeniowe właściwe dla naruszenia obowiązku przeprowadzenia w staranny sposób formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 88 ust. 2 traktatu WE. Trybunał uwzględnił powyższy zarzut, przytaczając na początku zasady wypracowane w wyroku z dnia 15 lutego 2005 r. w sprawie C-12/03 P *Komisja przeciwko Tetra Laval*, Zb.Orz. s. I-987, pkt 39, z których wynika, że sąd Unii powinien dokonać nie tylko weryfikacji materialnej prawdziwości przytoczonych dowodów, ich wiarygodności i spójności, ale także kontroli tego, czy te dowody stanowią zbiór istotnych danych, które należy wziąć pod uwagę w celu oceny złożonej sytuacji, i czy mogą one posłużyć na poparcie wniosków wyciągniętych na ich podstawie. Do przytoczonej zasady istnieje jedno istotne zastrzeżenie, a mianowicie, że w ramach takiej kontroli sąd Unii nie może zastąpić oceny ekonomicznej dokonanej przez Komisję swoją własną oceną. Następnie Trybunał zwrócił uwagę, że Komisja winna była zastosować kryterium inwestora prywatnego, aby sprawdzić, czy cena zapłacona przez domniemanego beneficjenta pomocy odpowiada cenie, jaką mógłby wyznaczyć inwestor prywatny działający w normalnych warunkach konkurencji. Trybunał orzekł, że w tym wypadku w dokonanej przez Komisję ocenie Sąd nie stwierdził oczywistych błędów mogących uzasadnić stwierdzenie nieważności decyzji stwierdzającej

niezgodność pomocy ze wspólnym rynkiem, a tym samym przekroczył granice sprawowanej przez siebie kontroli sądowej. Wreszcie w przekonaniu Trybunału Sąd nie mógł zarzucić Komisji przeoczenia pewnych informacji, które mogłyby być przydatne, ponieważ otrzymała je ona dopiero po przeprowadzeniu formalnego postępowania wyjaśniającego, a Komisja nie miała obowiązku ponownego otwarcia tego postępowania po uzyskaniu wspomnianych nowych informacji.

W wyroku z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie C-322/09 P *NDSHT przeciwko Komisji* Trybunał stanął wobec konieczności wytyczenia zakresu pojęcia aktu zaskarżalnego wydanego przez instytucję wspólnotową. Wniesiono bowiem do niego odwołanie w celu uzyskania uchylecia wyroku Sądu, w którym stwierdzono niedopuszczalność skargi o stwierdzenie nieważności decyzji zawartej jakoby w pismach Komisji, skierowanych do spółki NDSHT, a odnoszących się do skargi dotyczącej domniemanej pomocy państwa bezprawnie przyznanej konkurencyjnej spółce przez miasto Sztokholm. Wnosząca odwołanie, NDSHT, utrzymywała, że uznając sporne pisma, w których Komisja zdecydowała o nienadaniu jej skardze dalszego biegu, za nieformalne powiadomienie, niepodlegające zaskarżeniu w rozumieniu art. 230 WE, Sąd naruszył prawo. Zgodnie bowiem z obowiązującą procedurą, w sytuacji gdy Komisja stwierdza w wyniku badania złożonej do niej skargi, że w wyniku dochodzenia nie można dojść do wniosku, iż występuje pomoc państwa w rozumieniu art. 87 WE, odmawia w sposób dorozumiany wszczęcia postępowania przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE. Tymczasem, zdaniem Trybunału, zaskarżonego aktu nie można było zakwalifikować jako zwykłego nieformalnego powiadomienia lub środka tymczasowego, skoro zawierał on ostateczne stanowisko Komisji wyrażające wolę zakończenia wstępnego badania i stanowił tym samym odmowę wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego, a co za tym idzie, miał poważne konsekwencje dla wnoszącej odwołanie. Na tym tle Trybunał, potwierdziwszy, że wnosząca odwołanie faktycznie jest konkurentem spółki będącej beneficjentem środków, o których zawiadomiono Komisję, a w związku z tym należy do grona zainteresowanych stron w rozumieniu art. 88 ust. 2 WE, uznał, że Sąd naruszył prawo, ponieważ orzekł, iż sporny akt nie posiada cech decyzji podlegającej zaskarżeniu na podstawie art. 4 rozporządzenia (WE) nr 659/1999, gdy tymczasem, bez względu na jego charakter czy formę, wywoływał on wiążące skutki prawne mogące naruszyć interesy wnoszącej odwołanie. Trybunał uchylił więc rzeczony wyrok, oddalił zarzut niedopuszczalności oparty na tym, że sporny akt nie podlegał zaskarżeniu w drodze skargi o stwierdzenie nieważności i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd co do istoty.

Jeśli chodzi o reguły konkurencji mające zastosowanie do przedsiębiorstw, na szczególną uwagę zasługują dwa wyroki, jeden dotyczący stosowania reguł konkurencji do grup spółek, a drugi – zakresu zasady ochrony tajemnicy komunikacji między adwokatami a ich klientami.

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie C-407/08 P *Knauf Gips przeciwko Komisji* Trybunał orzekł, że w przypadku grupy przedsiębiorstw, na której czele stoi szereg osób prawnych, Komisja nie popełniła błędu w ocenie, uznając jedną z tych spółek za wyłącznie odpowiedzialną za działania należących do tej grupy spółek, stanowiących łącznie jednostkę gospodarczą. Okoliczność, że na czele grupy nie znajduje się tylko jedna osoba prawna, nie stoi bowiem na przeszkodzie temu, aby jedna spółka została uznana za odpowiedzialną za działania tej grupy. Struktura prawna grupy spółek charakteryzująca się brakiem jednej osoby prawnej na czele tej grupy nie jest bowiem decydująca, gdy struktura ta nie odzwierciedla rzeczywistego działania i faktycznej organizacji tej grupy. W szczególności Trybunał uznał, że brak prawnego stosunku podległości pomiędzy dwiema spółkami stojącymi na czele grupy nie przeczy wnioskowi, że jedna z tych dwóch spółek powinna zostać uznana za odpowiedzialną za działania grupy, ponieważ w rzeczywistości druga ze spółek nie określa w sposób niezależny swego zachowania na właściwym rynku.

Wyrok w sprawie *Knauf Gips przeciwko Komisji* pomógł objaśnić ponadto kwestię praw przysługujących przedsiębiorstwom w toku postępowania administracyjnego oraz przy korzystaniu ze

środków odwoławczych. Trybunał wyjaśnił bowiem, że żaden przepis prawa Unii nie nakłada na adresata pisma w sprawie przedstawienia zarzutów obowiązku podważenia jego różnych okoliczności faktycznych lub prawnych w toku postępowania administracyjnego pod rygorem niemożności uczynienia tego później na etapie postępowania sądowego, gdyż takie ograniczenie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami legalności i poszanowania prawa do obrony.

W wyroku z dnia 14 września 2010 r. w sprawie C-550/07 P *Akzo Nobel Chemicals i Akros Chemicals przeciwko Komisji* również chodziło o prawa przysługujące przedsiębiorstwom w toku dochodzeń Komisji. Komisja przeprowadziła bowiem kontrole i zajęła liczne dokumenty, w tym kopie e-maili przesyłanych między dyrektorem generalnym a koordynatorem w zakresie prawa ochrony konkurencji Akzo Nobel, będącym adwokatem wpisanym na listę adwokatów niderlandzkiej izby adwokackiej, zatrudnionym przez Akzo Nobel. Na tym tle Trybunał miał wyjaśnić, czy zatrudnionym przez przedsiębiorstwo adwokatom wewnętrznym przysługuje ochrona tajemnicy komunikacji na tej samej zasadzie, jak adwokatom zewnętrznym. Trybunał uznał, że ani zmiany stanu prawnego w państwach członkowskich Unii, ani przyjęcie rozporządzenia (WE) nr 1/2003 w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu⁴¹ nie uzasadniają oczekiwania, iż orzecznictwo rozwinie się w taki sposób⁴², by uznano, iż adwokatom wewnętrznym przysługuje ochrona tajności. Trybunał przypomniał, że korzystanie z tej ochrony jest uzależnione od dwóch kumulatywnych przesłanek. Po pierwsze – komunikacja z adwokatem musi być związana z korzystaniem z prawa do obrony klienta, a po drugie – komunikacja musi pochodzić od niezależnego adwokata, to znaczy adwokata, który nie jest związany z klientem stosunkiem pracy. Wymóg niezależności oznacza brak jakiegokolwiek stosunku zatrudnienia pomiędzy adwokatem a jego klientem, tak że ochrona z tytułu zasady tajemnicy nie obejmuje wymiany korespondencji w ramach przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw z adwokatami wewnętrznymi. Adwokat wewnętrzny, pomimo wpisu na listę adwokacką i podlegania wynikającym z wpisu zasadom etyki zawodowej, nie korzysta w stosunku do swego pracodawcy z tego samego stopnia niezależności co adwokat wykonujący zawód w ramach kancelarii zewnętrznej wobec klienta. W tych okolicznościach eliminacja ewentualnych konfliktów pomiędzy obowiązkami zawodowymi a celami realizowanymi przez klienta jest trudniejsza w przypadku adwokata wewnętrznego niż w przypadku adwokata zewnętrznego. Zarówno ze względu na zależność gospodarczą adwokata wewnętrznego, jak i jego ścisły związek ze swoim pracodawcą adwokat wewnętrzny nie korzysta z niezależności zawodowej porównywalnej z niezależnością adwokata zewnętrznego.

Podatki

Trybunał rozpatrywał, w ramach trzech spraw (wyroki z dnia 4 marca 2010 r. w sprawach C-197/08, C-198/08 i C-221/08), skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesione przez Komisję przeciwko Republice Francuskiej, Republice Austrii oraz Irlandii, dotyczące ustalania minimalnej ceny sprzedaży detalicznej określonych wyrobów tytoniowych (papierosów i innych wyrobów we Francji, papierosów i tytoniu drobno krojonego w Austrii oraz papierosów w Irlandii). Komisja wniosła sprawy do Trybunału, ponieważ uważała, że sporne uregulowania krajowe są sprzeczne z dyrektywą 95/59/WE⁴³ ustalającą określone zasady dotyczące podatku akcyzowego wpływającego na spożycie omawianych wyrobów, gdyż naruszają swobodę ustalania

⁴¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

⁴² Wyrok Trybunału z dnia 18 maja 1982 r. w sprawie 155/79 *AM & S Europe przeciwko Komisji*, Rec. s. 1575.

⁴³ Dyrektywa Rady 95/59/WE z dnia 27 listopada 1995 r. w sprawie podatków innych niż podatki obrotowe, wpływających na spożycie wyrobów tytoniowych (Dz.U. L 291, s. 40), w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę Rady 2002/10/WE z dnia 12 lutego 2002 r. (Dz.U. L 46, s. 26).

przez producentów i importerów maksymalnej ceny sprzedaży detalicznej swoich wyrobów, a zatem i wolną konkurencję.

Trybunał orzekł, że system cen minimalnych nie może zostać uznany za zgodny ze wspomnianą dyrektywą, o ile nie został on skonstruowany w taki sposób, aby wykluczyć w każdym przypadku możliwość, że zagrozi on przewadze konkurencyjnej, jaka mogłaby wynikać dla niektórych producentów lub importerów takich wyrobów z niższych kosztów wytworzenia. Trybunał uznał bowiem, że państwa członkowskie narzucające ceny minimalne sprzedaży detalicznej papierosów uchybiają zobowiązaniom ciążącym na nich na mocy art. 9 ust. 1 dyrektywy 95/59, jeżeli system taki nie pozwala wykluczyć w każdym przypadku, że narzucona cena minimalna będzie stanowić zagrożenie dla przewagi konkurencyjnej, jaka mogłaby wynikać dla niektórych producentów lub importerów wyrobów tytoniowych z niższych kosztów wytworzenia. Zdaniem Trybunału tego rodzaju system, który ponadto ustala cenę minimalną w odniesieniu do średniej ceny stosowanej na rynku dla każdego rodzaju papierosów, może skutkować zniesieniem różnic cenowych pomiędzy konkurencyjnymi wyrobami i sprawić, że te ceny zostaną ujednolicone na poziomie ceny najdroższego produktu. Rzeczony system stanowi zatem naruszenie swobody producentów i importerów w ustalaniu maksymalnych cen sprzedaży detalicznej, zagwarantowanej przez art. 9 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 95/59.

Państwa członkowskie usiłowały uzasadnić swoje uregulowania, powołując się na ramową konwencję Światowej Organizacji Zdrowia (WHO)⁴⁴. Trybunał orzekł, że wspomniana konwencja nie ma wpływu na zgodność omawianego systemu z art. 9 ust. 1 dyrektywy 95/59, jako że nie nakłada na umawiające się strony jakiegokolwiek konkretnego obowiązku w odniesieniu do polityki cenowej w dziedzinie wyrobów tytoniowych, a jedynie opisuje możliwe rozwiązania w celu uwzględnienia krajowych celów ochrony zdrowia w zakresie dotyczącym zwalczania konsumpcji wyrobów tytoniowych. Artykuł 6 ust. 2 rzeczony konwencji ogranicza się bowiem do stwierdzenia, że umawiające się strony przyjmą lub utrzymają w mocy środki, które „mogą obejmować” wdrożenie polityk podatkowych oraz „w odpowiednich przypadkach” polityk cenowych w odniesieniu do wyrobów tytoniowych. Państwa członkowskie powoływały się ponadto na postanowienia art. 30 WE w celu uzasadnienia ewentualnego naruszenia art. 9 ust. 1 dyrektywy 95/59 celem ochrony zdrowia i życia osób. Trybunał uznał, że art. 30 WE nie może być postrzegany w ten sposób, iż zezwala na środki inne niż środki mające charakter ograniczeń ilościowych w przywozie i wywozie lub środki o skutku równoważnym, o których mowa w art. 28 WE i 29 WE.

Wreszcie Trybunał stwierdził, że dyrektywa 95/59 nie stanowi przeszkody dla tego, by państwa członkowskie prowadziły walkę z paleniem tytoniu, która wpisuje się w cel ochrony zdrowia publicznego, oraz przypomniał, że regulacja podatkowa stanowi ważny i skuteczny instrument w walce z konsumpcją wyrobów tytoniowych, a tym samym instrument ochrony zdrowia publicznego, jako że cel w postaci zapewnienia, iż ceny rzeczonych wyrobów zostaną ustalone na wysokim poziomie, może w sposób adekwatny być realizowany za pomocą zwiększenia podatku akcyzowego, co prędzej czy później znajdzie odzwierciedlenie we wzroście cen detalicznych, przy czym nie będzie to stanowiło naruszenia swobody ustalania cen. Trybunał dodał, że zakaz ustalania cen minimalnych nie stoi na przeszkodzie temu, by państwa członkowskie wprowadziły zakaz sprzedaży wyrobów tytoniowych ze stratą, o ile nie zostanie naruszona swoboda ustalania przez producentów i importerów maksymalnych cen sprzedaży detalicznej ich wyrobów. Tym samym wspomniane podmioty gospodarcze nie będą mogły przejąć na siebie wpływu podatków na cenę, sprzedając swoje wyroby po cenie niższej niż suma kosztów i wszystkich podatków.

⁴⁴ Ramowa konwencja Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu, zatwierdzona przez Wspólnotę decyzją Rady 2004/513/WE z dnia 2 czerwca 2004 r. (Dz.U. L 213, s. 8).

Znaki towarowe

W wyroku z dnia 21 stycznia 2010 r. w sprawie C-398/08 P *Audi przeciwko OHIM* Trybunał orzekł, że slogan reklamowy może zostać uznany pod pewnymi warunkami za oznaczenie odróżniające i stać się z tego tytułu właściwym znakiem towarowym, zgodnie z art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 40/94⁴⁵. Trybunał stwierdził zatem nieważność decyzji o odmowie rejestracji takiego znaku tworzonego przez slogan „Vorsprung durch Technik” („postęp przez technikę”). Okoliczność, że znak jest tworzony przez sformułowanie reklamowe, które mogłoby zasadniczo zostać przejęte przez inne przedsiębiorstwa, nie jest bowiem wystarczającym kryterium, aby uznać, że znak ten pozbawiony jest charakteru odróżniającego. Taki znak może być zatem postrzegany przez właściwy krąg odbiorców równocześnie jako sformułowanie reklamowe i jako wskazanie pochodzenia handlowego towarów lub usług, co stanowi funkcję znaku towarowego. Trybunał przywołał następnie niektóre z kryteriów mających zastosowanie do sloganów reklamowych: wyrażenie mogące mieć różne znaczenia, stanowić grę słów lub być postrzegane jako fantazyjne, zaskakujące i nieoczekiwane, a w konsekwencji stosunkowo łatwe do zapamiętania. Występowanie takich cech, choć nie stanowi warunku koniecznego, prowadzi co do zasady do nadania charakteru odróżniającego danemu oznaczeniu. W ocenie Trybunału, nawet gdy slogan reklamowy wyraża obiektywną informację, to znak utworzony z takiego sloganu nie jest już z tego tylko względu pozbawiony charakteru odróżniającego, o ile nie jest opisowy. A zatem w przekonaniu Trybunału, aby slogan reklamowy zgłoszony jako znak towarowy miał charakter odróżniający, musi on cechować się pewną oryginalnością czy też siłą wywoływania skojarzeń, wymagać minimalnego wysiłku interpretacyjnego lub prowadzić do rozpoczęcia procesu poznawczego u właściwego kręgu odbiorców. Trybunał stwierdził zatem, że niezależnie od tego, jak prosty byłby dany slogan, nie może on zostać zakwalifikowany jako zwyczajny w takim stopniu, aby móc natychmiast i bez jakiegokolwiek dalszej analizy wykluczyć, że utworzony z takiego sloganu znak towarowy będzie nadawać się do wskazywania konsumentowi pochodzenia handlowego towarów lub usług objętych zgłoszeniem tego znaku.

W wyroku z dnia 23 marca 2010 r. w sprawach połączonych od C-236/08 do C-238/08 *Google France SARL i Google Inc. przeciwko Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL przeciwko Viaticum SA oraz Luteciel SARL i Google France SARL przeciwko Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL i in.* Trybunał, orzekając w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego przez francuski Cour de cassation, wypowiedział się na temat tego, jak rozkłada się odpowiedzialność podmiotów świadczących usługi odsyłania i reklamodawców w przypadku korzystania z „AdWords”. Trybunał musiał zatem dokonać wykładni przepisów rozporządzenia nr 40/94⁴⁶ i dyrektywy 89/104/EWG⁴⁷, aby dokładnie określić pojęcie używania znaku towarowego w rozumieniu art. 9 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia i art. 5 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy. Spółka Google jest operatorem wyszukiwarki w Internecie, bazującej na wykorzystaniu słów kluczowych, i oferuje odpłatną usługę odsyłania o nazwie „AdWords”. Usługa ta umożliwia wszystkim przedsiębiorcom sprawienie, poprzez zastrzeżenie kilku słów kluczowych, że w razie zbieżności między tymi słowami a hasłem wpisanym przez internautę do wyszukiwarki ukaże się opatrzone krótkim przekazem reklamowym link do ich strony. Przy korzystaniu z wyszukiwarki spółki Google wprowadzenie przez internautę wyrazów składających się na znaki towarowe stron postępowania powoduje, że w rubryce „linki sponsorowane” wyświetlają się linki do stron, na których oferowane są imitacje towarów spółki Luis Vuitton Malletier, oraz do stron konkurentów spółki Viaticum i Cen-

⁴⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1).

⁴⁶ Zobacz poprzedni przypis.

⁴⁷ Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, s. 1).

tre national de recherche en relations humaines. Wymienione spółki, właściciele znaków towarowych przejętych jako „AdWords”, wniosły przeciwko spółce Google powództwo o stwierdzenie, że działa ona na szkodę ich znaków towarowych.

Cour de cassation, orzekający w ostatniej instancji w postępowaniach wszczętych przeciwko spółce Google przez właścicieli znaków towarowych, zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem dotyczącym zgodności z prawem wykorzystania jako słów kluczowych w ramach usługi odsyłania w Internecie oznaczeń, które odpowiadają znakom towarowym, bez zgody ich właścicieli. Reklamodawcy używają tych oznaczeń dla swoich towarów lub usług. Nie jest tak jednak w przypadku podmiotu świadczącego usługi odsyłania, gdy umożliwia on reklamodawcom wybór oznaczeń identycznych ze znakami towarowymi jako słów kluczowych, przechowuje te oznaczenia i wyświetla na ich podstawie reklamy swoich klientów.

Trybunał wyjaśnił, że używanie przez osobę trzecią oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym lub doń podobnego wymaga co najmniej, by oznaczenie to było wykorzystywane przez tę osobę w ramach jej własnej działalności handlowej. W ocenie Trybunału podmiot świadczący usługi odsyłania umożliwia swym klientom używanie oznaczeń identycznych ze znakami towarowymi lub do nich podobnych, jednak sam nie używa tych oznaczeń. Właściciel znaków towarowych, chociaż nie może podnosić ich ochrony względem podmiotu świadczącego usługi odsyłania, który sam nie używa tych znaków, może jednak powołać się na nią w stosunku do reklamodawców, którzy za pośrednictwem słowa kluczowego odpowiadającego znakom towarowym sprawiają, że spółka Google wyświetla ich reklamę, która nie pozwala lub z trudnością pozwala internaucie określić przedsiębiorstwo, z którego pochodzą reklamowane towary lub usługi. Internauta może bowiem błędnie odczytać pochodzenie danych towarów lub usług. A zatem mamy do czynienia z negatywnym wpływem na funkcję znaku towarowego polegającą na zagwarantowaniu konsumentowi, że dane towary lub usługi pochodzą z określonego przedsiębiorstwa (pełniona przez znak „funkcja wskazania pochodzenia”). Trybunał podkreślił, że do sądu krajowego należy ocena, w każdym konkretnym przypadku, czy okoliczności stanu faktycznego zawisłego przed nim sporu charakteryzują się występowaniem lub możliwością wystąpienia takiego negatywnego wpływu na funkcję wskazania pochodzenia. Co się tyczy używania przez reklamodawców w Internecie oznaczenia odpowiadającego znakowi towarowemu należącemu do innej osoby jako słowa kluczowego do celów wyświetlania przekazów reklamowych, Trybunał stwierdził, że używanie to może mieć pewne następstwa w zakresie możliwości reklamowego wykorzystania znaku przez jego właściciela oraz strategii handlowej tego ostatniego. Owe następstwa używania przez osoby trzecie oznaczenia identycznego z danym znakiem towarowym nie wpływają jednak same w sobie negatywnie na pełnioną przez znak „funkcję reklamową”.

Trybunał został także zapytany o odpowiedzialność operatora, takiego jak spółka Google, za przechowywane przez niego na własnych serwerach dane jego klientów. Zagadnienia związane z odpowiedzialnością podlegają prawu krajowemu, niemniej prawo Unii przewiduje ograniczenia odpowiedzialności na korzyść podmiotów świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego będących pośrednikami⁴⁸. W odniesieniu do zagadnienia, czy usługa odsyłania w Internecie taka jak „AdWords” stanowi usługę społeczeństwa informacyjnego polegającą na przechowywaniu informacji dostarczonych przez reklamodawcę, Trybunał wskazał, że to do sądu krajowego należy dokonanie oceny, czy odgrywana przez danego usługodawcę rola jest neutralna, czyli że jego działanie ma charakter czysto techniczny, automatyczny i bierny wskazujący na brak wiedzy o przechowy-

⁴⁸ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178, s. 1).

wywanych przez niego informacjach i kontroli nad nimi. Ponadto w opinii Trybunału, jeżeli okaże się, że podmiot świadczący usługi odsyłania nie odgrywa czynnej roli, nie może być on pociągnięty do odpowiedzialności za treść przechowywanych przez siebie na żądanie reklamodawcy informacji, chyba że powziąwszy wiadomość o bezprawnym charakterze tych informacji lub działalności reklamodawcy, nie podjął niezwłocznie odpowiednich działań w celu usunięcia wspomnianych informacji lub uniemożliwienia dostępu do nich.

Polityka społeczna

Trybunał skupił się na różnych aspektach polityki społecznej, w jej przejawach, które stanowią wydane w tej dziedzinie liczne dyrektywy.

W wyroku z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-242/09 *Albron Catering* Trybunał objaśnił pojęcie „zbywającego”, o którym mowa w dyrektywie 2001/23/WE w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów⁴⁹. Zgodnie z brzmieniem trzeciego motywu wskazana dyrektywa ma na celu ochronę pracowników „w przypadku zmiany pracodawcy”. Podobnie art. 3 ust. 1 dyrektywy stanowi, że „prawa i obowiązki zbywającego wynikające z umowy o pracę lub stosunku pracy istniejącego w momencie przejęcia, przechodzą, w wyniku tego przejęcia, na przejmującego”. W omawianej sprawie zwrócono się do Trybunału z pytaniem, czy w wypadku przejęcia – w rozumieniu dyrektywy 2001/23 – przedsiębiorstwa należącego do grupy przez przedsiębiorstwo spoza tej grupy, za „zbywającego” w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy można także uznać przedsiębiorstwo należące do grupy, do którego pracownicy byli delegowani na stałe, nie mając jednak zawartej z tym przedsiębiorstwem umowy o pracę, skoro w ramach tej grupy istnieje przedsiębiorstwo, z którym wzmiankowani pracownicy byli związani taką umową o pracę. Trybunał udzielił odpowiedzi twierdzącej na to pytanie. Ustanowiony w art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/23 wymóg istnienia w chwili przejęcia albo umowy o pracę, albo – na zasadzie alternatywy, a co za tym idzie, na zasadzie równoważności – stosunku pracy, pozwala bowiem przyjąć, że w zamierzeniu unijnego ustawodawcy dla potrzeb objęcia pracowników ochroną wynikającą z tej dyrektywy nie zawsze wymaga się istnienia więzi umownej pomiędzy pracownikiem a zbywającym.

W wyroku z dnia 30 września 2010 r. w sprawie C-104/09 *Roca Álvarez* Trybunał uznał, że środek krajowy, który przewiduje, iż pracownice płci żeńskiej będące matkami, posiadające status pracownika najemnego, mogą korzystać w różnej formie z przerwy w ciągu pierwszych dziewięciu miesięcy po urodzeniu tego dziecka, podczas gdy pracownicy płci męskiej będący ojcami, posiadający ten sam status, mogą korzystać z tej przerwy wyłącznie wtedy, gdy matka dziecka również posiada status pracownika najemnego, jest niezgodny z prawem Unii, a w szczególności z art. 2 ust. 1, 3 i 4 oraz art. 5 dyrektywy 76/207/EWG⁵⁰. Trybunał zauważył bowiem, że skoro z przerwy mogą korzystać, bez różnicy, ojciec będący pracownikiem najemnym lub matka będąca pracownikiem najemnym, co oznacza, że zarówno ojciec, jak i matka mogą zajmować się karmieniem dziecka i poświęcać mu czas, wynika z tego, że przerwa przyznawana jest pracownikom jako rodzicom dziecka. Nie można więc uznać, że umożliwia zapewnienie ochrony kondycji biologicznej kobiety w okresie następują-

⁴⁹ Dyrektywa Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przeniesienia własności przedsiębiorstw, firm lub części przedsiębiorstw lub firm (Dz.U. L 82, s. 16).

⁵⁰ Dyrektywa Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. L 39, s. 40).

cym po ciąży lub ochrony szczególnych stosunków między matką a jej dzieckiem. Ponadto w opinii Trybunału odmowa prawa do omawianej przerwy ojcom posiadającym status pracownika najemnego tylko na tej podstawie, że matka dziecka nie posiada tego statusu, może skutkować tym, że kobieta prowadząca działalność gospodarczą na własny rachunek będzie zmuszona ograniczyć swoją działalność zawodową i sama ponosić obciążenie wynikające z narodzin jej dziecka bez możliwości otrzymania pomocy od ojca dziecka. W konsekwencji Trybunał uznał, że takiego środka nie można uważać ani za środek mający na celu usuwanie lub ograniczanie faktycznych nierówności, które mogą istnieć dla kobiet w danych realiach społecznych, w rozumieniu art. 2 ust. 4 dyrektywy 76/207, ani za środek mający na celu osiągnięcie faktycznej, a nie formalnej równości, poprzez ograniczanie rzeczywistych nierówności mogących występować w życiu społecznym, a zatem mający zapobiegać niekorzystnym sytuacjom w karierze zawodowej zainteresowanych osób lub je kompensować, zgodnie z art. 157 ust. 4 TFUE.

W wyroku z dnia 11 listopada 2010 r. w sprawie C-232/09 *Danosa* do Trybunału zwrócono się najpierw z pytaniem o to, czy osobę świadczącą pracę na rzecz spółki kapitałowej, będącą jednocześnie członkiem zarządu tej spółki, należy uznać za pracownika w rozumieniu dyrektywy 92/85/EWG w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią⁵¹. Trybunał udzielił na to pytanie odpowiedzi twierdzącej, pod warunkiem że zainteresowana osoba wykonuje swe obowiązki przez określony czas pod kierownictwem lub kontrolą innego organu tej spółki i w zamian za swą działalność otrzymuje wynagrodzenie. Trybunał wyjaśnił również, że swoisty charakter prawny stosunku zatrudnienia w świetle prawa krajowego nie może mieć żadnego wpływu na to, czy uważa się daną osobę za pracownika w rozumieniu prawa Unii. Trybunał przystąpił następnie do kontroli zgodności, pod kątem zakazu zwolnienia ustanowionego w art. 10 dyrektywy 92/85, przepisów krajowych zezwalających na odwołanie członka zarządu spółki kapitałowej bez względu na ciążę. W przekonaniu Trybunału, w sytuacji gdy zainteresowana osoba ma status „pracownicy w ciąży” w rozumieniu omawianej dyrektywy, wspomniane przepisy należy uznać za niezgodne z dyrektywą. W razie braku takiego statusu Trybunał dodał, że skarżąca mogłaby się powołać na dyrektywę 76/207/EWG w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę 2002/73/WE⁵². W świetle zasady niedyskryminacji, a w szczególności przepisów dyrektywy 76/207, kobieta winna bowiem być objęta ochroną przed zwolnieniem nie tylko w trakcie urlopu macierzyńskiego, ale również podczas całego okresu trwania ciąży. Co za tym idzie, zdaniem Trybunału, nawet gdyby przyjąć, że członek zarządu nie może zostać uznany za „pracownicę w ciąży”, nie zmienia to faktu, że odwołanie członka zarządu z powodu ciąży lub z innego powodu uzasadnionego głównie jego stanem może dotyczyć jedynie kobiet i tym samym stanowi bezpośrednią dyskryminację ze względu na płeć, sprzeczną z art. 2 ust. 1 i 7 oraz art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 76/207.

Wyroki z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie C-194/08 *Gassmayr* i w sprawie C-471/08 *Parviainen* dały również Trybunałowi okazję dokonania wykładni ww. dyrektywy 92/85⁵³. W tym konkretnym przypadku Trybunał musiał rozstrzygnąć dwie kwestie dotyczące obliczania wynagrodzenia, jakie należy wypłacać pracownikom w czasie ciąży lub urlopu macierzyńskiego, jeżeli zostały one tym-

⁵¹ Dyrektywa Rady 92/85/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie wprowadzenia środków służących wspieraniu poprawy w miejscu pracy bezpieczeństwa i zdrowia pracownic w ciąży, pracownic, które niedawno rodziły, i pracownic karmiących piersią (dziesiąta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.U. L 348, s. 1–8).

⁵² Dyrektywa Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. L 39, s. 40) oraz dyrektywa 2002/73/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. zmieniająca ww. dyrektywę 76/207/EWG (Dz.U. L 269, s. 15).

⁵³ Zobacz przypis 51.

czasowo przeniesione na inne stanowisko pracy lub zwolnione z obowiązku świadczenia pracy. W opinii Trybunału art. 11 pkt 1 dyrektywy 92/85 nie stoi na przeszkodzie istnieniu normy krajowej przewidującej, że pracownica w ciąży tymczasowo zwolniona z obowiązku świadczenia pracy ze względu na swoją ciążę ma prawo do wynagrodzenia równoważnego z przeciętnym uposażeniem, jakie otrzymywała w trakcie okresu odniesienia poprzedzającego jej zajście w ciążę, z wyłączeniem dodatku za dyżur w miejscu pracy. Co się zaś tyczy pracownicy w ciąży, która zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 92/85 została tymczasowo przeniesiona ze względu na ciążę na stanowisko pracy, na którym wykonuje inne zadania, niż wykonywała przed przeniesieniem, nie ma ona prawa do wynagrodzenia odpowiadającego wynagrodzeniu, które pobierała przeciętnie przed wspomnianym przeniesieniem. Państwa członkowskie i ewentualnie partnerzy społeczni nie mają bowiem obowiązku, na podstawie art. 11 pkt 1 dyrektywy 92/85, utrzymania podczas tymczasowego przeniesienia składników wynagrodzenia lub dodatków, które zależą od pełnienia swoistych obowiązków w szczególnych warunkach i które mają zasadniczo na celu zrekompensowanie niedogodności związanych z pełnieniem tych funkcji. Natomiast Trybunał uznał, że poza utrzymaniem swojego podstawowego wynagrodzenia pracownica w ciąży zwolniona z obowiązku świadczenia pracy lub pracownica w ciąży, której zakazano pracować, jest uprawniona na mocy art. 11 pkt 1 do składników wynagrodzenia lub dodatków, które są związane z jej statusem zawodowym, takich jak dodatki związane z pełnioną przez nią funkcją przełożonej, ze stażem pracy i z jej kwalifikacjami zawodowymi.

Ponadto w wyroku z dnia 16 września 2010 r. w sprawie C-149/10 *Chatzi* Trybunał objaśnił zakres klauzuli 2 pkt 1 Porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego, które stanowi załącznik do dyrektywy 96/34/WE w sprawie porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez UNICE, CEEP i ETUC⁵⁴. Najpierw Trybunał orzekł, że wspomnianego przepisu nie można interpretować w ten sposób, że na jego mocy dziecku zostaje przyznane indywidualne prawo do urlopu rodzicielskiego, zarówno ze względu na samo brzmienie porozumienia ramowego, jak i jego cele. W dalszej kolejności Trybunał odrzucił interpretację klauzuli 2 pkt 1 Porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego mówiącą, że narodziny bliźniąt wiążą się z powstaniem prawa do tej samej liczby urlopów rodzicielskich co liczba narodzonych dzieci. Jednakże Trybunał uściślił, że w świetle zasady równego traktowania omawiana klauzula nakłada na ustawodawcę krajowego obowiązek wprowadzenia w życie takich uregulowań dotyczących urlopu rodzicielskiego, które w zależności od sytuacji istniejącej w danym państwie członkowskim zapewnią, że rodzice bliźniąt będą traktowani w sposób należyte uwzględniający ich szczególne potrzeby. Następnie Trybunał pozostawił sądowi krajowemu zadanie sprawdzenia, czy przepisy krajowe spełniają ten wymóg, i ewentualnie dokonania takiej ich wykładni, która w najszerszym możliwym zakresie będzie zgodna z prawem Unii.

W szeregu spraw Trybunał miał możliwość potwierdzenia istnienia zasady niedyskryminacji ze względu na wiek i dalszego wyjaśnienia jej zakresu.

⁵⁴ Dyrektywa Rady 96/34/WE z dnia 3 czerwca 1996 r. w sprawie porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez UNICE, CEEP i ETUC (Dz.U. L 145, s. 4–9), w brzmieniu zmienionym przez dyrektywę Rady 97/75/WE z dnia 15 grudnia 1997 r. zmieniającą i rozszerzającą na Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej dyrektywę 96/34/WE w sprawie porozumienia ramowego dotyczącego urlopu rodzicielskiego zawartego przez Europejską Unię Konfederacji Przemysłowych i Pracowników (UNICE), Europejskie Centrum Przedsiębiorstw Publicznych (CEEP) oraz Europejską Konfederację Związków Zawodowych (ETUC) (Dz.U. 1998, L 10, s. 24).

Wyrok z dnia 12 października 2010 r. w sprawie C-499/08 *Andersen* dał Trybunałowi sposobność udzielenia wykładni art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78/WE⁵⁵ ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. W przekonaniu Trybunału przepisy te stoją na przeszkodzie istnieniu uregulowania krajowego, na którego podstawie pracownicy uprawnieni do emerytury wypłacanej przez pracodawcę z systemu emerytalnego, do którego przystąpili przed ukończeniem 50. roku życia, nie mogą, wyłącznie z uwagi na swój wiek, korzystać z odprawy z tytułu rozwiązania stosunku pracy mającej na celu promowanie reintegracji zawodowej pracowników o ponaddwunastoletnim stażu pracy w przedsiębiorstwie. Trybunał stwierdził bowiem, że sporne uregulowania przewidują odmienne traktowanie oparte bezpośrednio na kryterium wieku. Pozbawiają one bowiem określonych pracowników prawa do odprawy z tytułu rozwiązania stosunku pracy wyłącznie ze względu na to, że przysługują im uprawnienia emerytalne. Następnie Trybunał zbadał możliwe uzasadnienie takiego odmiennego traktowania w świetle warunków określonych w dyrektywie 2000/78. Orzekł, że jakkolwiek omawiane uregulowania są proporcjonalne względem uzasadnionych celów polityki zatrudnienia i rynku pracy, to wykraczają jednak poza to, co niezbędne do osiągnięcia tych celów. Skutkują one bowiem wykluczeniem z kręgu osób uprawnionych do odprawy nie tylko wszystkich pracowników, którzy faktycznie będą pobierać emeryturę od pracodawcy, lecz również pracowników spełniających warunki uprawniające do korzystania z emerytury, lecz którzy zamierzają kontynuować karierę zawodową. Omawiane uregulowania nie są więc uzasadnione, a tym samym są niezgodne z dyrektywą 2000/78.

W wyroku z dnia 19 stycznia 2010 r. w sprawie C-555/07 *Kückdecker* Trybunał orzekł, że zasadę niedyskryminacji ze względu na wiek, której nadano konkretny wymiar w ww. dyrektywie 2000/78, należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie istnieniu przepisu krajowego, który przewiduje, że okresy zatrudnienia, które miały miejsce przed osiągnięciem przez pracownika 25 lat, nie są uwzględniane przy obliczaniu okresu wypowiedzenia pracownikowi stosunku pracy. Ponadto Trybunał przypomniał, że dyrektywa nie może samoistnie tworzyć obowiązków po stronie jednostki, zatem nie można powoływać się na nią przeciwko tej jednostce. Niemniej Trybunał zauważył, że dyrektywa 2000/78 nadaje jedynie konkretny wymiar zasadzie równego traktowania w dziedzinie zatrudnienia i pracy, a zasada niedyskryminacji ze względu na wiek jest ogólną zasadą prawa Unii. Dlatego też Trybunał orzekł, że na sądzie krajowym, przed którym zawisł spór dotyczący zasady niedyskryminacji ze względu na wiek skonkretyzowanej w dyrektywie 2000/78, spoczywa obowiązek zagwarantowania – w ramach jego kompetencji – ochrony prawnej wynikającej dla podmiotów prawa z prawa Unii oraz zapewnienia jego pełnej skuteczności poprzez niestosowanie jakichkolwiek przepisów prawa krajowego sprzecznych z tą zasadą.

Wreszcie w wyrokach z dnia 12 stycznia 2010 r. w sprawie C-229/08 *Wolf* i w sprawie C-341/08 *Petersen*, a także w wyroku z dnia 12 października 2010 r. w sprawie C-45/09 *Rosenbladt* Trybunał orzekał w przedmiocie zakresu, jaki należy nadać zasadzie niedyskryminacji ze względu na wiek w świetle ww. dyrektywy 2000/78. W pierwszym z wymienionych wyroków uznał, że przepis prawa krajowego ustanawiający wynoszącą 30 lat górną granicę wieku rekrutacji do technicznej służby pożarnej średniego szczebla, chociaż wprowadza on odmienne traktowanie ze względu na wiek w rozumieniu art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78, można uznać za odpowiedni w odniesieniu do celu, którym jest zapewnienie zdolności operacyjnej i dobrego funkcjonowania służb pożarniczych, co stanowi uzasadniony cel w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej dyrektywy. Ponadto omawiany przepis nie wykracza poza to, co jest niezbędne do realizacji wspomnianego celu, ponieważ fakt posiadania szczególnych zdolności fizycznych można, w rozumieniu tego postanowienia, uznać za istotny i decydujący wymóg zawodowy dla potrzeb wykonywania zawodu strażaka w technicznych służbach

⁵⁵ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303, s. 16).

pożarniczych średniego szczebla, zaś konieczność posiadania pełnej sprawności fizycznej w celu wykonywania omawianego zawodu jest związana z wiekiem członków tych służb.

W drugim z wymienionych wyroków Trybunał orzekł, że art. 2 ust. 5 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie obowiązywaniu przepisu krajowego ustanawiającego górną granicę wieku dla wykonywania działalności lekarza dentysty ubezpieczenia zdrowotnego, w niniejszym przypadku 68 lat, jeśli jedynym celem tego przepisu jest ochrona zdrowia pacjentów przed spadkiem sprawności zawodowej tych lekarzy dentystów po osiągnięciu wskazanego wieku, skoro ta sama granica wieku nie znajduje zastosowania do lekarzy dentystów pozakontraktowych. Natomiast art. 6 ust. 1 omawianej dyrektywy nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu takiego przepisu, jeśli jego celem jest podział szans zawodowych między pokoleniami w ramach zawodu lekarza dentysty ubezpieczenia zdrowotnego, gdy z uwagi na sytuację na rynku pracy przepis ten jest właściwy i konieczny dla osiągnięcia tego celu. W trzecim z wyroków Trybunał stwierdził, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu przepisu krajowego, zgodnie z którym dopuszczalne są postanowienia o automatycznym rozwiązywaniu umów o pracę z uwagi na osiągnięcie przez pracownika wieku emerytalnego w zakresie, w jakim, po pierwsze, przepis ten jest obiektywnie i racjonalnie usprawiedliwiony uzasadnionym celem z zakresu polityki zatrudnienia i rynku pracy, a po drugie, środki służące realizacji tego celu są właściwe i niezbędne.

Środowisko naturalne

W wyroku z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie C-297/08 *Komisja przeciwko Włochom* Trybunał badał, czy – jak to utrzymywała Komisja – Republika Włoska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy dyrektywy 2006/12/WE⁵⁶. Okoliczności faktyczne, w związku z którymi postawiono Włochom ten zarzut, dotyczyły unieszkodliwiania odpadów przez jeden region, Kampanię.

Jeśli chodzi o obiekty przeznaczone do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, Trybunał przypomniał, że w celu stworzenia odpowiedniej zintegrowanej sieci urządzeń do unieszkodliwiania odpadów państwa członkowskie dysponują zakresem uznania co do wyboru podstawy terytorialnej, jaką uważają za właściwą do osiągnięcia samowystarczalności w zakresie zdolności do unieszkodliwiania odpadów na poziomie kraju. W odniesieniu do niektórych rodzajów odpadów, ze względu na ich specyficzny charakter celowe może być zgrupowanie gospodarki nimi w ramach jednej lub kilku struktur na poziomie krajowym, a nawet w ramach współpracy z innymi państwami członkowskimi. Natomiast w odniesieniu do niebędących odpadami niebezpiecznymi odpadów komunalnych, niewymagających wyspecjalizowanych urządzeń, państwa członkowskie winny stworzyć sieć unieszkodliwiania odpadów możliwie najbliżej miejsc, w których odpady te powstają, co nie wyklucza możliwości współpracy międzyregionalnej, a nawet transgranicznej, realizowanej zgodnie z zasadą bliskości. Protesty mieszkańców, niewykonywanie zobowiązań umownych czy też istnienie działalności przestępczej nie stanowią siły wyższej, mogącej stanowić uzasadnienie zarówno dla niedopełnienia wynikających z omawianej dyrektywy zobowiązań, jak i dla braku skutecznego i terminowego stworzenia obiektów infrastrukturalnych.

Jeśli chodzi o zagrożenie dla zdrowia ludzkiego i szkodliwość dla środowiska, Trybunał przypomniał, że o ile omawiana dyrektywa określa cele dotyczące zachowania środowiska naturalnego i ochrony zdrowia ludzkiego, o tyle nie precyzuje konkretnych działań, które należy podjąć, i pozostawia państwom członkowskim pewien zakres uznania. W zasadzie nie jest więc możliwe

⁵⁶ Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz.U. L 114, s. 9).

wywnioskowanie bezpośrednio z faktu niezgodności danej sytuacji faktycznej z celami ustanowionymi w akapicie pierwszym art. 4 dyrektywy, że zainteresowane państwo członkowskie z pewnością uchybiło zobowiązaniom ciążącym na nim na mocy tego przepisu, czyli że nie podjęło niezbędnych działań dla zapewnienia, aby odpady były unieszkodliwiane bez zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i bez szkody dla środowiska. Mimo to utrzymywanie przez długi czas takiej sytuacji faktycznej, bez interwencji ze strony odpowiednich władz, w szczególności gdy ta sytuacja pociąga za sobą znaczącą degradację środowiska, może wskazywać na to, że państwo członkowskie przekroczyło zakres uznania przyznany mu na mocy tego przepisu. W związku z tym Republika Włoska, poprzez brak utworzenia odpowiedniej zintegrowanej sieci urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów w pobliżu miejsca ich powstawania oraz brak podjęcia wszelkich środków niezbędnych do uniknięcia stwarzania zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i powodowania szkód dla środowiska naturalnego w regionie Kampania, w dwójnasób uchybiła ciążącym na niej zobowiązaniom.

Dwa wyroki z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie C-378/08 oraz w sprawach połączonych C-379/08 i C-380/08, zwane wyrokami w sprawie *ERG i in.*, pozwoliły Trybunałowi zająć się kwestią wykładni dyrektywy 2004/35/WE w sprawie odpowiedzialności za środowisko⁵⁷.

W sprawie C-378/08 Trybunał uznał, że wspomniana dyrektywa o odpowiedzialności za środowisko nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które umożliwiają właściwym władzom przyjęcie domniemania związku przyczynowego między działalnością podmiotów gospodarczych a stwierdzonym zanieczyszczeniem, ze względu na położenie należących do nich urządzeń w pobliżu strefy zanieczyszczenia. Jednakże zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” dla przyjęcia domniemania istnienia takiego związku przyczynowego władze te winny dysponować wiarygodnymi przesłankami mogącymi uzasadniać to domniemanie, takimi jak położenie urządzeń należących do danego podmiotu gospodarczego w pobliżu miejsca stwierdzonego zanieczyszczenia i istnienie powiązania między wykrytymi substancjami zanieczyszczającymi a składnikami wykorzystywanymi przez ten podmiot w ramach jego działalności. Ponadto właściwe władze nie muszą wykazywać winy po stronie podmiotów gospodarczych, których działalność wyrządziła w ich ocenie szkodę środowisku naturalnemu. Natomiast władze te powinny wcześniej zbadać przyczyny stwierdzonego zanieczyszczenia, przy czym dysponują one w tym względzie zakresem uznania co do wyboru procedur, koniecznych do zastosowania środków oraz czasu trwania takiego badania.

W sprawach połączonych C-379/08 i C-380/08 Trybunał orzekł, że właściwe władze są uprawnione do zarządzenia istotnej zmiany środków zaradczych zmierzających do naprawienia szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu, które zastosowano po przeprowadzeniu postępowania kontradyktoryjnego przy współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarczymi i które zostały już wdrożone lub których wdrażanie zostało rozpoczęte. Jednakże w celu wydania takiej decyzji:

- władze te zobowiązane są do wysłuchania podmiotów gospodarczych, wobec których środki te zostały zastosowane, chyba że niecierpiąca zwłoki sytuacja, w jakiej znalazło się środowisko, wymaga natychmiastowego podjęcia działań przez właściwe władze;
- władze te winny także wezwać w szczególności osoby, na których terenie będą realizowane środki zaradcze, do przedstawiania swoich uwag, które zostaną uwzględnione, oraz

⁵⁷ Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz.U. L 143, s. 56).

– władze te winny wskazać w swej decyzji powody uzasadniające dokonany wybór, a także, w stosownym wypadku, okoliczności, które pozwalają uzasadnić, że przeprowadzenie szczegółowej analizy było niecelowe lub niemożliwe, na przykład ze względu na niecierpiącą zwłoki sytuację środowiska naturalnego.

Podobnie Trybunał uznał, że omawiana dyrektywa w sprawie odpowiedzialności za środowisko nie stoi na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych, które umożliwiają właściwym władzom uzależnienie wykonywania przez podmioty gospodarcze prawa do wykorzystywania terenów od realizacji robót związanych z naprawą środowiska, nakazanych przez te władze, nawet wówczas gdy wspomniane środki nie dotyczą bezpośrednio tych terenów ze względu na fakt, że poddano je już wcześniej rekultywacji lub nie były nigdy zanieczyszczone. Jednakże przepisy takie winny być uzasadnione celem zapobieżenia pogorszeniu stanu środowiska naturalnego bądź – zgodnie z zasadą ostrożności – celem zapobieżenia wystąpieniu lub ponownemu pojawieniu się innych szkód w środowisku naturalnym na należących do tych podmiotów gospodarczych terenach, przylegających do całości brzegu morskiego, którego dotyczą środki zaradcze.

Wizy, azyl i imigracja

Na uwagę zasługuje szereg wyroków z tej podlegającej nieustannemu rozwojowi dziedziny. W wyroku z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-188/10 i C-189/10 *Melki i Abdeli* Trybunał stwierdził, że art. 67 ust. 2 TFUE oraz art. 20 i 21 rozporządzenia (WE) nr 562/2006⁵⁸ stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które przyznaje organom policji państwa członkowskiego uprawnienie do kontrolowania – wyłącznie w strefie 20 kilometrów w głąb kraju, licząc od granicy lądowej tego państwa z innymi państwami będącymi stronami konwencji wykonawczej do układu z Schengen – tożsamości każdej osoby, niezależnie od jej zachowania i istnienia szczególnych okoliczności wskazujących na ryzyko zagrożenia dla porządku publicznego, w celu ustalenia, czy przestrzega ona obowiązków posiadania, posiadania przy sobie oraz okazywania dokumentów wymaganych ustawą, jeżeli uregulowanie to nie zawiera niezbędnego zakresienia tego uprawnienia, gwarantującego, że praktyczne wykonywanie uprawnienia do przeprowadzania kontroli tożsamości nie przybierze skutku równoważnego ze skutkiem odpraw na granicach.

W wyroku z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie C-578/08 *Chakroun* Trybunał miał okazję doprecyzowania swego orzecznictwa dotyczącego łączenia rodzin.

Po pierwsze, Trybunał uznał, że zwrot „korzystanie z systemu pomocy społecznej” zawarty w art. 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2003/86/WE⁵⁹ należy interpretować w ten sposób, że nie pozwala on państwu członkowskiemu na przyjęcie przepisów dotyczących łączenia rodzin odmawiających go członkowi rodziny rozdzielonej, który wykazał, iż posiada stabilne i regularne środki wystarczające do utrzymania jego oraz członków jego rodziny, lecz który z powodu poziomu dochodów byłby jednak uprawniony do szczególnej pomocy w przypadku szczególnych i indywidualnie ustalonych kosztów niezbędnych do jego utrzymania, zwolnień z podatku przyznanych przez samorząd terytorialny w zależności od dochodów lub środków wspierania dochodów w ramach gminnej polityki minimalnej.

⁵⁸ Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz.U. L 105, s. 1).

⁵⁹ Dyrektywa Rady 2003/86/WE z dnia 22 września 2003 r. w sprawie prawa do łączenia rodzin (Dz.U. L 251, s. 12).

Po drugie, Trybunał zdecydował, że dyrektywę 2003/86, a w szczególności jej art. 2 lit. d), należy interpretować w ten sposób, że przepis ten sprzeciwia się istnieniu regulacji krajowej, która w celu zastosowania warunków dotyczących dochodów ustanowionych w art. 7 ust. 1 lit. c) tej dyrektywy dokonuje rozróżnienia w zależności od tego, czy związki rodzinne powstały przed wjazdem, czy po wjeździe członka rodziny rozdzielonej na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego.

W wyroku z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie C-31/09 *Bolbol* Trybunał udzielił wykładni art. 12 ust. 1 lit. a) zdanie pierwsze dyrektywy 2004/83/WE⁶⁰. Szczególną cechą wymienionej dyrektywy jest to, że jej tekst zawiera powtórzenie, w kontekście Unii Europejskiej, zobowiązań wynikających z konwencji genewskiej⁶¹. Trybunał przypomniał, że szczególne zasady mające zastosowanie do wysiedlonych Palestyńczyków dotyczą wyłącznie osób korzystających obecnie z ochrony lub pomocy Agencji Narodów Zjednoczonych dla Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie (UNRWA). W rezultacie tylko te osoby, które rzeczywiście otrzymują pomoc udzielaną przez UNRWA, są objęte wspomnianymi szczególnymi zasadami. Natomiast osoby, które jedynie kwalifikują się lub kwalifikowały się w przeszłości do korzystania z ochrony lub pomocy tej agencji, podlegają ogólnym przepisom konwencji. Tym samym ich wnioski o nadanie statusu uchodźcy powinny być badane indywidualnie i mogą zostać uwzględnione wyłącznie w razie prześladowania z powodu rasy, religii, narodowości lub z pobudek politycznych. Co się tyczy dowodu rzeczywistego korzystania z pomocy UNRWA, Trybunał zauważył, że o ile zarejestrowanie w UNRWA jest wystarczającym dowodem, to należy umożliwić beneficjentowi pomocy udowodnienie tego faktu wszelkimi innymi sposobami.

W wyroku z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-57/09 i C-101/09 *B i D* Trybunał objaśnił szczegółowe zasady stosowania wyłączenia z możliwości uznania za uchodźcę, określone w art. 12 ust. 2 lit. b) i c) dyrektywy 2004/83/WE⁶². Stanął on wobec problemu osoby ubiegającej się o status uchodźcy z jednej strony oraz uchodźcy, któremu przyznano już ten status, z drugiej strony, należących do organizacji ujętych w wykazie Unii Europejskiej osób, grup i podmiotów zaangażowanych w akty terrorystyczne, sporządzonym w ramach zwalczania terroryzmu, u którego podstaw leżała rezolucja Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych.

Trybunał zbadał najpierw, czy – jeżeli zainteresowana osoba należała do organizacji ujętej w wykazie i aktywnie popierała walkę zbrojną prowadzoną przez tę organizację, w danym wypadku zajmując w niej eksponowane stanowisko – mamy do czynienia z „poważnym przestępstwem o charakterze innym niż polityczne” lub „działaniami sprzecznymi z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych” w rozumieniu dyrektywy. W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że wyłączenie z możliwości uznania za uchodźcę osoby, która należała do organizacji stosującej metody terrorystyczne, jest uzależnione od indywidualnej analizy konkretnych okoliczności, pozwalającej właściwemu organowi na ocenę, czy istnieją poważne powody, aby uważać, że w czasie działalności w ramach takiej organizacji osoba ta popełniła poważne przestępstwo o charakterze innym niż polityczne lub jest winna działań sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych, lub do takich przestępstw lub działań podlegała albo w inny sposób brała w nich udział w rozumieniu omawianej dyrektywy.

⁶⁰ Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. L 304, s. 12 i sprostowanie Dz.U. 2005, L 204, s. 24).

⁶¹ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r. [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, n°2545 (1954), s. 150].

⁶² Zobacz przypis 60.

Z tego wynika, po pierwsze, że sama okoliczność przynależności danej osoby do takiej organizacji nie może automatycznie skutkować wyłączeniem jej z możliwości uznania za uchodźcę. Po drugie, Trybunał zauważył, że sam udział w działalności ugrupowania terrorystycznego również nie może spowodować stosowania w sposób automatyczny klauzul wyłączenia wymienionych w omawianej dyrektywie, gdyż stosowanie to wymaga pełnej analizy wszystkich okoliczności każdego indywidualnego przypadku.

Trybunał stwierdził następnie, że wyłączenie z możliwości uznania za uchodźcę na podstawie jednej z przedmiotowych podstaw wyłączenia nie jest uzależnione od okoliczności, żeby dana osoba stanowiła aktualne zagrożenie dla przyjmującego państwa członkowskiego. Celem klauzul wyłączenia jest ukaranie wyłącznie za czyny popełnione w przeszłości. W systemie omawianej dyrektywy inne przepisy umożliwiają właściwym organom podjęcie wymaganych środków w razie, gdy dana osoba stanowi aktualne zagrożenie.

Wreszcie Trybunał zinterpretował omawianą dyrektywę w ten sposób, że państwa członkowskie mogą uznać prawo azylu na podstawie swojego prawa krajowego w stosunku do osoby wyłączonej z możliwości uznania za uchodźcę na podstawie jednej z zawartych w dyrektywie klauzul wyłączenia, o ile ten inny rodzaj ochrony nie niesie ze sobą niebezpieczeństwa pomylenia go ze statusem uchodźcy w rozumieniu tejże dyrektywy.

W wyroku z dnia 2 marca 2010 r. w sprawach połączonych C-175/08, C-176/08, C-178/08 i C-179/08 *Salahadin Abdulla i in.* Trybunał badał przesłanki utraty statusu uchodźcy związane z ustaniem okoliczności, w związku z którymi nadano status uchodźcy, w rozumieniu art. 11 ust. 1 lit. e) wspomnianej wcześniej dyrektywy 2004/83.

Trybunał uznał, że dana osoba traci status uchodźcy, jeżeli w wyniku znaczącej i długotrwałej zmiany okoliczności panujących w danym państwie trzecim ustały okoliczności uzasadniające jej obawę przed prześladowaniem i nie istnieją inne powody uzasadniające obawę przed prześladowaniem. Aby dojść do wniosku, że obawa przed prześladowaniem nie jest już uzasadniona, właściwe organy winny zweryfikować, że określone w art. 7 ust. 1 dyrektywy 2004/83 podmioty zapewniające ochronę podjęły racjonalne działania mające na celu zapobieżenie prześladowaniom. Podmioty te powinny w szczególności posiadać sprawny system prawny pozwalający na wykrywanie, ściganie i karanie czynów stanowiących prześladowanie. Właściwe organy powinny się również upewnić, że w przypadku pozbawienia statusu uchodźcy zainteresowany obywatel będzie miał możliwość dostępu do tej ochrony.

Następnie Trybunał poddał analizie założenie, że ustały okoliczności, na podstawie których nadano status uchodźcy, oraz wyszczególnił warunki, na jakich właściwe organy powinny dokonywać w razie potrzeby weryfikacji tego, czy nie istnieją inne powody uzasadniające słuszną obawę danej osoby przed prześladowaniem. W ramach tej analizy Trybunał stwierdził w szczególności, że zarówno na etapie nadawania statusu uchodźcy, jak i na etapie rozstrzygania kwestii utrzymania tego statusu ocena dotyczy tej samej kwestii, a mianowicie, czy ustalone okoliczności dalej wiążą się z takim zagrożeniem prześladowaniem, że dana osoba może zasadnie obawiać się, iż w związku ze swą indywidualną sytuacją faktycznie stanie się ofiarą prześladowań. W konsekwencji Trybunał doszedł do wniosku, że kryterium prawdopodobieństwa, które służy ocenie zagrożenia prześladowaniem, jest takie samo jak kryterium stosowane przy nadawaniu statusu uchodźcy.

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i prawo prywatne międzynarodowe

„Uwspólnotowieniu” współpracy sądowej w sprawach cywilnych towarzyszy, jak można się było tego spodziewać, wzmocnienie roli sądu wspólnotowego.

W 2010 r. Trybunał Sprawiedliwości wydał szereg istotnych orzeczeń dotyczących wykładni przepisów szczególnych mających zastosowanie do umów, ustanowionych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych⁶³.

Przede wszystkim na uwagę zasługuje wyrok z dnia 25 lutego 2010 r. w sprawie C-381/08 *Car Trim*, w którym Trybunał Sprawiedliwości orzekł w przedmiocie wykładni art. 5 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001, zawierającego dwie niezależne definicje, jedną z zakresu umów sprzedaży rzeczy ruchomych, a drugą z zakresu umów o świadczenie usług, mające ułatwić stosowanie zasady jurysdykcji szczególnej przewidzianej w art. 5 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 w dziedzinie umów, wyznaczającej sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane. W zakresie umów sprzedaży rzeczy ruchomych art. 5 ust. 1 lit. b) tiret pierwsze omawianego rozporządzenia stanowi, że miejsce wykonania zobowiązania oznacza miejsce dostarczenia rzeczy zgodnie z umową. W zakresie umów o świadczenie usług art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie tego rozporządzenia odwołuje się do miejsca świadczenia usług zgodnie z umową. Pytanie prejudycjalne, z którym zwrócono się do Trybunału w omawianej sprawie, dotyczyło, po pierwsze, kryteriów rozróżnienia między „sprzedażą rzeczy ruchomych” a „świadczeniem usług” w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. b) rozporządzenia, a po drugie, ustalenia miejsca wykonania zobowiązania dostawy w przypadku sprzedaży na odległość, zwłaszcza w sytuacji, gdy nie jest to określone w umowie.

Co do pierwszej części pytania Trybunał Sprawiedliwości odpowiedział, że art. 5 pkt 1 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że umowy, których przedmiotem jest dostawa towarów, które mają zostać wytworzone lub wyprodukowane, nawet w razie określenia przez kupującego wymogów dotyczących pozyskania, obróbki i dostawy towarów, ale bez dostarczenia przez niego materiałów, gdy to dostawca jest odpowiedzialny za jakość towaru i jego zgodność z umową, należy kwalifikować jako „sprzedaż rzeczy ruchomych” w rozumieniu art. 5 pkt 1 lit. b) tiret pierwsze tego rozporządzenia. Na drugą część pytania prejudycjalnego, dotyczącą ustalenia miejsca wykonania zobowiązania w przypadku sprzedaży na odległość, Trybunał odpowiedział przede wszystkim, że zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. b) tiret pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 w przypadku sprzedaży na odległość miejsce, do którego rzeczy te zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone, należy określić na podstawie przepisów tej umowy. Następnie wyjaśnił, że jeśli nie jest możliwe określenie miejsca dostarczania na tej podstawie bez odnoszenia się do prawa materialnego mającego zastosowanie do umowy, miejscem tym jest miejsce faktycznego wydania rzeczy, w ramach którego kupujący uzyskuje lub powinien uzyskać uprawnienie do rzeczywistego rozporządzania rzeczami w ich ostatecznym miejscu przeznaczenia. Trybunał uznaje, że takie rozwiązanie nie tylko spełnia cele przewidywalności i bliskości, lecz także jest zgodne z podstawowym przedmiotem umowy sprzedaży rzeczy ruchomych, jakim jest ich przeniesienie od sprzedającego na kupującego, przy czym czynność ta jest dokonywana w sposób kompletny dopiero w chwili przybycia tych rzeczy ruchomych do ostatecznego miejsca przeznaczenia.

Warto się też przyjrzeć wyrokowi z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych C-585/08 i C-144/09 *Pammer i Hotel Alpenhof*, również dotyczącemu stosowania rozporządzenia nr 44/2001 w dziedzinie umów. W wyroku tym Trybunał Sprawiedliwości orzekał w przedmiocie wykładni art. 15 rozporządzenia, dotyczącego umów zawartych przez konsumentów. W tym konkretnym przypadku wspólne dla obu spraw pytanie prejudycjalne dotyczyło definicji pojęcia działalności „kierowanej do” państwa członkowskiego, w którym konsument ma miejsce zamieszkania, o której mowa w art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 44/2001. Pojęcie to, mające na celu umożliwienie zastosowania szczególnych przepisów rozporządzenia chroniących konsumentów

⁶³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

w związku z umowami zawieranymi przez Internet, nie zostało zdefiniowane w omawianym rozporządzeniu. Jedynie wspólna deklaracja Komisji i Rady dotycząca art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 stwierdza, że „sam fakt, że strona internetowa jest dostępna, nie wystarcza do zastosowania art. 15; konieczne jest również to, aby strona ta umożliwiała zawieranie umów na odległość i aby umowa taka została rzeczywiście zawarta za pomocą dowolnych środków”. Dodano tam również, że takie czynniki jak język lub waluta, używane na stronie internetowej, nie są wystarczającymi wskazówkami.

W celu wyjaśnienia treści omawianego rozporządzenia Trybunał Sprawiedliwości umieścił ogólną definicję pojęcia „działalności kierowanej do” w kontekście handlu elektronicznego, a następnie przedstawił otwarty wykaz oznak pozwalających na uznanie, że działalność przedsiębiorcy jest kierowana do państwa członkowskiego, w którym konsument ma miejsce zamieszkania. W pierwszej kolejności Trybunał stwierdził, że pojęcie „działalności kierowanej do” powinno być interpretowane w autonomiczny sposób i że przedsiębiorca kieruje swoją działalność przez Internet do państwa członkowskiego, w którym pozwany ma miejsce zamieszkania, jeżeli przed ewentualnym zawarciem umowy z konsumentem z tych stron internetowych i ogólnej działalności przedsiębiorcy wynika, że zamierzał on prowadzić interesy z konsumentami zamieszkającymi w jednym lub kilku państwach członkowskich włącznie z tym, w którym konsument ma miejsce zamieszkania, w tym znaczeniu, że był gotowy do zawarcia z nimi umowy. W drugiej kolejności Trybunał wymienił, w sposób niewyczerpujący, przesłanki, które sąd krajowy powinien sprawdzić, stanowiące wyraźny wyraz woli przedsiębiorcy pozyskania konsumentów mających miejsce zamieszkania w innych niż jego własne państwach członkowskich, a mianowicie międzynarodowy charakter działalności, podanie tras z innych państw członkowskich do miejsca, gdzie przedsiębiorca ma siedzibę, użycie języka lub waluty innych niż używane zwyczajowo w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorca ma siedzibę, z możliwością rezerwacji i potwierdzenia rezerwacji w tym innym języku, podanie numerów telefonicznych z międzynarodowym numerem kierunkowym, zaangażowanie środków w usługę odsyłania w Internecie u operatora wyszukiwarki w celu ułatwienia konsumentom zamieszkającym w innych państwach członkowskich dostępu do strony przedsiębiorcy lub pośrednika, używanie domeny pierwszego poziomu innej niż domena państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorca ma siedzibę, wzmianka o międzynarodowej klienteli złożonej z klientów zamieszkających w różnych państwach członkowskich. Wreszcie w trzeciej kolejności Trybunał potwierdził w omawianym wyroku brak wystarczającego charakteru czynników takich jak dostępność strony internetowej przedsiębiorcy w państwie członkowskim, w którym konsument ma miejsce zamieszkania, podanie adresu elektronicznego lub innych danych teleadresowych, czy też użycie języka lub waluty, które są zwyczajowo używane w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorca ma siedzibę.

Ponadto w sprawie *Pammer* Trybunał orzekł również, że podróż frachtowcem można zakwalifikować jako „impresję turystyczną” w rozumieniu art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 44/2001, jeżeli spełnia warunki wymagane do tego, by stanowiła „impresję turystyczną” w rozumieniu art. 2 pkt 1 dyrektywy 90/314/EWG⁶⁴. Zgodnie w wymienionym przepisie taka impreza, oprócz transportu, w zamian za cenę ryczałtową musi zawierać zakwaterowanie, a jej czas trwania musi przekraczać 24 godziny. Należy zwrócić uwagę, że w trosce o zachowanie spójności prawa prywatnego międzynarodowego Unii Trybunał zdecydował się zinterpretować art. 15 ust. 3 rozporządzenia nr 44/2001 z uwzględnieniem odpowiadającego mu przepisu rozporządzenia (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych, który odwołuje się wyraźnie do pojęcia „imprezy turystycznej” w rozumieniu ww. dyrektywy 90/314.

⁶⁴ Dyrektywa Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz.U. L 158, s. 59).

Wykładnia rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000⁶⁵ stanowiła przedmiot trzech zastrzegających na uwagę wyroków. Orzeczenia te dotyczyły wniosków o zarządzenie powrotu dziecka w przypadku bezprawnego uprowadzenia go poza granice kraju jego zwykłego miejsca pobytu. Warto zauważyć, że dwa spośród wspomnianych wyroków zostały wydane w pilnym trybie prejudycjalnym z art. 104b regulaminu postępowania przed Trybunałem. Ten tryb postępowania obowiązuje od dnia 1 marca 2008 r. w przypadku odesłań prejudycjalnych z dziedziny przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, pozwalając Trybunałowi na rozstrzyganie w znacząco skróconym terminie najbardziej newralgicznych kwestii, które mogą pojawić się na przykład w niektórych sytuacjach związanych z pozbawieniem wolności, gdy odpowiedź na zadane pytanie ma decydujące znaczenie dla oceny sytuacji prawnej zatrzymanej lub pozbawionej wolności osoby, lub w dziedzinie odpowiedzialności rodzicielskiej i pieczy nad dzieckiem, gdy właściwość sądu, przed którym zawisła sprawa na podstawie prawa Unii, zależy od udzielonej na pytanie prejudycjalne odpowiedzi.

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie C-211/10 *Povse* austriacki sąd wystąpił do Trybunału Sprawiedliwości, w opisanym wyżej pilnym trybie prejudycjalnym, z szeregiem pytań prejudycjalnych o wykładnię przepisów rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczących pieczy i powrotu dziecka. W sporze przed sądem krajowym stronami byli rodzice dziecka bezprawnie uprowadzonego przez matkę ze wspólnego miejsca zamieszkania we Włoszech do Austrii. Sprawa była o tyle złożona, że przeprowadzono dwa równoległe postępowania, jedno przed sądami włoskimi, a drugie przed sądami austriackimi, w których zapadły odmienne rozstrzygnięcia. Pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczyło tego, czy środek tymczasowy, jaki został zarządzony przez włoski sąd, w którym sąd ten uchylił wydany względem matki zakaz opuszczania wraz z dzieckiem Włoch i powierzył tymczasowo pieczę nad dzieckiem obojgu rodzicom, zezwalając na jego zamieszkiwanie do chwili wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie w Austrii, stanowi „orzeczenie o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządzono powrotu dziecka” w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (iv) rozporządzenia nr 2201/2003. Tego rodzaju orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, w którym dziecko miało uprzednio zwykłe miejsce zamieszkania, skutkuje przekazaniem przez ten sąd właściwości sądom państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało wywiezione. Trybunał orzekł, że środek tymczasowy nie stanowi „orzeczenia o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządzono powrotu dziecka” w rozumieniu art. 10 lit. b) ppkt (iv) omawianego rozporządzenia, i nie może stanowić podstawy do przekazania właściwości sądom państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone. Wniosek ten wynika z systematyki rozporządzenia i służy również interesowi dziecka. Przeciwnie rozstrzygnięcie mogłoby bowiem powstrzymać właściwy sąd państwa członkowskiego poprzedniego zwykłego miejsca pobytu dziecka od wydania orzeczenia tymczasowego, które byłoby wymagane w interesie dziecka. Po drugie, do Trybunału zwrócono się z pytaniem o wykładnię art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003. Zgodnie z tym przepisem orzeczenie o odmowie zarządzenia powrotu wydane na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., jakie zapadło w niniejszej sprawie w sądzie austriackim, do którego wystąpił ojciec, nie może stać na przeszkodzie wykonaniu każdego późniejszego orzeczenia zarządzającego powrót dziecka, wydanego przez sąd mający jurysdykcję zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003, takiego jak orzeczenie wydane w postępowaniu przed sądem krajowym na wniosek ojca przez sąd włoski, po tym, jak w sądzie austriackim zapadło orzeczenie o odmowie zarządzenia powrotu. W pytaniu do Trybunału chodziło o to, czy aby orzeczenie zarządzające powrót dziecka było wykonalne, musi ono być oparte na orzeczeniu tego sądu kończącym postępowanie w sprawie prawa do pieczy nad dzieckiem. Trybunał udzielił na to pytanie

⁶⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. (Dz.U. L 338, s. 1).

odpowiedzi przeczącej, uznawszy, że powyższa interpretacja byłaby trudna do pogodzenia z celem szybkiego działania, wskazanym w art. 11 rozporządzenia, oraz pierwszeństwem nadawanym właściwości sądu pochodzenia. Po trzecie, Trybunał wyjaśnił, że art. 47 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że późniejsze orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego wykonania, które przyznaje tymczasowe prawo pieczy i jest wykonalne w świetle prawa tego państwa, nie może stanowić przeszkody w wykonaniu opatrzonego zaświadczeniem orzeczenia, wydanego wcześniej przez sąd właściwy państwa członkowskiego pochodzenia i zarządzającego powrót dziecka. Co do niedającego się pogodzić charakteru, w rozumieniu art. 47 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia, orzeczenia opatrzonego zaświadczeniem z późniejszym wykonalnym orzeczeniem, charakter ten powinien być zbadany jedynie w stosunku do ewentualnych orzeczeń wydanych później przez sądy właściwe państwa członkowskiego pochodzenia. Wreszcie po czwarte, Trybunał orzekł, że w państwie członkowskim wykonania nie można odmówić wykonania orzeczenia opatrzonego zaświadczeniem z tego względu, że z uwagi na zmianę sytuacji zaistniałą po jego wydaniu, jego wykonanie mogłoby poważnie zagrażać nadrzędnemu interesowi dziecka. Tego rodzaju zmiana stanowi bowiem kwestię materialną, która należy do właściwości sądu właściwego państwa członkowskiego pochodzenia.

Zagadnienie prawa do pieczy i bezprawnego uprowadzenia dziecka w ramach stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 było również kluczową kwestią w wyroku z dnia 5 października 2010 r. w sprawie C-400/10 *McB*, który także został wydany w pilnym trybie prejudycjalnym. W sprawie tej uwidoczniły się różnice między unormowaniami krajowymi państw członkowskich w odniesieniu do prawa do pieczy ojca niebędącego małżonkiem matki dziecka. W niektórych krajowych porządkach prawnych biologicznemu ojcu dziecka nie przysługuje bowiem z mocy prawa prawo do pieczy, a jego nabycie uzależnione jest od uzyskania orzeczenia właściwego krajowego sądu, w którym zostanie mu to prawo przyznane. Tak jest właśnie w prawie irlandzkim, które było prawem mającym zastosowanie w sporze. W związku z tym, jeśli nie istnieje orzeczenie o przyznaniu ojcu prawa do pieczy nad dzieckiem, nie może on wykazać, że uprowadzenie dziecka było bezprawne w rozumieniu art. 2 ust. 11 rozporządzenia nr 2201/2003, aby zażądać powrotu dziecka do kraju jego zwykłego miejsca pobytu. Skierowany do Trybunału w sprawie *McB* wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczył tego, czy prawo państwa członkowskiego uzależniające przyznanie prawa do pieczy ojcu dziecka, niebędącemu małżonkiem matki, od uzyskania przez niego orzeczenia sądowego, jest zgodne z rozporządzeniem nr 2201/2003, w jego interpretacji zgodnej z art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej dotyczącym poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Trybunał zwrócił najpierw uwagę, że jakkolwiek pojęcie „prawa do pieczy” otrzymało w omawianym rozporządzeniu autonomiczną definicję, to z art. 2 ust. 11 lit. a) tego rozporządzenia wynika, że kwestia wskazania osoby, której takie prawo do pieczy przysługuje, leży w gestii znajdującego zastosowanie prawa krajowego, które zdefiniowano w ten sposób, że jest to prawo państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało miejsce zwykłego pobytu. Następnie Trybunał orzekł, że okoliczność, iż biologicznemu ojcu, w odróżnieniu od matki, nie przysługuje automatycznie piecza nad dzieckiem w rozumieniu art. 2 rozporządzenia nr 2201/2003, nie narusza istoty jego prawa do życia prywatnego i rodzinnego, które statuuje art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, o ile zachowane jest prawo do wystąpienia do sądu krajowego z wnioskiem o przyznanie mu pieczy nad dzieckiem.

Należy wreszcie przytoczyć wyrok z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie C-256/09 *Purrucker*, w którym Trybunał Sprawiedliwości orzekł w przedmiocie zastosowania przepisów rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych przez sąd innego państwa członkowskiego do środków tymczasowych zarządzonych w kwestii prawa do pieczy na podstawie art. 20 omawianego rozporządzenia. Po pierwsze, Trybunał przypomniał rozróżnienie

między normami art. 8–14 rozporządzenia, przyznającymi kompetencję do istoty, a normą art. 20 ust. 1 tego rozporządzenia, pozwalającą sądowi państwa członkowskiego, nawet jeśli nie została ustalona jego kompetencja co do istoty, na zarządzenie środków tymczasowych i zabezpieczających, pod warunkiem że zostaną spełnione łącznie trzy przesłanki, a mianowicie, że stosowane środki są pilne, są one stosowane względem osób i mienia znajdujących się w państwie członkowskim, w którym ten sąd ma siedzibę, oraz mają charakter tymczasowy. Po drugie, Trybunał orzekł, że system uznawania i wykonywania orzeczeń, o którym mowa w art. 21 i nast. rozporządzenia nr 2201/2003, nie znajduje zastosowania do środków tymczasowych zarządzonych na podstawie art. 20 omawianego rozporządzenia. Trybunał stwierdził bowiem, że możliwość takiego stosowania nie była zamiarem prawodawcy Unii, co wynika zarówno z prac prowadzonych w procesie legislacyjnym, jak i z równoważnych przepisów poprzednich aktów prawnych, takich jak rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 i konwencja brukselska II. Ponadto Trybunał przyjął pogląd, że stosowanie systemu uznawania i wykonywania orzeczeń ustanowionego w rozporządzeniu nr 2201/2003 w odniesieniu do środków tymczasowych w każdym państwie członkowskim, w tym w państwie właściwym co do istoty, spowodowałoby niebezpieczeństwo obchodzenia norm jurysdykcyjnych ustanowionych w tym rozporządzeniu i niebezpieczeństwo „forum shopping”. Byłoby to sprzeczne z celami rozporządzenia, w szczególności z uwzględnianiem nadrzędnego interesu dziecka dzięki wydawaniu dotyczących go orzeczeń przez sąd geograficznie bliski jego miejscu zwykłego pobytu, uważany za znajdujący się w najlepszej sytuacji, by rozważyć środki, jakie powinny być podjęte w interesie dziecka. Wreszcie po trzecie, Trybunał wypowiedział się w przedmiocie konieczności umożliwienia pozwanemu w trybie pilnym skorzystania ze środka odwoławczego od orzeczenia w sprawie środków tymczasowych. Trybunał uznał bowiem, że ze względu na znaczenie środków tymczasowych – niezależnie od tego, czy zostały one wydane przez sąd właściwy co do istoty, czy nie – które mogą być zarządzane w dziedzinie odpowiedzialności rodzicielskiej, istotne jest, by osoba, której dotyczy takie postępowanie – nawet jeżeli została wysłuchana przez sąd, który środki zarządził – miała możliwość wniesienia odwołania od orzeczenia zarządzającego środki tymczasowe. Jest sprawą zasadniczą, by osoba taka mogła spowodować przeprowadzenie kontroli przez inny sąd niż ten, który te środki zarządził, orzekający w krótkim terminie, dotyczącej jurysdykcji co do istoty sprawy, której posiadanie przyznał sobie sąd rozstrzygający kwestię środków tymczasowych lub – gdyby z orzeczenia nie wynikało, iż sąd ten jest lub uważa się za właściwy co do istoty na podstawie rozporządzenia – spełnienia przesłanek ustanowionych w art. 20 rozporządzenia.

Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych

Europejski nakaz aresztowania, mający symboliczne znaczenie dla dziedziny współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, nadal stanowił pole rozwoju orzecznictwa.

W wyroku z dnia 16 listopada 2010 r. w sprawie C-261/09 *Mantello* Trybunał udzielił wykładni art. 3 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584/WSiSW⁶⁶, umożliwiającej sądowemu organowi wykonującemu państwa członkowskiego odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeśli organ ten zostanie poinformowany, że w stosunku do osoby, której dotyczy wniosek, „zapadło w związku z popełnieniem tych samych czynów prawomocne orzeczenie” w którymś z państw członkowskich. Trybunał, do którego zwrócono się przede wszystkim o wykładnię pojęcia „tych samych czynów”, stwierdził, że do celów wydania i wykonania europejskiego nakazu aresztowania pojęcie „tych samych czynów” zawarte w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej 2002/584 stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii. Ponadto pojęcie „tych samych czynów” widnieje także w art. 54 konwencji wykonawczej do układu z Schengen i w tym kontekście zostało ono zinterpretowane w ten sposób, że

⁶⁶ Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190, s. 1).

dotyczy jedynie czynów rozumianych jako zdarzenia i obejmuje pewną całość, na którą składają się nierozdzielnie ze sobą związane konkretne okoliczności, niezależnie od ich kwalifikacji prawnej lub chronionego interesu prawnego. Zważywszy wspólny cel art. 54 wspomnianej konwencji i art. 3 ust. 2 decyzji ramowej, polegający na uniknięciu sytuacji, w której dana osoba będzie ponownie ścigana lub postawiona przed sądem karnym za te same czyny, wykładnia tego pojęcia, jakiej dokonano na gruncie konwencji wykonawczej do układu z Schengen pozostaje aktualna również w kontekście decyzji ramowej 2002/584.

Następnie Trybunał stwierdził, że uważa się, iż w stosunku do osoby poszukiwanej zapadło prawomocne orzeczenie obejmujące te same czyny, jeżeli w następstwie przeprowadzonego postępowania karnego prawo oskarżyciela publicznego do wniesienia oskarżenia ostatecznie wygasło lub jeżeli dana osoba została ostatecznie uniewinniona. „Prawomocność” orzeczenia podlega ocenie zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego, w którym orzeczenie zostało wydane. W związku z tym orzeczenie niepowodujące zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie karne, definitywnego wygaśnięcia prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia na poziomie krajowym o określone czyny, nie może stwarzać przeszkody procesowej uniemożliwiającej ewentualne wszczęcie lub prowadzenie postępowania przeciwko tej osobie o te same czyny w jednym z państw członkowskich Unii. Gdy organ sądowy wydający nakaz w odpowiedzi na zażądanie informacji przez organ sądowy wykonujący nakaz wyraźnie stwierdzi, na podstawie swojego prawa krajowego, że poprzednie orzeczenie wydane w jego porządku prawnym nie jest prawomocnym orzeczeniem obejmującym czyny opisane w nakazie aresztowania, organ sądowy wykonujący nakaz nie może, co do zasady, odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

W ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Trybunał, do którego zwrócił się Oberlandesgericht w Düsseldorfie, objaśnił w wyroku z dnia 29 czerwca 2010 r. w sprawie C-550/09 zakres szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu oraz udzielił wykładni art. 2 i 3 rozporządzenia (WE) nr 2580/2001⁶⁷.

W celu wdrożenia niektórych rezolucji Organizacji Narodów Zjednoczonych Rada przyjęła wspólne stanowisko 2001/931/WPZiB⁶⁸ i rozporządzenie nr 2580/2001, nakazujące zamrożenie funduszy osób i podmiotów znajdujących się na liście sporządzonej i regularnie aktualizowanej w drodze decyzji Rady. Wspomniane rozporządzenie zakazuje ponadto udostępniania funduszy, bezpośrednio lub pośrednio, osobom lub podmiotom wymienionym na wspomnianej liście.

Do czerwca 2007 r. decyzje wydawano, nie informując w ogóle osób i podmiotów zamieszczonych na liście o konkretnych powodach wpisania ich na tę listę. W następstwie wyroku Sądu⁶⁹ stwierdzającego nieważność wpisu pewnego ugrupowania w szczególności na tej podstawie, że Rada nie uzasadniła tego wpisu i że w związku z tym niemożliwa jest merytoryczna kontrola sądowa, Rada dokonała zmiany procedur wpisu. I tak wydając kolejną decyzję w sprawie aktualizacji li-

⁶⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2580/2001 z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 70).

⁶⁸ Wspólne stanowisko Rady 2001/931/WPZiB z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 93).

⁶⁹ Wyrok z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie T-228/02 *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran przeciwko Radzie*.

sty⁷⁰, która weszła w życie w dniu 29 czerwca 2007 r., Rada przekazała zainteresowanym osobom i grupom uzasadnienie przyczyn ich wpisu. W późniejszych wyrokach Sąd unieważnił jeszcze wpisy szeregu innych podmiotów z tych samych względów, jakie podał w ww. wyroku w sprawie T-228/02. W dniu 2 maja 2002 r. organizacja Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi (DHKP-C) została wpisana na omawianą listę. Od tego czasu Rada wydała rozmaite decyzje aktualizujące tę listę. DHKP-C cały czas pozostawała na nią wpisana.

Sprawa, z którą zwrócono się do Trybunału, dotyczyła dwóch obywateli niemieckich, przeciwko którym wszczęto postępowanie karne w Niemczech. E i F oskarżono o to, że od 30 sierpnia 2002 r. do 5 listopada 2008 r. należeli do DHKP-C. Zostali oni osadzeni w areszcie tymczasowym za przynależność do ugrupowania terrorystycznego i wszczęto przeciwko nim postępowanie karne. Napotkawszy wątpliwości dotyczące ważności wpisu DHKP-C na listę, sąd krajowy zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem, czy w świetle wyroków Sądu stwierdzających nieważność wpisu określonych osób i podmiotów ze względu na naruszenie podstawowych gwarancji procesowych, wpis DHKP-C również należy uznać za nieważny w odniesieniu do okresu przed dniem 29 czerwca 2007 r., mimo iż DHKP-C nie wniosła o jego unieważnienie.

Na wstępie Trybunał zauważył, że sprawa zawisła przed sądem krajowym może doprowadzić do zastosowania sankcji karnych pozbawienia wolności. W tym kontekście Trybunał podkreślił, że Unia Europejska jest Unią prawa, w której instytucje podlegają kontroli zgodności wydanych przez nie aktów z traktatem FUE oraz ogólnymi zasadami prawa. Każda strona ma prawo podnosić przed sądem w postępowaniu krajowym zarzut nieważności przepisów zawartych w aktach Unii, które służą za podstawę wydanych na jej niekorzyść decyzji lub aktów krajowych, oraz skłonić ten sąd krajowy do skierowania zapytania w tym względzie do Trybunału w drodze pytania prejudycjalnego, jeżeli strona ta nie dysponuje prawem do wniesienia bezpośredniej skargi na te przepisy do Sądu.

Co do ważności decyzji Rady sprzed czerwca 2007 r. Trybunał zauważył, że żadnej ze wspomnianych decyzji nie towarzyszyło uzasadnienie co do prawnych warunków stosowania rozporządzenia do DHKP-C ani przedstawienie szczególnych i konkretnych powodów, dla których Rada uznała, że wpis DHKP-C na listę był lub pozostawał uzasadniony. Oskarżeni są zatem pozbawieni wskazówek koniecznych do zbadania zasadności wpisu DHKP-C na listę podczas okresu poprzedzającego dzień 29 czerwca 2007 r. i upewnienia się w szczególności co do słuszności i znaczenia ustaleń, które doprowadziły do tego wpisu, mimo że jest to jedna z podstaw wniesionego przeciw nim aktu oskarżenia. Brak uzasadnienia, jakim jest dotknięty wpis, może również udaremnić odpowiednią kontrolę sądową jego zgodności z prawem co do istoty. Tymczasem możliwość takiej kontroli jest niezbędna, aby zapewnić właściwą równowagę między wymogami walki z międzynarodowym terroryzmem a ochroną swobód i praw podstawowych.

Jeśli chodzi o to, czy decyzja z czerwca 2007 r. konwalidowała ze skutkiem wstecznym wpis DHKP-C na listę, Trybunał stwierdził, że powyższa decyzja w żadnym wypadku nie może przyczynić się do uzasadnienia skazania w trybie karnym za czyny odnoszące się do okresu sprzed jej wejścia w życie. Taka interpretacja naruszałaby zasady niedziałania wstecz przepisów mogących stanowić podstawę skazania w trybie karnym. W tych okolicznościach Trybunał orzekł, że do sądu krajowego należy, w ramach postępowania przed tym sądem, niezastosowanie przepisów decyzji Rady wydanych przed czerwcem 2007 r., które w konsekwencji nie mogą przyczynić się do uzasadnienia ścigania oskarżonych w trybie karnym E i F w odniesieniu do okresu poprzedzającego dzień 29 czerwca 2007 r.

⁷⁰ Decyzja Rady 2007/445/WE z dnia 28 czerwca 2007 r. wykonująca art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 2580/2001 i uchylająca decyzje 2006/379/WE oraz 2006/1008/WE (Dz.U. L 169, s. 58).

Wreszcie Trybunał udzielił szerokiej wykładni ustanowionego w art. 2 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2580/2001 zakazu udostępniania funduszy na rzecz znajdujących się na liście osób lub podmiotów. W przekonaniu Trybunału wspomniany zakaz obejmuje każdą czynność, której dokonanie jest konieczne w celu umożliwienia figurującym na liście, o której mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia nr 2580/2001, osobom, grupom lub podmiotom rzeczywistego uzyskania prawa do pełnego rozporządzania danymi funduszami, innymi aktywami finansowymi i zasobami gospodarczymi. W opinii Trybunału takie znaczenie jest niezależne od istnienia związków pomiędzy osobą udostępniającą i odbiorcą omawianego aktu udostępnienia.

W wyroku z dnia 29 kwietnia 2010 r. w sprawie C-340/08 *M i in.* Trybunał rozważał zagadnienie, czy świadczenia wypłacane w ramach zabezpieczenia społecznego i opieki społecznej, takie jak dodatek do dochodu, zasiłek na dzieci i zasiłek mieszkaniowy, przyznane małżonkom domniemanych terrorystów wpisanych na listę określoną w rozporządzeniu (WE) nr 881/2002⁷¹ wchodzą w zakres funduszy zablokowanych na mocy tego rozporządzenia.

Trybunał stwierdził, że ze względu na pewne rozbieżności między różnymi wersjami językowymi omawianego rozporządzenia oraz rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, którą to rozporządzenie wdraża, wspomniane rozporządzenie należy interpretować w świetle przyświecającego mu celu zwalczania terroryzmu międzynarodowego. Celem zamrażania funduszy jest uniemożliwienie zainteresowanym osobom dostępu do zasobów gospodarczych i finansowych dowolnego rodzaju, które mogłyby posłużyć im do wspierania aktów terrorystycznych. W szczególności cel ten powinien być pojmowany w ten sposób, że zamrożenie funduszy stosuje się jedynie do aktywów, które mogą zostać przekształcone w fundusze, towary lub usługi służące do wspierania aktów terrorystycznych. Trybunał zauważył, że nie zostało podniesione, że zainteresowane małżonki przekazują te fundusze swoim małżonkom, zamiast przeznaczać je na pokrycie podstawowych wydatków gospodarstwa domowego, a także nie kwestionowano faktu, że omawiane fundusze są rzeczywiście używane przez małżonki do zaspokojenia podstawowych potrzeb gospodarstwa domowego, w którego skład wchodzi osoba wpisana na listę. Tymczasem możliwość przekształcenia tych funduszy w środki mogące posłużyć wspieraniu aktów terrorystycznych wydaje się mało prawdopodobna, jako że sporne świadczenia są określone na poziomie mającym na celu pokrycie jedynie najbardziej podstawowych potrzeb danych osób. Trybunał doszedł więc do wniosku, że korzyść, którą znajdująca się na liście osoba mogłaby odnieść pośrednio ze świadczeń wypłacanych w ramach zabezpieczenia społecznego małżonce, nie stanowi zagrożenia dla celu realizowanego przez rozporządzenie. W konsekwencji rozporządzenie nie stosuje się do świadczeń wypłacanych w ramach zabezpieczenia społecznego lub opieki społecznej małżonkom osób wpisanych na listę dotyczącą zamrożenia funduszy.

⁷¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 zakazujące wywozu niektórych towarów i usług do Afganistanu, wzmacniające zakaz lotów i rozszerzające zamrożenie funduszy i innych środków finansowych w odniesieniu do talibów w Afganistanie (Dz.U. L 139, s. 9).

C – Skład Trybunału Sprawiedliwości

(Porządek pierwszeństwa na dzień 7 października 2010 r.)

Pierwszy rzqd, od lewej:

Prezes izby A. Arabadjiev; pierwszy rzecznik generalny Y. Bot; prezesi izb K. Lenaerts i A. Tizzano; prezes Trybunału V. Skouris; prezesi izb J.N. Cunha Rodrigues, J.C. Bonichot, K. Schiemann i J.J. Kasel

Drugi rzqd, od lewej:

Sędziowie M. Ilešić i G. Arestis; rzecznik generalna J. Kokott; sędzia A. Rosas; prezes izby D. Šváby; sędziowie R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, A. Borg Barthet i J. Malenovský

Trzeci rzqd, od lewej:

Rzecznicy generalni J. Mazák i P. Mengozzi; sędziowie L. Bay Larsen, E. Levits, U. Löhmus i A. Ó Caoimh; rzecznik generalna E. Sharpston; sędziowie P. Lindh i T. von Danwitz

Czwarty rzqd, od lewej:

Sędzia E. Jarašiūnas; rzecznik generalny P. Cruz Villalón; sędzie M. Berger i C. Toader; rzecznik generalna V. Trstenjak; sędzia M. Safjan; rzecznik generalny N. Jääskinen; sędzia A. Prechal; sekretarz A. Calot Escobar

1. Członkowie Trybunału Sprawiedliwości

(w kolejności objęcia funkcji)

Vassilios Skouris

urodzony w 1948 r.; absolwent prawa wolnego uniwersytetu w Berlinie (1970); doktor prawa konstytucyjnego i administracyjnego na uniwersytecie w Hamburgu (1973); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Hamburgu (1972–1977); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Bielefeld (1978); profesor prawa publicznego na uniwersytecie w Salonikach (1982); minister spraw wewnętrznych (1989 i 1996); członek komitetu administracyjnego uniwersytetu na Krecie (1983–1987); dyrektor centrum międzynarodowego i europejskiego prawa gospodarczego w Salonikach (1997–2005); przewodniczący hellenistycznego stowarzyszenia prawa europejskiego (1992–1994); członek greckiego narodowego komitetu badawczego (1993–1995); członek najwyższego komitetu ds. rekrutacji greckich urzędników państwowych (1994–1996); członek rady naukowej akademii prawa europejskiego w Trewirze (od 1995); członek komitetu administracyjnego greckiej narodowej szkoły sądownictwa (1995–96); członek komitetu naukowego ministerstwa spraw zagranicznych (1997–1999); przewodniczący greckiej rady ekonomiczno-społecznej w 1998 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 czerwca 1999 r.; prezes Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Antonio Tizzano

urodzony w 1940 r.; profesor prawa Unii Europejskiej na uniwersytecie La Sapienza w Rzymie; profesor uniwersytetów Istituto Orientale (1969–1979) i Federico II w Neapolu (1979–1992), w Katanii (1969–1977) i w Mogadyszu (1967–1972); adwokat przy włoskim sądzie kasacyjnym; radca prawny stałego przedstawicielstwa Republiki Włoskiej przy Wspólnotach Europejskich (1984–1992); członek włoskiej delegacji podczas negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej do Wspólnot Europejskich, w sprawie Jednolitego aktu europejskiego i Traktatu o Unii Europejskiej; autor licznych publikacji, w tym komentarzy do traktatów europejskich i Codice dell'Unione Europea (kodeksu Unii Europejskiej); założyciel i dyrektor, od 1996 r., czasopisma *Il Diritto dell'Unione Europea*; członek komitetów kierowniczych i redakcyjnych szeregu czasopism prawniczych; sprawozdawca licznych kongresów międzynarodowych; wykładowca w licznych instytucjach międzynarodowych, w tym w akademii prawa międzynarodowego w Hadze (1987); członek grupy niezależnych ekspertów do spraw zbadania finansów Komisji Wspólnot Europejskich (1999); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r. do dnia 3 maja 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

José Narciso da Cunha Rodrigues

urodzony w 1940 r.; pełnił różne funkcje w sądownictwie (1964–1977); odpowiedzialny za różne przedsięwzięcia rządowe zmierzające do realizacji i koordynacji studiów nad reformą systemu sądowego; przedstawiciel rządu przy Europejskiej Komisji Praw Człowieka i Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1980–1984); ekspert Komitetu Kierowniczego Praw Człowieka w Radzie Europy (1980–1985); członek komisji nowelizacyjnej kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego; Procurador-Geral da República (1984–2000); członek komitetu nadzorczego przy Urzędzie Unii Europejskiej ds. Zwalczania Korupcji (OLAF) (1999–2000); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r.

Christiaan Willem Anton Timmermans

urodzony w 1941 r.; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1966–1969); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (1969–1977); doktor prawa (uniwersytet w Lejdzie); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Groningen (1977–1989); zastępca sędziego w sądzie apelacyjnym w Arnhem; odpowiedzialny za różne publikacje; zastępca naczelnego dyrektora działu prawnego Komisji Wspólnot Europejskich (1989–2000); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Amsterdamie; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2000 r. do dnia 10 czerwca 2010 r.

Allan Rosas

urodzony w 1948 r.; doktor prawa uniwersytetu w Turku (Finlandia); profesor prawa na uniwersytecie w Turku (1978–1981) i akademii w Åbo (Turku/Åbo) (1981–1996); dyrektor tamtejszego instytutu praw człowieka (1985–1995); pełnił różne odpowiedzialne stanowiska uniwersyteckie o charakterze krajowym i międzynarodowym; członek towarzystw naukowych; koordynacja wielu krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych, w szczególności w następujących dziedzinach: prawo wspólnotowe, prawo międzynarodowe, prawa człowieka i prawa podstawowe, prawo konstytucyjne, prawo porównawcze administracji publicznej; przedstawiciel rządu fińskiego w charakterze członka lub doradcy delegacji fińskich na różnych konferencjach i spotkaniach międzynarodowych; funkcja eksperta fińskiego środowiska prawniczego, w tym w rządowych i parlamentarnych komisjach prawnych w Finlandii, jak również na łonie ONZ, UNESCO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Rady Europy; od 1995 r. główny doradca prawny w dziale prawnym Komisji Europejskiej, odpowiedzialny za stosunki zewnętrzne; od marca 2001 r. zastępca dyrektora generalnego działu prawnego Komisji Europejskiej; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 17 stycznia 2002 r.

Rosario Silva de Lapuerta

urodzona w 1954 r.; absolwent prawa (uniwersytet Complutense w Madrycie); abogado del Estado w Madrycie; abogado del Estado w dziale prawnym ministerstwa transportu, turystyki i komunikacji, następnie w dziale prawnym ministerstwa spraw zagranicznych; abogado del Estado-Jefe – szef państwowej służby prawnej odpowiedzialny za postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości i zastępca naczelnego dyrektora działu wspólnotowej i międzynarodowej pomocy prawnej w Abogacía General del Estado (ministerstwie sprawiedliwości); członek grupy refleksyjnej ds. przyszłości wspólnotowego systemu sądowego działającej przy Komisji; szef delegacji hiszpańskiej grupy „Amis de la Présidence” ds. reformy wspólnotowego systemu sądowego w traktacie nicejskim i działającej przy Radzie grupy ad hoc dotyczącej Trybunału Sprawiedliwości; profesor prawa wspólnotowego w szkole dyplomatycznej w Madrycie; współredaktor przeglądu „Noticias de la Unión Europea”; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Koen Lenaerts

urodzony w 1954 r.; absolwent i doktor prawa (Katholieke Universiteit Leuven); Master of Laws, Master in Public Administration (uniwersytet Harvarda); asystent (1979–1983), a następnie profesor prawa europejskiego na Katholieke Universiteit Leuven (od 1983); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1984–1985); profesor w Collège d’Europe w Brugii (1984–1989); członek palestry (avocat au barreau) w Brukseli (1986–1989); profesor zaproszony w Harvard Law School (1989); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 25 września 1989 r. do dnia 6 października 2003 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Juliane Kokott

urodzona w 1957 r.; studia prawnicze (uniwersytety w Bonn i w Genewie); LL.M. (American University/Washington DC); doktor prawa (uniwersytet w Heidelbergu, 1985; Harvard University, 1990); profesor zaproszony na uniwersytecie w Berkeley (1991); profesor niemieckiego i obcego prawa publicznego, prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytetach w Augsburgu (1992), w Heidelbergu (1993) i Düsseldorfie (1994); sędzia dodatkowy rządu niemieckiego w Międzynarodowym Trybunale Pojednawczym i Arbitrażowym Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE); wiceprzewodniczący federalnej rady konsultacyjnej ds. zmiany globalnej (WBGU, 1996); profesor prawa międzynarodowego, międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego i prawa europejskiego na uniwersytecie w St. Gallen (1999); dyrektor instytutu europejskiego i międzynarodowego prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2000); zastępca dyrektora programu studiów podyplomowych w dziedzinie prawa obrotu gospodarczego na uniwersytecie w St. Gallen (2001); rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2003 r.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

urodzony w 1937 r.; studia prawnicze w Cambridge; barrister (1964–1980); Queen’s Counsel (1980–1986); sędzia w High Court of England and Wales (1986–1995); Lord Justice of Appeal (1995–2003); od 1985 r. starszy rangą członek, a w 2003 r. skarbnik Honourable Society of the Inner Temple; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 8 stycznia 2004 r.

Pranas Kūris

urodzony w 1938 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1961); doktor (kandydat w zakresie nauk prawnych) na uniwersytecie w Moskwie (1965), doktor habilitowany, uniwersytet w Moskwie (1973), stażysta w instytucie wyższych studiów międzynarodowych (dyr. prof. Ch. Rousseau), uniwersytet w Paryżu (1967–1968); członek czynny litewskiej akademii nauk (1996), doktor honoris causa litewskiego uniwersytetu prawa (2001); szereg funkcji dydaktycznych i administracyjnych na uniwersytecie w Wilnie (1961–1990); docent, professeur agrégé, profesor prawa międzynarodowego publicznego, dziekan wydziału prawa; szereg stanowisk rządowych w ramach litewskiej służby dyplomatycznej i prawnej; minister sprawiedliwości (1990–1991), członek rady stanu (1991), ambasador Republiki Litewskiej dla Belgii, Luksemburga i Holandii (1992–1994); sędzia (dawnego) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (czerwiec 1994 – listopad 1998); sędzia i prezes sądu najwyższego Litwy (grudzień 1994 – październik 1998); sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (od listopada 1998); udział w wielu konferencjach międzynarodowych; członek delegacji Republiki Litewskiej w negocjacjach z ZSRR (1990–1992); autor licznych publikacji (ok. 200); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r. do dnia 6 października 2010 r.

Endre Juhász

urodzony w 1944 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Szeged, Węgry (1967); egzamin adwokacki (1970); studia trzeciego cyklu w zakresie prawa porównawczego na uniwersytecie w Strasburgu, Francja (1969, 1970, 1971, 1972); urzędnik w departamencie prawnym ministerstwa handlu zagranicznego (1966–1974), dyrektor ds. legislacyjnych (1973–1974); pierwszy attaché handlowy w ambasadzie węgierskiej w Brukseli, odpowiedzialny za kwestie wspólnotowe (1974–1979); dyrektor generalny ministerstwa handlu zagranicznego (1979–1983); pierwszy attaché handlowy, a następnie doradca handlowy w ambasadzie węgierskiej w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone (1983–1989); dyrektor generalny w ministerstwie handlu i w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1989–1991); główny negocjator układu stowarzyszeniowego między Republiką Węgierską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi (1990–1991); sekretarz generalny w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych; dyrektor urzędu spraw europejskich (1992); sekretarz stanu w ministerstwie międzynarodowych stosunków gospodarczych (1993–1994); sekretarz stanu, prezes urzędu spraw europejskich, ministerstwo przemysłu i handlu (1994); ambasador nadzwyczajny i pełnomocny, szef misji dyplomatycznej Republiki Węgierskiej przy Unii Europejskiej (styczeń 1995 – maj 2003); główny negocjator przystąpienia Republiki Węgierskiej do Unii Europejskiej (lipiec 1998 – kwiecień 2003); minister bez teki ds. koordynacji zagadnień integracji europejskiej (od maja 2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

George Arestis

urodzony w 1945 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Atenach (1968); M.A. Comparative Politics and Government, uniwersytet Kentu w Canterbury (1970); praktyka adwokcka na Cyprze (1972–1982); nominacja na stanowisko District Court Judge (1982); awansowany na stanowisko prezesa District Court (1995); Administrative President District Court w Nikozji (1997–2003); sędzia sądu najwyższego Cypru (2003); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

urodzony w 1947 r.; doktor prawa na uniwersytecie królewskim, Malta (1973), w szeregach maltańskiej służby publicznej jako Notary to Government w 1975 r.; doradca republiki w 1978 r. pierwszy doradca republiki w 1979 r., zastępca Attorney General (1988), mianowany Attorney General przez prezydenta Malty w 1989 r.; wykładowca prawa cywilnego w niepełnym wymiarze czasu pracy na uniwersytecie królewskim, Malta (1985–1989); członek rady uniwersytetu królewskiego, Malta (1998–2004); członek komisji ds. wymiaru sprawiedliwości (1994–2004); członek komitetu dyrektorów centrum arbitrażu na Malcie (1998–2004); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Marko Ilešič

urodzony w 1947 r.; doktor prawa (uniwersytet w Lublanie); specjalizacja w prawie porównawczym (uniwersytety w Strasburgu i w Coimbrze); egzamin sędziowski; profesor prawa cywilnego, handlowego i prawa prywatnego międzynarodowego; zastępca dziekana (1995–2001) oraz dziekan (2001–2004) wydziału prawa uniwersytetu w Lublanie, autor wielu publikacji z zakresu prawa, sędzia honorowy i prezes izby sądu pracy w Lublanie (1975–1986); prezes słoweńskiego sądu sportowego (1978–1986); prezes izby arbitrażowej giełdy w Lublanie; arbiter w izbie handlowej Jugosławii (do 1991) i Słowenii (od 1991); arbiter w międzynarodowej izbie handlowej w Paryżu; sędzia sądu apelacyjnego UEFA i Fify; prezes unii zrzeszeń prawników Słowenii (1993–2005); członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawniczego, Międzynarodowego Komitetu Morskiego i szeregu innych międzynarodowych stowarzyszeń prawniczych; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Jiří Malenovský

urodzony w 1950 r.; doktor prawa na uniwersytecie Karola w Pradze (1975), asystent (1974–1990), prodziekan (1989–1991), kierownik wydziału prawa międzynarodowego i prawa europejskiego (1990–1992) na uniwersytecie Masaryka w Brnie; sędzia trybunału konstytucyjnego Czechosłowacji (1992); ambasador przy Radzie Europy (1993–1998); prezes Komitetu Delegatów Ministrów Rady Europy (1995); dyrektor generalny ministerstwa spraw zagranicznych (1998–2000); prezes czeskiego i słowackiego oddziału Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (1999–2001); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); członek rady legislacyjnej (1998–2000); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (od 2000); profesor prawa międzynarodowego publicznego na uniwersytecie Masaryka w Brnie (2001); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Uno Lõhmus

urodzony w 1952 r.; doktor prawa (1986); członek palestry (1977–1998); profesor zaproszony prawa karnego na uniwersytecie w Tartu; sędzia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (1994–1998); prezes sądu najwyższego Estonii (1998–2004); członek komisji konstytucyjnej; konsultant w komisji kodyfikacyjnej ds. reformy kodeksu karnego; członek grupy roboczej ds. reformy kodeksu postępowania karnego; autor licznych publikacji na temat praw człowieka i prawa konstytucyjnego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Egils Levits

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa i nauk politycznych uniwersytetu w Hamburgu; współpracownik naukowy wydziału prawa uniwersytetu w Kilonii; doradca ds. prawa międzynarodowego, prawa konstytucyjnego i reformy legislacyjnej w parlamencie łotewskim; ambasador Republiki Łotewskiej w Niemczech i Szwajcarii (1992–1993), w Austrii, w Szwajcarii i na Węgrzech (1994–1995), wicepremier i minister sprawiedliwości, pełniący obowiązki ministra spraw zagranicznych (1993–1994), arbiter w Sądzie Polubownym i Arbitrażowym OBWE (od 1997); członek Stałego Trybunału Arbitrażowego (od 2001); nominacja sędziowska w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1995) i ponowna nominacja (1998 i 2001); liczne publikacje z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, reformy legislacyjnej i prawa wspólnotowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 maja 2004 r.

Aindrias Ó Caoimh

urodzony w 1950 r.; bachelor prawa cywilnego (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972); dyplom studiów wyższych z prawa europejskiego (University College Dublin, 1977); barrister w palestrze irlandzkiej (1972–1999); wykładowca prawa europejskiego (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994–1999); przedstawiciel rządu irlandzkiego w licznych sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia High Court w Irlandii (od 1999); bencher (dziekan) w Honorable Society of King's Inns (od 1999); wiceprezes irlandzkiego stowarzyszenia prawa europejskiego; członek Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (oddział irlandzki); syn Andreasa O'Keeffe'a (Aindrias Ó Caoimh), sędziego Trybunału Sprawiedliwości (1974–1985); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 13 października 2004 r.

Lars Bay Larsen

urodzony w 1953 r.; dyplom z nauk politycznych (1976), absolwent prawa (1983), uniwersytet w Kopenhadze; urzędnik w ministerstwie sprawiedliwości (1983–1985); wykładowca (1984–1991), następnie profesor stowarzyszony (1991–1996) prawa rodzinnego na uniwersytecie w Kopenhadze; szef działu w Advokatsamfund (1985–1986); szef służby (1986–1991) w ministerstwie sprawiedliwości; dopuszczony do adwokatury (1991); szef wydziału (1991–1995), szef departamentu policji (1995–1999), szef departamentu prawnego (2000–2003) w ministerstwie sprawiedliwości; przedstawiciel Królestwa Danii w komitecie K-4 (1995–2000) przy grupie centralnej Schengen (1996–1998) oraz w Europol Management Board (1998–2000); sędzia w Højesteret (2003–2006); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Eleanor Sharpston

urodzona w 1955 r.; studia ekonomiczne, językowe i prawnicze w King's College, Cambridge (1973–1977); asystent i pracownik naukowy w Corpus Christi College, Oxford (1977–1980); dopuszczona do adwokatury (Middle Temple, 1980); barrister (1980–1987 i 1990–2005); referendarz przy rzeczniku generalnym, następnie sędzi Sir Gordonie Slynnie (1987–1990); profesor prawa europejskiego i prawa porównawczego (Director of European Legal Studies) w University College London (1990–1992); profesor (Lecturer) na wydziale prawa (1992–1998), następnie profesor stowarzyszony (Affiliated Lecturer) (1998–2005) na uniwersytecie w Cambridge; Fellow of King's College, Cambridge (od 1992); profesor stowarzyszony i pracownik naukowy (Senior Research Fellow) w Centre for European Legal Studies na uniwersytecie w Cambridge (1998–2005); Queen's Counsel (1999); bencher of Middle Temple (2005); rzecznik generalna Trybunału Sprawiedliwości od dnia 11 stycznia 2006 r.

Paolo Mengozzi

urodzony w 1938 r.; profesor prawa międzynarodowego i kierownik katedry prawa Wspólnot Europejskich im. Jeana Monneta na uniwersytecie w Bolonii; doktor honoris causa uniwersytetu Carlosa III w Madrycie; profesor zaproszony na uniwersytetach: Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (Nowy Jork), Georgetown, Paris-II, Georgia (Ateny) oraz w międzynarodowym instytucie uniwersyteckim (Luksemburg); koordynator European Business Law Pallas Program, zorganizowanego przy uniwersytecie w Nijmegen; członek komitetu doradczego Komisji Europejskiej ds. zamówień publicznych; podsekretarz stanu ds. przemysłu i handlu w okresie prezydentury włoskiej w Radzie; członek grupy roboczej Wspólnoty Europejskiej ds. Światowej Organizacji Handlu (WTO) i dyrektor sesji 1997 centrum badań naukowych akademii prawa międzynarodowego w Hadze poświęconej WTO; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 4 marca 1998 r. do dnia 3 maja 2006 r.; rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 4 maja 2006 r.

Pernilla Lindh

urodzona w 1945 r.; absolwentka prawa uniwersytetu w Lund; referendarz i sędzia w sądzie pierwszej instancji w Trollhättan (1971–1974); referendarz w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1974–1975); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Sztokholmie (1975); doradca ds. prawnych i administracyjnych przy prezesie sądu apelacyjnego w Sztokholmie (1975–1978); pełnomocnik do zadań specjalnych w Domstolverket (krajowej radzie sądownictwa) (1977); doradca w Justitiekanslern (urzędzie kanclerza ds. sprawiedliwości) (1979–1980); asesor w sądzie apelacyjnym w Sztokholmie (1980–1981); doradca prawny w ministerstwie handlu (1981–1982); doradca prawny, następnie dyrektor i dyrektor generalny do spraw prawnych w ministerstwie spraw zagranicznych (1982–1995); tytuł ambasadora w 1992 r.; wiceprezes Marknadsdomstolen (sądu handlowego); odpowiedzialna za kwestie prawne i instytucjonalne w trakcie negocjacji dotyczących EOG (wiceprzewodnicząca, następnie przewodnicząca grupy EFTA) oraz w trakcie negocjacji w sprawie przystąpienia Królestwa Szwecji do Unii Europejskiej; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 18 stycznia 1995 r. do dnia 6 października 2006 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Yves Bot

urodzony w 1947 r.; absolwent wydziału prawa w Rouen; doktor nauk prawnych (uniwersytet Paris II Panthéon-Assas); profesor nadzwyczajny na wydziale prawa w Mans; zastępca, a następnie pierwszy zastępca w prokuraturze w Mans (1974–1982); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Dieppe (1982–1984); zastępca prokuratora republiki w tribunal de grande instance w Strasburgu (1984–1986); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Bastii (1986–1988); rzecznik generalny w sądzie apelacyjnym w Caen (1988–1991); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Mans (1991–1993); szef misji przy ministrze stanu, garde des Sceaux (1993–1995); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Nanterre (1995–2002); prokurator republiki w tribunal de grande instance w Paryżu (2002–2004); prokurator generalny w sądzie apelacyjnym w Paryżu (2004–2006); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Ján Mazák

urodzony w 1954 r.; doktor nauk prawnych (uniwersytet Pavola Jozefa Safariego w Koszycach, 1978); profesor prawa cywilnego (1994) i prawa wspólnotowego (2004); dyrektor instytutu prawa wspólnotowego na wydziale prawa w Koszycach (2004); sędzia w Krajský súd (sądzie rejonowym) w Koszycach (1980); zastępca prezesa (1982) i prezes (1990) Mestský súd (sądu miejskiego) w Koszycach; członek słowackiej adwokatury (1991); radca prawny trybunału konstytucyjnego (1993–1998); wiceminister sprawiedliwości (1998–2000); prezes trybunału konstytucyjnego (2000–2006); członek komisji weneckiej (2004); rzecznik generalny Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Jean-Claude Bonichot

urodzony w 1955 r.; absolwent prawa uniwersytetu w Metz, absolwent instytutu nauk politycznych w Paryżu, były student École nationale d'administration (krajowej szkoły administracji); sprawozdawca (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 i 1992–1999); asesor (1999–2000); prezes szóstego podwydziału w wydziale spraw spornych (2000–2006) Conseil d'État; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1987–1991); dyrektor gabinetu ministra pracy, zatrudnienia i kształcenia zawodowego, następnie dyrektor gabinetu ministra stanu, ministra służby publicznej i modernizacji administracji (1991–1992); szef delegacji prawnej Conseil d'État przy krajowym zakładzie ubezpieczeń chorobowych pracowników najemnych (2001–2006); profesor nadzwyczajny na uniwersytecie w Metz (1988–2000), następnie na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (od 2000); autor licznych publikacji z zakresu prawa administracyjnego, prawa wspólnotowego oraz europejskiego prawa praw człowieka; założyciel i przewodniczący rady redakcyjnej *Biuletynu Orzecznictwa Prawa Urbanistycznego*, współzałożyciel i członek rady redakcyjnej *Biuletynu Prawnego Wspólnot Lokalnych*, prezes rady naukowej grupy badawczej ds. instytucji oraz prawa urbanistycznego i mieszkaniowego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Thomas von Danwitz

urodzony w 1962 r.; studia w Bonn, Genewie i Paryżu; państwowy egzamin prawniczy (1986 i 1992); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Bonn, 1988); międzynarodowy dyplom administracji publicznej (École nationale d'administration, 1990); habilitacja (uniwersytet w Bonn, 1996); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (1996–2003), dziekan wydziału prawa uniwersytetu Ruhr, Bochum (2000–2001); profesor niemieckiego prawa publicznego i prawa europejskiego (uniwersytet w Kolonii, 2003–2006); dyrektor instytutu prawa publicznego i nauki administracji (2006); profesor zaproszony w Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), na uniwersytecie François Rabelais'go (Tours, 2001–2006) oraz na uniwersytecie Paris I Panthéon-Sorbonne (2005–2006); doktor honoris causa uniwersytetu François Rabelais'go (Tours, 2010); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Verica Trstenjak

urodzona w 1962 r.; egzamin prawniczy (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Lublanie (1995); profesor (od 1996) teorii państwa i prawa (doktryna) oraz prawa prywatnego; pracownik naukowy; studia doktoranckie na uniwersytecie w Zurychu, w instytucie prawa porównawczego na uniwersytecie w Wiedniu, w instytucie międzynarodowego prawa prywatnego im. Maxa Plancka w Hamburgu, na wolnym uniwersytecie w Amsterdamie; profesor zaproszony na uniwersytecie w Wiedniu, na uniwersytecie we Fryburgu (Niemcy) oraz w szkole prawa Bucerius w Hamburgu; dyrektor służby prawnej (1994–1996) i sekretarz stanu w ministerstwie nauki i technologii (1996–2000); sekretarz generalny rządu (2000); członek grupy roboczej ds. europejskiego kodeksu cywilnego (Study Group on European Civil Code) od 2003 r.; obowiązki w zakresie projektu badawczego Humboldt (Humboldt Stiftung); publikacje naukowe: ponad sto artykułów prawniczych oraz liczne książki dotyczące tematyki prawa europejskiego i prywatnego; nagroda stowarzyszenia prawników słoweńskich „prawnik roku 2003”; członek rady redakcyjnej wielu przeglądów prawniczych; sekretarz generalny stowarzyszenia prawników słoweńskich, członek wielu stowarzyszeń prawników, w tym Gesellschaft für Rechtsvergleichung; sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 7 lipca 2004 r. do dnia 6 października 2006 r.; rzecznik generalna Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2006 r.

Alexander Arabadjiev

urodzony w 1949 r.; studia prawnicze (uniwersytet St Kliment Ohridski, w Sofii); sędzia w sądzie pierwszej instancji w Blagoevgradzie (1975–1983); sędzia w sądzie okręgowym w Blagoevgradzie (1983–1986); sędzia sądu najwyższego (1986–1991); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–2000); członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (1997–1999); członek konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (2002–2003); poseł (2001–2006); obserwator w Parlamencie Europejskim; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Camelia Toader

urodzona w 1963 r.; absolwentka prawa (1986), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet w Bukareszcie); asesor sądowy w sądzie pierwszej instancji, Buftea (1986–1988); sędzia w sądzie pierwszej instancji 5. rejonu w Bukareszcie (1988–1992); członek palestry w Bukareszcie (1992); wykładowca (1992–2005), następnie od 2005 r. profesor prawa cywilnego i europejskiego prawa zobowiązań na uniwersytecie w Bukareszcie; studia doktoranckie i badania naukowe w instytucie prawa prywatnego międzynarodowego Maxa Plancka w Hamburgu (między 1992 i 2004); dyrektor departamentu integracji europejskiej w ministerstwie sprawiedliwości (1997–1999); sędzia w wysokim sądzie kasacyjnym i sprawiedliwości (1999–2007); profesor wizytujący na uniwersytecie w Wiedniu (2000); wykładowca prawa wspólnotowego w krajowym instytucie sądownictwa (2003 i 2005–2006); członek komitetu redakcyjnego wielu przeglądów prawnych; od 2010 r. członek stowarzyszony Académie internationale de droit comparé oraz instytutu badań prawnych rumuńskiej akademii; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 12 stycznia 2007 r.

Jean-Jacques Kasel

urodzony w 1946 r.; doktor prawa, dyplom specjalny z prawa administracyjnego (ULB, 1970); dyplom IEP w Paryżu (Ecofin, 1972); aplikacja adwokacka; doradca prawny Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973); attaché, następnie secrétaire de légation w ministerstwie spraw zagranicznych (1973–1976); przewodniczący grup roboczych rady ministrów (1976); pierwszy sekretarz ambasady, zastępca stałego przedstawiciela przy OECD (Paryż, 1976–1979); szef gabinetu wicepremiera (1979–1980); przewodniczący Europejskiej Współpracy Politycznej (1980); radca, następnie zastępca szefa gabinetu przewodniczącego Komisji Wspólnot Europejskich (1981); dyrektor ds. budżetu i regulaminu pracowniczego w sekretariacie generalnym rady ministrów (1981–1984); chargé de mission w stałym przedstawicielstwie przy Wspólnotach Europejskich (1984–1985); przewodniczący komisji budżetowej; minister pełnomocny, dyrektor ds. politycznych i kulturalnych (1986–1991); doradca dyplomatyczny premiera (1986–1991); ambasador w Grecji (1989–1991, nierezydujący), przewodniczący komitetu politycznego (1991); ambasador, stały przedstawiciel przy Wspólnotach Europejskich (1991–1998); przewodniczący Coreper (pierwsza połowa 1997); ambasador (Bruksela, 1998–2002); stały przedstawiciel przy NATO (1998–2002); marszałek dworu i szef gabinetu wielkiego księcia (2002–2007); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 15 stycznia 2008 r.

Marek Safjan

urodzony w 1949 r.; doktor prawa (Uniwersytet Warszawski, 1980); doktor habilitowany nauk prawnych (Uniwersytet Warszawski, 1990); profesor prawa (1998); dyrektor Instytutu Prawa Cywilnego Uniwersytetu Warszawskiego (1992–1996); prorektor Uniwersytetu Warszawskiego (1994–1997); sekretarz generalny sekcji polskiej association Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998); przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie ds. Bioetyki Rady Europy (1991–1997); przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (1998); sędzia Trybunału Konstytucyjnego (1997–1998), następnie prezes tego trybunału (1998–2006); członek Académie internationale de droit comparé (od 1994), a następnie jej wiceprzewodniczący (od 2010), członek Association internationale de droit, éthique et science (od 1995), członek Komitetu Helsińskiego w Polsce; członek Polskiej Akademii Umiejętności; odznaczony medalem pro merito przez sekretarza generalnego Rady Europy (2007); autor licznych publikacji z zakresu prawa cywilnego, prawa medycznego i prawa europejskiego; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Daniel Šváby

urodzony w 1951 r.; doktor prawa (uniwersytet w Bratysławie); sędzia sądu pierwszej instancji w Bratysławie; sędzia sądu apelacyjnego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa cywilnego oraz wiceprezes sądu apelacyjnego w Bratysławie; członek sekcji prawa cywilnego i rodzinnego przy instytucie prawa ministerstwa sprawiedliwości; sędzia tymczasowy sądu najwyższego odpowiedzialny za sprawy z zakresu prawa handlowego; członek Europejskiej Komisji Praw Człowieka (Strasburg); sędzia trybunału konstytucyjnego (2000–2004); sędzia Sądu Pierwszej Instancji od dnia 12 maja 2004 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Maria Berger

urodzona w 1956 r.; studia prawnicze i ekonomiczne (1975–1979), doktor prawa; asystentka i wykładowca w instytucie prawa publicznego i nauk politycznych uniwersytetu w Innsbrucku (1979–1984); administrator w federalnym ministerstwie nauki i badań naukowych, ostatnio zastępca kierownika działu (1984–1988); odpowiedzialna za kwestie dotyczące Unii Europejskiej w urzędzie kanclerza federalnego (1988–1989); kierownik służby ds. integracji europejskiej urzędu kanclerza federalnego (przygotowywanie przystąpienia Austrii do Unii Europejskiej) (1989–1992); dyrektor w Urzędzie Nadzoru EFTA w Genewie i Brukseli (1993–1994); zastępca przewodniczącego Donau-Universität w Krems (1995–1996); deputowana do Parlamentu Europejskiego (listopad 1996 – styczeń 2007 i grudzień 2008 – lipiec 2009) i członek komisji prawnej; zastępca członka konwentu europejskiego w sprawie przyszłości Europy (luty 2002 – lipiec 2003); członek rady miejskiej Perg (wrzesień 1997 – wrzesień 2009); federalny minister sprawiedliwości (styczeń 2007 – grudzień 2008); sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Niilo Jääskinen

urodzony w 1958 r.; absolwent prawa (1980), studia podyplomowe w zakresie prawa (1982), doktorat (2008) na uniwersytecie w Helsinkach; wykładowca na uniwersytecie w Helsinkach (1980–1986); referendarz i sędzia na czas oznaczony w sądzie pierwszej instancji w Rovaniemi (1983–1984); radca prawny (1987–1989), następnie kierownik sekcji prawa europejskiego (1990–1995) w ministerstwie sprawiedliwości; radca prawny w ministerstwie spraw zagranicznych (1989–1990); radca i sekretarz do spraw europejskich w wielkiej komisji parlamentu fińskiego (1995–2000); sędzia na czas oznaczony (lipiec 2000 – grudzień 2002), następnie sędzia (styczeń 2003 – wrzesień 2009) w naczelnym sądzie administracyjnym; odpowiedzialny za kwestie prawne i instytucjonalne w czasie negocjacji w sprawie przystąpienia Republiki Finlandii do Unii Europejskiej; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 7 października 2009 r.

Pedro Cruz Villalón

urodzony w 1946 r.; absolwent prawa (1963–1968) i doktor prawa uniwersytetu w Sewilli (1975); studia podyplomowe na uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim (1969–1971); adiunkt w dziedzinie prawa politycznego na uniwersytecie w Sewilli (1978–1986); profesor prawa konstytucyjnego na uniwersytecie w Sewilli (1986–1992); referendarz w trybunale konstytucyjnym (1986–1987); sędzia trybunału konstytucyjnego (1992–1998); prezes trybunału konstytucyjnego (1998–2001); fellow w Wissenschaftskolleg w Berlinie (2001–2002); profesor prawa konstytucyjnego na Universidad Autónoma de Madrid (2002–2009); radca wybieralny rady stanu (2004–2009); autor licznych publikacji; rzecznik generalny w Trybunale Sprawiedliwości od dnia 14 grudnia 2009 r.

Alexandra (Sacha) Prechal

urodzona w 1959 r.; studia prawnicze (uniwersytet w Groningue, 1977–1983); doktor nauk prawnych (uniwersytet w Amsterdamie, 1995); wykładowca prawa na wydziale prawa w Maastricht (1983–1987); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1987–1991); wykładowca w instytucie Europa wydziału prawa na uniwersytecie w Amsterdamie (1991–1995); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Tilburgu (1995–2003); profesor prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Utrechcie i członek rady administracyjnej instytutu Europa uniwersytetu w Utrechcie (od 2003); członek kolegium redakcyjnego licznych krajowych i międzynarodowych czasopism prawnych; autorka licznych publikacji; członek królewskiej niderlandzkiej akademii nauk; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 czerwca 2010 r.

Egidijus Jarašiūnas

urodzony w 1952 r.; absolwent wydziału prawa uniwersytetu w Wilnie (1974–1979); doktor nauk prawnych (litewska akademia prawa, 1999), adwokat na Litwie (1979–1990); deputowany do rady najwyższej (parlamentu) Republiki Litewskiej (1990–1992), a następnie członek Seimas (parlamentu) Republiki Litewskiej i członek komitetu państwa i prawa (1992–1996); sędzia trybunału konstytucyjnego Republiki Litewskiej (1996–2005), następnie doradca prezesa trybunału konstytucyjnego Litwy (od 2006); asystent w katedrze prawa konstytucyjnego na wydziale prawa uniwersytetu Mykolasa Romerisa (1997–2000), potem profesor nadzwyczajny (2000–2004), następnie profesor w tej katedrze (od 2004), wreszcie kierownik katedry prawa konstytucyjnego (2005–2007); dziekan wydziału prawa uniwersytetu Mykolasa Romerisa (2007–2010); członek komisji weneckiej (2006–2010); sygnatariusz aktu z dnia 11 marca 1990 r. o przywróceniu niepodległości Litwy; autor licznych publikacji z zakresu prawa; sędzia Trybunału Sprawiedliwości od dnia 6 października 2010 r.

Roger Grass

urodzony w 1948 r.; absolwent paryskiego instytutu nauk politycznych i studiów podyplomowych prawa publicznego; zastępca procureur de la République przy tribunal de grande instance w Wersalu; główny administrator w Trybunale Sprawiedliwości; sekretarz generalny w parquet général przy sądzie apelacyjnym w Paryżu; gabinet garde des Sceaux przy ministrze sprawiedliwości; referendarz prezesa Trybunału Sprawiedliwości; sekretarz Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 lutego 1994 r. do dnia 6 października 2010 r.

Alfredo Calot Escobar

urodzony w 1961 r.; absolwent prawa uniwersytetu w Walencji (1979–1984); analityk handlowy w radzie izb handlowych wspólnoty autonomicznej Walencji (1986); prawnik lingwista w Trybunale Sprawiedliwości (1986–1990); prawnik weryfikator w Trybunale Sprawiedliwości (1990–1993); administrator w służbie do spraw kontaktów z mediami i informacji Trybunału Sprawiedliwości (1993–1995); administrator w sekretariacie komisji instytucjonalnej Parlamentu Europejskiego (1995–1996); attaché przy sekretarzu Trybunału Sprawiedliwości (1996–1999); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (1999–2000); kierownik hiszpańskiego wydziału tłumaczeń w Trybunale Sprawiedliwości (2000–2001); dyrektor, a następnie dyrektor generalny tłumaczeń w Trybunale Sprawiedliwości (2001–2010); sekretarz Trybunału Sprawiedliwości od dnia 7 października 2010 r.

2. Zmiany w składzie Trybunału Sprawiedliwości w 2010 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 10 czerwca 2010 r.

W związku z rezygnacją Christiaana Timmermansa przedstawiciele rządów państw członkowskich Unii Europejskiej mianowali, decyzją z dnia 2 czerwca 2010 r., Alexandrę Prechal sędzią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na okres pozostały do końca kadencji Christiaana Timmermansa, tj. na okres od dnia 10 czerwca 2010 r. do dnia 6 października 2012 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 6 października 2010 r.

W związku z rezygnacją Pranasa Kūrisa przedstawiciele rządów państw członkowskich Unii Europejskiej mianowali, decyzją z dnia 29 września 2010 r., Egidijusa Jarašiūnasa sędzią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na okres pozostały do końca kadencji Pranasa Kūrisa, to jest na okres od dnia 6 października 2010 r. do dnia 6 października 2012 r.

W związku z rezygnacją Rogera Grassa, który sprawował funkcję sekretarza Trybunału Sprawiedliwości od dnia 10 lutego 1994 r., w dniu 14 września 2010 r. na sekretarza Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej został wybrany przez sędziów i rzeczników generalnych, na okres sześciu lat od dnia 7 października 2010 r. do dnia 6 października 2016 r., Alfredo Calot Escobar.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2010 r.
do dnia 10 czerwca 2010 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
J.N. CUNHA RODRIGUES, prezes drugiej izby
K. LENAERTS, prezes trzeciej izby
J.C. BONICHOT, prezes czwartej izby
P. MENGGOZZI, pierwszy rzecznik generalny
R. SILVA de LAPUERTA, prezes siódmej izby
E. LEVITS, prezes piątej izby
P. LINDH, prezes szóstej izby
C. TOADER, prezes ósmej izby
C.W.A. TIMMERMANS, sędzia
A. ROSAS, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
K. SCHIEMANN, sędzia
P. KÜRIS, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
U. LÖHMUS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
Y. BOT, rzecznik generalny
J. MAZÁK, rzecznik generalny
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
J.J. KASEL, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny

R. GRASS, sekretarz

**od dnia 11 czerwca 2010 r.
do dnia 6 października 2010 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
J.N. CUNHA RODRIGUES, prezes drugiej izby
K. LENAERTS, prezes trzeciej izby
J.C. BONICHOT, prezes czwartej izby
P. MENGGOZZI, pierwszy rzecznik generalny
R. SILVA de LAPUERTA, prezes siódmej izby
E. LEVITS, prezes piątej izby
P. LINDH, prezes szóstej izby
C. TOADER, prezes ósmej izby
A. ROSAS, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
K. SCHIEMANN, sędzia
P. KÜRIS, sędzia
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
U. LÖHMUS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
Y. BOT, rzecznik generalny
J. MAZÁK, rzecznik generalny
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
A. ARABADJIEV, sędzia
J.J. KASEL, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
D. ŠVÁBY, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia

R. GRASS, sekretarz

**od dnia 7 października 2010 r.
do dnia 31 grudnia 2010 r.**

V. SKOURIS, prezes Trybunału
A. TIZZANO, prezes pierwszej izby
J.N. CUNHA RODRIGUES, prezes drugiej izby
K. LENAERTS, prezes trzeciej izby
J.C. BONICHOT, prezes czwartej izby
Y. BOT, pierwszy rzecznik generalny
K. SCHIEMANN, prezes ósmej izby
A. ARABADJIEV, prezes szóstej izby
J.J. KASEL, prezes piątej izby
D. ŠVÁBY, prezes siódmej izby
A. ROSAS, sędzia
R. SILVA de LAPUERTA, sędzia
J. KOKOTT, rzecznik generalna
E. JUHÁSZ, sędzia
G. ARESTIS, sędzia
A. BORG BARTHET, sędzia
M. ILEŠIČ, sędzia
J. MALENOVSKÝ, sędzia
U. LÖHMUS, sędzia
E. LEVITS, sędzia
A. Ó CAOIMH, sędzia
L. BAY LARSEN, sędzia
E. SHARPSTON, rzecznik generalna
P. MENGGOZZI, rzecznik generalny
P. LINDH, sędzia
J. MAZÁK, rzecznik generalny
T. von DANWITZ, sędzia
V. TRSTENJAK, rzecznik generalna
C. TOADER, sędzia
M. SAFJAN, sędzia
M. BERGER, sędzia
N. JÄÄSKINEN, rzecznik generalny
P. CRUZ VILLALÓN, rzecznik generalny
A. PRECHAL, sędzia
E. JARAŠIŪNAS, sędzia

A. CALOT ESCOBAR, sekretarz

4. Dawni członkowie Trybunału Sprawiedliwości

Pilotti Massimo, sędzia (1952–1958), prezes w latach 1952–1958
Serrarens Petrus, sędzia (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, sędzia (1952–1958)
Rueff Jacques, sędzia (1952–1959 i 1960–1962)
Riese Otto, sędzia (1952–1963)
Lagrange Maurice, rzecznik generalny (1952–1964)
Delvaux Louis, sędzia (1952–1967)
Hammes Charles Léon, sędzia (1952–1967), prezes w latach 1964–1967
Roemer Karl, rzecznik generalny (1953–1973)
Catalano Nicola, sędzia (1958–1962)
Rossi Rino, sędzia (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, sędzia (1958–1979), prezes w latach 1958–1964
Trabucchi Alberto, sędzia (1962–1972), następnie rzecznik generalny (1973–1976)
Lecourt Robert, sędzia (1962–1976), prezes w latach 1967–1976
Strauss Walter, sędzia (1963–1970)
Gand Joseph, rzecznik generalny (1964–1970)
Monaco Riccardo, sędzia (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., sędzia (1967–1984), prezes w latach 1980–1984
Pescatore Pierre, sędzia (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, rzecznik generalny (1970–1972)
Kutscher Hans, sędzia (1970–1980), prezes w latach 1976–1980
Mayras Henri, rzecznik generalny (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, sędzia (1973–1974)
Sørensen Max, sędzia (1973–1979)
Reischl Gerhard, rzecznik generalny (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, rzecznik generalny (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., sędzia (1973–1988), prezes w latach 1984–1988
O'Keeffe Aindrias, sędzia (1975–1985)
Touffait Adolphe, sędzia (1976–1982)
Capotorti Francesco, sędzia (1976), następnie rzecznik generalny (1976–1982)
Bosco Giacinto, sędzia (1976–1988)
Koopmans Thymen, sędzia (1979–1990)
Due Ole, sędzia (1979–1994), prezes w latach 1988–1994
Everling Ulrich, sędzia (1980–1988)
Chloros Alexandros, sędzia (1981–1982)
Rozès Simone, rzecznik generalna (1981–1984)
Verloren van Themaat Pieter, rzecznik generalny (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, rzecznik generalny (1981–1988), następnie sędzia (1988–1992)
Grévisse Fernand, sędzia (1981–1982 i 1988–1994)
Bahlmann Kai, sędzia (1982–1988)
Galmot Yves, sędzia (1982–1988)
Mancini G. Federico, rzecznik generalny (1982–1988), następnie sędzia (1988–1999)
Kakouris Constantinos, sędzia (1983–1997)
Darmon Marco, rzecznik generalny (1984–1994)

Joliet René, sędzia (1984–1995)
Lenz Carl Otto, rzecznik generalny (1984–1997)
O'Higgins Thomas Francis, sędzia (1985–1991)
Schockweiler Fernand, sędzia (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, rzecznik generalny (1986–1988)
De Carvalho Moitinho de Almeida José Carlos, sędzia (1986–2000)
Mischo Jean, rzecznik generalny (1986–1991 i 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, sędzia (1986–2003), prezes w latach 1994–2003
Diez de Velasco Manuel, sędzia (1988–1994)
Zuleeg Manfred, sędzia (1988–1994)
Van Gerven Walter, rzecznik generalny (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, rzecznik generalny (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, rzecznik generalny (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, sędzia (1990–2000)
Murray John L., sędzia (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, rzecznik generalny (1991–1994), następnie sędzia (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, sędzia (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, rzecznik generalny (1994–1997)
Hirsch Günter, sędzia (1994–2000)
Cosmas Georges, rzecznik generalny (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, sędzia (1994 i 1999–2006), rzecznik generalny (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, sędzia (1994–2006)
Léger Philippe, rzecznik generalny (1994–2006)
Ragnemalm Hans, sędzia (1995–2000)
Fennelly Nial, rzecznik generalny (1995–2000)
Sevón Leif, sędzia (1995–2002)
Wathelet Melchior, sędzia (1995–2003)
Jann Peter, sędzia (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, rzecznik generalny (1995–2009)
Schintgen Romain, sędzia (1996–2008)
Ioannou Krateros, sędzia (1997–1999)
Alber Siegbert, rzecznik generalny (1997–2003)
Saggio Antonio, rzecznik generalny (1998–2000)
O'Kelly Macken Fidelma, sędzia (1999–2004)
Von Bahr Stig, sędzia (2000–2006)
Colneric Ninon, sędzia (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., rzecznik generalny (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, rzecznik generalna (2000–2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, sędzia (2000–2010)
Poiaraes Pessoa Maduro Luís Miguel, rzecznik generalny (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, sędzia (2004–2009)
Klučka Ján, sędzia (2004–2009)
Kūris Pranas, sędzia (2004–2010)

Prezesi

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmarca Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Sekretarze

Van Houtte Albert (1953–1982)
Heim Paul (1982–1988)
Giraud Jean-Guy (1988–1994)
Grass Roger (1994–2010)

D – Statystyki sądowe Trybunału Sprawiedliwości

Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2006–2010)
3. Przedmiot skarg (2010)
4. Skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2006–2010)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2006–2010)
6. Wyroki, postanowienia, opinie (2010)
7. Skład orzekający (2006–2010)
8. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie (2006–2010)
9. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2006–2010)
10. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2010)
11. Wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2006–2010)
12. Czas trwania postępowania (2006–2010) (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)

Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

13. Rodzaje postępowań (2006–2010)
14. Skład orzekający (2006–2010)

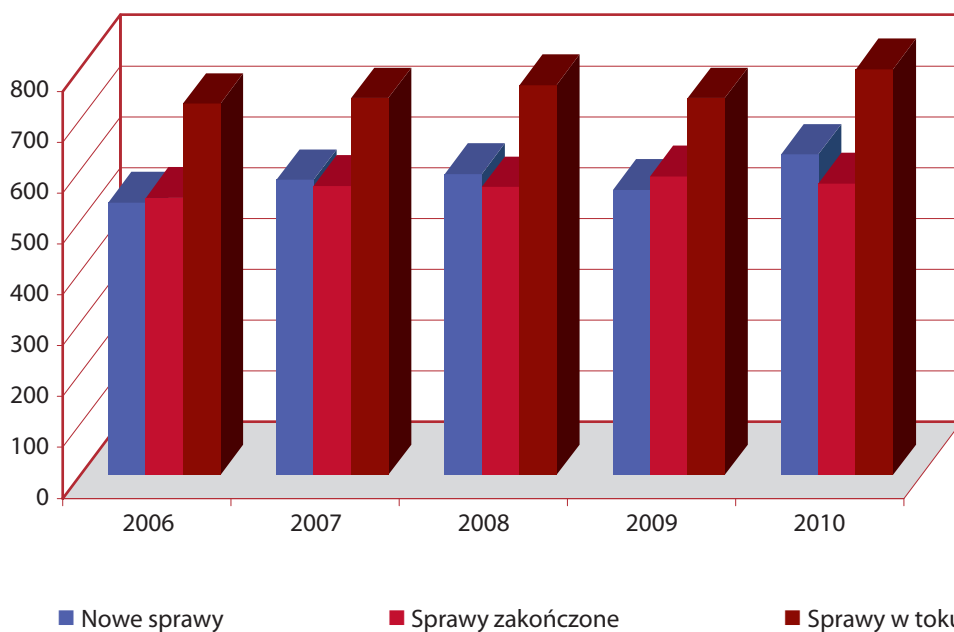
Różne

15. Tryb przyspieszony (2006–2010)
16. Pilny tryb prejudycjalny (2008–2010)
17. Orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2010)

Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2010)

18. Nowe sprawy i wyroki
19. Nowe odesłania prejudycjalne (przypadające na państwo członkowskie w danym roku)
20. Nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)
21. Nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

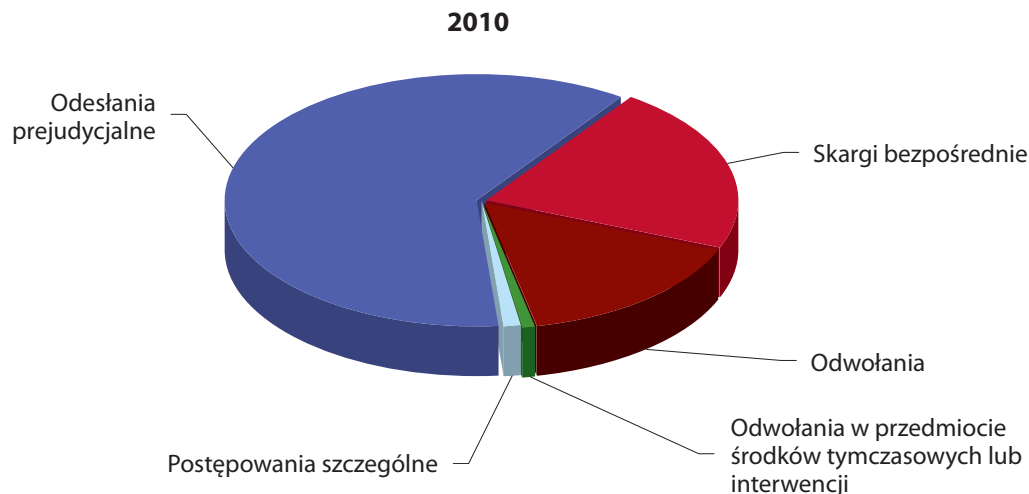
1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Trybunału Sprawiedliwości – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)¹*

	2006	2007	2008	2009	2010
Nowe sprawy	537	581	593	562	631
Sprawy zakończone	546	570	567	588	574
Sprawy w toku	731	742	768	742	799

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Odesłania prejudycjalne	251	265	288	302	385
Skargi bezpośrednie	201	222	210	143	136
Odwołania	80	79	78	105	97
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	3	8	8	2	6
Opinie			1	1	
Postępowania szczególne ²	2	7	8	9	7
Łącznie	537	581	593	562	631
Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	1	3	3	2	2

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

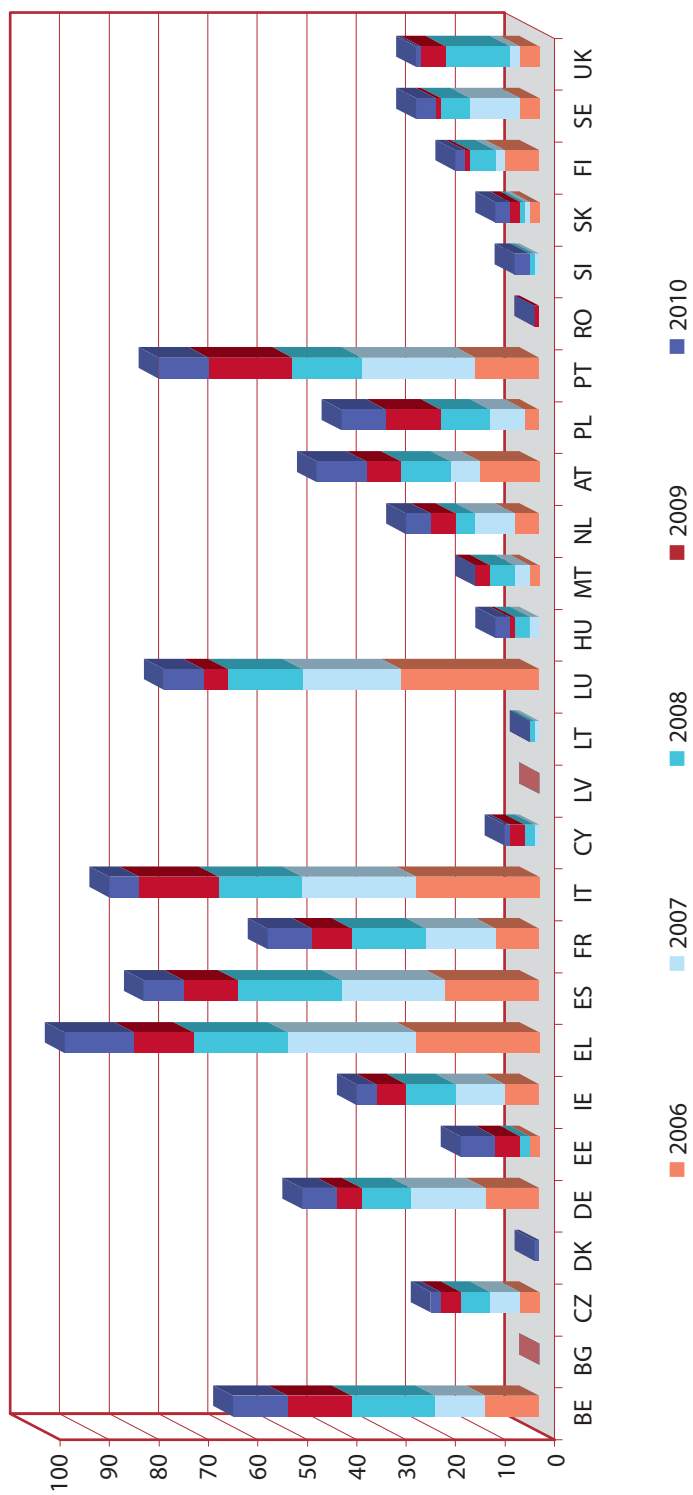
² Za postępowania szczególne przyjmuje się: sprostowanie wyroku (art. 66 regulaminu postępowania), ustalenie wysokości kosztów (art. 74 regulaminu postępowania), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 76 regulaminu postępowania), sprzeciw od wyroku zaocznego (art. 94 regulaminu postępowania), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 97 regulaminu postępowania), wznowienie postępowania (art. 98 regulaminu postępowania), wykładnię wyroku (art. 102 regulaminu postępowania), rozpoznanie wniosku pierwszego rzecznika generalnego o poddanie orzeczenia Sądu wyjątkowej procedurze ponownego rozpoznania (art. 62 statutu Trybunału), postępowania w przedmiocie zajęcia (protokół o przywilejach i immunitetach), sprawy dotyczące immunitetu (protokół o przywilejach i immunitetach).

3. Nowe sprawy – przedmiot skarg (2010)¹

	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwolania	Odwolania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Łącznie	Postępowania szczególne
Dostęp do dokumentów			4		4	
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej		5	1		6	
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport			1		1	
Energia		7			7	
Konkurencja		5	13	2	20	
Obywatelstwo Unii		2			2	
Ochrona konsumentów	1	9			10	
Podatki	5	57			62	
Polityka gospodarcza i pieniężna			1		1	
Polityka handlowa		1	3		4	
Polityka przemysłowa	6	6			12	
Polityka społeczna	5	40			45	
Pomoc państwa	4	4	15	1	24	
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	12	1			13	
Prawo instytucjonalne	2	1	17	2	22	2
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	1	5			6	
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	5	38			43	
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	1				1	
Rolnictwo	5	20			25	
Swoboda przedsiębiorczości	1	5			6	
Swoboda świadczenia usług	13	38			51	
Swobodny przepływ kapitału	4	3			7	
Swobodny przepływ osób	2	10	1		13	
Swobodny przepływ towarów		5			5	
Środowisko	34	26		1	61	
Transport	13	11	1		25	
Unia celna i wspólna taryfa celna		21			21	
Własność intelektualna i przemysłowa		19	30		49	
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1		6		7	
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	2	7			9	
Zamówienia publiczne	6	5	4		15	
Zasady prawa Unii	1	11			12	
Zbliżanie ustawodawstw	10	16			26	
Zdrowie publiczne	1	3			4	
TFUE	135	381	97	6	619	2
Przywileje i immunitety		4			4	
Postępowanie						5
Regulamin pracowniczy	1				1	
Różne	1	4			5	5
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	136	385	97	6	624	7

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

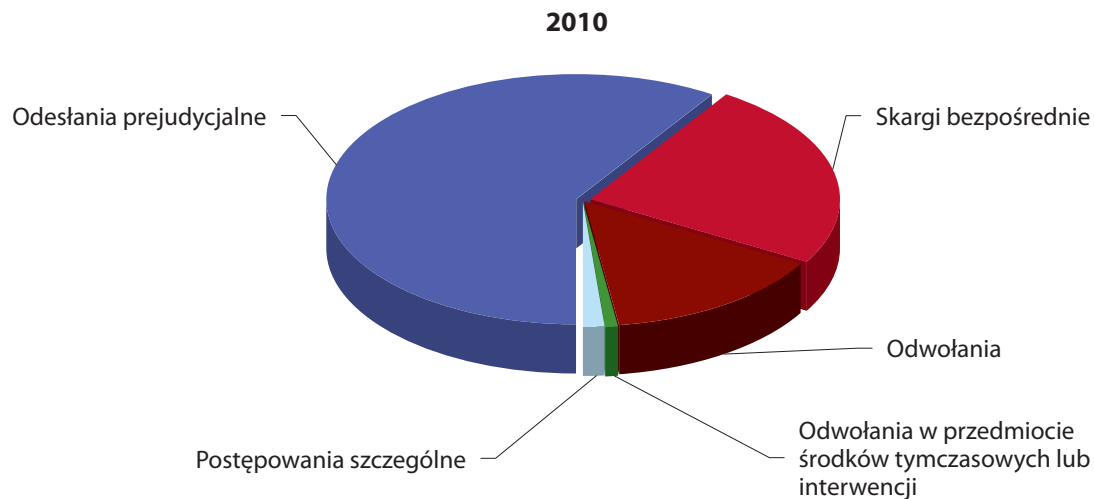
4. Nowe sprawy – skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Belgia	11	10	17	13	11
Bulgaria					
Czechy	4	6	6	4	2
Dania					1
Niemcy	11	15	10	5	7
Estonia	2		2	5	7
Irlandia	7	10	10	6	4
Grecja	25	26	19	12	14
Hiszpania	19	21	21	11	8
Francja	9	14	15	8	9
Włochy	25	23	17	16	6
Cypr		1	2	3	1
Łotwa					
Litwa		1	1		
Luksemburg	28	20	15	5	8
Węgry		2	3	1	3
Malta	2	3	5	3	
Niderlandy	5	8	4	5	5
Austria	12	6	10	7	10
Polska	3	7	10	11	9
Portugalia	13	23	14	17	10
Rumunia				1	
Słowenia		1	1		3
Słowacja	2	1	1	2	3
Finlandia	7	2	5	1	2
Szwecja	4	10	6	1	4
Zjednoczone Królestwo	4	2	13	5	1
łącznie	193	212	207	142	128

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

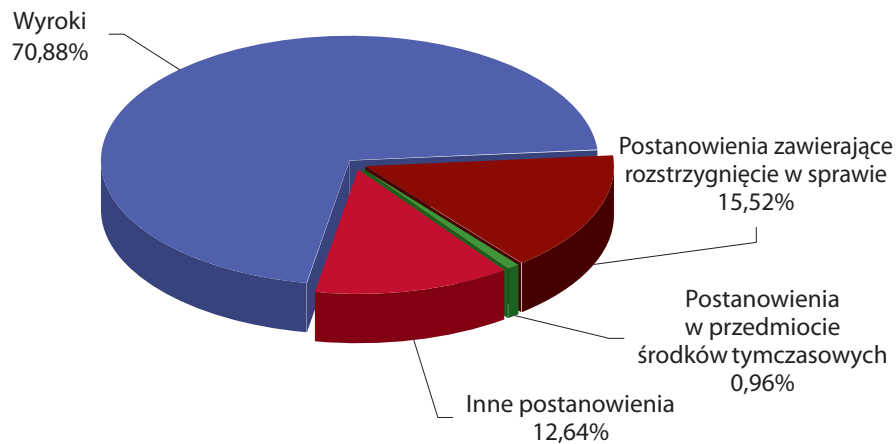
5. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Odesłania prejudycjalne	266	235	301	259	339
Skargi bezpośrednie	212	241	181	215	139
Odwołania	63	88	69	97	84
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	2	2	8	7	4
Opinie	1			1	
Postępowania szczególne	2	4	8	9	8
Łącznie	546	570	567	588	574

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

6. Sprawy zakończone – wyroki, postanowienia, opinie (2010)¹

	Wyroki	Postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie ²	Postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych ³	Inne postanowienia ⁴	Opinie	Łącznie
Odesłania prejudycjalne	239	33		21		293
Skargi bezpośrednie	97			42		139
Odwołania	34	43	1	3		81
Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji			4			4
Opinie						
Postępowania szczególne		5				5
Łącznie	370	81	5	66		522

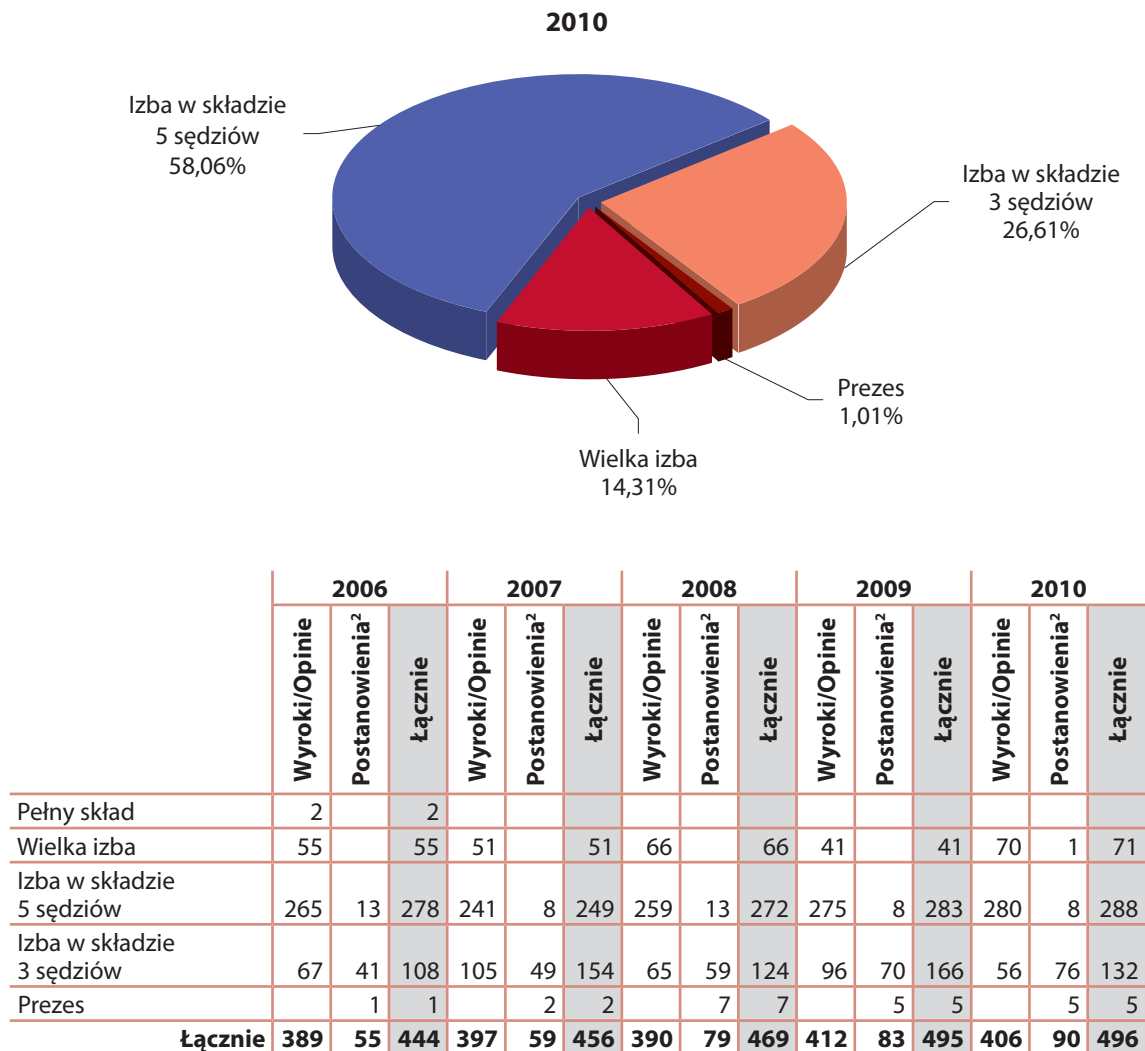
¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

³ Postanowienia wydane w następstwie wniosku na podstawie art. 278 TFUE i 279 TFUE (dawnie art. 242 WE i 243 WE) lub na podstawie art. 280 TFUE (dawny art. 244 WE), lub też na podstawie analogicznych postanowień traktatu EWEA lub w następstwie odwołania od postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji.

⁴ Postanowienia kończące postępowanie w sprawie przez jej wykreślenie, umorzenie postępowania lub przekazanie sprawy do Sądu.

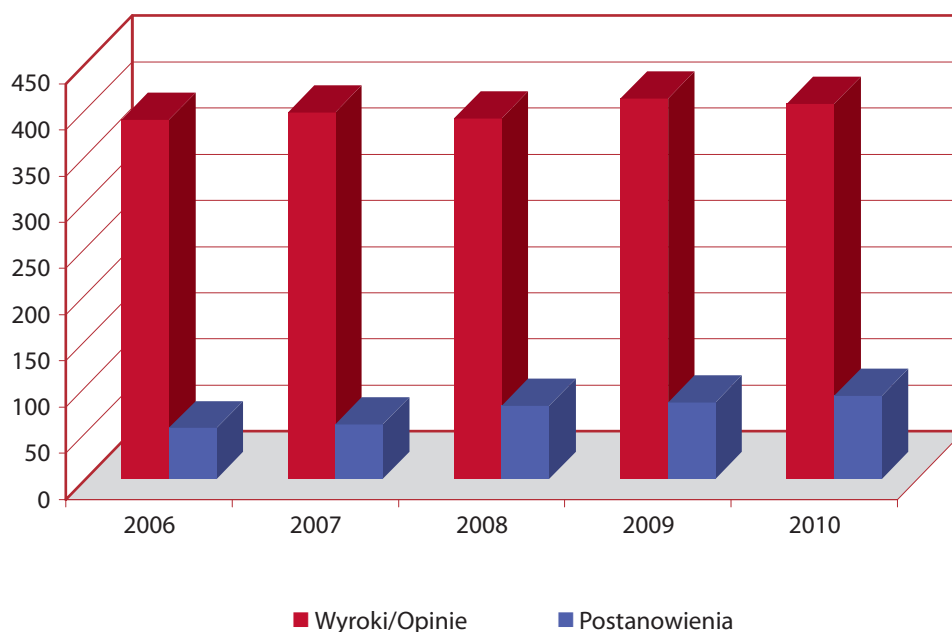
7. Sprawy zakończone – skład orzekający (2006–2010)¹

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

8. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie (2006–2010)^{1 2}

	2006	2007	2008	2009	2010
Wyroki/Opinie	389	397	390	412	406
Postanowienia	55	59	79	83	90
Łącznie	444	456	469	495	496

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

9. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającym rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Badania, informacja, edukacja, statystyka					1
Budżet Wspólnot					1
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	11	9	8	8	10
Energia	6	4	4	4	2
Konkurencja	30	17	23	28	13
Konwencja brukselska	4	2	1	2	
Konwencja rzymska				1	
Obywatelstwo Unii	4	2	7	3	6
Ochrona konsumentów ²					3
Podatki	55	44	38	44	66
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	1	1	1
Polityka handlowa	1	1	1	5	2
Polityka przemysłowa		11	12	6	9
Polityka regionalna	2	7	1	3	2
Polityka społeczna	29	26	25	33	36
Pomoc państwa	23	9	26	10	16
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	9	16	17	17	17
Prawo instytucjonalne	15	6	15	29	26
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)					1
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	9	17	4	26	24
Przystąpienie nowych państw członkowskich		1		1	
Przywileje i immunitety	1	1	2		
Rolnictwo	30	23	54	18	15
Swoboda przedsiębiorczości	21	19	29	13	17
Swoboda świadczenia usług	17	24	8	17	30
Swobodny przepływ kapitału	4	13	9	7	6
Swobodny przepływ osób	20	19	27	19	17
Swobodny przepływ towarów	8	14	12	13	6
Środowisko ²					9
Środowisko i ochrona konsumentów ²	40	50	43	60	48
Transport	9	6	4	9	4
Unia celna i wspólna taryfa celna ³	9	12	8	5	15
Własność intelektualna i przemysłowa	20	21	22	31	38
Wspólna polityka rybołówstwa	7	6	6	4	2
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa		4	2	2	2
Wspólna taryfa celna ³	7	10	5	13	7
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne	2		1		
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	7	7	5	3	6
Zasady prawa Unii	1	4	4	4	4
Zasoby własne Wspólnot	6	3		10	5
Zbliżanie ustawodawstw	19	21	21	32	15
Traktat WE	426	430	445	481	482
Traktat UE	3	4	6	1	4
Traktat EWWiS	1	2			
Traktat EWEA	4	1			
Postępowanie	2	3	5	5	6
Regulamin pracowniczy	9	17	11	8	4
Różne	11	20	16	13	10
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	444	456	469	495	496

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Pozycja „Środowisko i ochrona konsumentów” została rozbita na dwie oddzielne pozycje w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

³ Pozycje „Wspólna taryfa celna” i „Unia celna” zostały połączone w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

10. Sprawy zakończone wyrokiem, opinią lub postanowieniem zawierającymi rozstrzygnięcie w sprawie – przedmiot skargi (2010)¹

	Wyroki/Opinie	Postanowienia ²	Łącznie
Badania, informacja, edukacja, statystyka	1		1
Budżet Wspólnot	1		1
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	10		10
Energia	2		2
Konkurencja	8	5	13
Obywatelstwo europejskie	6		6
Ochrona konsumentów ³	1	2	3
Podatki	58	8	66
Polityka gospodarcza i pieniężna		1	1
Polityka handlowa	2		2
Polityka przemysłowa	8	1	9
Polityka regionalna	1	1	2
Polityka społeczna	31	5	36
Pomoc państwa	14	2	16
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	17		17
Prawo instytucjonalne	11	15	26
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	1		1
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	23	1	24
Rolnictwo	14	1	15
Swoboda przedsiębiorczości	14	3	17
Swoboda świadczenia usług	26	4	30
Swobodny przepływ kapitału	5	1	6
Swobodny przepływ osób	16	1	17
Swobodny przepływ towarów	5	1	6
Środowisko ³	9		9
Środowisko i ochrona konsumentów ³	44	4	48
Transport	4		4
Unia celna i wspólna taryfa celna ⁴	12	3	15
Własność intelektualna	19	19	38
Wspólna polityka rybołówstwa	1	1	2
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	2		2
Wspólna taryfa celna ⁴	7		7
Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących	4	2	6
Zasady prawa Unii	2	2	4
Zasoby własne Wspólnot	5		5
Zbliżanie ustawodawstw	15		15
Traktat WE	399	83	482
Traktat UE	4		4
Postępowanie		6	6
Regulamin pracowniczy	3	1	4
Różne	3	7	10
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	406	90	496

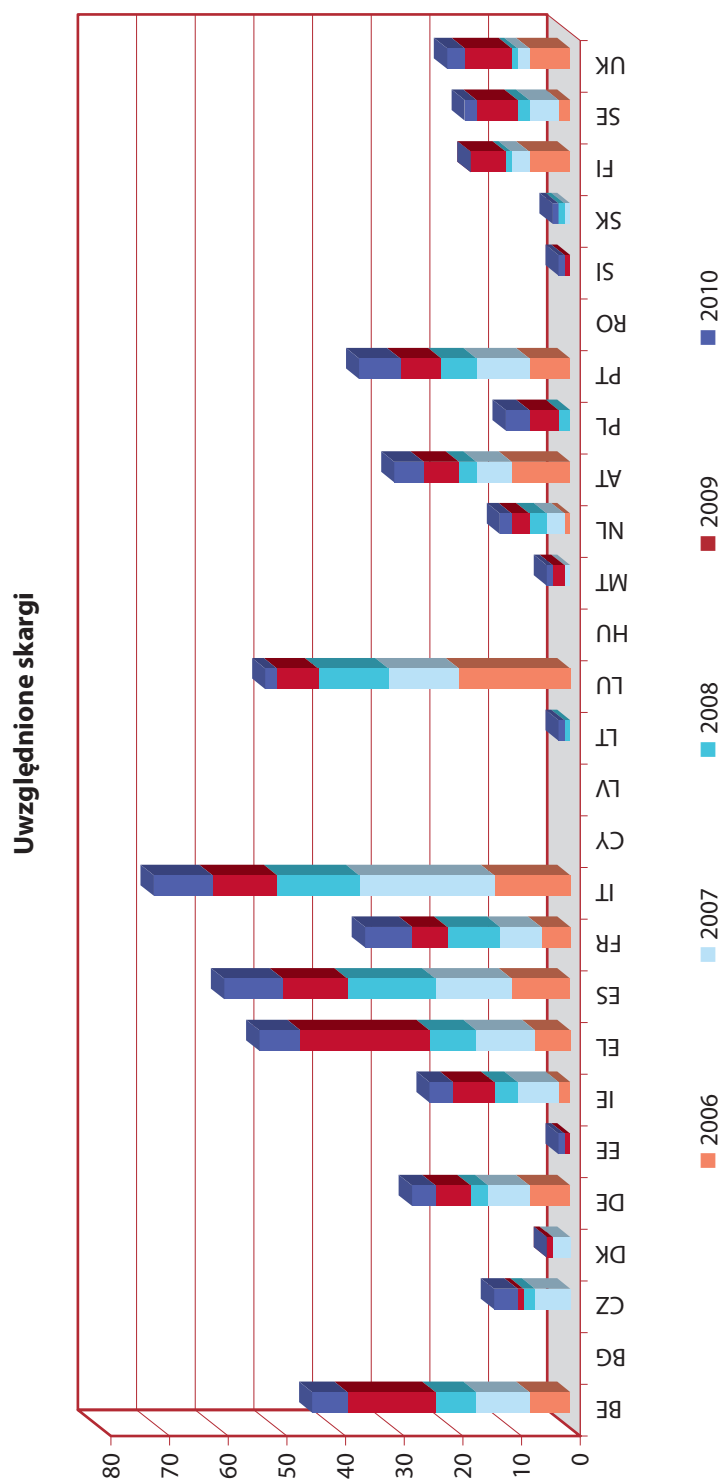
¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

² Postanowienia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień o wykreśleniu, umorzeniu postępowania lub przekazaniu sprawy do Sądu.

³ Pozycja „Środowisko i ochrona konsumentów” została rozbita na dwie oddzielne pozycje w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

⁴ Pozycje „Wspólna taryfa celna” i „Unia celna” zostały połączone w odniesieniu do spraw wniesionych po dniu 1 grudnia 2009 r.

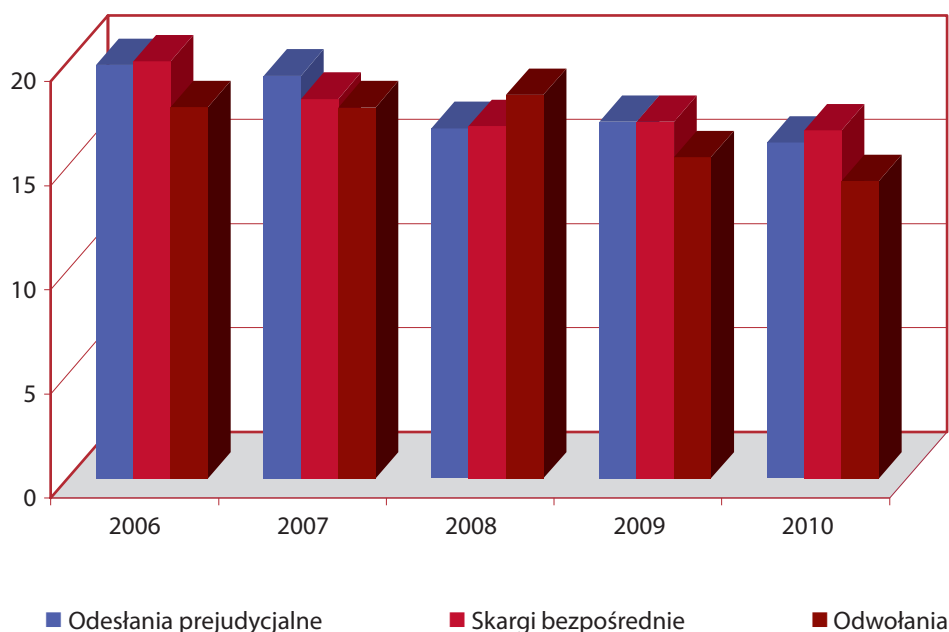
11. Sprawy zakończone – wyroki w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego – rozstrzygnięcie (2006–2010)¹

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona	Uwzględniona	Oddalona
Belgia	7		9	1	7		15	1	6	1
Bulgaria										
Czechy			6		2		1		4	
Dania			3				1			
Niemcy	7		7	1	3	3	6	2	4	2
Estonia							1		1	
Irlandia	2	1	7	2	4		7		4	
Grecja	6		10	3	8	1	22		7	
Hiszpania	10	1	13	1	15	1	11		10	2
Francja	5		7		9	1	6		8	2
Włochy	13	1	23	2	14	1	11	4	10	
Cypr										
Łotwa										
Litwa					1				1	
Luksemburg	19		12		12		7		2	
Węgry										
Malta			1				2		1	1
Niderlandy	1	1	3	1	3		3		2	1
Austria	10		6		3		6		5	
Polska					2		5		4	1
Portugalia	7		9		6		7	1	7	1
Rumunia										
Słowenia							1		1	
Słowacja			1		1				1	
Finlandia	7		3	1	1	1	6	1		
Szwecja	2	1	5		2	1	7		2	
Zjednoczone Królestwo	7	3	2	4	1		8	1	3	1
Łącznie	103	8	127	16	94	9	133	10	83	12

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

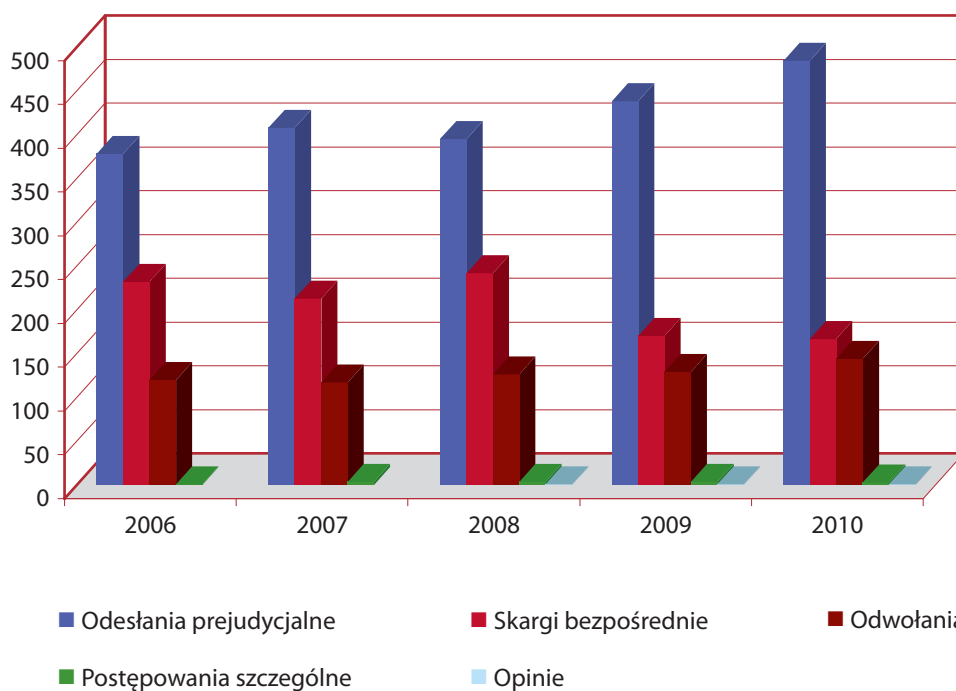
12. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania (2006–2010)¹ (wyroki i postanowienia zawierające rozstrzygnięcie w sprawie)

	2006	2007	2008	2009	2010
Odesłania prejudycjalne	19,8	19,3	16,8	17,1	16,1
Pilny tryb prejudycjalny			2,1	2,5	2,1
Skargi bezpośrednie	20	18,2	16,9	17,1	16,7
Odwołania	17,8	17,8	18,4	15,4	14,3

¹ Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.
Przy obliczaniu czasu trwania postępowania nie zostały uwzględnione: sprawy, w których wydane zostały wyroki wstępne lub w których zastosowano środki dowodowe, opinie, postępowania szczególne (ustalenie wysokości kosztów, pomoc w zakresie kosztów postępowania, sprzeciw od wyroku zaocznego, powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, wykładnia wyroku, wznowienie postępowania, sprostowanie wyroku, postępowania w przedmiocie zajęcia), sprawy, w których zostały wydane kończące postępowanie w sprawie postanowienia o wykreśleniu, umorzeniu lub przekazaniu sprawy do Sądu, postępowania w przedmiocie środków tymczasowych i odwołania w przedmiocie środków tymczasowych i interwencji.

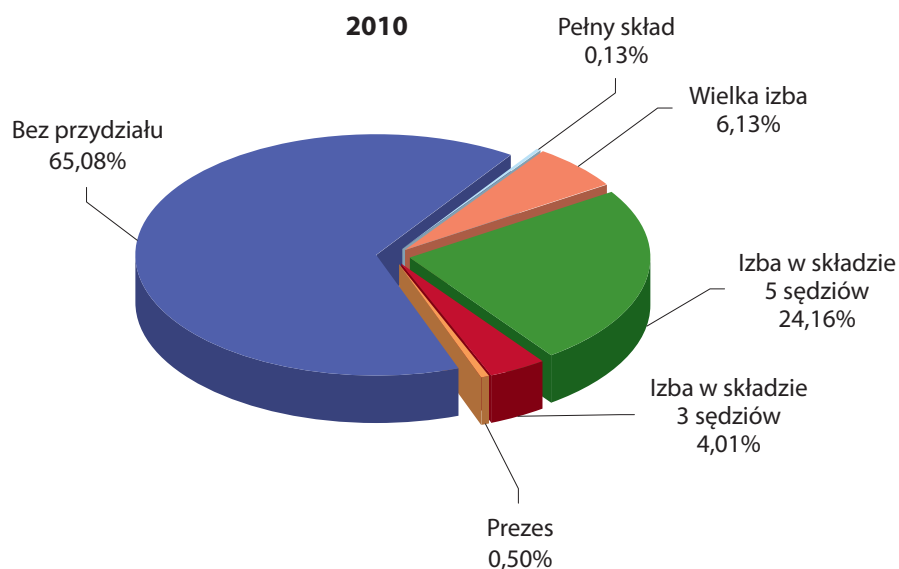
13. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Odesłania prejudycjalne	378	408	395	438	484
Skargi bezpośrednie	232	213	242	170	167
Odwołania	120	117	126	129	144
Postępowania szczególne	1	4	4	4	3
Opinie			1	1	1
Łącznie	731	742	768	742	799

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

14. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Bez przydziału	489	481	524	490	520
Pełny skład					1
Wielka izba	44	59	40	65	49
Izba w składzie 5 sędziów	171	170	177	169	193
Izba w składzie 3 sędziów	26	24	19	15	32
Prezes	1	8	8	3	4
Łącznie	731	742	768	742	799

¹ Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

15. Różne – tryb przyspieszony (2006–2010)¹

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Skargi bezpośrednie				1						1
Odesłania prejudycjalne		5		5	2	6	1	3	4	7
Odwołania				1				1		
Postępowania szczególne								1		
Łącznie		5		7	2	6	1	5	4	8

16. Różne – pilny tryb prejudycjalny (2008–2010)²

	2008		2009		2010	
	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie	Uwzględnione	Oddalenie
Rolnictwo		1				
Współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych	2	1		1		
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	1	1	2		5	1
Łącznie	3	3	2	1	5	1

¹ Od dnia 1 lipca 2000 r. sprawa może podlegać rozpoznaniu w trybie przyspieszonym na podstawie art. 62a i 104a regulaminu postępowania.

² Od dnia 1 marca 2008 r. zgodnie z przepisami art. 104b regulaminu postępowania może zostać zastosowany pilny tryb prejudycjalny w sprawach z zakresu obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

17. Różne – orzeczenia w przedmiocie środków tymczasowych (2010)¹

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Rozstrzygnięcie		
			Oddalenie	Uwzględnione	Wykreślenie lub umorzenie
Dostęp do dokumentów	1				
Konkurencja		2	3		
Polityka handlowa	1				
Pomoc państwa		1			
Prawo instytucjonalne		2	1		
Środowisko		1			
Własność intelektualna i przemysłowa	1		1		
ŁĄCZNIE OGÓŁEM	3	6	5		

¹ Powyższe liczby (liczby netto) obejmują wszystkie sprawy, z uwzględnieniem połączeń ze względu na ich powiązanie (szereg spraw połączonych = jedna sprawa).

18. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2010) – nowe sprawy i wyroki

Lata	Nowe sprawy ¹						Wyroki/opinie ²
	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwołania	Odwołania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	
1953	4					4	
1954	10					10	2
1955	9					9	2
1956	11					11	2
1957	19					19	2
1958	43					43	
1959	46				1	47	5
1960	22				1	23	2
1961	24	1			1	26	1
1962	30	5				35	2
1963	99	6				105	7
1964	49	6				55	4
1965	55	7				62	4
1966	30	1				31	2
1967	14	23				37	
1968	24	9				33	1
1969	60	17				77	2
1970	47	32				79	
1971	59	37				96	1
1972	42	40				82	2
1973	131	61				192	6
1974	63	39				102	8
1975	61	69			1	131	5
1976	51	75			1	127	6
1977	74	84				158	6
1978	146	123			1	270	7
1979	1218	106				1324	6
1980	180	99				279	14
1981	214	108				322	17
1982	217	129				346	16
1983	199	98				297	11
1984	183	129				312	17
1985	294	139				433	23
1986	238	91				329	23
1987	251	144				395	21
1988	193	179				372	17
1989	244	139				383	19

>>>

Lata	Nowe sprawy ¹							Wyroki/opinie ²
	Skargi bezpośrednie	Odesłania prejudycjalne	Odwolania	Odwolania w przedmiocie środków tymczasowych lub interwencji	Wnioski o wydanie opinii	Łącznie	Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
Łącznie	8601	7005	1118	85	19	16 828	351	8637

¹ Liczby brutto (po wyłączeniu postępowań szczególnych).

² Liczby netto.

19. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2010) – nowe odesłania prejudycjalne
(przypadające na państwo członkowskie w danym roku)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne ¹	Łącznie
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964																		4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3											23
1968	1				4					1	1							2											9
1969	4				11					1					1														17
1970	4				21					2	2							3											32
1971	1				18					6	5				1			6											37
1972	5				20					1	4							10											40
1973	8				37					4	5				1			6											61
1974	5				15					6	5							7									1		39
1975	7			1	26					15	14				1			4									1		69
1976	11				28					8	12							14									1		75
1977	16			1	30		2			14	7							9								5			84
1978	7			3	46		1			12	11							38								5			123
1979	13			1	33		2			18	19				1			11								8			106
1980	14			2	24		3			14	19							17								6			99
1981	12			1	41					17	11				4			17								5			108
1982	10			1	36					39	18							21								4			129
1983	9			4	36		2			15	7							19								6			98
1984	13			2	38		1			34	10							22								9			129
1985	13				40		2			45	11				6			14								8			139

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Inne ¹	Łącznie
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18		1							14		139
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9		2							12		141
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17		3							14		186
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18		1							18		162
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43		3							12		204
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13		1							24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2	5						6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6	6					3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35	2					6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16	7					2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56	7					4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31	8					5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57	4					3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31	3					7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15	1					4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12	1					4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49	3	2	9	6			24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
Łącznie	651	18	15	135	1802	6	55	151	244	816	1056	2	10	10	73	33	1	767	363	32	77	19	3	8	64	87	505	2	7005

¹ Sprawa C-265/00 Campina Melkunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).
Sprawa C-196/09 Miles i in. (Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich).

20. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2010) – nowe odesłania prejudycjalne (według państw członkowskich i sądów)

			Łącznie
Belgia	Cour constitutionnelle	17	
	Cour de cassation	77	
	Conseil d'État	62	
	Inne sądy	495	651
Bułgaria	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Inne sądy	17	18
Czechy	Nejvyšší soud	1	
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Inne sądy	9	15
Dania	Højesteret	29	
	Inne sądy	106	135
Niemcy	Bundesgerichtshof	130	
	Bundesverwaltungsgericht	100	
	Bundesfinanzhof	272	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Inne sądy	1202	1802
Estonia	Riigikohus	1	
	Inne sądy	5	6
Irlandia	Supreme Court	18	
	High Court	15	
	Inne sądy	22	55
Grecja	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	44	
	Inne sądy	97	151
Hiszpania	Tribunal Supremo	35	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Inne sądy	201	244
Francja	Cour de cassation	93	
	Conseil d'État	63	
	Inne sądy	660	816
Włochy	Corte suprema di Cassazione	108	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	64	
	Inne sądy	883	1056
Cypr	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Inne sądy		2
Łotwa	Augstākā tiesa	9	
	Satversmes tiesa		
	Inne sądy	1	10

>>>

			Łącznie
Litwa	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Inne sądy	3	10
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Inne sądy	35	73
Węgry	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Inne sądy	27	33
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Inne sądy	1	1
Niderlandy	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	194	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Inne sądy	277	767
Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	78	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	61	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Inne sądy	189	363
Polska	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	12	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Inne sądy	15	32
Portugalia	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	40	
	Inne sądy	35	77
Rumunia	Tribunal Dâmbovița	2	
	Inne sądy	17	19
Słowenia	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Inne sądy	3	3

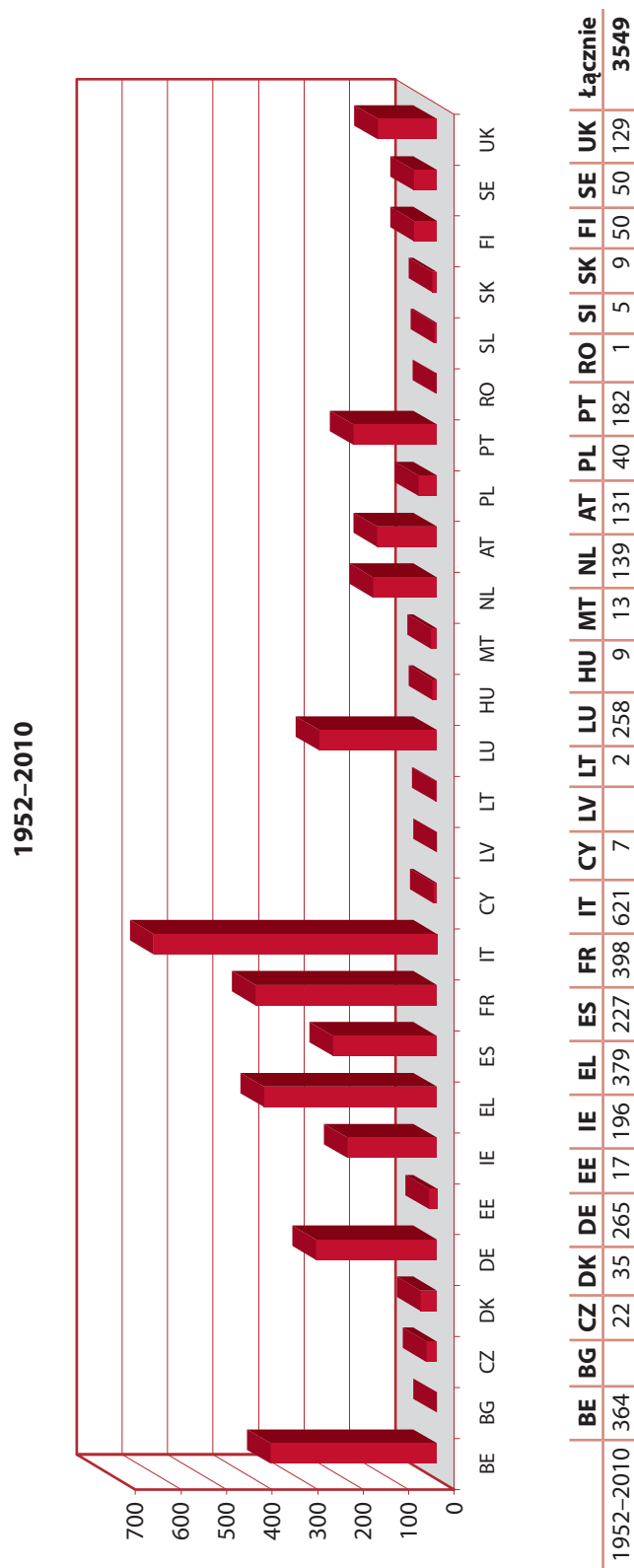
>>>

			Łącznie
Słowacja	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	5	
	Inne sądy	3	8
Finlandia	Korkein hallinto-oikeus	29	
	Korkein oikeus	11	
	Inne sądy	24	64
Szwecja	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Inne sądy	44	87
Zjednoczone Królestwo	House of Lords	40	
	Court of Appeal	64	
	Inne sądy	401	505
Inne	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Rada ds. Zażaleń Szkół Europejskich ²	1	1
Łącznie			7005

¹ Sprawa C-265/00 Campina Melkunie.

² Sprawa C-196/09 Miles i in.

21. Ogólna tendencja działalności orzeczniczej (1952–2010) – nowe skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

Rozdział II

Sąd

A – Działalność Sądu w 2010 r.

Prezes Marc Jaeger

Rok 2010 był dla Sądu rokiem częściowego odnowienia składu, które dotyczyło czternastu z jego członków. Podczas gdy jedenastu z nich w dalszym ciągu pełni swe funkcje, Sąd musiał pożegnać się z trzema członkami, którzy wspólnie mogli wykazać się ponad 27-letnim doświadczeniem pracy w tej instytucji: A.W.H. Meij i M. Vilaras, sędziowie Sądu od 1998 r., oraz V.M. Ciucă, sędzia Sądu od 2007 r., zostali zastąpieni odpowiednio przez M. Van der Woudego, D. Gratsiasa i A. Popescu. Na skład kolegium miała także wpływ rezygnacja T. Tchipeva w dniu 29 czerwca 2010 r., który był sędzią Sądu od 2007 r. Do stycznia 2011 r. na jego miejsce nie został jeszcze zaproponowany żaden kandydat.

Znaczące następstwa tych okoliczności dla kalendarza rozpraw (zważywszy na to, że osiem zwykłych składów orzekających posiadało przynajmniej jednego członka, którego mandat wygasiał w 2010 r.) wymusił zastosowanie wyjątkowych środków organizacyjnych, tak aby nie wpłynęło to ujemnie na działalność sądowniczą.

Ponadto był to pierwszy rok, w którym przewidziany w art. 255 TFUE komitet został poproszony o zaopiniowanie kandydatów do wykonywania funkcji sędziego przed ich mianowaniem przez rządy państw członkowskich, które to zadanie zostało powierzone mu przez traktat z Lizbony. O ile sama ta procedura, która ma na celu zapewnienie zarówno niezawisłości, jak i kompetencji członków Trybunału Sprawiedliwości, zasługuje na pełne uznanie, o tyle opóźniła ona przeprowadzenie częściowego odnowienia składu. W przyszłości należy dążyć do tego, by wszystkim uczestnikom procesu mianowania udało się zapobiec tym opóźnieniom i wraz z nimi istotnym przeszkodom w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości, które powodują. Wyniki działalności Sądu w 2010 r. nie mogą być analizowane z pominięciem tych danych, niezależnych od woli stawienia czoła zmianom w zakresie liczby, różnorodności i złożoności rozpoznawanych sporów, które przybrały niespotykane dotąd rozmiary, jak również podejmowanych w tym kierunku wysiłków.

Ze statystycznego punktu widzenia rok 2010 charakteryzował się kilkoma tendencjami. Pierwszą z nich jest znaczny wzrost liczby wniesionych spraw, z 568 (w 2009 r.) do 636 (w 2010 r.), która osiągnęła nienotowany dotąd poziom¹. Drugą tendencję stanowi utrzymanie liczby rozstrzygniętych spraw znacznie powyżej 500 (527 spraw rozstrzygniętych). Rezultat ten nie wystarczy jednak do powstrzymania wzrostu liczby spraw w toku, których w dniu 31 grudnia 2010 r. było 1300. Trzecia tendencja dotyczy czasu trwania postępowania w instancji, który stanowi główne kryterium oceny działalności sądowniczej. Z uwagi na to, że kwestia szybkości rozpatrywania spraw stała się zagadnieniem o charakterze centralnym, czas trwania postępowania znacznie się skrócił, średnio o 2,5 miesiąca (z 27,2 miesiąca w 2009 r. do 24,7 miesiąca w 2010 r.). Ów spadek jest jeszcze bardziej widoczny w przypadku spraw zakończonych wyrokiem w dziedzinach, które od chwili powstania Sądu stanowią sedno jego działalności (dziedziny inne niż odwołania i własność intelektualna), gdzie zarejestrowano skrócenie czasu trwania postępowania o ponad siedem miesięcy.

Zaplanowane reformy, jak również znaczny wysiłek włożony przez Sąd powinny umożliwić w pewnym zakresie poprawę tych rezultatów. Konieczne będzie jednak dopilnowanie, aby nie ucierpiała jakość sprawowanej kontroli sądowej, gwarancji skuteczności ochrony sądowej, która sama w sobie jest niezbędnym elementem Unii jako wspólnoty prawa.

¹ Wobec braku dużych grup spraw identycznych lub podobnych.

Przedstawiony poniżej rozwój orzecznictwa stanowi próbę ukazania pokrótce różnorodnego i niekiedy złożonego charakteru działalności wchodzącej w zakres odpowiedzialności Sądu, sprawującego rolę sądu orzekającego w sprawach dotyczących zgodności z prawem (I), odszkodowań (II), odwołań (III) i środków tymczasowych (IV).

I. Spory dotyczące zgodności z prawem

Dopuszczalność skarg o stwierdzenie nieważności

1. Akty zaskarżalne

Aktami lub decyzjami mogącymi być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 263 TFUE są przepisy wywołujące wiążące skutki prawne, które mogą naruszać interesy skarżących poprzez istotną zmianę ich sytuacji prawnej².

W wyroku z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie T-258/06 *Niemcy przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd rozpatrzył warunki, pod jakimi komunikat Komisji opublikowany w serii C Dziennika Urzędowego może zostać uznany za akt zaskarżalny.

W sprawie tej Republika Federalna Niemiec wniosła o stwierdzenie nieważności komunikatu³ mającego na celu podanie do powszechnej wiadomości ogólnego podejścia Komisji do stosowania całokształtu podstawowych norm dotyczących udzielania zamówień publicznych, zaczerpniętych bezpośrednio z postanowień i zasad traktatu WE, a w szczególności zasad niedyskryminacji i przejrzystości, do udzielania zamówień, które nie są objęte lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych⁴.

W celu ustalenia zaskarżalnego charakteru tego aktu, który w opinii Komisji miał charakter jedynie wyjaśniający, Sąd uznał za stosowne określić, czy w świetle swej treści komunikat zmierza do wywarcia nowych skutków prawnych w stosunku do skutków wynikających ze stosowania podstawowych zasad traktatu. Należało bowiem ocenić, czy komunikat poprzestaje na jasnym wyrażeniu postanowień dotyczących swobodnego przepływu towarów, swobody przedsiębiorczości i świadczenia usług, zasad niedyskryminacji i równego traktowania oraz proporcjonalności, a także reguł przejrzystości i wzajemnego uznawania znajdujących zastosowanie do zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych, czy też ustanawia on szczególne lub nowe obowiązki w stosunku do wymienionych postanowień, zasad i reguł. Sama tylko okoliczność, że ze względu na swą formę, swój charakter lub swoje brzmienie komunikat wyjaśniający nie występuje w postaci aktu mającego wywoływać skutki prawne, nie jest wystarczająca, by stwierdzić, że nie wywołuje on wiążących skutków prawnych. Kwestia tego, że akt ten został – lub nie – opublikowany, także nie ma znaczenia w tym względzie.

² Wyrok Trybunału z dnia 11 listopada 1981 r. w sprawie 60/81 *IBM przeciwko Komisji*, Rec. s. 2639, pkt 9.

³ Komunikat wyjaśniający Komisji dotyczący prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień, które nie są lub są jedynie częściowo objęte dyrektywami w sprawie zamówień publicznych (Dz.U. C 179, s. 2).

⁴ Dyrektywa 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynująca procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych (Dz.U. L 134, s. 1) i dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U. L 134, s. 114).

Przeprowadziwszy pogłębioną analizę treści komunikatu, Sąd uznał, że nie zawiera on nowych reguł udzielania zamówień publicznych wykraczających poza obowiązki płynące z istniejącego prawa wspólnotowego oraz że w tych okolicznościach nie wywołuje on wiążących skutków prawnych mogących wpłynąć na sytuację prawną Republiki Federalnej Niemiec.

2. Stosowanie w czasie art. 263 TFUE

Artykuł 230 akapit czwarty WE uzależnia dopuszczalność skarg wnoszonych przez jednostki na akty, których nie są adresatami, od spełnienia podwójnego warunku – aby zaskarżony akt dotyczył skarżących bezpośrednio i indywidualnie. Zgodnie z orzecnictwem osoby fizyczne lub prawne inne niż adresaci decyzji mogą utrzymywać, iż decyzja dotyczy ich indywidualnie tylko wtedy, gdy ma ona wpływ na ich sytuację ze względu na szczególne dla nich cechy charakterystyczne lub na sytuację faktyczną, która odróżnia je od wszelkich innych osób, i w związku z tym indywidualizuje je w sposób podobny jak adresata⁵.

Wraz z wejściem w życie traktatu z Lizbony w dniu 1 grudnia 2009 r. przesłanki dopuszczalności skarg o stwierdzenie nieważności zostały zmienione. I tak, zgodnie z art. 263 akapit czwarty TFUE każda osoba fizyczna lub prawna może wnieść skargę na akty, których jest adresatem lub które dotyczą jej bezpośrednio i indywidualnie, oraz na akty regulacyjne, które dotyczą jej bezpośrednio i nie wymagają środków wykonawczych.

Jeszcze przed przystąpieniem do właściwej wykładni tych postanowień Sąd musiał w tym roku zająć się problemem ich stosowania w czasie. Z uwagi na doniosłość tego zagadnienia orzeczenie w tej sprawie zostało wydane przez wielką izbę Sądu.

Dwie sprawy, o których mowa, *Norilsk Nickel Harjavalta i Umicore przeciwko Komisji* oraz *Etimine i Etiprodukt przeciwko Komisji* (postanowienia z dnia 7 września 2010 r. w sprawach T-532/08 i T-539/08, dotychczas nieopublikowane w Zbiorze) miały za przedmiot stwierdzenie nieważności dyrektywy Komisji 2008/58/WE⁶ i rozporządzenia Komisji (WE) nr 790/2009⁷ w zakresie, w jakim akty te zmieniają klasyfikację niektórych związków węgla i niektórych boranów.

Ponieważ skargi zostały wniesione w dniu 5 grudnia 2008 r., Komisja wysunęła zarzut niedopuszczalności, podnosząc, że zaskarżone akty nie dotyczyły skarżących indywidualnie w rozumieniu art. 230 WE. W związku z tym, że w międzyczasie wszedł w życie traktat z Lizbony, skarżący podnosili, że pod panowaniem nowych postanowień art. 263 akapit czwarty TFUE ta przesłanka dopuszczalności nie powinna mieć już zastosowania do zaskarżonych aktów. Zrodziło się zatem pytanie dotyczące tego, czy art. 263 akapit czwarty TFUE stosuje się *ratione temporis* do omawianych skarg i bardziej ogólnie do wszystkich skarg, w których przedmiocie toczyły się postępowania w chwili wejścia w życie traktatu z Lizbony.

⁵ Wyrok Trybunału z dnia 15 lipca 1963 r. w sprawie 25/62 *Plaumann przeciwko Komisji*, Rec. s. 197, 223.

⁶ Dyrektywa Komisji 2008/58/WE z dnia 21 sierpnia 2008 r. dostosowująca po raz trzydziesty do postępu technicznego dyrektywę Rady 67/548/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz.U. L 246, s. 1).

⁷ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 790/2009 z dnia 10 sierpnia 2009 r. dostosowujące do postępu naukowo-technicznego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (Dz.U. L 235, s. 1).

Stwierdzając, że traktat FUE nie przewiduje żadnego postanowienia przejściowego regulującego tę kwestię, Sąd podkreśla, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, po pierwsze, że zgodnie z sentencją *tempus regit actum* kwestia dopuszczalności skargi powinna być rozstrzygana na podstawie przepisów obowiązujących w chwili jej wniesienia, a po drugie, że przesłanki dopuszczalności skargi ocenia się na chwilę wniesienia skargi, tj. moment jej złożenia, a konwalidacja możliwa jest tylko wtedy, gdy nastąpi przed upływem terminu do wniesienia skargi. Rozwiązanie przeciwne pociągnęłoby za sobą ryzyko arbitralności w działaniu wymiaru sprawiedliwości, ponieważ dopuszczalność skargi zależałaby wówczas od daty, niepewnej zresztą, ogłoszenia orzeczenia Sądu kończącego postępowanie w sprawie.

Oceny tej nie podważa twierdzenie, że art. 263 TFUE należy do postanowień proceduralnych, które w odróżnieniu od postanowień merytorycznych lub prawa materialnego mają co do zasady, zgodnie z orzecznictwem, zastosowanie do wszystkich postępowań toczących się w momencie ich wejścia w życie. Nawet przy założeniu bowiem, że kwestie kompetencji sądu należą do dziedziny norm proceduralnych, Sąd uznaje, że na potrzeby określenia, jakie postanowienia stosuje się do oceny dopuszczalności skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej przeciwko aktowi Unii, zastosowanie znaleźć powinna sentencja *tempus regit actum*.

3. Interes prawny

Pojęcie interesu prawnego, od którego istnienia uzależniona jest dopuszczalność skargi o stwierdzenie nieważności, było przedmiotem wyjaśnień dotyczących rozmaitych aspektów poruszonych poniżej.

Po pierwsze, skarga o stwierdzenie nieważności wniesiona przez osobę fizyczną lub prawną jest dopuszczalna wyłącznie w zakresie, w jakim skarżący ma interes prawny w stwierdzeniu nieważności zaskarżonego aktu. Interes ten zakłada, że samo stwierdzenie nieważności takiego aktu będzie miało wiążące skutki prawne lub, używając innego sformułowania, że w wyniku skargi strona skarżąca będzie mogła uzyskać jakąś korzyść⁸. Interes prawny musi istnieć, pod rygorem umorzenia postępowania, do momentu wydania orzeczenia sądowego⁹.

W wyroku z dnia 19 stycznia 2010 r. w sprawach połączonych T-355/04 i T-446/04 *Co-Frutta przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-1¹⁰, Sąd doprecyzował, w jaki sposób należy dokonać oceny interesu prawnego, w przypadku gdy w następstwie wniosku o udostępnienie dokumentów Komisji podmiot wniósł kolejno dwie skargi, jedną mającą na celu stwierdzenie nieważności dorozumianej decyzji Komisji oddalającej wniosek o udostępnienie i drugą domagającą się stwierdzenia nieważności wyraźnej decyzji Komisji wydanej po pierwszej, dorozumianej decyzji.

W sprawie tej *Co-Frutta*, spółdzielnia prawa włoskiego prowadząca działalność w zakresie dojrzewania bananów, zwróciła się do Dyrekcji Generalnej do spraw Rolnictwa Komisji (zwanej dalej „DG ds. Rolnictwa”) z wnioskiem o udostępnienie dokumentów Komisji dotyczących przedsiębiorców zarejestrowanych we Wspólnocie jako importerzy bananów. W następstwie odmownej odpowiedzi Dyrektora Generalnego DG ds. Rolnictwa wystąpiła z wnioskiem potwierdzającym do Sekretarza

⁸ Zobacz wyrok Sądu z dnia 28 września 2004 r. w sprawie T-310/00 *MCI przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-3253, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo.

⁹ Wyrok Trybunału z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawie C-362/05 P *Wunenburger przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-4333, pkt 42.

¹⁰ Zobacz także wyrok z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych od T-494/08 do T-500/08 i T-509/08 *Ryanair przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze.

Generalnego Komisji, na który to wniosek uzyskała dorozumianą odpowiedź odmowną wynikającą z upływu terminu 15 dni, przewidzianego przez rozporządzenie (WE) nr 1049/2001¹¹. Skarżąca podważała przed Sądem zgodność z prawem tych dwóch decyzji (przedmiot sprawy T-355/04).

Dwa miesiące później Sekretarz Generalny Komisji wydał wyraźną decyzję, w której potwierdził zasadniczo swą dorozumianą decyzję, udostępniając jednak część żądanych dokumentów. Skarżąca wniosła nową skargę na tę decyzję (przedmiot sprawy T-446/04).

Sąd stwierdził w tym względzie, że z uwagi na wydanie późniejszej decyzji wyraźnej, której stwierdzenia nieważności skarżąca również się domagała, należało umorzyć postępowanie w przedmiocie skargi wniesionej w sprawie T-355/04. Wydając bowiem decyzję wyraźną, Komisja de facto cofnęła wydaną wcześniej decyzję dorozumianą. Sąd uznał ponadto, że ewentualne stwierdzenie nieważności decyzji dorozumianej z uwagi na wadę formalną mogłyby doprowadzić jedynie do wydania nowej decyzji identycznej co do istoty z decyzją dorozumianą. Co więcej, rozpoznania skargi na decyzję dorozumianą nie uzasadnia ani cel w postaci uniknięcia ponownego wystąpienia podnoszonej bezprawności, ani też cel w postaci ułatwienia ewentualnego wniesienia skargi odszkodowawczej, albowiem wskazane cele mogą zostać osiągnięte poprzez rozpoznanie skargi wniesionej na decyzję wyraźną, która jako jedyna została uznana za dopuszczalną.

Po drugie, w wyroku z dnia 11 maja 2010 r. w sprawie T-121/08 *PC-Ware Information Technologies przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd zastosował orzecznictwo, zgodnie z którym jeżeli interes prawny winno się oceniać w szczególności poprzez odniesienie do bezpośredniej korzyści, jaką skarżący może odnieść w wyniku stwierdzenia nieważności danego aktu, to jego skarga będzie dopuszczalna także wtedy, gdy skutkiem żadanego stwierdzenia nieważności będzie uniknięcie ponownego wystąpienia podnoszonej bezprawności w przyszłości¹². Uznał on także za dopuszczalną skargę, która została wniesiona przez kandydata odrzuconego z procedury przetargowej na decyzję Komisji odrzucającą jego ofertę, mimo że zamówienie zostało już częściowo wykonane. Sąd uważa, że w przypadku porozumienia ramowego takiego jak będące przedmiotem tej sprawy, ustanawiającego jeden punkt kupna dla nabywania programów i licencji dostawcy Microsoft, mogącego służyć zarazem za wzór do przyszłego zawierania podobnych umów, istnieje interes w uniknięciu ponownego wystąpienia w przyszłości bezprawności podnoszonej przez skarżącą.

Po trzecie, w wyroku z dnia 21 maja 2010 r. w sprawach połączonych T-425/04, T-444/04, T-450/04 i T-456/04 *Francja i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd przypomniał przewidzianą przez traktat szczególną sytuację państw członkowskich w zakresie wykazania interesu prawnego, odróżniając ponadto to pojęcie od pojęcia aktu zaskarżalnego.

I tak Sąd podkreśla, że traktat wprowadza wyraźne rozróżnienie między prawem do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności przysługującym z jednej strony instytucjom i państwom członkowskim, a z drugiej strony osobom fizycznym i prawnym, przy czym wszystkie państwa członkowskie mają prawo do zakwestionowania legalności decyzji Komisji w drodze skargi o stwierdzenie nieważności, a wykonywanie tego prawa nie wymaga udowodnienia interesu prawnego. Państwo członkowskie nie ma zatem obowiązku wykazania, że podważany przez nie akt Komisji wywołał skutki prawne wobec niego, aby jego skargę można było uznać za dopuszczalną. Ponadto pojęcie

¹¹ Rozporządzenie (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

¹² Wyrok Sądu z dnia 25 marca 1999 r. w sprawie T-102/96 *Gencor przeciwko Komisji*, Rec. s. II-753, pkt 41.

interesu prawnego nie może być mylone z pojęciem aktu zaskarżalnego, zgodnie z którym aby akt mógł być przedmiotem skargi o stwierdzenie nieważności, powinien on mieć na celu wywołanie skutków prawnych, które mogą być niekorzystne, co należy określić, skupiając się na jego istocie. W sprawie tej z uwagi na to, że zaskarżona decyzja stanowiła akt zaskarżalny wywołujący wiążące skutki prawne, Republika Francuska, z samego już powodu bycia państwem członkowskim, miała legitymację do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, przy czym nie musiała ona wykazywać w tym względzie interesu prawnego.

Reguły konkurencji obowiązujące w stosunku do przedsiębiorstw

1. Kwestie ogólne

a) Pojęcie związku przedsiębiorstw

W wyroku z dnia 26 października 2010 r. w sprawie T-23/09 *CNOP i CCG przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd złagodził kryteria uznania danych przedsiębiorstw za związki przedsiębiorstw w ramach wydawanych przez Komisję decyzji o kontroli. Artykuł 20 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1/2003¹³ uściśla, że Komisja może prowadzić wszelkie konieczne kontrole przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw. W sprawie, w której został wydany omawiany wyrok, Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP) (krajowa rada izby farmaceutów) i Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (CCG) (centralna rada sekcji G krajowej izby farmaceutów), będący razem z Ordre national des pharmaciens (ONP) (krajową izbą farmaceutów) adresatami zaskarżonej decyzji, kwestionowały uznanie ich przez Komisję za przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, a w konsekwencji również uprawnienie tej ostatniej do przeprowadzania kontroli w ich lokalach. Sąd podkreśla na wstępie, że należy wziąć pod uwagę szczególnie charakter decyzji o kontroli. Zwłaszcza przy uwzględnieniu okoliczności, że decyzje te są wydawane na początku dochodzenia, widać, że na tym etapie nie można stwierdzić w sposób definitywny, czy dane działania lub decyzje podmiotów będących adresatami decyzji bądź innych podmiotów dają zakwalifikować się jako porozumienia pomiędzy przedsiębiorstwami, decyzje związków przedsiębiorstw czy uzgodnione praktyki sprzeczne z art. 81 ust. 1 WE (obecnie art. 101 ust. 1 TFUE) albo też jeszcze jako praktyki opisane w art. 82 WE (obecnie art. 102 TFUE). Na tym etapie bowiem nie dokonuje się oceny konkretnych działań, ponieważ celem kontroli jest właśnie zebranie dowodów dotyczących podejrzewanych działań. Sąd zauważa następnie, że Komisja ustaliła, iż ONP i skarżące są więc organizacjami zrzeszającymi i reprezentującymi pewną liczbę przedstawicieli zawodu, którzy mogą zostać zakwalifikowani jako przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE. Pytanie, czy wykonując swe konkretne prerogatywy, skarżące są wykluczone z zakresu stosowania 81 WE, było wyraźnie przedwczesne i należało na nie odpowiedzieć w ramach rozstrzygnięcia kończącego postępowanie. W rezultacie Sąd stwierdził, że Komisja mogła uznać na etapie wydawania zaskarżonej decyzji, że ONP i skarżące stanowiły związki przedsiębiorstw w rozumieniu art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003.

b) Definicja rynku

Wyrok z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie T-427/08 *CEAHR przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pozwolił Sądowi na przypomnienie metody definiowania rynku właściwego prowadzącego do powstania rynków posprzedażowych. W wyroku tym Sąd zauważa, że w zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, iż rynek części zamiennych do produktów pierwotnych danej

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 traktatu (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

marki może nie stanowić odrębnego właściwego rynku w dwóch sytuacjach: po pierwsze, w przypadku gdy konsument może zacząć korzystać z części zamiennych produkowanych przez innego producenta; po drugie, w przypadku gdy konsument może podjąć decyzję o zakupie innego produktu pierwotnego w celu uniknięcia podwyżki cen na rynku części zamiennych. Sąd uściśla jednak w tym względzie, że Komisja musi wykazać, iż w przypadku umiarkowanej i stałej podwyżki cen produktów wtórnych decyzję o zakupie innych produktów pierwotnych lub wtórnych podjęłoby wystarczająco dużo konsumentów, tak aby sprawić, że taka podwyżka stałaby się nieopłacalna. Sąd dodaje, że dowiedzenie istnienia czysto teoretycznej możliwości podjęcia przez konsumentów decyzji o zamianie produktu pierwotnego nie stanowi wykazania w stopniu wystarczającym do celów zdefiniowania właściwego rynku, ponieważ definicja tego rynku opiera się na koncepcji istnienia skutecznej konkurencji. Sąd stwierdza, że Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie, uznając, iż w omawianej sprawie produkty pierwotne i wtórne stanowiły część tego samego rynku, i to bez wykazania nawet, że umiarkowana podwyżka cen produktów jednego z wytwórców na rynku wtórnym spowodowała przeniesienie się popytu na produkty innego producenta na rynku pierwotnym.

c) Kontrole

Obowiązek uzasadnienia

W ww. wyroku w sprawie *CNOP i CCG przeciwko Komisji* Sąd określa bliżej zakres obowiązku uzasadnienia, który ciąży na Komisji w kontekście decyzji o kontroli. Sąd wskazuje na wstępie, że zaskarżona decyzja nie zawiera specjalnej argumentacji dotyczącej powodów, dla których samorząd zawodowy, taki jak będący przedmiotem omawianej sprawy, i jego organy zostały uznane za związki przedsiębiorstw. Zauważa on jednak następnie, że na etapie postępowania administracyjnego, podczas którego wydawane są decyzje o kontroli, Komisja nie dysponuje szczegółowymi informacjami pozwalającymi na analizę, czy rozpatrywane działania lub akty można uznać za decyzje przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw w rozumieniu art. 81 WE. Sąd przypomina, że to właśnie uwzględniając specyfikę decyzji o kontroli, orzecznictwo dotyczące uzasadnienia decyzji wyjaśniło, jakiego rodzaju informacje powinny się znaleźć w decyzji o kontroli, aby umożliwić ich adresatom realizację przysługującego im prawa do obrony na tym etapie postępowania administracyjnego. Obciążenie Komisji obowiązkiem szerszego uzasadnienia nie uwzględniałoby należyście wstępnego charakteru kontroli. W związku z tym Sąd stwierdza, że Komisja nie była zobowiązana do przedstawienia w zaskarżonej decyzji odrębnej, szerszej niż wyjaśnienia już w niej zawarte, analizy prawnej, na podstawie której uznała adresatów decyzji za związki przedsiębiorstw.

Ciężar dowodu

W wyroku z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie T-141/08 *E.ON Energie przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd utrzymał w mocy nałożoną na E.ON Energie AG grzywnę w wysokości 38 mln EUR za złamanie pieczęci, którą urzędnicy Komisji zabezpieczyli lokal tego przedsiębiorstwa podczas przeprowadzanej przez siebie kontroli. Ten pierwszy przypadek zastosowania art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003 stworzył okazję do bardziej szczegółowego rozważenia przez Sąd zagadnienia dotyczącego ciężaru dowodu w tego rodzaju sytuacji.

W tym względzie Sąd przypomina zasadę, zgodnie z którą gdy Komisja opiera się na dowodach, które co do zasady są wystarczające do wykazania istnienia naruszenia prawa konkurencji, zainteresowane przedsiębiorstwo nie może poprzestać na wskazaniu możliwości zaistnienia okoliczności, która mogłaby mieć wpływ na moc dowodową rzeczonych dowodów, aby to na Komisji spoczął ciężar udowodnienia, że okoliczność ta nie mogła mieć wpływu na ich moc dowodową. Wprost przeciwnie, to właśnie zainteresowane przedsiębiorstwo powinno wykazać w wymagany

prawem sposób, z jednej strony, zaistnienie okoliczności, na którą się ono powołuje, a z drugiej strony, że okoliczność ta podważa moc dowodową dowodów, na których oparła się Komisja, z wyjątkiem sytuacji, gdy zainteresowane przedsiębiorstwo zostaje pozbawione możliwości dostarczenia takiego dowodu w wyniku zachowania samej Komisji. Ponadto, chociaż na Komisji spoczywa ciężar udowodnienia, że pieczęć została złamana, to nie ma ona obowiązku wykazać, że do zabezpieczonego pieczęcią lokalu rzeczywiście ktoś wszedł ani że ktoś manipulował przy przechowywanych tam dokumentach. W każdym razie Sąd stwierdza, że w tym wypadku zadaniem skarżącej było podjęcie wszelkich koniecznych środków w celu wyeliminowania możliwości manipulowania przy spornej pieczęci, zwłaszcza że skarżąca została wyraźnie poinformowana o znaczeniu spornej pieczęci i konsekwencjach jej złamania.

Grzywny

W sprawie *E.ON Energie przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem ww. wyroku, skarżąca podnosiła także, że grzywna w wysokości 38 mln EUR była nieproporcjonalna. Sąd zauważa jednak w wyroku, że Komisja uwzględniła fakt, iż omawiane złamanie pieczęci stanowiło pierwszy przypadek zastosowania art. 23 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1/2003, wyjaśniając przy tym, że bez względu na tę okoliczność, primo, skarżąca miała do dyspozycji wielu ekspertów prawnych w dziedzinie prawa kartelowego, secundo, zmiana rozporządzenia nr 1/2003 nastąpiła ponad trzy lata przed przeprowadzeniem w jej przedsiębiorstwie kontroli, tertio, skarżąca została poinformowana o konsekwencjach złamania pieczęci oraz, quarto, już kilka tygodni wcześniej nałożono pieczęcie w innych budynkach należących do tej grupy przedsiębiorstw. Ponadto Sąd podkreśla, że sam fakt złamania pieczęci pozbawia jej funkcji zabezpieczającej, a zatem samo zaistnienie tego faktu wystarczy, by móc stwierdzić naruszenie. Wreszcie Sąd stwierdza, że grzywny w wysokości 38 mln EUR, co odpowiada 0,14% obrotów skarżącej, nie można uznać za nieproporcjonalną do wagi naruszenia w świetle szczególnie ciężkiego charakteru naruszenia, jakim jest złamanie pieczęci, rozmiaru przedsiębiorstwa skarżącej oraz konieczności zapewnienia wystarczająco odstraszającego skutku grzywny, tak by złamanie pieczęci nałożonej przez Komisję w ramach kontroli nie okazało się rozwiązaniem bardziej korzystnym dla przedsiębiorstwa.

2. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 81 WE (obecnie art. 101 TFUE)

a) Naruszenie ciągłe

W wyroku z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie *T-18/05 IMI i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, rozważania Sądu dotyczyły w szczególności nieprzerwanego charakteru uczestnictwa skarżących w naruszeniu. Sąd podkreśla w tym względzie, że chociaż okres dzielący dwa przejawy zachowania noszącego znamiona naruszenia jest kryterium właściwym dla ustalenia ciągłego charakteru naruszenia, to niemniej kwestia, czy okres ten jest wystarczająco długi, aby stanowić przerwanie naruszenia, nie może być analizowana w sposób abstrakcyjny. Przeciwnie, należy ją oceniać w kontekście funkcjonowania danego kartelu. W omawianej sprawie Sąd zauważa, że okres, w którym nie stwierdzono kontaktów lub przejawów tajnej działalności ze strony skarżących, przekraczał o ponad rok przerwy, w których przedsiębiorstwa uczestniczące w kartelu dawały zwyczajowo wyraz swej woli ograniczenia konkurencji. Sąd stwierdził, że Komisja naruszyła prawo, uznając, iż skarżące uczestniczyły w kartelu w nieprzerwany sposób w trakcie spornego okresu, i zmienił kwotę nałożonej na skarżące grzywny w celu uwzględnienia ich powtórnego udziału w kartelu, obniżając podwyższenie grzywny z uwagi na okres trwania naruszenia ze 110 na 100%.

b) Obliczanie wysokości grzywny

Skargi na decyzje Komisji nakładające sankcje za kartele na rynkach nici przemysłowych, rur instalacyjnych i hiszpańskiego surowca tytoniowego pozwoliły Sądowi na wyjaśnienie i zilustrowanie niektórych elementów podlegających uwzględnieniu przy obliczaniu grzywien.

Kwota wyjściowa

W wyroku z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-452/05 *BST przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd zauważa w odniesieniu do rzeczywistych ekonomicznych możliwości wyrządzenia szkody konkurencji przez podmioty uczestniczące w naruszeniu, że choć integracja wertykalna oraz zakres gamy produktów mogą w odpowiednim przypadku stanowić elementy mające znaczenie dla oceny wpływu, jaki przedsiębiorstwo jest w stanie wywierać na rynek, i stanowić dodatkowe – wobec udziałów w rynku lub obrotów na rynku właściwym – wskazówki co do tego wpływu, to w tym wypadku należy uznać, że argumenty skarżącej dotyczące wertykalnej integracji pozostałych zainteresowanych przedsiębiorstw nie dowodzą tego, iż przedsiębiorstwa te dysponowały szczególną i znaczną przewagą nad konkurencją na rozpatrywanym rynku.

Odmienne traktowanie

W sprawie T-21/05 *Chalkor przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 19 maja 2010 r., dotychczas nieopublikowanego w Zbiorze, odwołanie w toku, i w sprawie *IMI i in. przeciwko Komisji*, w której wydano wcześniej przywołany wyrok, Komisja uznała, że nie ma podstaw do odmiennego traktowania sprawców uczestniczących wyłącznie w jednej z części kartelu obejmującej rynek rur instalacyjnych i sprawców uczestniczących także w innej części kartelu, ponieważ współpraca w ramach tej drugiej części nie była dużo ściślejsza niż współpraca w ramach pierwszej z nich. Sąd stwierdza jednak w wyrokach, że przedsiębiorstwo, którego odpowiedzialność za udział w wielu częściach składowych kartelu została ustalona, przyczynia się bardziej do skuteczności i wagi porozumienia niż sprawca, który jest zaangażowany jedynie w jedną część kartelu, i dopuszcza się zatem poważniejszego naruszenia. Ocena ta winna mieć miejsce obowiązkowo na etapie ustalania szczególnej kwoty wyjściowej, ponieważ uwzględnienie okoliczności łagodzących pozwala wyłącznie na dostosowanie wyjściowej kwoty grzywny w zależności od szczególnego sposobu wykonywania przez sprawcę założeń kartelu. W konsekwencji Sąd obniżył kwotę wyjściową grzywny dla każdej ze skarżących w tych sprawach o 10%.

Górna granica 10% obrotu

W wyroku z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawach połączonych T-456/05 i T-457/05 *Gütermann i Zwicky przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd przypomina, że przynajmniej w sytuacji, w której nie ma informacji o zakończeniu działalności handlowej ani o zafałszowaniu obrotu w celu uniknięcia wysokiej grzywny, Komisja ma obowiązek ustalić górną granicę grzywny w stosunku do najbardziej aktualnego obrotu odzwierciedlającego pełny rok działalności gospodarczej. W sprawie tej Sąd zauważa, że poważne poszlaki, takie jak: zerowy obrót przez wiele lat, brak pracowników czy wreszcie brak konkretnych dowodów wykorzystywania jej nieruchomości lub projektów inwestycyjnych w celu ich wykorzystania, pozwalają domniemywać, że Zwicky & Co. AG nie kontynuowała normalnej działalności gospodarczej w rozumieniu orzecznictwa. W konsekwencji Sąd stwierdza, że w celu określenia górnej granicy 10% obrotu, która nie powinna zostać przekroczona przy ustalaniu grzywny przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, Komisja powinna była oprzeć się na ostatnim obrocie Zwicky & Co. uzyskanym z wykonywanej przez nią rzeczywiście działalności gospodarczej, a nie na obrocie uzyskanym przez przedsiębiorstwo, które przejęło Zwicky & Co. po zaprzestaniu prowadzenia przez nią działalności.

Okoliczności obciążające

W sprawie T-29/05 *Deltafina przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 8 września 2010 r., dotychczas nieopublikowanego w Zbiorze, odwołanie w toku, Komisja stwierdziła, że skarżąca pełniła rolę przywódcy kartelu i z jednej strony ze względu na tę okoliczność obciążającą podwyższyła kwotę podstawową grzywny o 50%, a z drugiej strony uwzględniła tę rolę, by zrezygnować z obniżenia kwoty grzywny o 10% ze względu na współpracę. W wyroku Sąd stwierdza, że Komisja popełniła błąd w tym względzie. Przypomina on na wstępie, że aby dane przedsiębiorstwo mogło być uznane za przywódcę, powinno ono stanowić istotną siłę napędową kartelu i winno ponosić szczególną i konkretną odpowiedzialność za jego funkcjonowanie. W kontekście omawianej sprawy Sąd zwraca uwagę, że chociaż okoliczności wskazane przez Komisję dowodzą faktu, iż skarżąca odgrywała aktywną i bezpośrednią rolę w kartelu przetwórców tytoniu, to jednak nie są one wystarczające do wykazania, że spółka ta stanowiła taką siłę napędową, ani nawet, że jej rola była ważniejsza niż rola któregośkolwiek z hiszpańskich przetwórców. Sąd podkreśla w szczególności, iż żaden z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy nie wskazuje na to, że Deltafina SpA przedsięwzięła jakąkolwiek inicjatywę, której celem byłoby zawiązanie kartelu lub nakłonienie któregośkolwiek z hiszpańskich przetwórców, by do niego przystąpił, jak również że podjęła się realizacji zadań, jakie zwykle wiążą się z pełnieniem roli przywódcy kartelu, takich jak przewodniczenie spotkaniom czy gromadzenie i dystrybucja pewnych danych. W rezultacie, korzystając ze swej nieograniczonej jurysdykcji, Sąd obniżył nałożoną na Deltafinę grzywnę z 11,88 do 6,12 mln EUR.

c) **Możliwość przypisania odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia – stwierdzenie odpowiedzialności solidarnej**

W wyroku z dnia 13 września 2010 r. w sprawie T-40/06 *Trioplast Industrier przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd dokonał kilku uściśleń w odniesieniu do zasad mających zastosowanie do odpowiedzialności solidarnej kolejno sprawujących kontrolę spółek dominujących za uiszczenie grzywny nałożonej na ich spółkę zależną.

Na wstępie Sąd wskazał, że podejście polegające na przypisaniu spółce dominującej takiej samej kwoty wyjściowej grzywny jak ta przypisana spółce zależnej, która bezpośrednio uczestniczyła w kartelu, bez dokonywania jej podziału w przypadku przejmowania kontroli przez szereg następujących po sobie spółek dominujących, nie może zostać uznane jako takie za niewłaściwe. Celem, jaki realizuje Komisja, jest bowiem umożliwienie tego, by spółce dominującej można było przypisać taką samą kwotę wyjściową grzywny, jaka zostałaby wobec niej zastosowana, gdyby sama bezpośrednio uczestniczyła w kartelu, co pozostaje w zgodzie z przedmiotem polityki w dziedzinie konkurencji.

Następnie Sąd zauważył, że w przypadku naruszenia popełnionego przez spółkę zależną, która w trakcie jego trwania wchodziła kolejno w skład wielu jednostek gospodarczych, nie można uznać a priori za niewłaściwe, że suma kwot przypisanych spółkom dominującym będzie wyższa od kwoty przypisanej tej spółce zależnej lub sumy przypisanych jej kwot.

Sąd zwrócił natomiast uwagę, że zaskarżona decyzja nie powinna przyznawać Komisji całkowitej swobody w zakresie zażądania uiszczenia kwoty grzywny przez jedną czy drugą z osób prawnych, do których została skierowana ta decyzja, w zależności od ich możliwości płatniczych. Ta swoboda wyboru uzależnia bowiem kwotę skutecznie uzyskaną od skarżącej od kwot zapłaconych przez wcześniejsze spółki dominujące, i odwrotnie, mimo że spółki te nigdy nie tworzyły wspólnie tej samej jednostki gospodarczej i nie są zatem odpowiedzialne solidarnie. Sąd dodaje, że zasada indywidualizacji kar i sankcji wymaga, by kwota rzeczywiście uiszczona przez skarżącą nie przekraczała jej udziału w odpowiedzialności solidarnej, przy czym udział ten odpowiada proporcji między

częścią kwoty przypisanej skarżącej a sumą kwot grzywien, do wysokości których kolejno sprawując kontrolę spółki dominujące są odpowiednio solidarnie odpowiedzialne za zapłatę grzywiny nałożonej na spółkę zależną. W sprawie tej Sąd stwierdza, że decyzja jest sprzeczna z ciążącym na Komisji obowiązkiem umożliwienia skarżącej jednoznacznego zapoznania się z dokładną kwotą grzywiny, którą winna uiścić w odniesieniu do okresu, za który została ona uznana za odpowiedzialną solidarnie ze swoją spółką zależną. W konsekwencji Sąd stwierdził częściową nieważność tej decyzji i ustalił kwotę grzywiny przypadającej Trioplast Industrier na 2,73 mln EUR, przy czym kwota ta miała stanowić podstawę, na której winien zostać ustalony udział skarżącej w solidarnej odpowiedzialności kolejnych spółek dominujących za zapłatę grzywiny nałożonej na ich spółkę zależną.

3. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie art. 82 WE (obecnie art. 102 TFUE)

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie T-321/05 *AstraZeneca przeciwko Komisji*, dotychczas nie-opublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd wypowiedział się w przedmiocie zgodności z prawem decyzji Komisji, na mocy której stwierdzono, że skarżąca naruszyła art. 82 WE, po pierwsze, poprzez złożenie wprowadzających w błąd oświadczeń w krajowych urzędach patentowych i po drugie, poprzez złożenie wniosków o cofnięcie pozwoleń na dopuszczenie do obrotu produktu leczniczego ze względu na wygaśnięcie dotyczącego go patentu.

Co się tyczy pierwszego nadużycia, Sąd orzekł, że przekazanie organom władzy publicznej mylących informacji, zdolnych wprowadzić je w błąd, a w konsekwencji umożliwić przyznanie prawa wyłącznego, do którego przedsiębiorstwo nie jest uprawnione lub do którego ma prawo, ale na krótszy okres, stanowi praktykę niemającą nic wspólnego z konkurencją między świadczeniami, która może być w sposób szczególny ograniczająca dla konkurencji.

Wprowadzający w błąd charakter oświadczeń przekazanych organom władzy publicznej powinien być oceniany na podstawie obiektywnych kryteriów, a wykazanie celowego charakteru zachowania i złej wiary przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą nie jest wymagane do zidentyfikowania nadużycia pozycji dominującej. Jednakże okoliczność, iż pojęcie nadużycia pozycji dominującej jest pojęciem obiektywnym i nie implikuje zamiaru działania na szkodę, nie prowadzi do uznania, że zamiar posłużenia się praktykami, które nie mają nic wspólnego z konkurencją między świadczeniami, jest w każdym przypadku nieistotny, nawet jeśli stwierdzenie nadużycia powinno w pierwszej kolejności opierać się na obiektywnym stwierdzeniu rzeczywistego zaistnienia danego zachowania.

Jeżeli chodzi o drugie z nadużyć, a mianowicie złożenie wniosków o cofnięcie pozwoleń na dopuszczenie do obrotu produktu leczniczego ze względu na wygaśnięcie dotyczącego go patentu, Sąd stwierdził, że chociaż istnienie pozycji dominującej nie pozbawia przedsiębiorstwa znajdującego się w takiej sytuacji prawa do ochrony swych własnych interesów handlowych, kiedy są one zagrożone, to jednak nie może ono korzystać z procedur prawnych w taki sposób, by uniemożliwić lub utrudnić wejście konkurentów na rynek, jeżeli brak jest przyczyn związanych z obroną słusznych interesów przedsiębiorstwa prowadzącego konkurencję niecenową lub innych obiektywnych względów. Opracowanie przez przedsiębiorstwo, nawet zajmujące pozycję dominującą, strategii mającej na celu zminimalizowanie spadku jego sprzedaży i stawienie czoła konkurencji produktów generycznych jest bowiem zgodne z prawem i wchodzi w zakres normalnych zachowań konkurencyjnych, o ile zamierzone zachowanie nie odbiega od praktyk z zakresu konkurencji niecenowej.

Po upływie okresu wyłączności na używanie danych dotyczących wyników badań farmakologicznych, toksykologicznych i klinicznych zachowanie mające na celu uniemożliwienie wytwórcom produktów generycznych skorzystania z ich prawa do wykorzystania tych informacji, opracowanych do celów dopuszczenia do obrotu produktu pierwotnego, nie znajduje żadnego oparcia

w uzasadnionej ochronie inwestycji wchodzących w zakres konkurencji niecenowej. Okoliczność, że konkurenci przedsiębiorstwa zajmującego pozycję dominującą mogli uzyskać pozwolenia na dopuszczenie produktu leczniczego do obrotu zgodnie z odmienną procedurą, nie wystarczy do pozbawienia charakteru nadużycia zachowania polegającego na żądaniu cofnięcia pozwoleń na dopuszczenie do obrotu, ponieważ może ono prowadzić do wykluczenia z rynku, przynajmniej tymczasowo, konkurencyjnych wytwórców produktów generycznych.

W wyroku z dnia 9 września 2010 r. w sprawie T-155/06 *Tomra Systems i in. przeciwko Komisji*, do-tychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd rozważył kwestię dotyczącą tego, czy aby dowieść wykluczenia konkurentów z rynku jako całości, Komisja powinna określić miarę minimalnej wydajności koniecznej do tego, by móc prowadzić działalność na rozpatrywanym ryn-ku, a następnie zbadać, czy część rynku niepodlegająca konkurencji (to znaczy część popytu ob-jęta omawianymi praktykami) jest wystarczająco duża, aby mogła skutkować wykluczeniem kon-kurentów. Sąd uznał, że nie można usprawiedliwić zamknięcia przez przedsiębiorstwo dominujące dostępu do istotnej części rynku poprzez wykazanie, że część rynku podlegająca konkurencji jest wciąż na tyle duża, by znalazło się tam miejsce dla ograniczonej liczby konkurentów. Po pierwsze bowiem klienci znajdujący się w części rynku, do której dostęp jest zamknięty, powinni mieć moż-liwość korzystania z konkurencji w pełnym wymiarze, na ile jest to możliwe na rynku, a konkurenci powinni móc konkurować jakością w obrębie całości rynku, nie zaś jedynie jego części. Po drugie, nie jest rolą dominującego przedsiębiorstwa określanie, ilu wydajnych konkurentów ma prawo konkurować z nim o część popytu podlegającą konkurencji.

4. Rozwój orzecznictwa w dziedzinie kontroli koncentracji

a) Pojęcie aktu zaskarżalnego

Sprawa T-58/09 *Schemaventotto przeciwko Komisji*, będąca przedmiotem postanowienia z dnia 2 września 2010 r., do-tychczas nieopublikowanego w Zbiorze, pozwoliła Sądowi na przed-stawienie wyjaśnień dotyczących stosowania art. 21 rozporządzenia (WE) nr 139/2004¹⁴. W sprawie tej plan połączenia między Abertis Infrastructures SA i Autostrade SpA, zatwierdzony pierwotnie przez Komisję, nie został zrealizowany przez te spółki głównie z powodu trudności powstałych wskutek wprowadzenia we Włoszech nowych przepisów. Owe przepisy były przedmiotem dokona-nej przez Komisję oceny wstępnej, w wyniku której stwierdzono naruszenie art. 21 rozporządzenia nr 139/2004. Wobec propozycji nowelizacji przepisów Komisja zakomunikowała niemniej władzom włoskim, w dniu 13 sierpnia 2008 r., swą decyzję o zamknięciu postępowania wszczętego na pod-stawie art. 21 rozporządzenia nr 139/2004. Pismem z dnia 4 września 2008 r. Komisja powiadomiła skarżącą o tej decyzji, która stała się przedmiotem skargi do Sądu.

Po pierwsze, Sąd stwierdza w tym postanowieniu, że w swym piśmie Komisja poinformowała jedy-nie o swojej decyzji o zamknięciu postępowania w sprawie Abertis przeciwko Autostrade, dotyczą-cego ewentualnych naruszeń stwierdzonych we wstępnym badaniu, która to decyzja nie stanowi zatwierdzenia nowych przepisów krajowych.

Po drugie, Sąd dokonuje oceny, czy taka decyzja stanowi akt zaskarżalny, czyli czy wywołuje wiążą-ce skutki prawne mogące wywierać wpływ na interesy skarżącej poprzez istotną zmianę jej sytuacji prawnej. W tym względzie Sąd wskazuje, że postępowanie przewidziane w art. 21 ust. 4 rozporzą-dzenia nr 139/2004 dotyczy kontroli przez Komisję na mocy tego rozporządzenia konkretnych

¹⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsię-wzięstw (Dz.U. L 24, s. 1).

koncentracji. W konsekwencji Komisja jest zobowiązana wydać pod adresem zainteresowanego państwa członkowskiego decyzję albo uwzględniającą dany interes – wobec jego zgodności z zasadami ogólnymi i innymi przepisami prawa Unii, albo nieuwzględniającą tego interesu – wobec jego niezgodności z tymi zasadami i przepisami. A zatem w związku z odstąpieniem od wykonania planu koncentracji Komisja nie była już kompetentna w okolicznościach tej sprawy do zamknięcia postępowania wszczętego na podstawie art. 21 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia w drodze decyzji dotyczącej uznania interesu publicznego chronionego rozpatrywanymi przepisami krajowymi.

Tego wniosku nie podważa fakt, że postępowanie przewidziane w art. 21 ust. 4 rozporządzenia nr 139/2004 nie ma wyłącznie funkcji obiektywnej, ale pełni również funkcję subiektywną, jaką jest ochrona interesów przedsiębiorstw zainteresowanych planem koncentracji w świetle zapewnienia pewności prawa i szybkości postępowania przewidzianej przez to rozporządzenie. Na skutek odstąpienia od wykonania planu koncentracji przez zainteresowane przedsiębiorstwa funkcja subiektywna stała się jednak bezprzedmiotowa.

Komisja mogła wyłącznie wydać formalną decyzję o zamknięciu tego postępowania. Wobec tego, że decyzja ta nie wywołała innych skutków, nie może ona stanowić aktu podlegającego zaskarżeniu.

W sprawie T-279/04 *Éditions Jacob przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 13 września 2010 r., niepublikowanego w Zbiorze, odwołanie w toku, Komisja podnosiła zarzut niedopuszczalności wobec wniesionej przez skarżącą skargi na decyzję zezwalającą, pod warunkiem odsprzedaży aktywów, na nabycie Vivendi Universal Publishing SA przez Lagardère SCA. Komisja uważała bowiem, że wcześniejsza decyzja, na mocy której postanowiła przeprowadzić pogłębioną kontrolę tego planu koncentracji, wywołała skutek uznania, w sposób dorozumiany, lecz bezsporny, uprzedniego nabycia określonych aktywów przez Natexis Banques Populaires SA za nabycie udziałów w przedsiębiorstwie w celu ich odsprzedaży. W związku z tym zaskarżona decyzja stanowiła jedynie decyzję czysto potwierdzającą. Sąd nie zgadza się z interpretacją Komisji, przypominając, że decyzja o przejściu do stadium pogłębionej kontroli nie stanowi aktu zaskarżalnego, a jest jedynie środkiem przygotowawczym, którego wyłącznym celem jest wszczęcie dochodzenia zmierzającego do ustalenia okoliczności, które powinny pozwolić Komisji na stwierdzenie w formie decyzji ostatecznej, czy transakcja jest zgodna ze wspólnym rynkiem. Dodaje on, że przejście do stadium pogłębionej kontroli ma jedynie na celu wstępne ustalenie istnienia poważnych wątpliwości co do zgodności zgłoszonej transakcji ze wspólnym rynkiem.

b) Pojęcie koncentracji

W sprawie T-411/07 *Aer Lingus Group przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 6 lipca 2010 r., dotychczas nieopublikowanego w Zbiorze, skarżąca, opierając się na przepisach krajowych, próbowała rozszerzyć pojęcie koncentracji, tak jak zostało ono zdefiniowane w prawie Unii, na przypadki, w których w braku uzyskania kontroli nabycie udziału przez przedsiębiorstwo w kapitale drugiego przedsiębiorstwa jako takie nie zapewnia możliwości wywierania decydującego wpływu na jego działalność. Ryanair Holdings plc ogłosiła publiczną ofertę przejęcia całego kapitału akcyjnego Aer Lingus Group plc, jednak musiała odstąpić od tego planu w związku z decyzją Komisji uznającą tę transakcję za niezgodną ze wspólnym rynkiem. W następstwie tej decyzji Aer Lingus Group zwróciła się natomiast do Komisji, aby ta nakazała Ryanair Holdings zbycie posiadanego już przez nią mniejszościowego udziału w kapitale tej spółki. Aer Lingus Group wniosła skargę na decyzję, w której Komisja odmówiła zastosowania się do tego wniosku.

W wyroku Sąd przypomina, że prawo nakazania zbycia całości nabytych przez przedsiębiorstwo akcji innego przedsiębiorstwa służy wyłącznie przywróceniu stanu sprzed dokonania koncentracji. Wobec tego, jeżeli nie doszło do uzyskania kontroli i co za tym idzie, do koncentracji, Komisji nie przysługuje prawo rozwiązania takiej „koncentracji”. Sąd precyzuje również, że co do zasady rozporządzenie nr 139/2004 nie ma na celu ochrony spółek przed mającymi gospodarczy charakter sporami pomiędzy ich akcjonariuszami ani też rozstrzygania wszelkich wątpliwości w zakresie podejmowania przez nie ważnych decyzji, ponieważ rozstrzyganie tego rodzaju sporów należy do właściwości sądów krajowych. Podobnie uznanie, że Komisja mogłaby nakazać wycofanie mniejszościowego udziału z konkurencyjnego przedsiębiorstwa wyłącznie z tego powodu, że w wymiarze ekonomicznym stwarza on teoretyczne ryzyko wobec istniejącego duopolu lub ma niekorzystny wpływ na atrakcyjność akcji jednego z przedsiębiorstw tworzących ten duopol, stanowiłoby przekroczenie uprawnień przyznanych Komisji w zakresie kontroli koncentracji.

W ww. sprawie *Éditions Jacob przeciwko Komisji* skarżąca kwestionowała kwalifikację prawną nabycia określonych aktywów przez Natexis Banques Populaires jako operacji nabycia udziałów w przedsiębiorstwie w celu ich odsprzedaży, objętych zakresem stosowania art. 3 ust. 5 lit. a) rozporządzenia (EWG) nr 4064/89¹⁵. Podnosiła ona, że operacja ta, nazywana „przeniesieniem” stanowiła w rzeczywistości koncentrację w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. b) wspomnianego rozporządzenia, ponieważ umożliwiała Lagardère uzyskanie wyłącznej kontroli, za pośrednictwem Natexis Banques Populaires, nad omawianymi aktywami, a w rezultacie stwarzała możliwość wywierania przez nią decydującego wpływu na działalność związaną z omawianymi aktywami.

Zdaniem Sądu twierdzenia dotyczące wyłącznej kontroli nie mogą zostać uwzględnione. Z umowy sprzedaży wynikało bowiem, że przed wydaniem przez Komisję decyzji o warunkowym zatwierdzeniu koncentracji Lagardère nie przysługiwało ani prawo własności, ani prawo użytkowania omawianych aktywów, ani też prawa umożliwiające jej wywieranie decydującego wpływu na organy spółki kontrolujące omawiane aktywa. W odniesieniu do kontroli sprawowanej wspólnie Sąd wskazuje, że nawet gdyby założyć, że przeniesienie omawianych aktywów umożliwiłoby Lagardère wywieranie, wraz z Natexis Banques Populaires, decydującego wpływu na powiązaną z nimi działalność, to wynikająca stąd koncentracja stanowiłaby w każdym wypadku operację odrębną od tej zgłoszonej przez Lagardère. Błąd, jakiego dopuściła się Komisja, kwalifikując przeniesienie omawianych aktywów jako „nabycie udziałów w przedsiębiorstwie w celu ich odsprzedaży”, a nie przejęcie wyłącznej lub sprawowanej wspólnie kontroli nie ma tak czy inaczej wpływu na zgodność z prawem decyzji uznającej nabycie Vivendi Universal Publishing przez Lagardère za zgodne ze wspólnym rynkiem pod warunkiem odsprzedaży aktywów.

c) Wzrost efektywności – weryfikowalny charakter

W ww. wyroku w sprawie *Ryanair przeciwko Komisji* Sąd zauważa przede wszystkim, że w ocenie Komisji zarówno z rozporządzenia nr 139/2004, jak i z wytycznych w sprawie oceny horyzontalnego połączenia przedsiębiorstw¹⁶ wynika, iż aby móc równoważyć negatywne dla konsumentów skutki koncentracji, wynikający z niej wzrost efektywności powinien być możliwy do zweryfikowania, móc przysporzyć korzyści konsumentom i być niemożliwy do osiągnięcia w podobnym stopniu środkami mniej antykonkurencyjnymi niż planowana koncentracja. Jeżeli chodzi o pierwszy z tych warunków, Sąd podkreśla, że – wbrew temu, co Komisja stwierdziła w zaskarżonej decyzji – zgodnie

¹⁵ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 4064/89 z dnia 21 grudnia 1989 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. 1990, L 257, s. 13).

¹⁶ Wytyczne w sprawie oceny horyzontalnego połączenia przedsiębiorstw na mocy rozporządzenia Rady w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. 2004, C 31, s. 5).

z wytycznymi przesłanka dotycząca weryfikowalnego charakteru wzrostu efektywności nie zawiera wymogu, by strona zgłaszająca koncentrację przekazała dane dające się zweryfikować w sposób niezależny przez osobę trzecią lub dokumenty pochodzące sprzed koncentracji, pozwalające ocenić w sposób obiektywny i niezależny wielkość wzrostu efektywności wynikającego z przejęcia. Komisja nie mogła więc nie uwzględnić danych przekazanych przez Ryanair Holdings tylko na tej podstawie. Sąd dodaje, że w obrocie gospodarczym nie zawsze jest możliwe przedstawienie tego rodzaju dokumentów w odpowiednim czasie, a dokumenty, z których korzystało przedsiębiorstwo w celu uruchomienia procedury publicznej oferty nabycia, bez względu na to, czy pochodzą od tego przedsiębiorstwa, czy od jego doradców, mogą posiadać pewne znaczenie dla potwierdzenia treści deklaracji dotyczących wzrostu efektywności.

d) Zobowiązania

Pełnomocnik

W sprawie T-452/04 *Éditions Jacob przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 13 września 2010 r., niepublikowanego w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd miał za zadanie rozstrzygnąć kwestię zgodności z prawem decyzji dotyczącej zatwierdzenia Wendel Investissement SA jako nabywcy aktywów zbywanych zgodnie z decyzją Komisji z dnia 7 stycznia 2004 r. zezwalającą, pod warunkiem odsprzedaży aktywów, na nabycie Vivendi Universal Publishing przez Lagardère. Jeden z podniesionych zarzutów dotyczył tego, że zatwierdzenie Wendel Investissement zostało oparte na sprawozdaniu sporządzonym przez pełnomocnika, który nie był niezależny. W tym względzie Sąd zauważa, po pierwsze, że pełnomocnik został powołany, mimo że był członkiem organu zarządzającego spółki posiadającej aktywa będące przedmiotem sprawy, i po drugie, że faktycznie pełnił on swą rolę, wykonując zarazem obowiązki członka zarządu spółki posiadającej omawiane aktywa. W rezultacie pozostawał on w stosunku zależności od wspomnianej spółki, mogącym budzić wątpliwości co do neutralności, którą winien wykazywać przy wykonywaniu swych zadań jako pełnomocnik. W ocenie Sądu, zważywszy na to, że wspomniany pełnomocnik sporządził sprawozdanie z oceny kandydatury Wendel Investissement do nabycia odsprzedawanych aktywów, który to dokument miał decydujący wpływ na wydaną przez Komisję decyzję o zatwierdzeniu, ustalone naruszenie uzasadnia stwierdzenie nieważności decyzji o zatwierdzeniu Wendel Investissement jako nabywcy.

Pomoc państwa

Spory dotyczące pomocy państwa stanowiły w 2010 r. istotną część działalności Sądu, gdyż rozstrzygnięto 50 takich spraw. Możliwe jest jedynie zwięzłe przedstawienie orzecznictwa dotyczącego, po pierwsze, kwestii związanych z dopuszczalnością, po drugie, zagadnień materialnoprawnych, a po trzecie, kwestii proceduralnych.

1. Dopuszczalność

W tegorocznym orzecznictwie znaleźć można w szczególności wyjaśnienia dotyczące oceny legitymacji procesowej do wniesienia skargi na decyzję Komisji uznającą daną pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem.

W pierwszej kolejności w sprawie T-193/06 *TF1 przeciwko Komisji*, będącej przedmiotem wyroku z dnia 13 września 2010 r., dotychczas nieopublikowanego w Zbiorze, skarżąca domagała się stwierdzenia nieważności decyzji Komisji dotyczącej środków wsparcia na rzecz kina i przemysłu audiowizualnego we Francji, na mocy której Komisja postanowiła – po zakończeniu wstępnej fazy badania przewidzianej w art. 88 ust. 3 WE – nie wnosić zastrzeżeń wobec rozpatrywanych środków.

Podnosząc, że zaskarżona decyzja została formalnie zaadresowana do Republiki Francuskiej, Komisja zakwestionowała dopuszczalność wniesionego przez skarżącą środka zaskarżenia z uwagi na to, że decyzja ta nie dotyczyła jej indywidualnie.

Sąd przypomina, że wstępna faza badania pomocy ma jedynie na celu umożliwienie Komisji sformułowania wstępnej opinii w sprawie częściowej lub całkowitej zgodności danej pomocy. Dopiero w ramach fazy badania art. 88 ust. 2 WE Komisja ma obowiązek wezwania zainteresowanych stron do przedstawienia uwag. A zatem w sytuacji gdy bez wszczynania formalnego postępowania wyjaśniającego Komisja stwierdzi, iż pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem, beneficjenci tych gwarancji proceduralnych, w szczególności konkurenci beneficjentów pomocy, są uprawnieni do wniesienia skargi mającej na celu ochronę ich praw proceduralnych. Natomiast okoliczność, że może on zostać uznany za zainteresowaną stronę w rozumieniu art. 88 ust. 2 WE, nie wystarcza do uznania dopuszczalności skargi, jeżeli skarżący kwestionuje zasadność samej decyzji, w której dokonano oceny pomocy.

W omawianej sprawie Sąd, rozpatrzywszy na wstępie charakter zarzutów skarżącej, doszedł do wniosku, że żaden z tych zarzutów nieważności nie dotyczył ustalenia istnienia poważnych trudności wywołanych przez uznanie rozpatrywanych środków wsparcia za pomoc państwa bądź stwierdzenie ich zgodności ze wspólnym rynkiem, które to trudności prowadziłyby do powstania po stronie Komisji obowiązku wszczęcia formalnego postępowania. Skarżąca nie kwestionowała faktu, że Komisja odmówiła wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego przewidzianego w art. 88 ust. 2 WE, ani nie podnosiła naruszenia praw proceduralnych wynikających z tego postanowienia, lecz domagała się wyłącznie stwierdzenia nieważności decyzji co do istoty, co też zostało przez nią potwierdzone podczas rozprawy w odpowiedzi na pytanie Sądu.

W tych okolicznościach skarga nie miała na celu ochrony praw proceduralnych skarżącej, która powinna była wykazać, że posiada status szczególnie w rozumieniu orzecznictwa opartego na wyroku Trybunału w sprawie *Plaumann przeciwko Komisji*¹⁷, w szczególności ze względu na to, że jej pozycja na rynku została istotnie naruszona w wyniku zastosowania środków będących przedmiotem decyzji, a wpływ na jej pozycję konkurencyjną winien być analizowany na tle pozycji beneficjentów rozpatrywanych środków pomocy, czyli podmiotów prowadzących działalność produkcyjną w dziedzinach kinematografii i przemysłu audiowizualnego. W omawianej sprawie, ze względu na to, że odsetek obowiązkowych inwestycji w ramach osiągniętego obrotu był taki sam dla wszystkich konkurentów, fakt, iż wydatki poniesione z tego tytułu przez skarżącą przewyższają wydatki innych konkurentów, zważywszy na wielkość jej obrotu, nie wystarczy do przyznania jej szczególnej pozycji i w rezultacie nie indywidualizuje jej w sposób analogiczny do adresata decyzji w rozumieniu orzecznictwa opartego na ww. wyroku w sprawie *Plaumann przeciwko Komisji*.

Następnie w wyroku z dnia 13 września 2010 r. w sprawach połączonych T-415/05, T-416/05 i T-423/05 *Grecja i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd stwierdził, że dopóki uznaje się, nawet po postawieniu ich w stan likwidacji, interes prawny skarżących w żądaniu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, interwenient zachowuje związany z nim interes w interwencji po stronie Komisji w celu obrony zgodności z prawem tej decyzji, chociażby tylko po to, aby móc podnosić żądania odszkodowawcze, a następnie – mieć ewentualnie możliwość wniesienia skarg opartych na niezgodnym z prawem przyznaniu pomocy, która wyrządziła mu szkodę.

¹⁷ Wyrok z dnia 15 lipca 1963 r. w sprawie 25/62, Rec. s. 197, 223.

Wreszcie w wyroku z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych T-231/06 i T-237/06 *Niderlandy i NOS przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd przypomniał, że postępowanie administracyjne w sprawie pomocy państwa wszczyna się wyłącznie przeciwko danemu państwu członkowskiemu. Przedsiębiorstwa będące beneficjentami tej pomocy uważane są w tym postępowaniu jedynie za zainteresowanych. Wynika z tego, że zainteresowani – nie mając bynajmniej możliwości powoływania się na prawo do obrony przysługujące osobom, względem których postępowanie się toczy – uprawnieni są wyłącznie do wzięcia udziału w postępowaniu w takim zakresie, jaki wynika z okoliczności danej sprawy.

2. Przepisy materialnoprawne

a) Pomoc indywidualna przyznana na podstawie ogólnego systemu pomocy zatwierdzonego przez Komisję

W wyroku z dnia 3 marca 2010 r. w sprawach połączonych T-102/07 i T-120/07 *Freistaat Sachsen i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd stwierdził, że mając do czynienia z pomocą indywidualną, która rzekomo została przyznana na podstawie uprzednio zatwierdzonego systemu, Komisja nie może niezwłocznie przejść do jej zbadania pod kątem zgodności z traktatem WE. Przed wszczęciem postępowania jest ona zmuszona ograniczyć się w pierwszym rzędzie do sprawdzenia, czy pomoc jest objęta ogólnym systemem i czy spełnia warunki ustalone w decyzji w sprawie zatwierdzenia tego systemu. Gdyby Komisja nie postępowała w ten sposób, mogłaby w trakcie badania każdej pomocy indywidualnej zmieniać swoją decyzję o zatwierdzeniu systemu pomocy, której wydanie wymaga uprzedniego przeprowadzenia badania z punktu widzenia zgodności z art. 87 WE.

Sąd wyjaśnił również, że decyzja, w której Komisja rozstrzyga w przedmiocie zgodności pomocy z danym systemem, wchodzi w zakres wykonywania ciążącego na niej obowiązku zapewnienia stosowania art. 87 WE i 88 WE. Z tego powodu badanie przez Komisję zgodności pomocy z tym systemem nie stanowi inicjatywy wykraczającej poza ramy przysługujących jej kompetencji. Wobec tego ocena dokonana przez władze krajowe, które przyznały pomoc, nie może stanowić ograniczenia dla oceny Komisji.

b) Przyznanie korzyści gospodarczej

W wyroku z dnia 21 maja 2010 r. w sprawach połączonych T-425/04, T-444/04, T-450/04 i T-456/04 *Francja i in. przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd stwierdził, że publiczne oświadczenia złożone przez władze krajowe przysparzają przedsiębiorstwu znacznej korzyści, ponieważ pozwalają na odzyskanie zaufania rynków finansowych. Czynią one także możliwym, łatwiejszym i mniej kosztownym dostęp przedsiębiorstwa do nowych kredytów niezbędnych do refinansowania jego długów krótkoterminowych i ostatecznie przyczyniają się do ustabilizowania jego bardzo słabej sytuacji finansowej. Oświadczenia te wpływają w decydujący sposób na reakcję agencji ratingowych. Tymczasem wszelki pozytywny wpływ na rating przedsiębiorstwa – choćby dzięki publicznym oświadczeniom, które mogą wzbudzić lub wzmocnić zaufanie inwestorów – oddziałuje natychmiast na poziom kosztów, jakie owo przedsiębiorstwo musi ponieść, aby się refinansować na rynkach kapitałowych.

Sąd wyjaśnia jednocześnie, że wymóg istnienia związku między określoną korzyścią a zaangażowaniem zasobów państwowych zakłada zasadniczo, że wspomniana korzyść jest ściśle powiązana z odpowiadającym jej obciążeniem, jakiemu podlega budżet państwa, lub z powstaniem – na podstawie prawnie wiążących zobowiązań podjętych przez państwo – dostatecznie konkretnego ryzyka gospodarczego dla tego budżetu. Aby wspomniane oświadczenia były upodobnione do

gwarancji państwowej lub mogły być interpretowane jako oświadczenia wyrażające nieodwołalne zobowiązanie do udzielenia konkretnej pomocy finansowej, takiej jak zwrot długów krótkoterminowych, muszą one polegać na konkretnym, bezwarunkowym i nieodwołalnym zaangażowaniu zasobów publicznych i określać wyraźnie albo dokładne kwoty podlegające zainwestowaniu, albo konkretne długi podlegające poręczeniu, albo przynajmniej określone z góry ramy finansowe, takie jak linia kredytowa do określonej kwoty, jak również warunki udzielenia planowanej pomocy. Sam fakt, iż w tym kontekście państwo członkowskie powołało się na swą szczególną reputację z punktu widzenia rynków finansowych, nie wystarczy, by wykazać, że jego zasoby zostały narażone na ryzyko, które może być uważane za polegające na przeniesieniu zasobów państwowych w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, które jest dostatecznie powiązane z korzyścią przysporzoną dzięki złożonym przez nie oświadczeniom.

W wyroku z dnia 15 czerwca 2010 r. w sprawie T-177/07 *Mediaset przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd przypominał, że orzecznictwo uznaje, iż korzyść przyznana bezpośrednio na rzecz pewnych osób fizycznych lub prawnych, które nie muszą wcale być przedsiębiorcami, może stanowić korzyść pośrednią, a tym samym pomoc państwa, dla innych osób fizycznych lub prawnych będących przedsiębiorcami. Należy zatem odrzucić twierdzenie, że dotacji przyznanych konsumentom nie można uznać za pomoc państwa przyznaną na rzecz podmiotów dostarczających produkty lub świadczących usługi dla konsumentów.

c) Usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawach połączonych T-568/08 i T-573/08 *M6 i TF1 przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd stwierdził, że pogląd, zgodnie z którym przestrzeganie czwartej z przesłanek zdefiniowanych w pkt 88–93 wyroku Trybunału z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁸ warunkuje przyznanie odstępstwa przewidzianego w art. 86 ust. 2 WE, opiera się na pomyleniu przesłanek stosowanych przy uznaniu środka za pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i przesłanek, które stosowane są w celu oceny zgodności pomocy z traktatem na podstawie art. 86 ust. 2 WE. Przesłanki z ww. wyroku *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg* służą wyłącznie zakwalifikowaniu danego środka jako pomocy państwa w celu ustalenia istnienia obowiązku zgłoszenia tego środka Komisji w przypadku nowej pomocy lub obowiązku współpracy z tą instytucją w przypadku istniejącej pomocy.

Sąd wskazał również, że kwestia, czy przedsiębiorstwo, któremu powierzono świadczenie usługi w ogólnym interesie gospodarczym w zakresie nadawania, może wykonać spoczywające na nim zobowiązania do świadczenia usług publicznych mniejszym kosztem, jest bez znaczenia przy ocenie zgodności finansowania z zasobów państwowych tej usługi ze wspólnotowymi regułami w dziedzinie pomocy państwa. Celem art. 86 ust. 2 WE jest zapobieżenie – poprzez dokonanie oceny proporcjonalności pomocy – sytuacji, w jakiej operator, któremu powierzono świadczenie usługi w ogólnym interesie gospodarczym, korzysta z finansowania przewyższającego koszty netto świadczenia usługi publicznej.

W ww. wyroku w sprawie *Niderlandy i NOS przeciwko Komisji*, Sąd wyjaśnił, że państwa członkowskie posiadają szerokie uprawnienia dyskrecjonalne w kwestii definicji tego, co uważają za usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym. Dlatego definicja tych usług może zostać podana w wątpliwość przez Komisję jedynie w przypadku oczywistego błędu. Co się tyczy definicji usługi publicznej w sektorze rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych, choć w gestii

¹⁸ Sprawa C-280/00, Rec. s. I-7747.

Komisji nie leży decyzja o tym, czy program powinien być rozpowszechniany w ramach usługi w ogólnym interesie gospodarczym, ani kwestionowanie charakteru lub jakości danego produktu, to jednak powinna ona, jako strażnik traktatu, móc interweniować w przypadku oczywistego błędu.

d) Kryterium inwestora prywatnego działającego w warunkach gospodarki rynkowej

W wyroku z dnia 3 marca 2010 r. w sprawie T-163/05 *Bundesverband deutscher Banken przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd odrzucił argument, że analizę polegającą na weryfikacji tego, czy dana transakcja przeprowadzana jest w normalnych warunkach rynkowych, należy zawsze przeprowadzać na podstawie jednego tylko inwestora lub przedsiębiorstwa będącego beneficjentem inwestycji, gdyż to właśnie wzajemne oddziaływanie między różnymi podmiotami gospodarczymi cechuje gospodarkę rynkową. A zatem Komisja może zbadać kwestię, czy przedsiębiorstwo mogło pozyskać od innych inwestorów kapitał przynoszący mu te same korzyści oraz – w danym wypadku – na jakich warunkach. Ponadto badanie takie nie wymaga także całkowitego pominięcia ograniczeń wynikających z charakteru przenoszonego majątku.

Poza tym Sąd stwierdził, że okoliczność, iż jeden z aspektów transakcji prowadzi do wzrostu ryzyka, na jakie narażony jest inwestor, uzasadnia wzrost wynagrodzenia jedynie wówczas, gdy aspekt ten jest korzystny dla banku lub gdy bank nie jest w stanie odmówić przyjęcia zaoferowanych środków. Jeżeli natomiast wzrost ryzyka inwestora wynika z decyzji, jaką podjął on z przyczyn leżących po jego stronie, nie kierując się przy tym życzeniami ani potrzebami banku, bank odmówi zapłaty wyższego wynagrodzenia i pozyska środki od innych inwestorów.

W ww. wyroku w sprawie *Grecja i in. przeciwko Komisji*, Sąd, przypominawszy, że zgodnie z art. 87 ust. 1 WE pojęcie pomocy jest pojęciem obiektywnym, którego ustalenie zależy wyłącznie od kwestii, czy środek państwowy przyznaje przedsiębiorstwu będącemu beneficjentem korzyść ekonomiczną, jakiej by nie osiągnęło w normalnych warunkach rynkowych, orzekł, iż fakt, że przeprowadzenie transakcji jest racjonalne dla przyznających pomoc władz publicznych lub przedsiębiorstwa publicznego, nie zwalnia z obowiązku zastosowania kryterium inwestora prywatnego.

e) Obowiązek odzyskania pomocy

W ww. wyroku w sprawie *Grecja i in. przeciwko Komisji*, przedmiotem rozważań Sądu była kwestia odzyskania pomocy w przypadku ciągłości gospodarczej pomiędzy dwoma przedsiębiorstwami. Przy występowaniu takiej ciągłości nowe przedsiębiorstwo może zostać uznane za rzeczywistego beneficjenta pomocy wspierającej dany sektor działalności, która została przyznana wcześniejszemu przedsiębiorstwu, zanim prowadzona przezeń działalność została przejęta przez nowe przedsiębiorstwo. Natomiast wobec braku, po dokonaniu podziału, więzi gospodarczej między dwoma przedsiębiorstwami sporna pomoc przyznana na rzecz wcześniejszego przedsiębiorstwa po podziale nie może zostać odzyskana od nowego przedsiębiorstwa tylko z tego powodu, że przedsiębiorstwo to odniosło z niej pośrednią korzyść. Okoliczność ta nie umożliwia bowiem sama w sobie uznania, iż nowe przedsiębiorstwo jest rzeczywistym beneficjentem pomocy przyznanej na rzecz wcześniejszego przedsiębiorstwa.

W odniesieniu do podziału obowiązku zwrotu pomocy pomiędzy jej beneficjentów Sąd przypomniał, że w decyzji stwierdzającej niezgodność pomocy ze wspólnym rynkiem, nakładającej obowiązek jej zwrotu, Komisja nie musi wyjaśniać, w jakim stopniu przedsiębiorstwo będące beneficjentem pomocy skorzystało z kwoty danej pomocy. To zadaniem państwa członkowskiego jest określenie kwoty, jaka musi być zwrócona przez każde z przedsiębiorstw podczas odzyskiwania

pomocy, przy czym to państwo członkowskie powinno działać we współpracy z Komisją, zgodnie art. 10 WE.

Co więcej, ustalone w orzecznictwie kryteria określania rzeczywistego beneficjenta pomocy mają charakter obiektywny. Istnienie ciągłości gospodarczej może być ustalone na podstawie obiektywnych elementów takich jak brak zapłaty, tytułem świadczenia wzajemnego za przekazane aktywa, ceny zgodnej z warunkami rynkowymi lub obiektywna okoliczność polegająca na tym, że celem przekazania jest obejście obowiązku zwrotu spornej pomocy.

Stwierdzenie dotyczące istnienia ciągłości gospodarczej pomiędzy dwoma przedsiębiorstwami nie pozwala na przyjęcie domniemania, że ze względu na to, iż po podziale obydwu przedsiębiorstw nadal przeżywały trudności ekonomiczne, nowe – zbadane w zaskarżonej decyzji – środki przyznane na rzecz nowego przedsiębiorstwa stanowią logiczną kontynuację wcześniejszej pomocy, a zatem należą także do kategorii pomocy państwa. W każdym razie do sądu Unii należy zbadanie, czy w świetle elementów mających znaczenie dla sprawy środki te można w racjonalny sposób oddzielić od wcześniejszych środków pomocowych.

3. Przepisy proceduralne

a) Formalne postępowanie wyjaśniające

W wyroku z dnia 3 marca 2010 r. w sprawie T-36/06 *Bundesverband deutscher Banken przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd stwierdził, że kwestii, czy Komisja błędnie zastosowała kryterium inwestora prywatnego, nie można mylić z kwestią, czy zaistniały poważne trudności wymagające wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego. Ponadto okoliczność, że Komisja nie odniosła się do pewnych zarzutów, które skarżący podniósł w toczącym się równoległym postępowaniu, nie oznacza, że nie mogła ona dokonać oceny rozpatrywanego środka na podstawie posiadanych już przez siebie informacji i że powinna była w związku z tym wszcząć formalne postępowanie wyjaśniające, aby uzupełnić swe dochodzenie. Jeżeli Komisja wszczęła formalne postępowanie wyjaśniające w odniesieniu do podobnych transakcji i przy tej okazji przeanalizowała znaczenie niektórych cech szczególnych charakteryzujących obie te transakcje, to można stwierdzić, że dysponowała ona informacjami umożliwiającymi dokonanie oceny znaczenia każdej z wymienionych cech.

b) Obowiązek uzasadnienia

W ww. wyroku w sprawie *Freistaat Sachsen i in. przeciwko Komisji*, Sąd stwierdził, z powodu niedostatecznego uzasadnienia, nieważność decyzji Komisji stwierdzającej istnienie pomocy państwa niezgodnej ze wspólnym rynkiem, która nie zawierała w ramach obliczeń kwoty pomocy udzielonej przedsiębiorstwom przeżywającym trudności żadnego odniesienia do praktyki rynków finansowych w zakresie kumulacji form ryzyka (przedsiębiorstwo przeżywające trudności, brak gwarancji itd.), z uwagi na co stosunek między przyjętymi przez Komisję podwyższeniami i specyficzną sytuacją trzech omawianych spółek nie był jasny, a wybór przyjętych podwyższeń przynajmniej pozornie miał charakter przypadkowy. Co więcej, komunikat w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych¹⁹ nie zawiera żadnej wskazówki dotyczącej wspomnianej kumulacji form ryzyka. Komisja powinna była wytłumaczyć zastosowanie dodatkowych podwyżek oraz ich poziom w drodze analizy praktyki na rynku, tak aby umożliwić zainteresowanym spółkom

¹⁹ Komunikat Komisji 97/C 273/03 w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych (Dz.U. 1997, C 273, s. 3).

zakwestionowanie odpowiedniego charakteru podwyższeń zastosowanych w tej sprawie, a Sądowni – skontrolowanie ich zgodności z prawem.

Ponadto w ww. wyroku w sprawie *Mediaset przeciwko Komisji* Sąd wyjaśnił, że mający zastosowanie przy ocenie środka pomocy obowiązek uzasadnienia wymaga wskazania powodów, dla których Komisja uważa, że dana pomoc objęta jest zakresem przedmiotowym art. 87 ust. 1 WE. Jeżeli chodzi o kwestię istnienia zakłócenia konkurencji na wspólnym rynku, to o ile Komisja jest zobowiązana przywołać w uzasadnieniu decyzji przynajmniej okoliczności, w jakich pomoc została przyznana, ponieważ okoliczności te pozwalają wykazać, że pomoc ta może wywierać wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócać konkurencję lub stwarzać takie ryzyko, o tyle nie ma ona obowiązku dokonywania analizy ekonomicznej dotyczącej rzeczywistej sytuacji na danym rynku, udziału w rynku przedsiębiorstw będących beneficjentami pomocy, pozycji przedsiębiorstw konkurencyjnych i wymiany handlowej między państwami członkowskimi. Co więcej, w przypadku pomocy przyznanej bezprawnie, Komisja nie jest zobowiązana do wykazania rzeczywistych skutków takiej pomocy dla konkurencji i wymiany handlowej między państwami członkowskimi. Taki obowiązek bowiem powodowałby, że państwa członkowskie wypłacające nielegalną pomoc znalazłyby się w pozycji uprzywilejowanej w stosunku do tych państw, które dokonały zgłoszenia planów pomocy. W szczególności wystarczy, by Komisja ustaliła, że sporna pomoc wpływa na wymianę handlową pomiędzy państwami członkowskimi i zakłóca konkurencję lub grozi jej zakłóceniem, bez konieczności określenia zakresu rynku, którego to zakłócenie dotyczy.

Wspólnotowy znak towarowy

Orzeczenia dotyczące stosowania rozporządzeń (WE) nr 40/94²⁰ i (WE) nr 207/2009²¹ w 2010 r. nadal stanowiły znaczną część rozstrzyganych przez Sąd spraw (180 spraw, tj. 34% całkowitej liczby spraw rozstrzygniętych w 2010 r.).

1. Bezwzględne podstawy odmowy rejestracji

Artykuł 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94 i rozporządzenia nr 207/2009 zakazuje rejestracji jako wspólnotowego znaku towarowego oznaczeń, które są pozbawione charakteru odróżniającego, przy czym ów charakter odróżniający należy oceniać w kontekście towarów lub usług objętych zgłoszeniem i poprzez odniesienie do sposobu ich postrzegania przez właściwy krąg odbiorców.

W wyroku z dnia 15 czerwca 2010 r. w sprawie T-547/08 *X Technology Swiss przeciwko OHIM (Pomarańczowa barwa palców skarpety)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd oddalił skargę na decyzję izby odwoławczej Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (OHIM), zgodnie z którą pomarańczowa barwa przybierająca kształt kaptura zakrywającego palce wyrobu pończoszniczego jest dla przeciętnego konsumenta oznaczeniem pozbawionym charakteru odróżniającego. Po pierwsze, Sąd orzekł, że izba odwoławcza nie popełniła błędu, stosując do zgłoszonego znaku towarowego, zakwalifikowanego przez skarżącą jako „znak towarowy odzwierciedlający pozycję”, orzecznictwo dotyczące znaków przestrzennych. Sąd doprecyzował bowiem, że kwalifikacja „znaku towarowego odzwierciedlającego pozycję” jako graficznego lub trójwymiarowego znaku towarowego lub jako szczególnej kategorii znaków towarowych nie ma znaczenia w ramach oceny jego charakteru odróżniającego, ponieważ elementem decydującym

²⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1).

²¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. L 78, s. 1), które zastąpiło rozporządzenie nr 40/94.

dla zastosowania tego orzecznictwa jest okoliczność, że oznaczenie pokrywa się z wyglądem oznaczanego towaru. Po drugie, Sąd uznał, że gdy oznaczenie nie jest w stanie wskazywać pochodzenia handlowego towaru, nie może być zarejestrowane jako znak towarowy bez względu na to, że oznacza towary poddane trendom mody, a w konsekwencji, że w ośrodkowym sektorze istnieją lub wciąż są tworzone liczne podobne oznaczenia. Sąd wyjaśnił wreszcie, że ryzyko skopiowania elementu przedstawienia towaru lub usługi przez konkurenta nie podważa wykładni art. 7 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94, ponieważ podmiot gospodarczy, który używa w obrocie handlowym oznaczenia niespełniającego warunku postawionego w tym przepisie, może w razie potrzeby wykazać, że oznaczenie to uzyskało charakter odróżniający w następstwie używania w rozumieniu art. 7 ust. 3 rozporządzenia nr 40/94, lub skorzystać z innych środków prawnych, którymi może ewentualnie dysponować, takich jak prawa odnoszące się do wzorów bądź wniesienie powództwa z tytułu nieuczciwej konkurencji.

Ponadto w wyrokach z dnia 12 listopada 2010 r. w sprawie T-404/09 *Deutsche Bahn przeciwko OHIM (Horyzontalne połączenie kolorów szarego i czerwonego)*, niepublikowanym w Zbiorze, i T-405/09 *Deutsche Bahn przeciwko OHIM (Wertykalne połączenie kolorów szarego i czerwonego)*, niepublikowanym w Zbiorze, Sąd powrócił do zagadnienia charakteru odróżniającego kombinacji kolorów. W tych dwóch wyrokach Sąd potwierdził rygorystyczne podejście do zgłoszeń kombinacji kolorów do rejestracji w charakterze znaków towarowych i stwierdził, że rozpatrywana kombinacja kolorów nie odróżnia się w sposób dostrzegalny dla danego kręgu odbiorców od kolorów powszechnie używanych dla usług objętych zgłoszeniem i jest w związku z tym pozbawiona charakteru odróżniającego.

2. Względne podstawy odmowy rejestracji

W wyroku z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie T-255/08 *Montero Padilla przeciwko OHIM – Padilla Requena (JOSE PADILLA)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd doprecyzował podstawy, na których może zostać oparty sprzeciw. W głównych zarysach skarżąca wniosła do Sądu o dokonanie kontroli zgodności z prawem decyzji izby odwoławczej OHIM w świetle art. 9 rozporządzenia nr 40/94 dotyczącego praw przyznanych przez wspólnotowy znak towarowy. Sąd wyjaśnia, że podstawy, na których może zostać oparty sprzeciw i które wymienione zostały w art. 42 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94, obejmują wyłącznie względne podstawy odmowy rejestracji, o których mowa w art. 8 tego rozporządzenia, ponieważ art. 9 wspomnianego rozporządzenia określa zakres prawa przyznanego przez wspólnotowy znak towarowy i co za tym idzie, skutków rejestracji takiego znaku, natomiast nie dotyczy on warunków dopuszczenia do rejestracji. W rezultacie art. 9 rozporządzenia nr 40/94 nie wchodzi w zakres ram prawnych, które OHIM powinien brać pod uwagę przy rozpatrywaniu zgłoszenia lub sprzeciwu. Ponadto Sąd uważa, że z art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 40/94, w którym posłużono się sformułowaniem „dla których wcześniejszy znak jest zarejestrowany”, wynika, iż przepis ten stosuje się do wcześniejszych znaków towarowych w rozumieniu art. 8 ust. 2 tego rozporządzenia tylko wówczas, gdy znaki te były przedmiotem rejestracji. A zatem art. 8 ust. 5 rozporządzenia nr 40/94 chroni w odniesieniu do towarów i usług, które nie są podobne, jedynie te znaki powszechnie znane w rozumieniu art. 6 bis konwencji paryskiej²², dla których przedstawiono dowód rejestracji. Sąd wyjaśnił wreszcie, że prawo autorskie nie może stanowić „oznaczenia używanego w obrocie gospodarczym” w rozumieniu art. 8 ust. 4 rozporządzenia nr 40/94, co wynika z systematyki art. 52 tego rozporządzenia. Ten ostatni przepis przewiduje w ust. 1 lit. c), że wspólnotowy znak towarowy unieważnia się, w przypadku gdy istnieje wcześniejsze prawo określone w art. 8 ust. 4 rozporządzenia nr 40/94 i jeżeli spełnione są warunki określone w tym ustępie. Artykuł 8 ust. 2 lit. c) wspomnianego rozporządzenia stanowi, że wspólnotowy znak

²² Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. zrewidowana i zmieniona.

towarowy unieważnia się również wtedy, gdy używanie tego znaku towarowego może zostać zakazane z uwagi na inne, wcześniej nabyte prawo, w szczególności prawo autorskie. Wynika z tego, że prawo autorskie nie należy do praw wcześniejszych, o których mowa w art. 8 ust. 4 rozporządzenia nr 40/94.

3. Stosunek pomiędzy bezwzględnymi i względnymi podstawami odmowy rejestracji

W ww. wyroku w sprawie *JOSE PADILLA*, Sąd podkreśla, iż z art. 42 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94, a także z systematyki art. 42 i 43 tego rozporządzenia wynika, że bezwzględne podstawy odmowy rejestracji, o których mowa w art. 7 tego rozporządzenia, nie mogą być rozpatrywane w ramach postępowania w przedmiocie sprzeciwu. Podstawy, na których może zostać oparty sprzeciw i które wymienione zostały w art. 42 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94, obejmują bowiem wyłącznie względne podstawy odmowy rejestracji określone w art. 8 tego rozporządzenia.

4. Zagadnienia proceduralne

W wyroku z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-225/09 *Claro przeciwko OHIM – Telefónica (Claro)*, niepublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd oddalił skargę na decyzję izby odwoławczej OHIM, na mocy której odwołanie zostało uznane za niedopuszczalne z tego względu, że w terminie przewidzianym w art. 59 rozporządzenia nr 40/94 nie wpłynęło pismo przedstawiające podstawy odwołania. Skarżąca podnosiła beżużyteczność przedstawienia takiego pisma, po pierwsze, z uwagi na to, że kwestionowała całość decyzji Wydziału Sprzeciwów, który uwzględnił sprzeciw oparty na względnej podstawie odmowy rejestracji określonej w art. 8 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 40/94, a po drugie, ze względu na ciągłość funkcjonalną pomiędzy poszczególnymi instancjami OHIM, które są zobowiązane uzasadniać swe decyzje, powołując się na postępowanie przeprowadzone w niższej instancji. Sąd wyjaśnia, że złożenie pisma przedstawiającego podstawy odwołania w żadnym razie nie jest beżużyteczne, ponieważ na stronie wnoszącej odwołanie do izby odwoławczej ciąży obowiązek przedstawienia motywów, na których odwołanie to się opiera. Izba odwoławcza z kolei nie jest zobowiązana do określenia, w drodze dedukcji, na jakich podstawach opiera się odwołanie, które ma ona rozpatrzyć. Ponadto, co się tyczy ciągłości funkcjonalnej, Sąd ponownie zastosował zasady ustanowione przez Trybunał w wyroku z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie *OHIM przeciwko Kaufland*²³, precyzując, że z art. 62 ust. 1 rozporządzenia nr 40/94 wynika, iż wskutek wniesionego do niej odwołania izba odwoławcza jest zobowiązana dokonać ponownej i kompletnej oceny sprzeciwu pod względem merytorycznym, zarówno pod kątem okoliczności faktycznych, jak i prawnych. Przeprowadzenie takiej oceny wymaga jednak, by odwołanie do izby odwoławczej było dopuszczalne, ponieważ jeśli jest ono niedopuszczalne, izba odwoławcza odrzuca je bez rozpoznania go co do istoty.

Następnie w wyroku z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie T-487/08 *Kureha/OHMI – Sanofi-Aventis (KREMEZIN)*, niepublikowanym w Zbiorze, Sąd wypowiedział się na temat mocy dowodowej publikacji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) przedstawionej po terminie celem dowiedzenia istnienia wcześniejszego znaku towarowego. Sąd orzekł, że żaden z przepisów rozporządzeń nr 40/94 i (WE) nr 2868/95²⁴ nie stoi na przeszkodzie uznawaniu przez instancje OHIM, że opublikowanie przez WIPO rejestracji międzynarodowej spełnia wymogi ustanowione w zasadzie 19 ust. 2 rozporządzenia nr 2868/95. W konsekwencji ewentualne zakwestionowanie mocy dowodowej publikacji WIPO dotyczącej rejestracji międzynarodowej podlega

²³ Sprawa C-29/05 P, Zb.Orz. s. I-2213.

²⁴ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2868/95 z dnia 13 grudnia 1995 r. wykonujące rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. L 303, s. 1).

zasadzie 20 ust. 2 i 4 rozporządzenia nr 2868/95, ponieważ te dwa postanowienia regulują wymianę uwag i dowodów między stronami za pośrednictwem OHIM, podczas gdy zasada 19 tego rozporządzenia odnosi się wyłącznie do wymiany pism między OHIM a wnoszącym sprzeciw. Ponadto Sąd stwierdził, że z łącznej lektury właściwych przepisów rozporządzeń nr 40/94 i nr 2868/95 wynika, iż w ramach stosowania zasady 20 rozporządzenia nr 2868/95 OHIM może, po pierwsze, wzywać strony do przedstawienia uwag tak często, jak uzna to za konieczne, a po drugie, uwzględnić, jeśli uzna to za stosowne, okoliczności, o których strony powiadomiły go po terminie.

Dodatkowo wyrok z dnia 13 września 2010 r. w sprawie T-292/08 *Inditex przeciwko OHIM – Marín Díaz de Cerio (OFTEN)*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, umożliwił Sądowi określenie, czy kwestie dotyczące dowodu rzeczywistego używania wcześniejszego znaku towarowego i podobieństwa towarów, które nie zostały podniesione w postępowaniu przed izbą odwoławczą OHIM, są objęte ramami sporu w tej instancji, jeżeli powołano się na nie w postępowaniu przed Wydziałem Sprzeciwów. Co się tyczy kwestii rzeczywistego używania, Sąd orzekł, że ma ona charakter szczególny i wstępny, gdyż prowadzi do stwierdzenia, czy do celów rozpatrzenia sprzeciwu wcześniejszy znak towarowy może być uznany za zarejestrowany dla rozpatrywanych towarów lub usług. W konsekwencji kwestia ta nie wpisuje się w ramy rozpatrywania sprzeciwu w ścisłym znaczeniu, a w rezultacie zarzut dotyczący niewystarczającego charakteru dowodu rzeczywistego używania nie stanowi przedmiotu sporu przed izbą odwoławczą, który jest ograniczony do zbadań istnienia prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd. Natomiast sprzeciw oparty na istnieniu prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd skutkuje koniecznością rozpatrzenia przez OHIM kwestii identyczności lub podobieństwa zarówno rozpatrywanych znaków, jak i towarów i usług, do których się odnoszą, z uwzględnieniem współzależności pomiędzy czynnikami branżowymi pod uwagę w ramach całościowej oceny prawdopodobieństwa wprowadzenia w błąd.

Wreszcie w wyroku z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie T-303/08 *Tresplaine Investment przeciwko OHIM – Hoo Hing (Golden Elephant Brand)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd przypomina, że w toczącym się przed nim postępowaniu nie są dopuszczalne zarzuty, które nie zostały podniesione przez skarżącą w postępowaniu przed instancjami OHIM. Zgodnie jednak z utrwalonym orzecznictwem OHIM może być zmuszony wziąć pod uwagę prawo krajowe państwa członkowskiego, w którym korzysta z ochrony wcześniejszy znak towarowy przywołany w uzasadnieniu wniosku o unieważnienie, ponieważ ograniczenie podstawy faktycznej badania przeprowadzane-go przez OHIM nie wyłącza tego, aby wziął on pod uwagę – poza faktami wyraźnie przedstawionymi przez strony – fakty notoryjne, jeżeli są one niezbędne do oceny przesłanek zastosowania danej podstawy unieważnienia, a zwłaszcza mocy dowodowej przedstawionych dowodów. W omawianej sprawie skarżąca podniosła, że w ramach badania istnienia mylącego przedstawienia wcześniejszego znaku towarowego izba odwoławcza OHIM powinna była uwzględnić fakt, że interwenient nie przedstawił dowodu na okoliczność wystąpienia wprowadzenia w błąd. Skoro skarżąca twierdzi, że prawo danego państwa członkowskiego, w tym wypadku Zjednoczonego Królestwa, wymaga w przypadku współistnienia na rynku dwóch znaków towarowych, by w ramach powództwa opartego na bezprawnym używaniu nazwy, powód przedstawił dowód poświadczający wystąpienie konkretnych przypadków wprowadzenia w błąd, to argument ten jest dopuszczalny, nawet jeżeli skarżąca nie wysunęła go w postępowaniu przed OHIM, pod warunkiem że współistnienie tych znaków wynika z akt sprawy. Ponadto Sąd uważa, iż fakt, że interwenient zapoznał się ze stanem prawnym dopiero w toku postępowania – ponieważ w chwili złożenia odpowiedzi na skargę Sąd nie uznał jeszcze wniesionej przez niego odrębnie skargi za niedopuszczalną – nie może stanowić nowej okoliczności faktycznej lub prawnej w rozumieniu art. 48 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem.

5. Wzór wspólnotowy

W roku 2010 Sąd po raz pierwszy miał okazję zastosować rozporządzenie (WE) nr 6/2002²⁵.

W wyroku z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie T-9/07 *Grupo Promer Mon Graphic przeciwko OHIM – PepsiCo (Przedstawienie okrągłej podstawki do celów promocyjnych)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd wyjaśnia, że wykaz podstaw unieważnienia wzoru wspólnotowego ustanowiony w art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 6/2002 należy uznać za wyczerpujący i nie obejmuje on złej wiary właściciela zakwestionowanego wzoru wspólnotowego. Sąd definiuje ponadto niektóre podstawowe pojęcia rozporządzenia nr 6/2002. W odniesieniu do pojęcia kolizji Sąd zauważa, że art. 25 ust. 1 lit. d) rozporządzenia nr 6/2002 należy interpretować w ten sposób, że wzór wspólnotowy koliduje ze wzorem wcześniejszym wówczas, gdy nie wywołuje u poinformowanego użytkownika innego, jeżeli uwzględnić stopień swobody twórcy przy jego opracowywaniu, całościowego wrażenia niż to wywierane przez wcześniejszy wzór, na który się powołano. Poza tym Sąd wyjaśnia zakres pojęć stopnia swobody twórcy przy opracowywaniu wzoru, poinformowanego użytkownika i całościowego wrażenia. Co się tyczy stopnia swobody twórcy przy opracowywaniu wzoru, Sąd orzekł, że należy go określać ze szczególnym uwzględnieniem wymagań związanych z właściwościami wynikającymi z funkcji technicznej danego produktu lub jego części, a także przepisów prawnych mających zastosowanie do takiego produktu. W odniesieniu do poinformowanego użytkownika Sąd wyjaśnił, że nie jest nim ani wytwórca, ani sprzedawca produktów, w których rozpatrywane wzory mają być zawarte lub zastosowane, aczkolwiek jest on szczególnie uważny i dysponuje pewną wiedzą na temat stanu sztuki wzorniczej, to znaczy wcześniejszych wzorów związanych z danym produktem, które były udostępnione w dacie dokonania zgłoszenia spornego wzoru lub – w zależności od przypadku – w dacie zastrzeżonego pierwszeństwa. Sąd uściślił wreszcie, że w ramach dokonywanej ad casum oceny całościowego wrażenia wywieranego przez rozpatrywane wzory należy brać pod uwagę stopień swobody twórcy przy opracowywaniu kwestionowanego wzoru. W zakresie zatem, w jakim istniejące między rozpatrywanymi wzorami podobieństwa dotyczą wspólnych im cech, będą one jedynie w niewielkim stopniu wpływać na całościowe wrażenie wywierane przez wspomniane wzory na poinformowanym użytkowniku. W konsekwencji im bardziej ograniczona była swoboda twórcy przy opracowywaniu spornego wzoru, tym mniejsze różnice między rozpatrywanymi wzorami będą wystarczały do wywołania u poinformowanego użytkownika odmiennego całościowego wrażenia.

Następnie w wyroku z dnia 12 maja 2010 r. w sprawie T-148/08 *Beifa Group przeciwko OHIM – Schwan-Stabilo Schwanhäußler (Przyrząd do pisania)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd dostarcza szczegółowych wyjaśnień w zakresie wykładni art. 25 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 6/2002, który stanowi, że wzór wspólnotowy może zostać unieważniony tylko wtedy, gdy oznaczenie posiadające zdolność odróżniającą zostało użyte w późniejszym wzorze, a prawo wspólnotowe lub prawo państwa członkowskiego, któremu podlega to oznaczenie, upoważnia właściciela prawa do tego znaku do zakazywania takiego używania. W ocenie Sądu wspomniany artykuł obejmuje również przypadki podobieństwa, a nie tylko identyczności oznaczeń, zatem izba odwoławcza nie popełniła błędu pod względem prawnym, dokonując takiej wykładni tego przepisu, zgodnie z którą właściciel oznaczenia odróżniającego może się na nie powołać w celu unieważnienia późniejszego wzoru wspólnotowego, jeżeli we wspomnianym wzorze zostało użyte oznaczenie wykazujące podobieństwo do jego oznaczenia. Sąd rozważył ponadto kwestię sposobu, w jaki właściciel wzoru wspólnotowego zakwestionowanego we wniosku o unieważnienie opartym na istnieniu wcześniejszego oznaczenia może zażądać przedstawienia dowodu rzeczywistego

²⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz.U. L 3, s. 1).

używania tego oznaczenia wobec braku w rozporządzeniu nr 6/2002 szczególnych przepisów dotyczących tej problematyki. Sąd zauważył, że wspomniane żądanie winno być sformułowane wyraźnie i przedstawione OHIM w odpowiednim terminie. Żądanie przedstawienia dowodu rzeczywistego używania wcześniejszego oznaczenia, na które powołano się w uzasadnieniu wniosku o unieważnienie prawa do wzoru wspólnotowego, nie może natomiast zostać wysunięte po raz pierwszy w postępowaniu przed izbą odwoławczą.

Wreszcie w wyroku z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie T-153/08 *Shenzhen Taiden przeciwko OHIM – Bosch Security Systems (Urządzenie komunikacyjne)*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd uściślił, że zgodnie z tym, co wynika z motywu 14 rozporządzenia nr 6/2002, przy ocenie indywidualnego charakteru wzoru w rozumieniu art. 6 tego rozporządzenia należy uwzględnić charakter produktu, w którym wzór ma być zawarty lub zastosowany, a w szczególności sektor przemysłu, do którego należy. Ponadto Sąd wyjaśnia pojęcie poinformowanego użytkownika, podkreślając, że przymiot użytkownika oznacza, iż dana osoba używa produktu, w którym zawiera się wzór zgodnie z przeznaczeniem tego produktu, natomiast określenie „poinformowany” sugeruje, że nie będąc twórcą czy ekspertem technicznym, użytkownik zna różne wzory istniejące w danej branży, posiada pewien zakres wiedzy na temat elementów, jakie te wzory zwykle posiadają i w związku z zainteresowaniem danymi produktami wykazuje stosunkowo wysoki poziom uwagi przy ich używaniu. Jednak okoliczność ta nie oznacza, że poinformowany użytkownik jest w stanie dokonać rozróżnienia – wychodząc poza doświadczenie, jakie zgromadził w związku z użytkowaniem danego produktu – między aspektami wyglądu produktu podyktowanymi jego funkcją techniczną a tymi, które są dowolne.

Środowisko

1. System handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych

System handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, ustanowiony na mocy dyrektywy 2003/87/WE²⁶, stanowi nowe, ciągłe źródło orzecznictwa Sądu od 2007 r.

W tym roku trzeba wspomnieć o wyroku z dnia 2 marca 2010 w sprawie T-16/04 *Arcelor przeciwko Parlamentowi i Radzie*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze. W wyniku skargi o odszkodowanie z tytułu szkód, jakie skarżąca miała ponieść w związku z wydaniem tej dyrektywy, Sąd orzekł, że ustawodawca wspólnotowy dysponuje szerokim zakresem uznania w wykonywaniu swoich kompetencji w dziedzinie środowiska na podstawie art. 174 WE i 175 WE. Wykonywanie owych uprawnień dyskrecyjnych wymaga od ustawodawcy, po pierwsze, przewidywania i oceny ewolucji stanu środowiska, wiedzy naukowej, możliwości technicznych i ekonomicznych, o charakterze złożonym i niepewnym, a po drugie, wyważenia i dokonania rozstrzygnięć pomiędzy różnymi celami, zasadami i interesami, o których mowa w art. 174 WE. W wyniku tego w dyrektywie 2003/87 ustanowiono szereg celów głównych i podrzędnych, częściowo wzajemnie sprzecznych.

Poza tym Sąd przypomniał, że instytucje powinny na równi z państwami członkowskimi działać z poszanowaniem swobód podstawowych, jak swoboda przedsiębiorczości, które służą osiągnięciu jednego z głównych celów Unii, to jest utworzeniu rynku wewnętrznego. Nie wynika stąd, by ustawodawca wspólnotowy był zobowiązany unormować omawianą dziedzinę w taki sposób, żeby ustawodawstwo wspólnotowe, szczególnie w formie dyrektywy, dawało wyczerpujące i ostateczne

²⁶ Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz.U. L 275, s. 32).

rozwiązanie określonych problemów powstałych w związku z realizacją rynku wewnętrznego lub żeby dokonywało pełnej harmonizacji ustawodawstwa krajowego w celu usunięcia wszelkich możliwych do wyobrażenia barier w obrocie. Ustawodawca, stając przed zadaniem restrukturyzacji lub stworzenia złożonego systemu, jak system handlu uprawnieniami do emisji, ma prawo realizować to zadanie etapami i dokonywać jedynie stopniowej harmonizacji ustawodawstwa krajowego w omawianej dziedzinie.

Sąd podkreślił, że zgodnie z zasadą subsydiarności uregulowania Unii w dziedzinie ochrony środowiska nie przewidują pełnej harmonizacji, gdyż państwa członkowskie są upoważnione do przyjęcia wzmocnionych środków ochrony, które muszą jedynie być zgodne z traktatem i zostać notyfikowane Komisji. Sama okoliczność, iż ustawodawca wspólnotowy pozostawił otwartą określoną kwestię mieszczącą się w zakresie zastosowania dyrektywy 2003/87 oraz jednej ze swobód podstawowych, nie uzasadnia uznania takiego działania za sprzeczne z normami traktatu. Ponadto wdrażanie dyrektywy 2003/87 podlega kontroli sądów krajowych, w związku z czym mogą one zwrócić się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym, jeśli napotkają wątpliwości co do wykładni lub ważności tej dyrektywy.

Skarżąca podniosła wreszcie, że dyrektywa 2003/87 narusza zasadę pewności prawa, ze względu na brak przepisów regulujących kwestię zakresu skutków finansowych, jakie mogą wynikać zarówno z ewentualnej niedostatecznej liczby uprawnień dla określonej instalacji, jak z ceny tych uprawnień, która regulowana jest wyłącznie poprzez mechanizmy rynkowe powstałe wskutek utworzenia systemu handlu uprawnieniami do emisji. W tej kwestii Sąd stwierdził, że uregulowanie cen uprawnień do emisji byłoby sprzeczne z podstawowym celem dyrektywy 2003/87, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, dzięki skutecznemu systemowi handlu uprawnieniami do emisji, w ramach którego koszty emisji oraz koszty inwestycji mających na celu redukcję tych emisji są określane przede wszystkim przez mechanizmy rynkowe. W przypadku niewystarczającej liczby uprawnień, skłonność przedsiębiorstw do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych jest wynikiem złożonych decyzji o charakterze ekonomicznym, podejmowanych między innymi na podstawie cen uprawnień do emisji dostępnych na rynku oraz kosztów ewentualnych działań ograniczających emisję, polegających albo na ograniczeniu produkcji, albo na inwestycji w bardziej wydajne pod względem efektywności energetycznej środki produkcji. W tego rodzaju systemie wzrost kosztów emisji nie może być regulowany z wyprzedzeniem przez ustawodawcę, gdyż ograniczyłoby to lub wręcz zlikwidowało zachęty ekonomiczne stanowiące podstawę funkcjonowania tego systemu i zaszkodziłoby skuteczności systemu handlu uprawnieniami do emisji.

Brak możliwości przewidzenia zmian na rynku stanowi naturalny i nieodłączny element mechanizmu ekonomicznego charakteryzującego system handlu uprawnieniami do emisji, podlegającego klasycznym prawom popytu i podaży, i nie można go uznać za sprzeczny z zasadą pewności prawa.

2. Transport lotniczy – Stosunki zewnętrzne

W wyroku z dnia 9 września 2010 r. w sprawie T-319/05 *Szwajcaria przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd rozpatrywał spór dotyczący umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego²⁷ oraz przepisów niemieckich ograniczających dostęp do lotniska w Zurychu (Szwajcaria).

²⁷ Umowa między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego, zawarta dnia 21 czerwca 1999 r. w Luksemburgu (Dz.U. L 114, s. 73).

W związku z bliskością granicy z Niemcami, większość samolotów lądujących w Zurychu i startujących z tego lotniska wczesnym rankiem i późnym wieczorem musi korzystać z niemieckiej przestrzeni powietrznej. Korzystanie z tej przestrzeni było uregulowane w latach 1984–2001 umową bilateralną, a następnie stanowiło przedmiot negocjacji między Konfederacją Szwajcarską a Republiką Federalną Niemiec. W 2003 r. niemiecki federalny organ do spraw lotnictwa cywilnego wydał krajowe przepisy w dziedzinie ruchu lotniczego. Przepisy te miały w istocie na celu uniemożliwić w normalnych warunkach meteorologicznych przeloty na niskiej wysokości nad terytorium niemieckim przy granicy szwajcarskiej w godzinach od 21 do 7 w dni robocze i od 20 do 9 w soboty, niedziele i dni wolne od pracy, w celu ograniczenia hałasu, na jaki była narażona miejscowa ludność.

Opierając się na umowie między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego [która wdraża w zakresie swojego zastosowania rozporządzenie (EWG) nr 2408/92²⁸], Konfederacja Szwajcarska wniosła do Komisji o wydanie decyzji nakazującej Republice Federalnej Niemiec zaprzestanie stosowania środków wprowadzonych na mocy uregulowań krajowych. Ponieważ wniosek został oddalony, Konfederacja Szwajcarska wniosła skargę na tę decyzję, zarzucając w szczególności naruszenie zasady równego traktowania, proporcjonalności oraz swobody świadczenia usług w dziedzinie transportu lotniczego.

Sąd stwierdził przede wszystkim, że Komisja nie naruszyła prawa, uznając, iż przepisy niemieckie nie wprowadzają warunków, nie ograniczają ani nie uniemożliwiają wykonywania prawa ruchu. Z przepisów niemieckich nie wynika bowiem żaden, nawet warunkowy lub częściowy, zakaz przelotu w niemieckiej przestrzeni powietrznej dla samolotów lądujących lub startujących z lotniska w Zurychu. Przepisy te modyfikują jedynie trasę lotu tych samolotów, po starcie lub przed lądowaniem na lotnisku w Zurychu.

Poza tym, w odniesieniu do naruszenia zasady równego traktowania w stosunku do szwajcarskich przewoźników lotniczych korzystających z lotniska w Zurychu jako lotniska przesiadkowego, Sąd podkreślił, że stwierdzenie, iż przepis wywołuje podobne skutki jak dyskryminacja ze względu na przynależność państwową, nie jest wystarczające do uznania go za sprzeczny z art. 3 omawianej umowy i należy zbadać, czy przepis ten nie jest uzasadniony okolicznościami obiektywnymi oraz czy jest proporcjonalny do celu, jakiemu służy. Bliskość regionu turystycznego, a więc bardzo wrażliwego na zanieczyszczenie hałasem, stanowi zaś okoliczność obiektywną uzasadniającą ustanowienie takich przepisów wyłącznie w odniesieniu do lotniska w Zurychu. Ponadto Sąd uznał przepisy niemieckie za proporcjonalne do celu, jakim jest ograniczenie hałasu powodowanego przez samoloty na części terytorium Niemiec przy granicy ze Szwajcarią w godzinach nocnych i w weekendy, i stwierdził, że Republika Federalna Niemiec nie mogła w inny sposób doprowadzić do ograniczenia hałasu. W szczególności, przestrzeganie określonego poziomu hałasu byłoby bardzo trudne do kontroli, a sankcjonowanie jego przekroczenia niewykonalne, w odróżnieniu od obowiązków wynikających z wyznaczenia minimalnej wysokości przelotu.

Rozpatrując wreszcie ewentualne naruszenie swobody świadczenia usług w dziedzinie transportu lotniczego, Sąd podkreślił, że cel w postaci ograniczenia hałasu stanowi jeden z aspektów ochrony środowiska, która znajduje się wśród nadrzędnych względów interesu publicznego mogących uzasadniać ograniczenia swobód podstawowych chronionych na mocy traktatu WE, w tym swobody świadczenia usług, a przepisy będące przedmiotem sprawy są proporcjonalne do tego celu.

²⁸ Rozporządzenie Rady nr 2408/92/EWG z dnia 23 lipca 1992 r. w sprawie dostępu przewoźników lotniczych Wspólnoty do wewnątrzwspólnotowych tras lotniczych (Dz.U. L 240, s. 8).

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

Sąd wydał w tym roku pięć wyroków w przedmiocie środków ograniczających zastosowanych przeciwko osobom fizycznym w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. W szczególności w dwóch wyrokach, z dnia 9 i 30 września 2010 r., Sąd miał okazję rozwinąć swoje, już obszerne, orzecznictwo w dziedzinie zwalczania terroryzmu.

Po pierwsze, jeśli chodzi o zakres kontroli sądowej środków polegających na zamrożeniu funduszy, zastosowanych w wykonaniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, w wyroku z dnia 30 września 2010 r. w sprawie T-85/09 *Kadi przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, Sąd zastosował się do wyroku Trybunału z dnia 3 września 2008 r. w sprawie *Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji*²⁹, w którym Trybunał uchylił wyrok Sądu z dnia 21 września 2005 r. w sprawie *Kadi przeciwko Radzie i Komisji*³⁰. W wyroku tym Trybunał zakwestionował stanowisko Sądu i orzekł, że sądy Unii Europejskiej są w pełni uprawnione do kontroli legalności środków podejmowanych przez Wspólnotę w celu wdrożenia rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Rozpatrując spór, Trybunał stwierdził następnie nieważność rozporządzenia w sprawie zamrożenia funduszy, uznawszy, iż zostało ono wydane z naruszeniem praw podstawowych zainteresowanego, utrzymując jednocześnie w mocy jego skutki na okres nieprzekraczający trzech miesięcy, w celu usunięcia stwierdzonych uchybień.

W wyniku wyroku Trybunału Komisja poinformowała skarżącego o zamiarze utrzymania go na liście zawartej w rozporządzeniu (WE) nr 881/2002³¹, na podstawie streszczenia uzasadnienia opracowanego przez komitet ds. sankcji Rady Bezpieczeństwa, w związku z umieszczeniem skarżącego w wykazie osób, wobec których należy zastosować zamrożenie funduszy i zasobów gospodarczych, i wezwała go do przedstawienia uwag w tej materii. W dniu 28 listopada 2008 r. Komisja wydała kolejne rozporządzenie³², utrzymując w mocy zamrożenie funduszy skarżącego.

W wyniku wniesionej przez skarżącego skargi o stwierdzenie nieważności tego ostatniego rozporządzenia Sąd uznał, że w świetle ww. wyroku Trybunału w sprawie *Kadi i Al Barakaat International Foundation przeciwko Radzie i Komisji* powinien przeprowadzić pełną i ścisłą kontrolę legalności rozporządzenia, nie przyznając mu jakiegokolwiek immunitetu jurysdykcyjnego z tego względu, że ma ono na celu wdrożenie rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych. Musi tak być przynajmniej tak długo, jak procedury sprawdzające przyjęte przez komitety ds. sankcji nie zapewniają w sposób oczywisty skutecznej ochrony sądowej. Kontrola ta musi pośrednio obejmować ustalenia faktyczne dokonane przez komitet ds. sankcji oraz dowody, na jakich są one oparte. Jest to tym bardziej uzasadnione, że omawiane środki ograniczają w istotny i długotrwały sposób prawa podstawowe skarżącego, który podlega już od prawie dziesięciu lat reżimowi bezterminowego zamrożenia całości funduszy. Sąd dodał w tej kwestii, że w skali ludzkiego życia dziesięć lat to długi okres i że kwestia, czy omawiane środki należy zakwalifikować jako mające charakter prewencyjny czy represyjny, zachowawczy czy wyłączeniowy, cywilny czy karny, wydaje się w związku z tym otwarta.

²⁹ Sprawy połączone C-402/05 P i C-415/05 P, Zb.Orz. s. I-6351.

³⁰ Sprawa T-315/01, Zb.Orz. s. II-3649.

³¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 z dnia 27 maja 2002 r. wprowadzające niektóre szczególne środki ograniczające skierowane przeciwko niektórym osobom i podmiotom związanym z Osamą bin Ladenem, siecią Al-Kaida i talibami i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 467/2001 (Dz.U. L 139, s. 9).

³² Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1190/2008 z dnia 28 listopada 2008 r. zmieniające po raz 101. rozporządzenie Rady (WE) nr 881/2002 (Dz.U. L 322, s. 25).

W ramach takiej pełnej kontroli i stosując kryteria, jakie przyjął Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku w sprawie *A. i in. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*³³, Sąd uznał, że prawa do obrony skarżącego „przestrzegano” jedynie w sposób czysto formalny i pozorny. Komisja nie wzięła należyte pod uwagę jego stanowiska i nie udostępniła mu nawet w minimalnym zakresie dowodów przemawiających przeciwko niemu, nie uwzględniając w żaden sposób jego interesów w stosunku do konieczności zachowania poufności tych informacji. W związku z tym nieliczne informacje i niejasne zarzuty zawarte w streszczeniu uzasadnienia okazują się w sposób oczywisty niewystarczające i nie pozwalają skarżącemu skutecznie odeprzeć kierowanych przeciwko niemu oskarżeń.

Sąd orzekł wobec tego, że rozporządzenie zostało wydane z naruszeniem prawa do obrony. Ponadto, nie mając w najmniejszym stopniu dostępu do informacji i dowodów przemawiających przeciwko niemu, skarżący nie mógł też dochodzić swoich praw w tym zakresie w sposób satysfakcjonujący przed sądem Unii, w związku z czym należało stwierdzić również naruszenie prawa do skutecznej ochrony sądowej. Sąd stwierdził wreszcie, że rozporządzenie stanowi również nieuzasadnione ograniczenie prawa własności, biorąc pod uwagę generalny i długotrwały charakter zamrożenia funduszy.

Po drugie, w odniesieniu do krajowych decyzji mogących stanowić podstawę zastosowania przez Radę środka w postaci zamrożenia funduszy, Sąd w wyroku z dnia 9 września 2010 r. w sprawie *T-348/07 Al-Aqsa przeciwko Radzie*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, określił warunki, pod jakimi orzeczenie w przedmiocie środków tymczasowych wydane w postępowaniu zmierzającym do tymczasowego zawieszenia stosowania krajowego środka w postaci zamrożenia funduszy (*Sanctieregeling*), może stanowić „decyzję” właściwej władzy w rozumieniu art. 1 ust. 4 wspólnego stanowiska 2001/931/WPZiB³⁴ i art. 2 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2580/2001³⁵.

Sąd stwierdził w tej kwestii, że podobnie jak *Sanctieregeling*, orzeczenie w sprawie środków tymczasowych nie stanowi, w ścisłym znaczeniu, decyzji w sprawie „wszczęcia dochodzenia lub postępowania w sprawie o akt terrorystyczny” i nie zawiera ono także „skazania” skarżącej w ścisłym prawnokarnym znaczeniu. Jednakże, biorąc pod uwagę jego treść, skutki i kontekst, orzeczenie w przedmiocie środków tymczasowych, łącznie z *Sanctieregeling*, stanowi „decyzję” właściwej władzy w rozumieniu wspomnianych postanowień wspólnego stanowiska 2001/931 i rozporządzenia nr 2580/2001, które nie wymagają, by „decyzja” krajowa zapadła w ramach postępowania karnego w ścisłym znaczeniu.

Poza tym Rada może się skutecznie powoływać na krajową decyzją w sprawie „wszczęcia dochodzenia lub postępowania” tylko pod warunkiem, że decyzja ta mieści się w ramach postępowania krajowego mającego na celu bezpośrednio i przede wszystkim zastosowanie wobec zainteresowanego środka o charakterze prewencyjnym lub represyjnym, będącego elementem zwalczania terroryzmu. Sąd uznał, że odmiennie od orzeczenia krajowego organu sądowego, które dotyczy jedynie w sposób dodatkowy i wypadkowy ewentualnego udziału zainteresowanego w tego rodzaju działalności, orzeczenie w sprawie środka tymczasowego powołane w tej sprawie przez Radę ma wystarczający, bezpośredni związek z postępowaniem krajowym mającym na celu przede wszystkim nałożenie na zainteresowanego sankcji o charakterze gospodarczym, w postaci

³³ Wyrok z dnia 19 lutego 2009 r., dotychczas nieopublikowany w *Recueil des arrêts et décisions*.

³⁴ Wspólne stanowisko Rady 2001/931/WPZiB z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie zastosowania szczególnych środków w celu zwalczania terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 93).

³⁵ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2580/2001 z dnia 27 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych środków restrykcyjnych skierowanych przeciwko niektórym osobom i podmiotom mających na celu zwalczanie terroryzmu (Dz.U. L 344, s. 70).

zamrożenia funduszy, na mocy samego Sanctieregeling, z tytułu jego zaangażowania w działalność terrorystyczną.

Powstało jednakże dodatkowe pytanie, czy omawiane orzeczenie w przedmiocie środka tymczasowego może nadal stanowić podstawę decyzji Rady, skoro Sanctieregeling zostało uchylone przez organy krajowe po oddaleniu wniosku o zastosowanie środka tymczasowego. Sąd stwierdził, że nie. W orzeczeniu tym sąd krajowy jedynie odmówił zawieszenia, tytułem środka tymczasowego, skutków Sanctieregeling. Tymczasem zarządzenie to przestało wywoływać jakiekolwiek skutki prawne w związku z jego uchYLENIEM. To samo powinno więc w konsekwencji dotyczyć skutków prawnych orzeczenia w sprawie środków tymczasowych, tym bardziej że zawierało ono jedynie tymczasową ocenę, bez uszczerbku dla rozstrzygnięcia co do istoty na zakończenie postępowania. Nie byłoby zresztą zgodne z ogólną logiką rozporządzenia, zgodnie z którą Rada w procesie oceny powinna przyznawać nadrzędne znaczenie elementom procedury krajowej, gdyby Sanctieregeling, które nie wywiera już żadnych skutków w niderlandzkim porządku prawnym, wywoływało je nadal we wspólnotowym porządku prawnym, bezpośrednio i bezterminowo, za pośrednictwem orzeczenia w prawie środków tymczasowych. Rada przekroczyła więc przysługujący jej zakres uznania, utrzymując bezterminowo skarżącą na spornej liście, w ramach okresowego przeglądu, tylko z tego powodu, że orzeczenie w sprawie środka tymczasowego nie zostało zakwestionowane w niderlandzkim porządku prawnym, ani w drodze odwoławczej od tego orzeczenia, ani po rozpatrzeniu sprawy co do istoty, podczas gdy decyzja administracyjna, o której zawieszenie w drodze owego środka tymczasowego wnoszono, została w międzyczasie uchylona przez organ, który ją wydał.

Dostęp do dokumentów instytucji

Procedura udostępniania dokumentów Komisji, uregulowana w szczególności w art. 6–8 rozporządzenia nr 1049/2001, składa się z dwóch etapów. Najpierw wnioskodawca zwraca się do Komisji z wnioskiem pierwotnym w sprawie dostępu do dokumentów. Następnie, w razie całkowitej lub częściowej odmowy, wnioskodawca może potwierdzić swój wniosek u Sekretarza Generalnego Komisji. Wyłącznie decyzja Sekretarza Generalnego może wywoływać skutki prawne naruszające interesy wnioskodawcy, a więc podlegać skardze o stwierdzenie nieważności.

W wyroku z dnia 19 stycznia 2010 r. w sprawach połączonych T-355/04 i T-446/04 *Co-Frutta przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. II-1³⁶, Sąd zmuszony był omówić skutki upływu terminu piętnastu dni roboczych, który może ulec przedłużeniu, w jakim instytucja winna udzielić odpowiedzi na potwierdzenie wniosku. Zdaniem Sądu termin ten, określony w art. 8 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1049/2001, jest terminem wiążącym. Jego upływ nie pozbawia jednak instytucji kompetencji do wydania decyzji. Żadna zasada prawna nie stanowi bowiem, by organ administracji tracił swą kompetencję do udzielenia odpowiedzi na wniosek strony, nawet po przekroczeniu wyznaczonego w tym celu wiążącego terminu. Mechanizm dorozumianej decyzji odmownej został ustanowiony w celu uniknięcia ryzyka, iż organ administracji postanowi w ogóle nie ustosunkowywać się do wniosku o udostępnienie dokumentów i uniknie wszelkiej kontroli sądowej; nie ma on natomiast na celu pozbawienia legalności wszelkich decyzji wydanych po terminie. Wręcz przeciwnie, organ administracji zobowiązany jest co do zasady do udzielenia, choćby po terminie, uzasadnionej odpowiedzi na każdy wniosek złożony przez zainteresowany podmiot. Tego rodzaju rozwiązanie zgodne jest z celem mechanizmu dorozumianej decyzji odmownej, który polega na tym, by pozwolić zaintere-

³⁶ Zobacz także wyrok Sądu z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych od T-494/08 do T-500/08 i T-509/08 *Ryanair przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze.

sowanym podmiotom na zaskarżenie bezczynności organu administracji, w celu uzyskania od tego organu uzasadnionej odpowiedzi.

Podobnie instytucja, do której wpłynął wniosek o udostępnienie dokumentu pochodzącego z państwa członkowskiego, jak również to państwo, winny, po przekazaniu wniosku przez instytucję do zainteresowanego państwa, bezzwłocznie podjąć lojalną wymianę informacji na temat ewentualnego zastosowania wyjątków przewidzianych w art. 4 ust. 1–3 rozporządzenia nr 1049/2001. Powinny one przy tym mieć na względzie, by instytucja była w stanie zająć stanowisko w terminach określonych w art. 7 i 8 rozporządzenia, które nakazują jej wydać decyzję w przedmiocie wniosku. Jednakże przekroczenie terminu określonego w art. 8 rozporządzenia nr 1049/2001 nie powoduje automatycznie stwierdzenia nieważności decyzji wydanej po terminie. Stwierdzenie nieważności decyzji z tego tylko powodu, iż przekroczony został termin określony w rozporządzeniu nr 1049/2001 oraz w decyzji 2001/937 miałoby bowiem jedynie skutek w postaci ponownego wszczęcia postępowania administracyjnego w przedmiocie dostępu do dokumentów. W każdym razie można żądać – poprzez wniesienie skargi odszkodowawczej – naprawienia ewentualnej szkody wynikającej z opóźnienia w udzieleniu odpowiedzi przez Komisję.

Ponadto w wyroku z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych od T-494/08 do T-500/08 i T-509/08 *Ryanair przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd zastosował się do wyroku Trybunału z dnia 29 czerwca 2010 r. w sprawie *Komisja przeciwko Technische Glaswerke Ilmenau*³⁷.

Sąd przypomniał więc, że zgodnie z tym wyrokiem przy dokonywaniu wykładni wyjątku przewidzianego w art. 4 ust. 2 tiret trzecie rozporządzenia nr 1049/2001, dotyczącego ochrony celu dochodzenia, należy brać pod uwagę okoliczność, iż w postępowaniu w sprawie kontroli pomocy państwa inni zainteresowani niż państwo członkowskie, którego sprawa dotyczy, nie mają prawa wglądu do dokumentów z akt administracyjnych Komisji i w związku z tym trzeba uznać istnienie generalnego domniemania, zgodnie z którym ujawnienie dokumentów z akt administracyjnych naruszyłoby co do zasady ochronę celów dochodzenia.

Komisja ma więc prawo, na podstawie art. 4 ust. 2 tiret trzecie rozporządzenia nr 1049/2001, odmówić udostępnienia wszystkich dokumentów związanych z postępowaniem w sprawie kontroli pomocy państwa, bez uprzedniej, konkretnej i indywidualnej analizy poszczególnych dokumentów. Domniemanie to nie wyklucza prawa zainteresowanych do wykazania, iż konkretny dokument, o którego ujawnienie wnoszą, domniemaniu takiemu nie podlega, lub że istnieje nadrzędny interes publiczny przemawiający za ujawnieniem tego dokumentu, zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 1049/2001.

W tej konkretnej sprawie skarżąca nie podniosła żadnego argumentu wskazującego, że dokumenty, o których ujawnienie wnioskowała, nie podlegają temu domniemaniu, w związku z czym Sąd oddalił skargę.

Podobną problematykę podjął Sąd w wyroku z dnia 9 czerwca 2010 r. w sprawie T-237/05 *Éditions Jacob przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze. Jednakże w tej sprawie dokumenty, o których udostępnienie wnioskowano, dotyczyły zakończonego już, w dniu złożenia wniosku, postępowania w sprawie koncentracji przedsiębiorstw. W takim kontekście Sąd orzekł, iż wyjątek dotyczący ochrony celów kontroli, dochodzenia lub audytu może znaleźć zastosowanie jedynie pod warunkiem, iż ujawnienie dokumentów stwarza zagrożenie dla prawidłowego zakończenia

³⁷ Sprawa C-139/07 P, wyrok dotychczas nieopublikowany w Zbiorze.

tych czynności. Wprawdzie różne czynności podejmowane w trakcie dochodzenia mogą pozostać objęte tym wyjątkiem podczas trwania dochodzenia lub kontroli, nawet jeśli dochodzenie lub kontrola, w ramach którego zostało sporządzone sprawozdanie objęte wnioskiem, jest zakończone. Jednakże uznanie, jak chciała Komisja, że żądane dokumenty nadal objęte są wyjątkiem, do czasu, aż uprawomocnią się decyzje kończące postępowanie, tzn. do czasu, aż Sąd i ewentualnie Trybunał nie oddalą wniesionych w ich sprawie skarg lub, w przypadku stwierdzenia nieważności, do czasu wydania przez Komisję nowej decyzji lub kilku nowych decyzji, prowadziłoby do uzależnienia dostępu do tych dokumentów od zdarzenia niepewnego, przyszłego i być może odległego w czasie. Z powyższego wynika, iż żądane dokumenty, w czasie gdy wydana została decyzja o odmowie ich udostępnienia, nie wchodziły już w zakres zastosowania wyjątku dotyczącego ochrony celu dochodzenia. Nawet zaś gdyby mieściły się w zakresie zastosowania tego wyjątku, z uzasadnienia zaskarżonej decyzji nijak nie wynikało, by Komisja dokonała konkretnej i indywidualnej analizy tych dokumentów.

Sąd zaznaczył ponadto, że obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, wynikający z art. 17 rozporządzenia nr 139/2004 i art. 287 WE, nie ma takiej wagi, by mógł uzasadniać generalną i abstrakcyjną odmowę dostępu do dokumentów przekazanych w ramach notyfikowania koncentracji. Ocena poufnego charakteru informacji wymaga zatem wyważenia uzasadnionych interesów, które sprzeciwiają się ich ujawnieniu, oraz interesu ogólnego, który wymaga, by działania instytucji Wspólnoty prowadzone były w możliwie najwyższym stopniu z poszanowaniem zasady otwartości. Dokonując konkretnej i indywidualnej oceny żądanych dokumentów, Komisja jest w stanie zapewnić skuteczność obowiązujących przepisów w zakresie koncentracji przedsiębiorstw w pełnej zgodności z rozporządzeniem nr 1049/2001. Sąd dodał, że w dziedzinie koncentracji przedsiębiorstw korespondencji między Komisją a zainteresowanymi stronami nie można uznać za oczywiście wchodzącą w zakres zastosowania wyjątku dotyczącego ochrony interesów handlowych, lecz Komisja powinna się upewnić, czy tak jest, poprzez konkretną i indywidualną analizę każdego dokumentu.

Status posłów do Parlamentu Europejskiego

1. Przywileje i immunitety

Sprawa T-42/06 *Gollnisch przeciwko Parlamentowi* (wyrok z dnia 19 marca 2010 r., dotychczas nie-opublikowany w Zbiorze) ma źródło w wypowiedzi B. Gollnisch, w tym czasie posła do Parlamentu Europejskiego, podczas konferencji prasowej, która to wypowiedź mogła stanowić przestępstwo. W związku z wszczęciem we Francji dochodzenia w sprawie negowania zbrodni przeciwko ludzkości, na wniosek L. Romagnolego, również posła do Parlamentu Europejskiego, przewodniczący Parlamentu skierował do komisji prawnej wniosek o zgodę na skorzystanie z immunitetu przez skarżącego, zgodnie z art. 6 ust. 3 regulaminu Parlamentu³⁸. Po rozpatrzeniu wniosku o skorzystanie z immunitetu, na wniosek komisji Parlament oddalił go decyzją z dnia 13 grudnia 2005 r., ponieważ zgodnie z art. 9 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich³⁹ immunitet posłów do Parlamentu dotyczy głosowania lub opinii wyrażanych w ramach sprawowania mandatu, co nie miało miejsca w tym przypadku.

Sąd, do którego wpłynęła skarga o zadośćuczynienie z tytułu krzywdy, jaką poniósł B. Gollnisch w związku z tą decyzją, orzekł, że jakkolwiek przywileje i immunitety, jakie przysługują na

³⁸ Dz.U. 2005, L 44, s. 1.

³⁹ Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich z dnia 8 kwietnia 1965 r. (Dz.U. 1967, 152, s. 13).

podstawie wspomnianego protokołu mają charakter funkcjonalny, to znaczy mają zapobiegać powstaniu przeszkód w funkcjonowaniu lub naruszeniu niezależności Wspólnot, to jednak protokół ten jest źródłem subiektywnych uprawnień po stronie wymienionych w nim osób, których ochronę zapewnia system środków prawnych ustanowiony w traktacie.

Ponadto L. Romagnoli stwierdził, powołując się na art. 10 akapit pierwszy lit. a) protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów, że B. Gollnisch korzysta z immunitetu przewidzianego w konstytucji francuskiej, zgodnie z którą izba, której parlamentarzysta jest członkiem, może zażądać zaprzestania ścigania. Zgodnie bowiem z tym artykułem protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów podczas sesji Parlamentu posłowie korzystają na terytorium swojego kraju z immunitetów przyznanych członkom parlamentu krajowego. Zatem do Parlamentu złożono wniosek o wstrzymanie postępowania toczącego się przeciwko B. Gollnischowi we Francji, a nie wniosek o zgodę na skorzystanie z immunitetu na podstawie art. 9 protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów. O ile zaś Parlament dysponuje szerokim zakresem uznania, jeśli chodzi o kierunek, jaki nada decyzji podjętej wskutek tego rodzaju wniosku, jak w tej sprawie, o tyle kwestia, czy decyzja ta jest oparta na art. 9 czy na art. 10 akapit pierwszy lit. a) protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów nie mieści się w zakresie swobodnej oceny Parlamentu. Sąd stwierdził więc, że Parlament nie podjął decyzji w sprawie ewentualnego wstrzymania ścigania, podczas gdy art. 10 protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów odsyła do prawa krajowego w kwestii przedmiotu i zakresu immunitetu przysługującego deputowanym na terytorium ich kraju, a art. 26 ust. 3 konstytucji francuskiej przewiduje zawieszenie ścigania na czas trwania mandatu parlamentarnego. W tej sprawie skarżący miał więc prawo zarzucać w ramach skargi o odszkodowanie bezprawność odmowy zajęcia przez Parlament stanowiska na podstawie art. 10 akapit pierwszy lit. a) protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów.

Żądanie zadośćuczynienia z tytułu krzywdy spowodowanej zniesławieniem zostało jednak oddalone w związku z brakiem bezpośredniego związku przyczynowego między tą krzywdą a stwierdzoną bezprawnością. Z uwagi bowiem na szeroki zakres uznania przysługujący Parlamentowi, gdyby oparł on swoją decyzję na art. 10 akapit pierwszy lit. a) protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów, miałby prawo zarówno zażądać wstrzymania ścigania, jak i tego nie zażądać. Bezprawność zaskarżonej decyzji nie jest więc bezpośrednią i decydującą przyczyną zniesławienia, na które powołał się skarżący.

2. Zwrot kosztów i dodatki

W sprawie T-276/07 *Martin przeciwko Parlamentowi* (wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze), Sąd rozpatrywał żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Sekretarza Generalnego Parlamentu, w której stwierdził on bezzasadność wypłaty H.P. Martinowi, posłowi do Parlamentu, kwoty 163 381,54 EUR tytułem zwrotu kosztów prowadzenia biura, i poinformował go, że będzie musiał tę kwotę zapłacić.

W trosce o przejrzystość Parlament przyjął przepisy dotyczące zwrotu kosztów i dodatków dla posłów do Parlamentu Europejskiego (FID), którego art. 14 przewiduje, że posłowie składają wniosek o zwrot kosztów prowadzenia biura, w którym wskazują w szczególności nazwisko, adres, obywatelstwo, kraj, miejsce i datę urodzenia asystenta, wraz z podpisem tego ostatniego potwierdzającym prawdziwość danych. Sąd stwierdził, że wymagania te wzrosły z czasem, szczególnie poprzez obowiązek dołączenia do wniosku kopii umowy między posłem a jego asystentem, a także poinformowania o wszelkich zmianach dotyczących wniosku o zwrot kosztów. Podobnie, Sąd zauważył, że każdy poseł, z chwilą objęcia mandatu, otrzymuje egzemplarz uregulowania FID, co potwierdza na piśmie. Wreszcie, poseł zobowiązuje się wypłacać kwotę otrzymaną z tytułu zwrotu kosztów

prowadzenia biura swojemu imiennie wskazanemu asystentowi od chwili podjęcia przez niego obowiązków, a lista zgłoszonych asystentów parlamentarnych jest publicznie dostępna.

Z powyższego Sąd wywodzi, że wymagania art. 14 uregulowania FID, w szczególności jeśli chodzi o dane na temat asystenta lub asystentów zatrudnionych przez posła, jakie powinien zawierać wniosek o zwrot kosztów, mają charakter wiążący. W tej sprawie Sąd zauważył, że skarżący nie zgłosił Parlamentowi niektórych odbiorców końcowych środków finansowych i że Parlament nie został poinformowany o rozwiązaniu umowy z niektórymi osobami. Ponadto skarżący, po pierwsze, nie dokonał zwrotu niewykorzystanych środków na koniec roku, a po drugie wykorzystał środki wypłacone dla określonych asystentów w celu wynagrodzenia innych osób. Skarżący naruszył więc uregulowanie FID i nie może powoływać się w ramach skargi o stwierdzenie nieważności na prawo do dowolnego rozporządzania otrzymanymi środkami finansowymi.

Poza tym Sąd podkreślił, że art. 71 ust. 3 rozporządzenie finansowego (WE, Euratom) nr 1605/2002⁴⁰ nakłada na Parlament bezwzględny obowiązek odzyskania kwot nienależnie wypłaconych. Obowiązek ten dotyczy również Sekretarza Generalnego na podstawie art. 27 ust. 3 uregulowania FID.

II. Spory dotyczące odszkodowania

1. Umowny lub pozaumowny charakter sporu

W wyroku z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie T-19/07 *Systran i Systran Luxembourg przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd przypomniał, że jego właściwość do rozpoznania skargi o odszkodowanie jest uzależniona od umownego lub pozaumownego charakteru ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej. W zakresie odpowiedzialności umownej Sąd jest bowiem właściwy jedynie w przypadku istnienia odpowiedniej klauzuli arbitrażowej w rozumieniu art. 238 WE. W braku takiej klauzuli Sąd nie może na podstawie art. 235 WE rozpatrywać w rzeczywistości skargi odszkodowawczej wynikającej z umowy. W przeciwnym wypadku Sąd rozszerzyłby swoją właściwość poza spory, których rozpoznanie jest dla niego w sposób wyczerpujący zastrzeżone na mocy art. 240 WE, ponieważ przepis ten poddaje spory, których stroną jest Wspólnota, powszechnej jurysdykcji sądów krajowych. Natomiast w zakresie odpowiedzialności pozaumownej Sąd jest właściwy bez konieczności uprzedniego wyrażenia na to zgody przez strony. Właściwość ta wynika bowiem wprost z art. 235 WE i art. 288 akapit drugi WE.

Ustalając swoją właściwość na podstawie art. 235 WE, Sąd winien zbadać, w świetle poszczególnych istotnych elementów sprawy, czy żądanie odszkodowawcze złożone przez skarżących opiera się, obiektywnie i całościowo rzecz biorąc, na zobowiązaniach umownych, czy pozaumownych. Elementy te można wywieść w szczególności z analizy zarzutów stron, okoliczności leżących u podstaw szkody, której naprawienia żądają skarżący, oraz treści postanowień umownych lub pozaumownych wskazanych jako podstawa rozstrzygnięcia sporu. Właściwość Sądu w zakresie odpowiedzialności umownej ma charakter odstępstwa od zasad ogólnych, w związku z czym należy ją interpretować w sposób zawężający. Sąd może zatem rozpatrywać wyłącznie żądania wniesione na podstawie umowy lub mające bezpośredni związek z zobowiązaniami z niej wynikającymi.

W omawianej sprawie Sąd musiał więc zbadać treść poszczególnych umów zawartych przez grupę Systran z Komisją. Mieści się to w zakresie badania właściwości, której brak jest bezwzględną

⁴⁰ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 248, s. 1).

przeszkodą procesową, i nie może skutkować zmianą charakteru sporu poprzez nadanie mu podstawy umownej.

Analizując w sposób szczegółowy argumenty stron, Sąd uznał, że spór w tej sprawie ma charakter pozaumowny. Chodzi bowiem o ocenę jakoby zawinionego i prowadzącego do powstania szkody charakteru ujawnienia przez Komisję osobie trzeciej informacji chronionych na mocy prawa własności lub jako know-how, bez wyraźnej zgody uprawnionego, i wynikłej stąd szkody, w świetle stosownych ogólnych zasad prawa wspólnych dla systemów prawnych państw członkowskich, a nie w świetle postanowień umownych.

2. Związek przyczynowy

W wyroku z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawach połączonych T-252/07, T-271/07 i T-272/07 *Sungro i in. przeciwko Radzie i Komisji*, Zb.Orz. s. II-55 Sąd oddalił skargi o odszkodowanie mające na celu uzyskanie naprawienia szkody, jaką skarżący ponieśli w związku z systemem pomocy państwa w sektorze bawełny, zakwestionowanym w wyroku Trybunału z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-310/04 *Hiszpania przeciwko Radzie*, Zb.Orz. s. I-7285. Sąd oparł się w tej kwestii na stwierdzeniu, zgodnie z którym określenie straty, jaką można przypisać zawinionemu działaniu instytucji wspólnotowej, wymaga uwzględnienia skutków uchybienia prowadzącego do powstania odpowiedzialności, a nie skutków aktu, w jaki się ono wpisuje, jeżeli instytucja mogła lub powinna była wydać akt o tym samym skutku, nie naruszając przepisu prawa. Innymi słowy, analiza związku przyczynowego nie może opierać się na błędnej przesłance, zgodnie z którą w przypadku braku niezgodnego z prawem zachowania instytucja powstrzymałaby się od działania lub wydała akt przeciwny, co może także stanowić z jej strony zachowanie niezgodne z prawem, ale powinna polegać na porównaniu pomiędzy sytuacją wywołaną w odniesieniu do danej osoby trzeciej poprzez zawinione zachowanie, a sytuacją, jaka by wynikała dla tej osoby ze zgodnego z przepisem prawa zachowania instytucji.

3. Wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom

Powstanie odpowiedzialności pozaumownej Wspólnoty wymaga wykazania przez stronę skarżącą wystarczająco istotnego naruszenia normy prawnej, która ma na celu przyznanie uprawnień jednostkom⁴¹.

W ramach skargi o odszkodowanie dotyczącej rzekomej szkody wyrządzonej skarżącej w wyniku decyzji Komisji nakazującej, na podstawie art. 15a drugiej dyrektywy 75/319/EWG⁴², cofnięcie pozwoleń na dopuszczenie do obrotu produktów leczniczych stosowanych u ludzi zawierających amfepramon, Sąd w wyroku z dnia 3 marca 2010 r. w sprawie T-429/05 *Artegodan przeciwko Komisji*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, odwołanie w toku, przypomniał, że celem wymogu wykazania dostatecznie istotnego naruszenia jest zapobieżenie utrudniania wykonywania przez instytucje ich kompetencji w interesie ogólnym poprzez zagrożenie wypłatą odszkodowań z tytułu zarzutów zainteresowanych przedsiębiorstw.

Sąd dodał ponadto, że w przypadku gdy instytucja dysponuje jedynie wąskim lub żadnym zakresem uznania, nie zachodzi żaden automatyczny związek między brakiem swobody uznania

⁴¹ Wyrok Trybunału z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie C-352/98 P *Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji*, Rec. s. I-5291, pkt 42, 43.

⁴² Druga dyrektywa Rady 75/319/EWG z dnia 20 maja 1975 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dotyczących leków gotowych (Dz.U. L 147, s. 13).

zainteresowanej instytucji i zakwalifikowaniem uchybienia jako dostatecznie istotnego naruszenia prawa. Zakres swobody uznania instytucji ma wprawdzie charakter decydujący, nie stanowi jednak jedyne kryterium. Jest bowiem zadaniem sądu wspólnotowego wziąć pod uwagę złożoność sytuacji, którą rozstrzyga, trudność w stosowaniu lub wykładni aktów prawa, stopień jasności i precyzji naruszonego przepisu oraz nieusprawiedliwiony charakter popełnionego uchybienia. Wynika z tego, że jedynie stwierdzenie istnienia nieprawidłowości, której nie dopuściłby się w podobnych okolicznościach organ administracyjny w zwykły sposób rozważny i staranny, prowadzi do odpowiedzialności Wspólnoty.

W omawianej sprawie Sąd zauważył, że w ramach zastosowania dyrektywy 65/65/EWG⁴³ organ kompetentny do wydania nakazu cofnięcia lub zawieszenia pozwolenia na wprowadzenie do obrotu musi działać z poszanowaniem generalnej zasady pierwszeństwa ochrony zdrowia publicznego, skonkretyzowanej w przepisach materialnych dyrektywy. Zasada ta wymaga od organu, po pierwsze, brania pod uwagę wyłącznie względów dotyczących ochrony zdrowia, po drugie, ponownej oceny bilansu korzyści i ryzyka danego produktu leczniczego, jeżeli nowe dane wzbudzają wątpliwości odnośnie do jego skuteczności lub bezpieczeństwa, zaś po trzecie, ustanowienia zasad dowodowych zgodnie z zasadą ostrożności. W omawianej sprawie skarżąca bezzasadnie podnosiła więc na poparcie skargi o odszkodowanie naruszenie art. 11 dyrektywy 65/65. Trudności związane z systemową wykładnią warunków cofnięcia lub zawieszenia pozwolenia na dopuszczenie do obrotu, w świetle całości wspólnotowego systemu dopuszczania produktów leczniczych, mogą, racjonalnie rzecz biorąc, uzasadniać naruszenie prawa popełnione przez Komisję, wobec braku podobnego precedensu. Ponadto Sąd podkreślił, że wobec braku wyjaśnienia, w obowiązujących wskazówkach, ewolucji naukowego kryterium decydującego dla dopuszczania do obrotu produktów leczniczych stosowanych u ludzi zawierających amfepramon, Komisja musiała wydać decyzję na podstawie złożonej analizy kolejnych wstępnych badań naukowych, prowadzonych w ramach badania prowadzącego do wydania oceny końcowej dla amfepramonu, jak również wskazówek omówionych w tej opinii. W związku z tym Sąd uznał, że naruszenie prawa wspólnotowego nie miało charakteru dostatecznie istotnego.

Trzeba też zwrócić uwagę, że w odniesieniu do warunku, zgodnie z którym zarzucane uchybienie musi dotyczyć przepisu stanowiącego źródło uprawnień dla jednostek, Sąd orzekł, iż odpowiednie przepisy dyrektywy 75/319, określające zakres kompetencji Komisji i państw członkowskich nie mają na celu powierzenia żadnych uprawnień jednostkom. Przepisy te służą bowiem określeniu podziału kompetencji w dziedzinie procedury wzajemnego uznawania krajowych pozwoleń na dopuszczenie do obrotu między organy krajowe a Komisję. W omawianej sprawie skarżąca bezzasadnie podnosiła więc w skardze o odszkodowanie okoliczność, iż decyzja Komisji jest pozbawiona podstawy prawnej z racji braku kompetencji Wspólnoty, oraz fakt, że uzyskała stwierdzenie nieważności tej decyzji, z tego w szczególności powodu.

4. Naruszenie praw autorskich i know-how

Wyżej wymieniony wyrok w sprawie *Systran i Systran Luxembourg przeciwko Komisji* obrazuje nowatorskie rozwiązania w zakresie postępowań odszkodowawczych i ochrony praw autorskich oraz know-how i rozstrzyga złożony spór między spółką Systran a Komisją, powstały na tle zamówienia publicznego dotyczącego obsługi i rozbudowy lingwistycznej zautomatyzowanego systemu tłumaczenia działającego w Komisji.

⁴³ Dyrektywa Rady 65/65/EWG z dnia 26 stycznia 1965 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych dotyczących leków gotowych (Dz.U. 22, s. 369).

W okresie od 22 grudnia 1997 r. do 15 marca 2002 r. spółka Systran Luxembourg prowadziła prace nad wersją swojego translatora Systran-Unix zaadaptowaną, pod nazwą EC-Systran Unix, do szczególnych wymagań Komisji. W dniu 4 października 2003 r. Komisja ogłosiła przetarg na obsługę i rozbudowę lingwistyczną swojego systemu zautomatyzowanego tłumaczenia. Usługi, jakie Komisja zamierzała powierzyć wykonawcy w ramach tego zamówienia, polegały na „ulepszeniu, adaptacji i uzupełnieniu funkcji lingwistycznych”, „ulepszeniu oprogramowania służącego do analizy, transferu i syntezy” oraz „unowocześnienia systemu”.

Po ogłoszeniu przetargu Systran, spółka matka Systran Luxembourg, poinformowała Komisję, że planowane prace mogą jej zdaniem naruszyć jej prawa własności intelektualnej. W wyniku licznych kontaktów ze spółką Systran Komisja uznała, że Systran nie przedstawiła „dowodów” potwierdzających prawa tej spółki do translatora EC-Systran Unix. Komisja stwierdziła wobec tego, że grupa Systran nie ma prawa sprzeciwić się pracom prowadzonym przez spółkę, która wygrała postępowanie, i udzieliła omawianego zamówienia.

Uznawszy, że Komisja bezprawnie ujawniła jej know-how osobie trzeciej oraz że dopuściła się fałszerstwa w związku z wykonaniem przez wykonawcę zamówienia dotyczącego nieautoryzowanej rozbudowy wersji EC-Systran Unix, Systran i Systran Luxembourg wniosły skargę odszkodowawczą przeciwko Komisji. Sąd uznał w tej kwestii, że Komisja, przyznając sobie prawo do przeprowadzenia prac, które powodują modyfikację niektórych elementów wersji Systran-Unix oprogramowania Systran, nie uzyskawszy uprzednio zgody grupy Systran, popełniła czyn bezprawny, naruszając zasady ogólne wspólne dla porządków prawnych państw członkowskich w dziedzinie praw autorskich i know-how. Czyn ten, stanowiący dostatecznie istotne naruszenie praw autorskich i know-how, jakie ma grupa Systran w odniesieniu do wersji Systran-Unix oprogramowania Systran, pociąga odpowiedzialność pozaumowną Unii Europejskiej.

Po stwierdzeniu zawinionego działania Komisji Sąd stwierdził, że szkody, których naprawienia domaga się skarżąca, to jest szkoda gospodarcza polegająca na utracie potencjalnej klienteli oraz utrudnieniu rozmów z obecnymi klientami Systran, a także uszczerbek finansowy wynikający z utraty atrakcyjności gospodarczej dla inwestorów i zmniejszenia wartości aktywów niematerialnych, wynikają bezpośrednio z naruszenia przez Komisję praw autorskich i know-how spółki Systran.

Sąd określił odszkodowanie za szkody poniesione przez spółkę Systran na kwotę 12 001 000 EUR wraz z odsetkami, wliczając w to kwotę, jaką Komisja musiałaby zapłacić, gdyby zwróciła się o zgodę na użytkowanie praw własności intelektualnej spółki Systran w celu przeprowadzenia prac wymienionych w ogłoszeniu o zamówieniu, wpływ postępowania Komisji na obroty spółki Systran oraz zadośćuczynienie z tytułu krzywdy. Należy również odnotować, że Sąd wyraził przekonanie, iż publikacja komunikatu prasowego pozwoli również naprawić w naturze krzywdę polegającą na naruszeniu dobrego imienia spółki Systran w związku z bezprawnym postępowaniem Komisji. Jest to przypadek wyjątkowy.

III. Odwołania

W 2010 r. wniesiono 24 odwołania od orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej, a izba odwołań Sądu rozstrzygnęła 37 spraw. Dwie z nich zasługują na szczególną uwagę.

W wyroku z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie T-160/08 P *Komisja przeciwko Putterie-De-Beukelaer*, do tychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd przypomniał, po pierwsze, że brak kompetencji autora aktu niekorzystnego dla skarżącego stanowi bezwzględną przesłankę nieważności, którą Sąd

winien zbadać, w razie potrzeby z urzędu, a po drugie, że naruszenie zasad postępowania zmierzającego do wydania aktu niekorzystnego dla skarżącego stanowi naruszenie istotnych wymogów proceduralnych, co sądy Unii Europejskiej mogą badać nawet z urzędu. Odmowa rozpoznania odwołania w postępowaniu wewnętrznym, przewidzianego w przepisach proceduralnych mających zastosowanie do wydania aktu, z którym łączą się niekorzystne skutki dla osoby, stanowi naruszenie istotnych wymogów proceduralnych, a zatem może zostać zbadane z urzędu przez Sąd do spraw Służby Publicznej.

Należy następnie podkreślić, że po raz pierwszy sprawa skierowana została do Sądu celem ponownego rozpoznania w wyniku poddania wyjątkowej procedurze ponownego rozpoznania przez Trybunał wyroku Sądu wydanego w wyniku odwołania. W wyroku z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie T-12/08 P-RENV-RX *M przeciwko EMA*, dotychczas nieopublikowanym w Zbiorze, Sąd uznał, że sąd rozpatrujący odwołanie może, pod pewnymi warunkami, orzec co do istoty sprawy, mimo że postępowanie w pierwszej instancji ograniczało się do zarzutu niedopuszczalności, który został w tej instancji uwzględniony. Taki przypadek może mieć miejsce, po pierwsze, gdy uchylenie zaskarżonego wyroku lub postanowienia nieuchronnie pociąga za sobą pewne rozstrzygnięcie co do istoty rozpatrywanej sprawy lub, po drugie, gdy badanie co do istoty skargi o stwierdzenie nieważności opiera się na argumentach wymienianych przez strony w ramach odwołania w związku z rozumowaniem sądu pierwszej instancji. W braku tego rodzaju szczególnych okoliczności stan postępowania nie pozwala na wydanie orzeczenia w rozumieniu art. 61 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 13 ust. 1 załącznika do statutu. W związku z tym sąd rozpatrujący odwołanie zmuszony jest skierować sprawę do sądu pierwszej instancji celem rozstrzygnięcia w przedmiocie żądań dotyczących istoty sprawy. Sąd skierował zatem z kolei sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd do spraw Służby Publicznej.

IV. Wnioski o zastosowanie środków tymczasowych

Do prezesa Sądu wpłynęło w tym roku 41 wniosków o zastosowanie środków tymczasowych, co oznacza istotny wzrost liczby takich wniosków w stosunku do ich liczby w 2009 r. (24). W 2010 r. rozstrzygnięto 38 wniosków o zastosowanie środków tymczasowych, w stosunku do 20 w 2009 r.

W postanowieniach z dnia 15 stycznia i 25 listopada 2010 r. w sprawach T-95/09 R II i T-95/09 R III *United Phosphorus przeciwko Komisji*, niepublikowanych w Zbiorze, prezes Sądu uwzględnił wnioski o przedłużenie zawieszenia wykonania decyzji zakazującej wprowadzania do obrotu fitofarmaceutycznej substancji czynnej. Postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie T-95/09 R *United Phosphorus przeciwko Komisji*, niepublikowanym w Zbiorze, prezes Sądu stwierdził już pilny charakter sprawy, uznawszy za decydującą okoliczność, iż w wyniku wydania tej decyzji skarżąca wszczęła przyspieszone postępowania administracyjne w sprawie oceny, w nowym trybie, w ramach którego jej szanse powodzenia wydawały się większe niż w postępowaniu, które doprowadziło do wydania zakazu, oraz że wspomniane przyspieszone postępowanie prawdopodobnie zakończy się kilka miesięcy po nakazanym dniu wycofania z obrotu omawianej substancji czynnej. Prezes uznał, że nie ma rozsądnych podstaw, by dopuścić do ustanowienia zakazu wprowadzania do obrotu substancji, której dopuszczenie do obrotu jedynie kilka miesięcy później wydaje się prawdopodobne. W związku z tym, stwierdziwszy istnienie *fumus boni iuris* i uznawszy, że wyważenie poszczególnych interesów przemawia na korzyść skarżącej, prezes Sądu zarządził zawieszenie wykonania decyzji do dnia 7 maja 2010 r.

Następnie, na mocy postanowienia z dnia 15 stycznia 2010 r., skarżąca uzyskała przedłużenie zawieszenia do dnia 30 listopada 2010 r., jako że postępowanie przyspieszone nie miało się jednak zakończyć przed dniem 7 maja 2010 r., a powody uzasadniające początkowo zawieszenie wykonania

decyzji nie uległy zmianie. Na początku listopada 2010 r. skarżąca ponownie wniosła o przedłużenie zawieszenia, twierdząc, że przyspieszone postępowanie w sprawie oceny będzie miało dla niej pozytywny wynik. Komisja wszczęła bowiem postępowanie zmierzające do dopuszczenia spornej substancji, a odpowiednia dyrektywa powinna wejść w życie z dniem 1 stycznia 2011 r. W związku z powyższym prezes Sądu, postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 r., przedłużył do dnia 31 grudnia 2011 r. zawieszenie decyzji, w zakresie zakazu dotyczącego spornej substancji czynnej. W odniesieniu do środków ochrony roślin zawierających tę substancję przypominał, że w decyzji nakazano państwom członkowskim cofnąć zezwolenia dotyczące tych produktów i że zawieszenie zarządzone na mocy poprzednich postanowień dotyczyło również cofnięcia tych zezwoleń. Nawet zaś po wejściu w życie dopuszczenia do obrotu spornej substancji skarżąca musiałaby zwracać się do władz krajowych z nowymi wnioskami o dopuszczenie swoich środków ochrony roślin zawierających tę substancję i wycofywać je z obrotu przed uzyskaniem nowych zezwoleń. Prezes Sądu stwierdził w tej kwestii, że nowa dyrektywa nie zawiera przepisów uchylających zakaz, w związku z czym nakazuje ona nadal, mimo przedłużenia zawieszenia wykonania, cofnięcie zezwoleń, które uzyskała do tej pory skarżąca. Ponadto w nowej dyrektywie nie znalazł się żaden przepis uwzględniający zawieszenie wykonania decyzji zarządzone na mocy postanowień z dnia 28 kwietnia 2009 r. i 15 stycznia 2010 r., w celu uniknięcia przerwy w sprzedaży środków ochrony roślin i zapewnienia odpowiedniego okresu przejściowego między zakazem a wdrożeniem nowej dyrektywy. Prezes Sądu przedłużył zatem do dnia 31 grudnia 2011 r. wcześniejsze zawieszenie wykonania w zakresie cofnięcia zezwoleń dotyczących środków ochrony roślin zawierających sporną substancję czynną, podkreślając, że postanowienie to uwzględnia brak szkodliwości tej substancji, co zostało ostatecznie ustalone w ramach przyspieszonego postępowania w sprawie oceny.

W odniesieniu do wniosków o zastosowanie środków tymczasowych opartych na braku możliwości uregulowania przez skarżących grzywien orzeczonych przez Komisję z tytułu naruszenia zasad konkurencji prezes Sądu, w postanowieniu z dnia 7 maja 2010 r. w sprawie T-410/09 R *Almamet przeciwko Komisji*, niepublikowanym w Zbiorze, potwierdził orzecznictwo, zgodnie z którym skarżący winien dostarczyć konkretnych informacji, popartych szczegółowymi i poświadczonymi dokumentami przedstawiającymi wierny i całościowy obraz jego sytuacji finansowej, pozwalających sądowi w ramach postępowania w przedmiocie środków tymczasowych ocenić, jakie dokładnie skutki wynikną według wszelkiego prawdopodobieństwa dla strony w razie niezastosowania środków tymczasowych, o które strona ta wnioskuje. Zgodnie z tym orzecznictwem prezes uznał powołanie się przez stronę skarżącą na wyłącznie ustną odmowę udzielenia gwarancji przez bank za niewystarczające. Dodał, że o ile orzecznictwo dotyczące uwzględniania grupy spółek było często stosowane w odniesieniu do większościowego akcjonariusza, uzasadniające je rozumowanie nie wyklucza, że może ono być w razie potrzeby zastosowane w odniesieniu do akcjonariuszy mniejszościowych, jako że w zależności od struktury akcjonariatu interesy niektórych akcjonariuszy mniejszościowych mogą uzasadniać wzięcie pod uwagę ich zasobów finansowych. W omawianej sprawie akcjonariat skarżącej spółki składał się z dwóch głównych akcjonariuszy, mających odpowiednio 50% i 30% kapitału, w związku z czym spółka ta winna była podać sądowi szczegółowe informacje dotyczące mniejszościowego akcjonariusza posiadającego pakiet 30% akcji⁴⁴.

⁴⁴ W tym kontekście należy zwrócić uwagę na jeszcze inną sprawę – objętą klauzulą poufności ze względu na niebezpieczeństwo przyspieszenia upadłości skarżącej w razie ujawnienia jej trudnej sytuacji finansowej – która dotyczyła wniosku o zwolnienie z nałożonego przez Komisję obowiązku ustanowienia gwarancji bankowej jako warunku odroczenia egzekucji orzeczonej grzywny. Ponieważ skarżąca rozpoczęła już spłatę w ratach należności wobec Komisji, prezes Sądu zawiesił postępowanie w trybie art. 105 § 2 regulaminu postępowania i zarządził wysłuchanie w celu skłonienia stron do polubownego załatwienia sprawy. Po osiągnięciu przez strony porozumienia sprawa została wykreślona z rejestru w zakresie wniosku o zastosowanie środka tymczasowego.

Ponadto pierwszy wniosek o zastosowanie środka tymczasowego złożony w związku z rozporządzeniem (WE) nr 1907/2006⁴⁵ spowodował pojawienie się kwestii związku przyczynowego między szkodą a wnioskowanym środkiem tymczasowym. W postanowieniu z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie T-1/10 R *SNF przeciwko ECHA*, niepublikowanym w Zbiorze, prezes Sądu oddalił wniosek o zawieszenie wykonania decyzji w sprawie wpisu substancji na „listę substancji wzbudzających szczególnie duże obawy”, z tego względu że żaden z przepisów rozporządzenia nr 1907/2006 nie zakazuje ani nie ogranicza produkcji, sprzedaży ani używania tej substancji wyłącznie z powodu wpisania jej na wspomnianą listę. W odniesieniu do obawy, że lista ta będzie postrzegana przez przedsiębiorców i konsumentów jako „czarna lista” substancji, których należy unikać, prezes uznał, że w sytuacji braku jakiegokolwiek automatycznego skutku wpisania substancji na sporną listę w postaci stopniowego zastępowania jej innymi substancjami, ewentualnych negatywnych reakcji klientów skarżącej nie można uznać za skutki, jakie podmiot gospodarczy może racjonalnie wiązać z samym stwierdzeniem, iż substancja wzbudza szczególnie duże obawy. Prezes Sądu orzekł, że jeżeli takie negatywne reakcje wynikają ze zmiany podejścia tych podmiotów gospodarczych opartego na zwiększonej ostrożności wobec substancji niebezpiecznych, chodzi o samodzielną decyzję tych podmiotów, która stanowi decydującą przyczynę poniesionej szkody.

W dziedzinie zamówień publicznych należy wymienić postanowienia z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie T-299/10 R *Babcock Noell przeciwko Wspólnemu Przedsięwzięciu Fusion for Energy*, niepublikowane w Zbiorze, wydane w postępowaniu dotyczącym międzynarodowego projektu budowy i eksploatacji eksperymentalnego międzynarodowego reaktora termojądrowego (ITER), który miał udowodnić naukową i techniczną wykonalność wytwarzania energii termojądrowej. W ramach tego projektu utworzono europejskie wspólne przedsięwzięcie na rzecz ITER, którego celem jest szybka realizacja projektu wytwarzania energii termojądrowej. W tym celu wspólne przedsięwzięcie udziela zamówień publicznych na dostawy, roboty i usługi. Skarżąca, spółka działająca w dziedzinie technologii jądrowej, złożyła ofertę w ramach zamówienia publicznego na dostawę magnesów do tokomaka ITER (ITER Toroidal Field Coils Winding Packs), która została odrzucona z powodu niezgodności ze specyfikacją istotnych warunków zamówienia. Skarżąca wniosła skargę o stwierdzenie nieważności decyzji o odrzuceniu oferty oraz decyzji o udzieleniu zamówienia innemu przedsiębiorstwu, dołączając do niej wniosek o zastosowanie środka tymczasowego. Wniosek ten został oddalony, ponieważ nie został spełniony żaden z warunków jego zastosowania w tej sprawie.

Jeśli chodzi o warunek dotyczący pilnego charakteru, ewentualne zagrożenie dla dobrego imienia skarżącej nie zostało uwzględnione przez sąd w ramach postępowania w przedmiocie środków tymczasowych, ponieważ udział w postępowaniu przetargowym niesie ryzyko dla wszystkich uczestników i odrzucenie oferty jednego z oferentów zgodnie z zasadami udzielania zamówień publicznych samo w sobie nie powoduje powstania szkody. W razie bezprawnego odrzucenia oferty przedsiębiorstwa tym bardziej nie należy przypuszczać, by odrzucenie to mogło spowodować poważny i nieodwracalny uszczerbek dla jego dobrego imienia, ponieważ nie ma to związku z jego kompetencjami, a wyrok stwierdzający nieważność decyzji o odrzuceniu oferty pozwoli naprawić taki ewentualny uszczerbek. Ponadto, w odniesieniu do wyważenia wchodzących w grę interesów prezes stwierdził, że interes skarżącej polegający na możliwości powoływania się w celach reklamowych na sporne zamówienie musi ustąpić przed interesem ogólnym Unii, w tym jej obywateli, polegającym na szybkiej realizacji projektu ITER, którego pierwszorzędne znaczenie

⁴⁵ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywę Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz.U. L 396, s. 1).

polityczno-gospodarcze jest oczywiste, jako że projekt ten ma na celu eksploatację energii termojądrowej, to jest źródła energii potencjalnie nieograniczonego, pewnego, trwałego, przyjaznego dla środowiska i konkurencyjnego ekonomicznie, z istotnymi korzyściami dla Unii Europejskiej⁴⁶.

Należy wreszcie podkreślić skutki prawne, gospodarcze i socjokulturowe postanowień z dnia 30 kwietnia, 19 sierpnia, 19 października i 25 października 2010 r., które prezes Sądu wydał w sprawach połączonych T-18/10 R, T-18/10 R II, T-18/10 R II INTP i T-18/10 R II (odwołanie w toku) *Inuit Tapiriit Kanatami i in. przeciwko Parlamentowi i Radzie*, niepublikowanych w Zbiorze. Postanowienia te związane są z rozporządzeniem (WE) nr 1007/2009⁴⁷, które w interesie dobrostanu zwierząt i w celu ustanowienia zharmonizowanych zasad obrotu produktami z fok wprowadza od dnia 20 sierpnia 2010 r. zakaz wprowadzania do obrotu tego rodzaju towarów, z wyjątkiem produktów myślistwa tradycyjnie uprawianego przez społeczności Eskimosów w celu zdobycia pożywienia. Wyjątek ten został uzasadniony fundamentalnymi interesami gospodarczymi i społecznymi Eskimosów polujących na foki, co stanowi integralny element kultury i tożsamości tych społeczności. Pozwolenie dla społeczności Eskimosów miało zostać wydane w drodze rozporządzenia wykonawczego Komisji.

W styczniu 2010 r. szereg myśliwych i traperów polujących na foki, przedsiębiorców zajmujących się przetwarzaniem produktów z fok oraz spółek działających na rynku tego rodzaju towarów lub wykorzystujących je w celach leczniczych wniosło skargę o stwierdzenie nieważności rozporządzenia nr 1007/2009, a w lutym 2010 r. wniosek o zawieszenie jego wykonania. Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2010 r. prezes Sądu oddalił ten wniosek. Uznawszy, że skarga może być dopuszczalna, a zarzuty dotyczące nieważności podniesione przez skarżących wydają się wystarczająco trafne i poważne, by stanowić *fumus boni iuris*, prezes stwierdził jednak, iż brak jest pilnego charakteru, podkreślając w szczególności, że Komisja nie wydała jeszcze rozporządzenia wykonawczego w celu udzielenia społecznościom Eskimosów pozwolenia.

W lipcu 2010 r. skarżący ponownie wniesli o zastosowanie środka tymczasowego, w oparciu o nową okoliczność w postaci ogłoszenia przez Komisję projektu rozporządzenia wykonawczego. Wskazali, że projektowane rozporządzenie wykonawcze, które ma wejść w życie z dniem 20 sierpnia 2010 r., będzie całkowicie niestosowne i pozbawi wszelkiej skuteczności pozwolenie dla społeczności Eskimosów. Postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2010 r. prezes Sądu uwzględnił ten wniosek na podstawie art. 105 § 2 regulaminu postępowania i zawiesił stosowanie rozporządzenia nr 1007/2009 w zakresie, w jakim ogranicza ono w odniesieniu do skarżących wprowadzanie do obrotu produktów z fok, do czasu wydania postanowienia kończącego postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego.

Postanowieniem z dnia 25 października 2010 r. prezes Sądu zakończył postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego i oddalił nowy wniosek o zastosowanie tego środka złożony w lipcu 2010 r., z powodu braku pilnego charakteru. Po pierwsze, wśród skarżących nie ma żadnego podmiotu prawa publicznego, w związku z czym skarżący nie mogą podnosić na poparcie wniosków interesu ogólnego społeczności Eskimosów o charakterze gospodarczym, społecznym lub kulturowym, lecz każdy z nich powinien wykazać, że rozporządzenie nr 1007/2009 może być

⁴⁶ W dziedzinie zamówień publicznych należy jeszcze wymienić postanowienia o oddaleniu wniosku: z dnia 15 października 2010 r. w sprawie T-415/10 R *Nexans France przeciwko Wspólnemu Przedsięwzięciu Fusion for Energy*; z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie T-6/10 R *Sviluppo Globale przeciwko Komisji*; z dnia 5 lutego 2010 r. w sprawie T-514/09 R *De Post przeciwko Komisji*; z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie T-443/09 R *Agriconsulting Europe przeciwko Komisji*.

⁴⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie handlu produktami z fok (Dz.U. L 286, s. 36).

powodem indywidualnej, poważnej i nieodwracalnej szkody w razie niezastosowania środka tymczasowego. Skarżący nie przedstawili zaś na to dowodów. Myśliwi i traperzy polujący na foki, jak również producenci produktów przetworzonych z fok, nie podali wysokości swoich dochodów pochodzących z myślistwa i innych rodzajów działalności ani informacji o swoim majątku, nie przedstawili też żadnego zaświadczenia od właściwego organu o prawie do korzystania z pomocy społecznej, zasiłku dla bezrobotnych ani innej formy pomocy, podczas gdy w sprawozdaniu, który sami przedstawili, mowa jest o istniejącym na Grenlandii i w Kanadzie, ich krajach pochodzenia, systemie pomocy finansowej dla myśliwych polujących na foki. Spółki działające w tym sektorze nie przedstawiły żadnych danych liczbowych pozwalających ocenić rozmiar szkody w stosunku do rozmiarów i obrotów poszczególnych spółek.

Wreszcie w odniesieniu do rozporządzenia wykonawczego Komisji skarżący nie wykazali niemożności utworzenia wymaganego przez to rozporządzenia systemu pozwalającego na identyfikację produktów z fok pochodzących z polowań prowadzonych przez Eskimosów. Przeciwnie, raport, który sami przedstawili wspomina o systemie działającym już na Grenlandii (oznakowanie zawierające kod kreskowy i napis „Polowania tradycyjnie uprawiane przez społeczności Eskimosów w celu zdobycia pożywienia”). Skarżący nie wyjaśnili przyczyn, dla których ich zdaniem nie ma możliwości zaadaptowania systemu grenlandzkiego do wymagań rozporządzenia wykonawczego.

B – Skład Sądu

(Porządek pierwszeństwa na dzień 18 listopada 2010 r.)

Pierwszy rzęd, od lewej:

Prezesi izb A. Dittrich, S. Papasavvas, O. Czúcz i J. Azizi; prezes Sądu M. Jaeger; prezesi izb N.J. Forwood, I. Pelikánová, E. Moavero Milanesi i L. Truchot

Drugi rzęd, od lewej:

Sędziowie N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, M.E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadapalas, I. Labucka i M. Prek

Trzeci rzęd, od lewej:

Sędziowie D. Gratsias, J. Schwarcz, K. O'Higgins, S. Soldevila Fragoso, V.M. Ciucă, S. Frimodt Nielsen, H. Kanninen i M. Van der Woude; sekretarz E. Coulon

1. Członkowie Sądu

(w kolejności objęcia funkcji)

Marc Jaeger

urodzony w 1954 r.; ukończył studia prawnicze na uniwersytecie Roberta Schumana w Strasburgu; studia w Collège d'Europe; przyjęty do palestry w Luksemburgu (1981); attaché de justice, delegat przy prokuratorze generalnym w Luksemburgu (1983); sędzia tribunal d'arrondissement de Luxembourg (luksemburskiego sądu okręgowego) (1984); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1996); przewodniczący Institut universitaire international de Luxembourg (IUIL); sędzia Sądu od dnia 11 lipca 1996 r.; prezes Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Josef Azizi

urodzony w 1948 r.; doktor prawa i absolwent nauk społecznych i ekonomicznych uniwersytetu w Wiedniu; wykładowca i starszy wykładowca na uniwersytecie nauk ekonomicznych w Wiedniu i na wydziale prawa uniwersytetu w Wiedniu oraz na szeregu innych uniwersytetów; profesor honorowy wydziału prawa uniwersytetu w Wiedniu; Ministerialrat i kierownik wydziału kancelarii federalnej; członek Komitetu ds. Współpracy Prawnej Rady Europy (CDCJ); pełnomocnik ad litem przed Verfassungsgerichtshof (trybunałem konstytucyjnym) w postępowaniach sądowych w zakresie kontroli konstytucyjności ustaw federalnych; koordynator odpowiedzialny za dostosowanie prawa austriackiego do prawa wspólnotowego; sędzia Sądu od dnia 18 stycznia 1995 r.

Arjen W. H. Meij

urodzony w 1944 r.; sędzia sądu najwyższego Niderlandów (1996); sędzia i wiceprezes College van Beroep voor het bedrijfsleven (administracyjnego sądu handlowego i przemysłowego) (1986); sędzia ad interim w sądzie apelacyjnym ubezpieczeń społecznych i komisji sądowej ds. taryfy celnej; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1980); wykładowca prawa europejskiego na wydziale prawa uniwersytetu w Groningen i asystent na uniwersytecie Michigan Law School; członek międzynarodowego sekretariatu izby handlowej Amsterdamu (1970); sędzia Sądu od dnia 17 września 1998 r. do dnia 13 września 2010 r.

Mihalis Vilaras

urodzony w 1950 r.; avocat (1974–1980); ekspert krajowy w Służbie Prawnej Komisji Wspólnot Europejskich, a następnie główny administrator w Dyrekcji Generalnej V (praca, stosunki przemysłowe, sprawy socjalne); audytor, członek rady stanu, a od 1999 – sędzia; członek stowarzyszony specjalnego sądu najwyższego Grecji; członek naczelnego komitetu opracowującego projekty ustaw w Grecji (1996–1998); dyrektor działu prawnego przy sekretariacie generalnym rządu greckiego; sędzia Sądu od dnia 17 września 1998 r. do dnia 25 października 2010 r.

Nicholas James Forwood

urodzony w 1948 r.; absolwent uniwersytetu w Cambridge (BA 1969, MA 1973) (mechanika i prawo); przyjęty w skład palestry Anglii w 1970 r., wykonywał zawód w Londynie (1971–1999) i w Brukseli (1979–1999); przyjęty w skład palestry Irlandii w 1981 r.; mianowany Queen's Counsel w 1987 r.; członek Middle Temple w 1998 r.; przedstawiciel palestry Anglii i Walii w Radzie Palestr Unii Europejskiej (CCBE) i przewodniczący stałej delegacji CCBE przy Trybunale Sprawiedliwości (1995–1999); członek biura World Trade Law Association (Światowego Stowarzyszenia Prawa Handlowego) i Europejskiej Organizacji Prawa Morskiego (1993–2002); sędzia Sądu od dnia 15 grudnia 1999 r.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

urodzona w 1956 r.; studia w Lizbonie, Brukseli i Strasburgu; advogada w Portugalii i w Brukseli; niezależny pracownik naukowy w instytucie studiów europejskich na université libre de Bruxelles; referendarz w gabinecie sędziego portugalskiego Moitinha de Almeida w Trybunale Sprawiedliwości (1986–2000), a następnie prezesa Sądu Pierwszej Instancji B. Vesterdorfa (2000–2003); sędzia Sądu od dnia 31 marca 2003 r.

Franklin Dehousse

urodzony w 1959 r.; absolwent prawa (uniwersytet w Liège, 1981); pracownik naukowy przebywający na stypendium badawczym (Fonds national de la recherche scientifique, 1985–1989); doradca prawny w izbie reprezentantów (1981–1990); doktor prawa (uniwersytet w Strasburgu, 1990); profesor (uniwersytety w Liège i w Strasburgu, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, université Montesquieu w Bordeaux; collège Michel Servet des universités de Paris; facultés Notre-Dame de la Paix w Namur); specjalny przedstawiciel ministerstwa spraw zagranicznych (1995–1999); dyrektor studiów europejskich w Institut royal des relations internationales (1998–2003); asseuseur w radzie stanu (2001–2003); konsultant w Komisji Europejskiej (1990–2003); członek Observatoire Internet (2001–2003); sędzia Sądu od dnia 7 października 2003 r.

Ena Cremona

urodzona w 1936 r.; ukończyła studia w zakresie językoznawstwa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1955); doktor prawa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim (1958); członek palestry Malty od 1959 r.; doradca do spraw prawnych przy radzie krajowej kobiet (1964–1979); członek komisji ds. służby publicznej (1987–1989); członek zarządu Lombard Bank (Malta) Ltd, pełnomocnik państwa-akcjonariusza (1987–1993); członek komisji wyborczej od 1993 r.; członek komisji oceniającej prace doktorskie na wydziale prawa na Maltańskim Uniwersytecie Królewskim; członek Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) (2003–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Ottó Czúcz

urodzony w 1946 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Szeged (1971); administrator w ministerstwie pracy (1971–1974); wykładowca oraz profesor (1974–1989), dziekan wydziału prawa (1989–1990), prorektor (1992–1997) uniwersytetu w Szeged; adwokat; członek prezydium krajowego zakładu ubezpieczeń emerytalnych; wiceprezes europejskiego instytutu ubezpieczeń społecznych (1998–2002); członek rady naukowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego; sędzia trybunału konstytucyjnego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Wiszniewska-Białecka

urodzona w 1947 r.; ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (1965–1969); pracownik naukowy (asystent, docent, profesor) w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (1969–2004); współpraca z instytutem Maxa Plancka ds. obcego i międzynarodowego prawa patentowego, prawa autorskiego i prawa konkurencji w Monachium (stypendium Fundacji AvH, 1985–1986); adwokat (1992–2000); sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego (2001–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Irena Pelikánová

urodzona w 1949 r.; doktor prawa, asystent w dziedzinie prawa gospodarczego (przed 1989), następnie doktor nauk ścisłych, profesor prawa handlowego (od 1993) na wydziale prawa uniwersytetu Karola w Pradze; członek organu zarządzającego komisji papierów wartościowych (1999–2002); adwokat; członek rady legislacyjnej rządu czeskiego (1998–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Vilenas Vadapalas

urodzony w 1954 r.; doktor prawa na uniwersytecie w Moskwie; doktor habilitowany na wydziale prawa Uniwersytetu Warszawskiego; profesor uniwersytetu w Wilnie: prawo międzynarodowe (od 1981), prawa człowieka (od 1991) oraz prawo wspólnotowe (od 2000); doradca rządu ds. polityki zagranicznej (1991–1993); członek grupy koordynującej w delegacji prowadzącej negocjacje w sprawie przystąpienia Litwy do Unii Europejskiej; dyrektor generalny departamentu prawa europejskiego przy rządzie (1997–2004); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Wilnie, kierownik katedry Jeana Monneta; prezes litewskiego stowarzyszenia studiów nad Unią Europejską; sprawozdawca parlamentarnej grupy roboczej ds. reformy konstytucyjnej w związku z przystąpieniem Litwy do UE; członek Międzynarodowej Komisji Prawników (kwiecień 2003); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Küllike Jürimäe

urodzona w 1962 r.; ukończyła prawo na uniwersytecie w Tartu (1981–1986); asystent prokuratora republiki w Tallinie (1986–1991); ukończyła estońską szkołę dyplomacji (1991–1992); doradca prawny (1991–1993) oraz doradca generalny przy izbie przemysłowo-handlowej (1992–1993); sędzia sądu apelacyjnego w Tallinie (1993–2004); European Master w dziedzinie praw człowieka i demokratyzacji, uniwersytety w Padwie i w Nottingham (2002–2003); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Ingrida Labucka

urodzona w 1963 r.; ukończyła prawo na uniwersytecie łotewskim (1986); inspektor ministerstwa spraw wewnętrznych na region Kirov i miasto Ryga (1986–1989); sędzia sądu pierwszej instancji w Rydze (1990–1994); adwokat (1994–1998 oraz lipiec 1999 – maj 2000); minister sprawiedliwości (listopad 1998 – lipiec 1999 oraz maj 2000 – październik 2002); członek Międzynarodowego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (2001–2004); członek parlamentu (2002–2004); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Savvas S. Pappasavvas

urodzony w 1969 r.; studia na uniwersytecie w Atenach (Ptychion, 1991); studia trzeciego cyklu na uniwersytecie Paris II (DEA w dziedzinie prawa publicznego, 1992) oraz na uniwersytecie Aix-Marseille III (doktorat z nauk prawnych, 1995); przyjęty do palestry na Cyprze, członek palestry w Nikozji od 1993 r.; wykładowca na uniwersytecie na Cyprze (1997–2002), docent prawa konstytucyjnego od września 2002 r.; pracownik naukowy w europejskim centrum prawa publicznego (2001–2002); sędzia Sądu od dnia 12 maja 2004 r.

Enzo Moavero Milanesi

urodzony w 1954 r.; doktor prawa (uniwersytet La Sapienza, Rzym); specjalizacja w zakresie prawa wspólnotowego (Collège d'Europe, Brugia); adwokat, praktyka adwokacka (1978–1983); wykładowca prawa wspólnotowego na uniwersytetach: La Sapienza, Rzym (1993–1996), Luiss, Rzym (1993–1996 i 2002–2006) oraz Bocconi, Mediolan (1996–2000); doradca premiera Włoch do spraw wspólnotowych (1993–1995); urzędnik Komisji Europejskiej: doradca prawny, a następnie szef gabinetu zastępcy przewodniczącego (1989–1992), szef gabinetu komisarza ds. rynku wewnętrznego (1995–1999) i konkurencji (1999), dyrektor w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji (2000–2002), zastępca sekretarza generalnego Komisji Europejskiej (2002–2005), dyrektor generalny Biura Doradców ds. Polityki Europejskiej (BEPA) w Komisji Europejskiej (2006); sędzia Sądu od dnia 3 maja 2006 r.

Nils Wahl

urodzony w 1961 r.; absolwent studiów prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1987); doktor nauk prawnych na uniwersytecie w Sztokholmie (1995); profesor nadzwyczajny (docent) i kierownik katedry prawa europejskiego Jeana Monneta (1995); profesor prawa europejskiego na uniwersytecie w Sztokholmie (2001); adwokat w prywatnej kancelarii prawnej (1987–1989); dyrektor administracyjny fundacji wychowawczej (1993–2004); prezes szwedzkiego stowarzyszenia na rzecz studiów nad prawem wspólnotowym (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006); członek rady ds. prawa konkurencji (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006); sędzia sądu apelacyjnego dla okręgu Skåne i Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005–2006); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r.

Miro Prek

urodzony w 1965 r.; absolwent prawa (1989); członek adwokatury (1994); liczne zadania i funkcje pełnione w administracji publicznej, głównie w rządowym biurze legislacyjnym (zastępca sekretarza stanu oraz zastępca dyrektora, kierownik departamentu prawa europejskiego i prawa porównawczego) oraz w urzędzie spraw europejskich (podsekretarz stanu); członek zespołu negocyjacyjnego ds. układu stowarzyszeniowego (1994–1996) oraz ds. przystąpienia do Unii Europejskiej (1998–2003), obowiązki w zakresie kwestii prawnych; adwokat; obowiązki w zakresie projektów dotyczących dostosowania do prawa wspólnotowego oraz integracji europejskiej, głównie w zachodnich Bałkanach; kierownik wydziału w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (2004–2006); sędzia Sądu od dnia 7 października 2006 r.

Teodor Tchipev

urodzony w 1940 r.; studia prawnicze na uniwersytecie St Kliment Ohridski w Sofii (1961); doktor nauk prawnych (1977); adwokat (1963–1964); radca prawny w państwowym przedsiębiorstwie międzynarodowego transportu drogowego (1964–1973); odpowiedzialny za badania w instytucie prawa bułgarskiej akademii nauk (1973–1988); wykładowca postępowania cywilnego na wydziale prawa na uniwersytecie St Kliment Ohridski w Sofii (1988–1991); arbiter w trybunale arbitrażowym izby przemysłowo handlowej (1988–2006); sędzia trybunału konstytucyjnego (1991–1994); profesor stowarzyszony na uniwersytecie Paissiy Hilendarski w Plovdiv (luty 2001–2006); minister sprawiedliwości (1994–1995); wykładowca postępowania cywilnego na nowym uniwersytecie bułgarskim w Sofii (1995–2006); sędzia Sądu od dnia 12 stycznia 2007 r. do dnia 29 czerwca 2010 r.

Valeriu M. Ciucă

urodzony w 1960 r.; absolwent prawa (1984), doktor nauk prawnych (1997) (uniwersytet Alexandre Jean Cuza w Iași); sędzia w sądzie pierwszej instancji, Suceava (1984–1989); sędzia wojskowy w sądzie wojskowym, Iași (1989–1990); profesor na uniwersytecie Alexandre Jean Cuza w Iași (1990–2006); stypendium w zakresie specjalizacji w prawie prywatnym na uniwersytecie w Rennes (1991–1992); wykładowca na uniwersytecie Petre Andrei w Iași (1999–2002); profesor stowarzyszony na uniwersytecie Littoral Côte d'Opale (LAB. RII) (2006); sędzia Sądu od dnia 12 stycznia 2007 r. do dnia 26 listopada 2010 r.

Alfred Dittrich

urodzony w 1950 r.; odbył studia na uniwersytecie erlandzko-norymberskim (1970–1975); Rechtsreferendar w Oberlandsgericht (wyższym sądzie krajowym) w Norymberdze (1975–1978); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki (1978–1982); administrator w stałym przedstawicielstwie Republiki Federalnej Niemiec przy Wspólnotach Europejskich (1982); administrator w federalnym ministerstwie gospodarki odpowiedzialny za sprawy związane z prawem wspólnotowym i prawem konkurencji (1983–1992); dyrektor departamentu ds. prawa Unii Europejskiej (1992–2007) w ministerstwie sprawiedliwości; przewodniczący niemieckiej delegacji do grupy roboczej Rady ds. Trybunału Sprawiedliwości; pełnomocnik rządu federalnego w wielu postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Santiago Soldevila Fragoso

urodzony w 1960 r.; dyplom prawa na uniwersytecie autonomicznym w Barcelonie (1983); sędzia (1985); od 1992 r. sędzia specjalizujący się w sprawach administracyjnych w Tribunal Superior de Justicia (sądzie odwoławczym) Wysp Kanaryjskich w Santa Cruz de Tenerife (1992 i 1993) oraz Audiencia Nacional (Madryt, maj 1998 – sierpień 2007), gdzie rozpoznawał sprawy z dziedziny prawa podatkowego (VAT) oraz skargi skierowane przeciwko przepisom wykonawczym ministra gospodarki o charakterze powszechnie obowiązującym, jak również jego decyzjom z zakresu pomocy państwa oraz odpowiedzialności majątkowej administracji, a także wszelkim decyzjom centralnych organów regulacyjnych w sektorach: bankowym, giełdowym, energetycznym, ubezpieczeń i konkurencji; sędzia trybunału konstytucyjnego (1993–1998); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Laurent Truchot

urodzony w 1962 r.; dyplom Institut d'études politiques w Paryżu (1984); absolwent École nationale de la magistrature (1986–1988); sędzia tribunal de grande instance (sądu powszechnego) w Marsylii (styczeń 1988 – styczeń 1990); sędzia w dyrekcji spraw cywilnych i pieczęci ministerstwa sprawiedliwości (styczeń 1990 – czerwiec 1992); zastępca dyrektora, następnie dyrektor biura w dyrekcji generalnej konkurencji, konsumentów i zwalczania nadużyć w ministerstwie gospodarki, finansów i przemysłu (czerwiec 1992 – wrzesień 1994); doradca techniczny ministra sprawiedliwości (wrzesień 1994 – maj 1995); sędzia tribunal de grande instance w Nîmes (maj 1995 – maj 1996); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości w gabinecie rzecznika generalnego P. Légera (maj 1996 – grudzień 2001); conseiller référendaire w Cour de cassation (grudzień 2001 – sierpień 2007); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Sten Frimodt Nielsen

urodzony w 1963 r.; licencjat z prawa na uniwersytecie w Kopenhadze (1988); urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych (1988–1991); wykładowca prawa międzynarodowego i prawa europejskiego na uniwersytecie w Kopenhadze (1988–1991); sekretarz ambasady w stałym przedstawicielstwie Danii przy ONZ w Nowym Jorku (1991–1994); urzędnik w służbie prawnej ministerstwa spraw zagranicznych (1994–1995); profesor nadzwyczajny uniwersytetu w Kopenhadze (1995); radca, następnie główny radca w kancelarii premiera (1995–1998); minister radca w stałym przedstawicielstwie Danii przy Unii Europejskiej (1998–2001); radca specjalny w kancelarii premiera do spraw prawnych (2001–2002); dyrektor departamentu i radca prawny w kancelarii premiera (marzec 2002 – lipiec 2004); podsekretarz stanu i radca prawny w kancelarii premiera (sierpień 2004 – sierpień 2007); sędzia Sądu od dnia 17 września 2007 r.

Kevin O'Higgins

urodzony w 1946 r.; studia w Crescent College de Limerick, w Clongowes Wood College, na University College Dublin (B.A. degree i dyplom prawa europejskiego) oraz w Kings Inns; członek izby adwokackiej w Irlandii od 1968 r.; barrister (1968–1982); Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986); sędzia w Circuit court (1986–1997); sędzia w High Court of Ireland (1997–2008); benchers of Kings Inns; przedstawiciel Irlandii w radzie konsultacyjnej sędziów europejskich (2000–2008); sędzia Sądu od dnia 15 września 2008 r.

Heikki Kanninen

urodzony w 1952 r.; absolwent wyższej szkoły handlowej w Helsinkach oraz wydziału prawa uniwersytetu w Helsinkach; referendarz w naczelnym sądzie administracyjnym Finlandii; sekretarz generalny komitetu ds. reformy systemu ochrony prawnej w administracji publicznej; główny administrator w naczelnym sądzie administracyjnym; sekretarz generalny komitetu ds. reformy postępowania sędziowsko-administracyjnego, radca w departamencie legislacji ministerstwa sprawiedliwości; zastępca sekretarza Sądu EFTA; referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich; sędzia naczelnego sądu administracyjnego (1998–2005); członek komisji odwoławczej ds. uchodźców; wiceprzewodniczący komitetu ds. rozwoju fińskich organów sądowych; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r. do dnia 6 października 2009 r.; sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.

Juraj Schwarcz

urodzony w 1952 r.; doktor prawa (uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, 1979); radca prawny w przedsiębiorstwie (1975–1990); sekretarz ds. rejestru handlowego przy sądzie rejonowym w Koszycach (1991); sędzia sądu rejonowego w Koszycach (styczeń–październik 1992); sędzia i prezes izby sądu okręgowego w Koszycach (listopad 1992–2009); sędzia delegowany izby handlowej sądu najwyższego Republiki Słowackiej (październik 2004 – wrzesień 2005); prezes kolegium prawa handlowego przy sądzie okręgowym w Koszycach (październik 2005 – wrzesień 2009); członek zewnętrzny wydziału prawa handlowego i gospodarczego uniwersytetu P.J. Šafárika w Koszycach (1997–2009); członek zewnętrzny zespołu wykładowców szkoły sądownictwa (2005–2009); sędzia Sądu od dnia 7 października 2009 r.

Marc van der Woude

urodzony w 1960 r.; absolwent prawa (uniwersytet w Groningue, 1983); studia w Collège d'Europe (1983–1984); asystent w Collège d'Europe (1984–1986); wykładowca na uniwersytecie w Leiden (1986–1987); sprawozdawca w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1987–1989); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1989–1992); koordynator polityczny w Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Wspólnot Europejskich (1992–1993); członek służb prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1995); członek palestry w Brukseli od 1995 r.; profesor na uniwersytecie Erazma z Rotterdamu od 2000 r.; autor licznych publikacji; sędzia Sądu od dnia 13 września 2010 r.

Dimitrios Gratsias

urodzony w 1957 r.; ukończył prawo na uniwersytecie w Atenach (1980); studia podyplomowe w zakresie prawa publicznego na uniwersytecie Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981); świadectwo uniwersyteckiego centrum studiów wspólnotowych i europejskich (uniwersytet Paris I) (1982); członek Conseil d'État na stanowisku auditeur (1985–1992); członek Conseil d'État na stanowisku maître des requêtes (1992–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–1996); członek stowarzyszony szczególnego sądu najwyższego Grecji (1998 i 1999); radca stanu w Conseil d'État (2005); członek specjalnego sądu do spraw dyscyplinarnych (2006); członek najwyższej rady sądownictwa administracyjnego (2008); inspektor sądownictwa administracyjnego (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 25 października 2010 r.

Andrei Popescu

urodzony w 1948 r.; absolwent prawa na uniwersytecie w Bukareszcie (1971); studia podyplomowe z zakresu międzynarodowego prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego, uniwersytet w Genewie (1973–1974); doktor prawa na uniwersytecie w Bukareszcie (1980); asystent stażysta (1971–1973), asystent tytularny (1974–1985), następnie wykładowca z zakresu prawa pracy na uniwersytecie w Bukareszcie (1985–1990); główny pracownik naukowy w instytucie studiów nad prawem pracy i zabezpieczenia społecznego (1990–1991); zastępca dyrektora generalnego (1991–1992), następnie dyrektor (1992–1996) w ministerstwie pracy i polityki społecznej; wykładowca (1997), następnie profesor w krajowej szkole studiów politycznych i administracyjnych, Bukareszt (2000); sekretarz stanu w ministerstwie integracji europejskiej (2001–2005); szef departamentu w radzie legislacyjnej Rumunii (1996–2001 i 2005–2009); fundator i dyrektor rumuńskiego przeglądu prawa europejskiego; prezes rumuńskiego towarzystwa prawa europejskiego (2009–2010); pełnomocnik rządu rumuńskiego przed sądami Unii Europejskiej (2009–2010); sędzia Sądu od dnia 26 listopada 2010 r.

Emmanuel Coulon

urodzony w 1968 r.; studia prawnicze (uniwersytet Panthéon-Assas, Paryż); studia w dziedzinie zarządzania (uniwersytet Paris-Dauphine); Collège d'Europe (1992); egzaminy wstępne do regionalnego centrum kształcenia w zawodzie adwokata w Paryżu; świadectwo członkostwa w palestrze w Brukseli; praktyka w zawodzie adwokata w Brukseli; laureat ogólnego konkursu Komisji Wspólnot Europejskich; referendarz w Sądzie Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich (gabinet prezesa A. Saggia w latach 1996–1998; gabinet prezesa B. Vesterdorfa w latach 1998–2002); szef gabinetu prezesa Sądu Pierwszej Instancji (2003–2005); sekretarz Sądu od dnia 6 października 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu w 2010 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 13 września 2010 r.

Na mocy decyzji z dnia 23 czerwca 2010 r. i 8 lipca 2010 r. przedstawiciele rządów państw członkowskich mianowali ponownie, na okres od dnia 1 września 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r., sędziów Sądu: Marca Jaegera, Josefa Aziziego, Eugénię Martins de Nazaré Ribeiro, Ottó Czúcza, Irenę Wiszniewską-Białecką, Franklina Dehousse'a, Küllike Jürimäe, Savvasa S. Papasavvasa, Stena Frimodta Nielsena, Heikkiego Kanninena i Juraja Schwarczka.

W miejsce Arjena W.H. Meijego przedstawiciele rządów państw członkowskich mianowali, na mocy decyzji z dnia 8 lipca 2010 r., Marca van der Woudego sędzią Sądu na okres od dnia 1 września 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 25 października 2010 r.

Na mocy decyzji z dnia 21 października 2010 r. przedstawiciele rządów państw członkowskich mianowali Dimitriosą Gratsiasa sędzią Sądu, w miejsce Mihalisa Vilarasa, na okres od dnia 25 października 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r.

Uroczyste posiedzenie w dniu 26 listopada 2010 r.

Na mocy decyzji z dnia 18 listopada 2010 r. przedstawiciele rządów państw członkowskich mianowali Andreia Popescu sędzią Sądu, w miejsce Valeriu M. Ciucăgo, na okres od dnia 26 listopada 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2010 r.
do dnia 14 września 2010 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
A.W.H. MEIJ, prezes izby
M. VILARAS, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
S. PAPASAVVAS, sędzia
E. MOAVERO MILANESI, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
T. TCHIPEV, sędzia
V.M. CIUCĂ, sędzia
A. DITTRICH, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
L. TRUCHOT, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 15 września 2010 r.
do dnia 24 października 2010 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
E. MOAVERO MILANESI, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M. VILARAS, sędzia
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
V.M. CIUCĂ, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 25 października 2010 r.
do dnia 25 listopada 2010 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
E. MOAVERO MILANESI, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
V.M. CIUCĂ, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia

E. COULON, sekretarz

**od dnia 26 listopada 2010 r.
do dnia 31 grudnia 2010 r.**

M. JAEGER, prezes Sądu
J. AZIZI, prezes izby
N.J. FORWOOD, prezes izby
O. CZÚCZ, prezes izby
I. PELIKÁNOVÁ, prezes izby
S. PAPASAVVAS, prezes izby
E. MOAVERO MILANESI, prezes izby
A. DITTRICH, prezes izby
L. TRUCHOT, prezes izby
M.E. MARTINS RIBEIRO, sędzia
F. DEHOUSSE, sędzia
E. CREMONA, sędzia
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, sędzia
V. VADAPALAS, sędzia
K. JÜRIMÄE, sędzia
I. LABUCKA, sędzia
N. WAHL, sędzia
M. PREK, sędzia
S. SOLDEVILA FRAGOSO, sędzia
S. FRIMODT NIELSEN, sędzia
K. O'HIGGINS, sędzia
H. KANNINEN, sędzia
J. SCHWARCZ, sędzia
M. VAN DER WOUDE, sędzia
D. GRATSIAS, sędzia
A. POPESCU, sędzia

E. COULON, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Yeraris Christos (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), prezes w latach 1989–1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), prezes w latach 1995–1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), prezes w latach 1998–2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W.H. (1998–2010)
Vilaras Mihalis (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010)

Prezesi

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Sekretarz

Jung Hans (1989–2005)

C – Statystyki Sądu

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)

Nowe sprawy

2. Rodzaje postępowań (2006–2010)
3. Rodzaje skarg (2006–2010)
4. Przedmiot skargi (2006–2010)

Sprawy zakończone

5. Rodzaje postępowań (2006–2010)
6. Przedmiot skargi (2010)
7. Przedmiot skargi (2006–2010) (wyroki i postanowienia)
8. Skład orzekający (2006–2010)
9. Czas trwania postępowania w miesiącach (2006–2010) (wyroki i postanowienia)

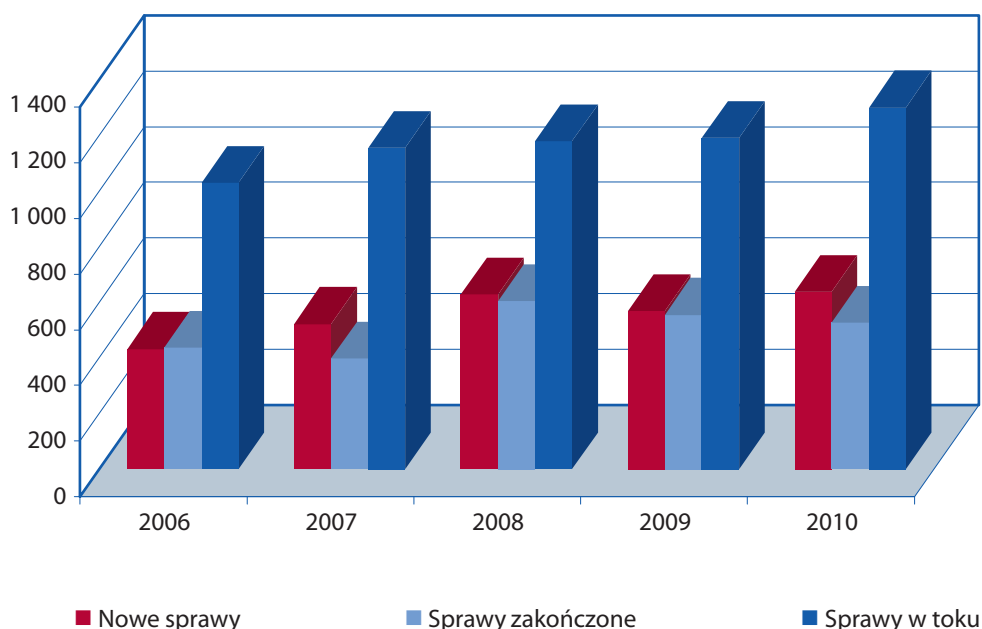
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

10. Rodzaje postępowań (2006–2010)
11. Przedmiot skargi (2006–2010)
12. Skład orzekający (2006–2010)

Różne

13. Środki tymczasowe (2006–2010)
14. Tryb przyspieszony (2006–2010)
15. Orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (1989–2010)
16. Podział odwołań wniesionych do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowań (2006–2010)
17. Wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2010) (wyroki i postanowienia)
18. Wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2006–2010) (wyroki i postanowienia)
19. Ogólna tendencja (1989–2010) (nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)*¹

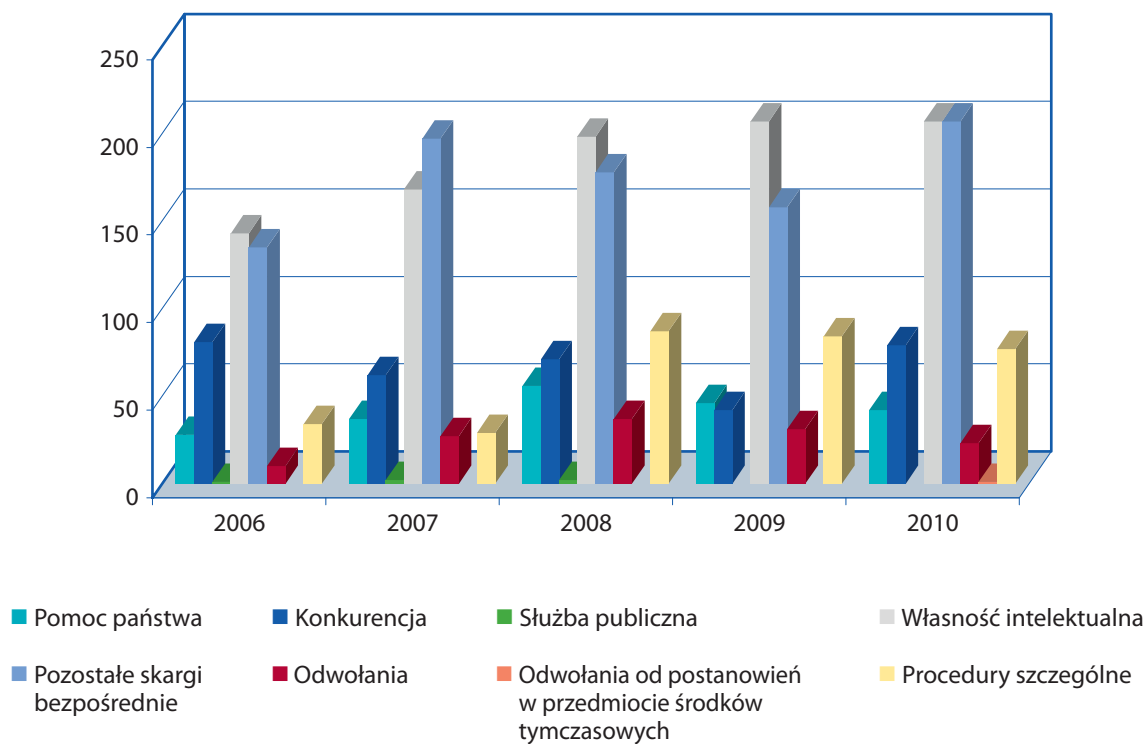

	2006	2007	2008	2009	2010
Nowe sprawy	432	522	629	568	636
Sprawy zakończone	436	397	605	555	527
Sprawy w toku	1029	1154	1178	1191	1300

¹ Jeżeli nie wskazano inaczej, w niniejszym zestawieniu oraz w zestawieniach w dalszej części statystyk uwzględnione zostały procedury szczególne.

Za „procedury szczególne” uznaje się: sprzeciw wobec wyroku zaocznego (art. 41 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 122 regulaminu postępowania przed Sądem), powództwo osoby trzeciej przeciwko prawomocnemu orzeczeniu (art. 42 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 123 regulaminu postępowania przed Sądem), wznowienie postępowania (art. 44 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 125 regulaminu postępowania przed Sądem), wykładnię wyroku (art. 43 statutu Trybunału Sprawiedliwości, art. 129 regulaminu postępowania przed Sądem), ustalenie wysokości kosztów (art. 92 regulaminu postępowania przed Sądem), pomoc w zakresie kosztów postępowania (art. 96 regulaminu postępowania przed Sądem), sprostowanie wyroku (art. 84 regulaminu postępowania przed Sądem).

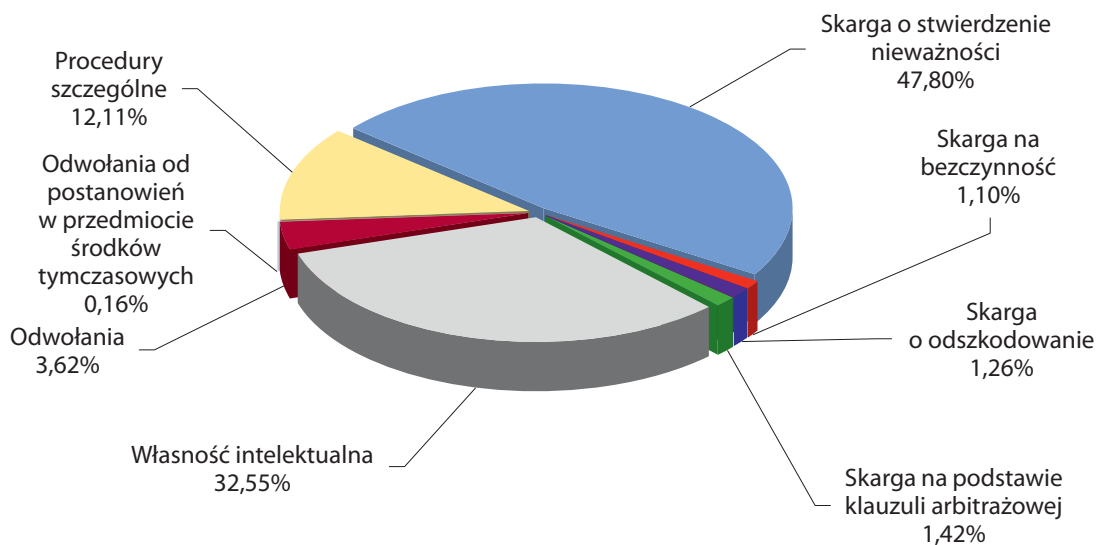
2. Nowe sprawy – rodzaje postępowań (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Pomoc państwa	28	37	56	46	42
Konkurencja	81	62	71	42	79
Służba publiczna	1	2	2		
Własność intelektualna	143	168	198	207	207
Pozostałe skargi bezpośrednie	135	197	178	158	207
Odwołania	10	27	37	31	23
Odwołania od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych					1
Procedury szczególne	34	29	87	84	77
Razem	432	522	629	568	636

3. Nowe sprawy – rodzaje skarg (2006–2010)

Podział za rok 2010

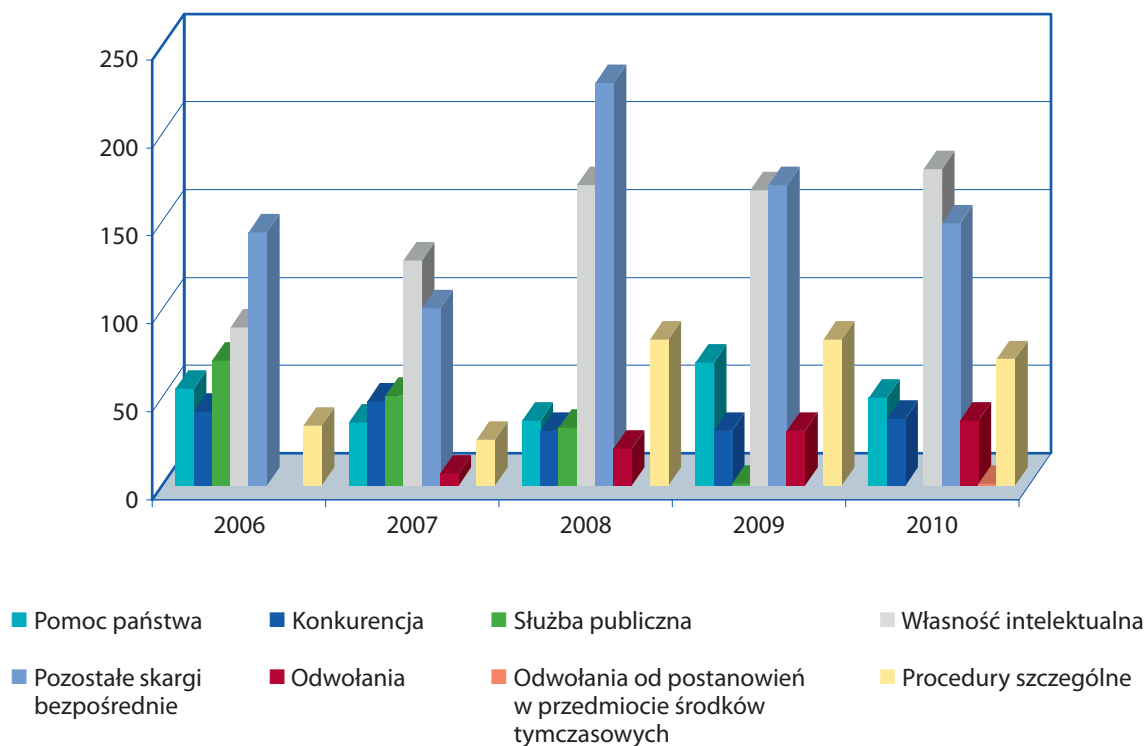
	2006	2007	2008	2009	2010
Skarga o stwierdzenie nieważności	223	251	269	214	304
Skarga na bezczynność	4	12	9	7	7
Skarga o odszkodowanie	9	27	15	13	8
Skarga na podstawie klauzuli arbitrażowej	8	6	12	12	9
Własność intelektualna	143	168	198	207	207
Służba publiczna	1	2	2		
Odwołania	10	27	37	31	23
Odwołania od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych					1
Procedury szczególne	34	29	87	84	77
Razem	432	522	629	568	636

4. Nowe sprawy – przedmiot skargi (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna		4		6	3
Dostęp do dokumentów	4	11	22	15	19
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	2	1	2	5	1
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1			
Energia				2	
Klauzula arbitrażowa	8	6	12	12	9
Konkurencja	81	62	71	42	79
Kultura	1	1		1	
Ochrona konsumentów			2		
Podatki	1	2			1
Polityka gospodarcza i pieniężna	2				4
Polityka handlowa	18	9	10	8	9
Polityka rybołówstwa		5	23	1	19
Polityka społeczna	2	5	6	2	4
Pomoc państwa	28	37	55	46	42
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1			1	
Prawo instytucjonalne	12	19	23	32	17
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	1	1		1	
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		3	3	2	
Przystąpienie nowych państw członkowskich				1	
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)					8
Rolnictwo	26	46	14	19	24
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	16	17	6	6	24
Swoboda przedsiębiorczości			1		
Swoboda świadczenia usług	1		3	4	1
Swobodny przepływ osób	4	4	1	1	1
Swobodny przepływ towarów	1	1	1	1	
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	5	12	7	7	21
Środowisko i ochrona konsumentów	9	27	7	4	15
Transport	1	4	1		1
Unia celna i wspólna taryfa celna	2	5	1	5	4
Własność intelektualna i przemysłowa	145	168	198	207	207
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa					1
Zamówienia publiczne	14	11	31	19	15
Zbliżanie ustawodawstw		1			
Zdrowie publiczne	1	1	2	2	4
Łącznie traktat WE/TFUE	386	464	502	452	533
Łącznie traktat EWWiS			1		
Łącznie traktat EWEA	1				1
Regulamin pracowniczy	11	29	39	32	25
Procedury szczególne	34	29	87	84	77
ŁĄCZNIE	432	522	629	568	636

¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2006–2009 zostały w związku z tym preredagowane.

5. Sprawy zakończone – rodzaje postępowań (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Pomoc państwa	55	36	37	70	50
Konkurencja	42	48	31	31	38
Służba publiczna	71	51	33	1	
Własność intelektualna	90	128	171	168	180
Pozostałe skargi bezpośrednie	144	101	229	171	149
Odwołania		7	21	31	37
Odwołania od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych					1
Procedury szczególne	34	26	83	83	72
Razem	436	397	605	555	527

6. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2010)¹

	Wyroki	Postanowienia	Razem
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	2	1	3
Dostęp do dokumentów	14	7	21
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1	3	4
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport	1		1
Energia		2	2
Klauzula arbitrażowa	10	2	12
Konkurencja	26	12	38
Ochrona konsumentów		2	2
Podatki		1	1
Polityka gospodarcza i pieniężna		2	2
Polityka handlowa	8		8
Polityka społeczna	1	5	6
Pomoc państwa	28	22	50
Prawo dotyczące przedsiębiorstw		1	1
Prawo instytucjonalne	9	17	26
Rolnictwo	9	7	16
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	1	1	2
Swoboda świadczenia usług		2	2
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	8	2	10
Środowisko i ochrona konsumentów	2	4	6
Transport	1	1	2
Unia celna i wspólna taryfa celna	1	3	4
Własność intelektualna i przemysłowa	132	48	180
Zamówienia publiczne	10	6	16
Zdrowie publiczne	2		2
Łącznie traktat WE/TFUE	266	151	417
Regulamin pracowniczy	22	16	38
Procedury szczególne		72	72
ŁĄCZNIE	288	239	527

¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2006–2009 zostały w związku z tym przerezegowane.

7. Sprawy zakończone – przedmiot skargi (2006–2010)¹ (wyroki i postanowienia)

	2006	2007	2008	2009	2010
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	1	1	1	3
Dostęp do dokumentów	7	7	15	6	21
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	5	4	2		4
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport					1
Energia					2
Klauzula arbitrażowa	5	10	9	10	12
Konkurencja	42	38	31	31	38
Kultura			1	2	
Ochrona konsumentów					2
Podatki	1		2		1
Polityka gospodarcza i pieniężna	1	1	1		2
Polityka handlowa	13	4	12	6	8
Polityka przemysłowa		1			
Polityka rybołówstwa	24	4	4	17	
Polityka społeczna	5	4	2	6	6
Pomoc państwa	54	36	37	70	50
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1	1			1
Prawo instytucjonalne	8	10	22	20	26
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	4		2	2	
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		2	1	3	
Przystąpienie nowych państw członkowskich	1			1	
Rolnictwo	27	13	48	46	16
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	6	5	42	3	2
Stowarzyszenia z krajami i terytoriami zamorskimi	2				
Swoboda przedsiębiorczości			1		
Swoboda świadczenia usług	2	1		2	2
Swobodny przepływ osób	4	4	2	1	
Swobodny przepływ towarów			2	3	
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	4	3	6	8	10
Środowisko i ochrona konsumentów	11	10	17	9	6
Transport	2	1	3		2
Unia celna i wspólna taryfa celna	2	3	6	10	4
Własność intelektualna i przemysłowa	91	129	171	169	180
Zamówienia publiczne	4	7	26	12	16
Zbliżanie ustawodawstw		1	1		
Zdrowie publiczne	3	2	1	1	2
Łącznie traktat WE/TFUE	330	302	468	439	417
Łącznie traktat EWWiS	1	10			
Łącznie traktat EWEA		1		1	
Regulamin pracowniczy	71	58	54	32	38
Procedury szczególne	34	26	83	83	72
ŁĄCZNIE	436	397	605	555	527

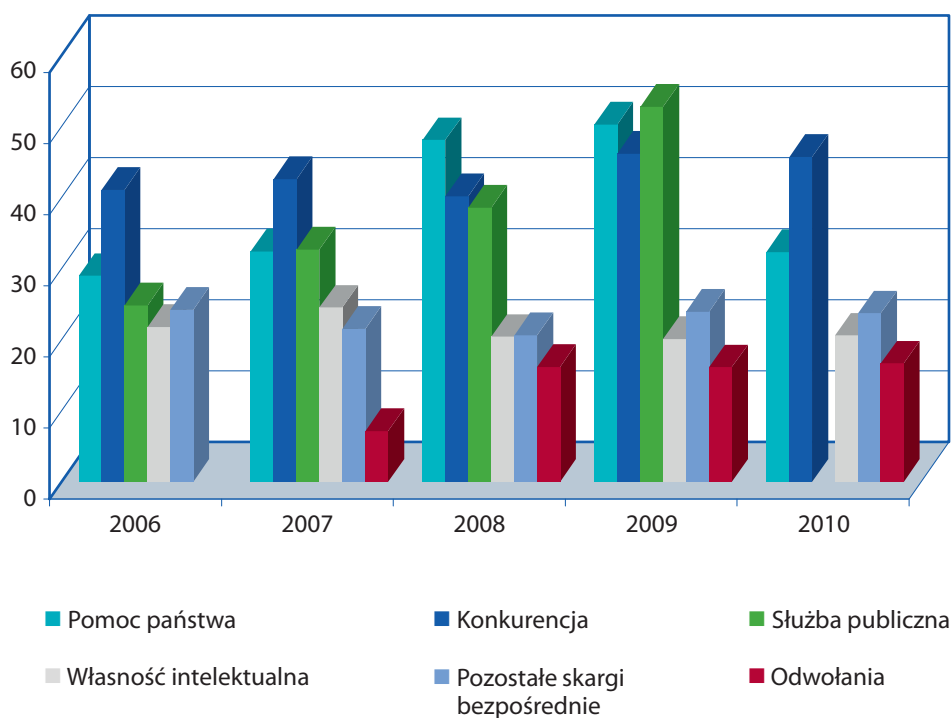
¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2006–2009 zostały w związku z tym przerezegowane.

8. Sprawy zakończone – skład orzekający (2006–2010)

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem	Wyroki	Postanowienia	Razem
Wielka izba				2		2							2		2
Izba odwoławcza				3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37
Prezes Sądu		19	19		16	16		52	52		50	50		54	54
Izby w składzie 5 sędziów	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8
Izby w składzie 3 sędziów	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423
Sąd w składzie jednego sędziego	7		7	2		2							3		3
Razem	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527

9. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2006–2010)¹ (wyroki i postanowienia)

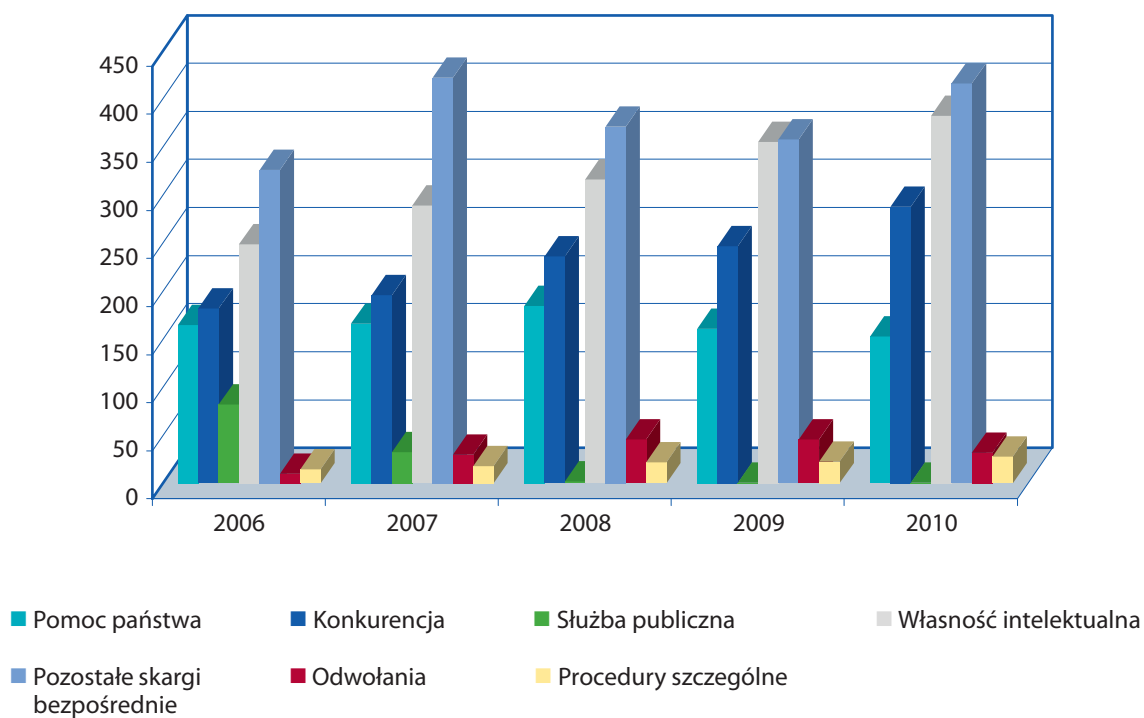

	2006	2007	2008	2009	2010
Pomoc państwa	29,0	32,4	48,1	50,3	32,4
Konkurencja	41,1	42,6	40,2	46,2	45,7
Służba publiczna	24,8	32,7	38,6	52,8	
Własność intelektualna	21,8	24,5	20,4	20,1	20,6
Pozostałe skargi bezpośrednie	24,2	21,5	20,6	23,9	23,7
Odwołania		7,1	16,1	16,1	16,6

¹ Przy obliczaniu średniego czasu trwania postępowania nie uwzględnia się: spraw, w których orzeka się wyrokiem wstępnym; procedur szczególnych; odwołań od postanowień w przedmiocie środków tymczasowych; spraw przekazanych przez Trybunał Sprawiedliwości w następstwie zmiany podziału właściwości między Trybunałem Sprawiedliwości a Sądem; spraw przekazanych przez Sąd w następstwie rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej.

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

10. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – rodzaje postępowań (2006–2010)

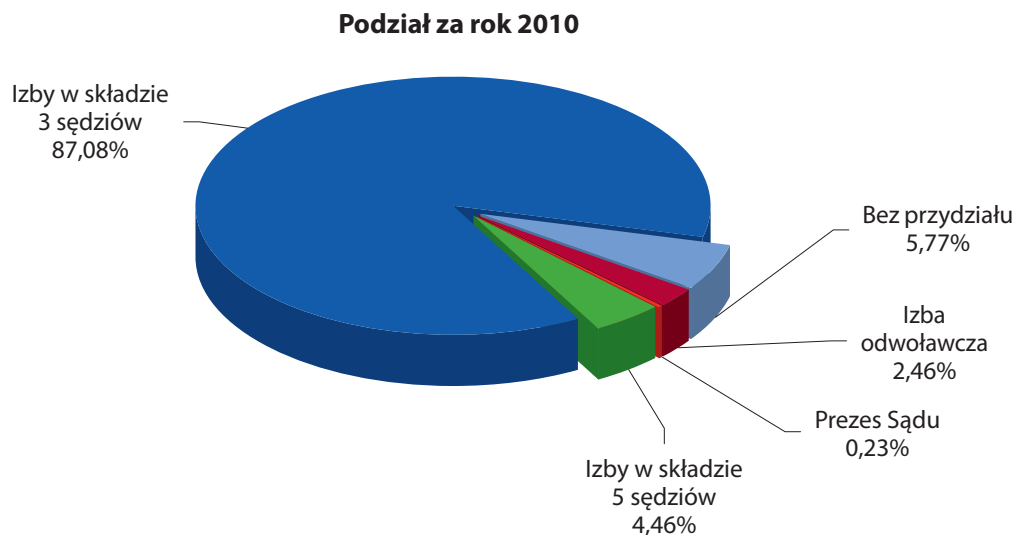
	2006	2007	2008	2009	2010
Pomoc państwa	165	166	185	161	153
Konkurencja	182	196	236	247	288
Służba publiczna	82	33	2	1	1
Własność intelektualna	249	289	316	355	382
Pozostałe skargi bezpośrednie	326	422	371	358	416
Odwołania	10	30	46	46	32
Procedury szczególne	15	18	22	23	28
Razem	1029	1154	1178	1191	1300

11. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – przedmiot skargi (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	1	4	3	8	8
Dostęp do dokumentów	24	28	35	44	42
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	6	3	3	8	5
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport		1	1	1	
Energia				2	
Klauzula arbitrażowa	21	17	20	22	19
Konkurencja	172	196	236	247	288
Kultura	1	2	1		
Ochrona konsumentów	1	1	3	3	1
Podatki		2			
Polityka gospodarcza i pieniężna	2	1			2
Polityka handlowa	28	33	31	33	34
Polityka przemysłowa	1				
Polityka rybołówstwa	4	5	24	8	27
Polityka społeczna	5	6	10	6	4
Pomoc państwa	165	166	184	160	152
Prawo dotyczące przedsiębiorstw	1			1	
Prawo instytucjonalne	19	28	29	41	32
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)	4	5	3	2	2
Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości		1	3	2	2
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)					8
Rolnictwo	85	118	84	57	65
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	37	49	13	16	38
Swoboda świadczenia usług	1		3	5	4
Swobodny przepływ osób	3	3	2	2	3
Swobodny przepływ towarów	2	3	2		
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)	9	18	19	18	29
Środowisko i ochrona konsumentów	23	40	30	25	34
Transport	1	4	2	2	1
Unia celna i wspólna taryfa celna	14	16	11	6	6
Własność intelektualna i przemysłowa	251	290	317	355	382
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa					1
Zamówienia publiczne	25	29	34	41	40
Zbliżanie ustawodawstw	1	1			
Zdrowie publiczne	3	2	3	4	6
Łącznie traktat WE/TFUE	910	1072	1106	1119	1235
Łącznie traktat EWWiS	10		1	1	1
Łącznie traktat EWEA	2	1	1		1
Regulamin pracowniczy	92	63	48	48	35
Procedury szczególne	15	18	22	23	28
ŁĄCZNIE	1029	1154	1178	1191	1300

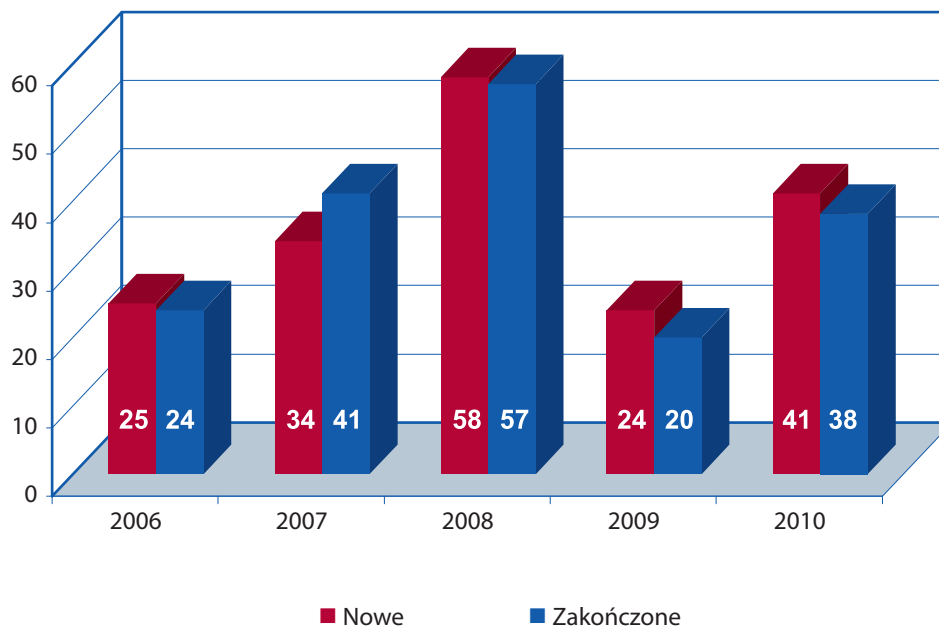
¹ Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2006–2009 zostały w związku z tym przeredagowane.

12. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Wielka izba	2				
Izba odwoławcza	10	30	46	46	32
Prezes Sądu	1				3
Izby w składzie 5 sędziów	117	75	67	49	58
Izby w składzie 3 sędziów	825	971	975	1019	1132
Sąd w składzie jednego sędziego	2			2	
Bez przydziału	72	78	90	75	75
Razem	1029	1154	1178	1191	1300

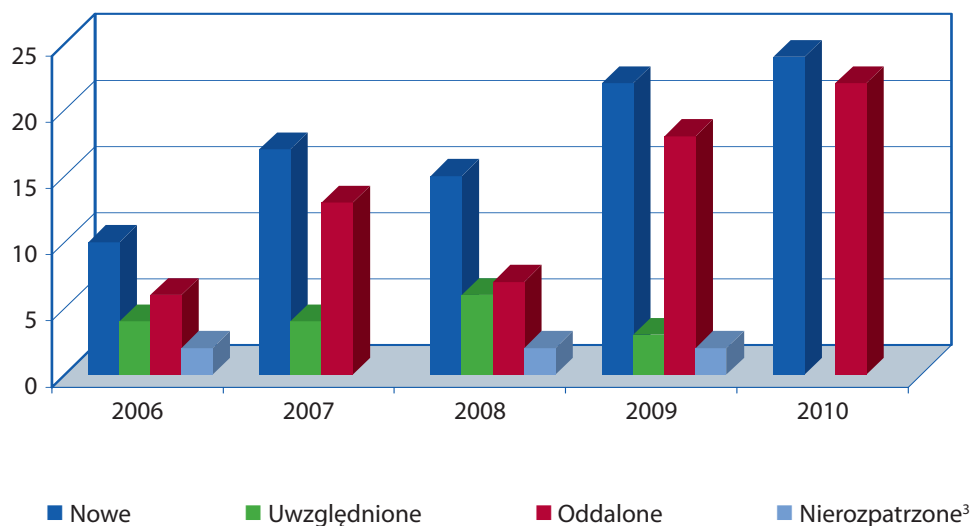
13. Różne – środki tymczasowe (2006–2010)

Podział za rok 2010

	Nowe wnioski o zastosowanie środków tymczasowych	Zakończone postępowania w przedmiocie środków tymczasowych	Rozstrzygnięcie		
			Oddalenie	Uwzględnienie	Wykreślenie sprawy/ umorzenie postępowania
Badania naukowe, rozwój technologii i przestrzeń kosmiczna	2	2	2		
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej	1	1	1		
Klauzula arbitrażowa	1	2	2		
Konkurencja	8	4	3		1
Pomoc państwa	7	2	2		
Prawo instytucjonalne	8	8	6		2
Regulamin pracowniczy	2	2		1	1
Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów (rozporządzenie REACH)	1	1	1		
Rolnictwo	3	4	1	2	1
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	2	2	2		
Środowisko i ochrona konsumentów	2	3	3		
Unia celna i wspólna taryfa celna		1	1		
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	1	1	1		
Zamówienia publiczne	3	5	5		
Razem	41	38	30	3	5

14. Różne – tryb przyspieszony (2006–2010)¹²

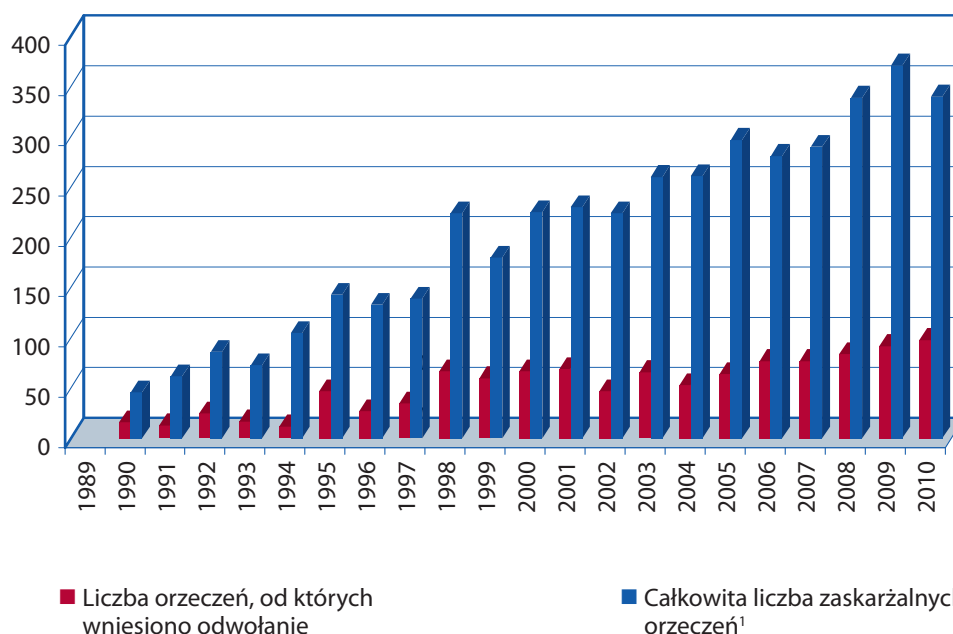
	2006				2007				2008				2009				2010			
	Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie				Rozstrzygnięcie			
	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone³	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone³	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone³	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone³	Nowe	Uwzględnione	Oddalone	Nierozpatrzone³
Dostęp do dokumentów					1		1		2		2		4		4					
Działania zewnętrzne Unii Europejskiej																	1		1	
Klauzula arbitrażowa									1			1								
Konkurencja	4	2	2		1		1		1		1		2		2		3		3	
Polityka handlowa					2	1			1		1		2		2					
Pomoc państwa	1				1		2		1		1						7		5	
Postępowanie													1		1					
Prawo instytucjonalne									1			1	1		1					
Przepisy finansowe (budżet, ramy finansowe, środki własne, zwalczanie nadużyć finansowych)				2																
Regulamin pracowniczy									1					1						
Rolnictwo	3	1	3				1		1				2		3					
Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna																	1		1	
Swoboda świadczenia usług													1	1						
Środki ograniczające (Działania zewnętrzne)					3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10	
Środowisko i ochrona konsumentów	2	1	1		7	1	6						1			1				
Zamówienia publiczne					2		1		3	1	3		2		2		2		2	
Zdrowie publiczne													1		1					
Razem	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	22	3	18	2	24	0	22	0

¹ Na podstawie art. 76a regulaminu postępowania przed Sądem sprawa przed Sądem może być rozpoznana w trybie przyspieszonym. Przepis ten obowiązuje od dnia 1 lutego 2001 r.

² Ze względu na wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 1 grudnia 2009 r. konieczna była zmiana sposobu prezentacji w zakresie przedmiotu skargi. Dane za lata 2006–2009 zostały w związku z tym przerezegowane.

³ Do kategorii „nierozpatrzone” zalicza się następujące przypadki: cofnięcie wniosku, cofnięcie skargi oraz sytuacje, gdy skarga została rozstrzygnięta postanowieniem przed wydaniem rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym.

15. Różne – orzeczenia Sądu, od których wniesiono odwołanie do Trybunału Sprawiedliwości (1989–2010)

	Liczba orzeczeń, od których wniesiono odwołanie	Całkowita liczba zaskarżalnych orzeczeń ¹	Odsetek orzeczeń, od których wniesiono odwołanie
1989			
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	224	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	77	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	340	29%

¹ Całkowita liczba orzeczeń zaskarżalnych – wyroki, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych i oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta oraz wszystkie inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem wykreślenia i przekazania – w odniesieniu do których upłynął termin do wniesienia odwołania lub od których odwołanie zostało wniesione.

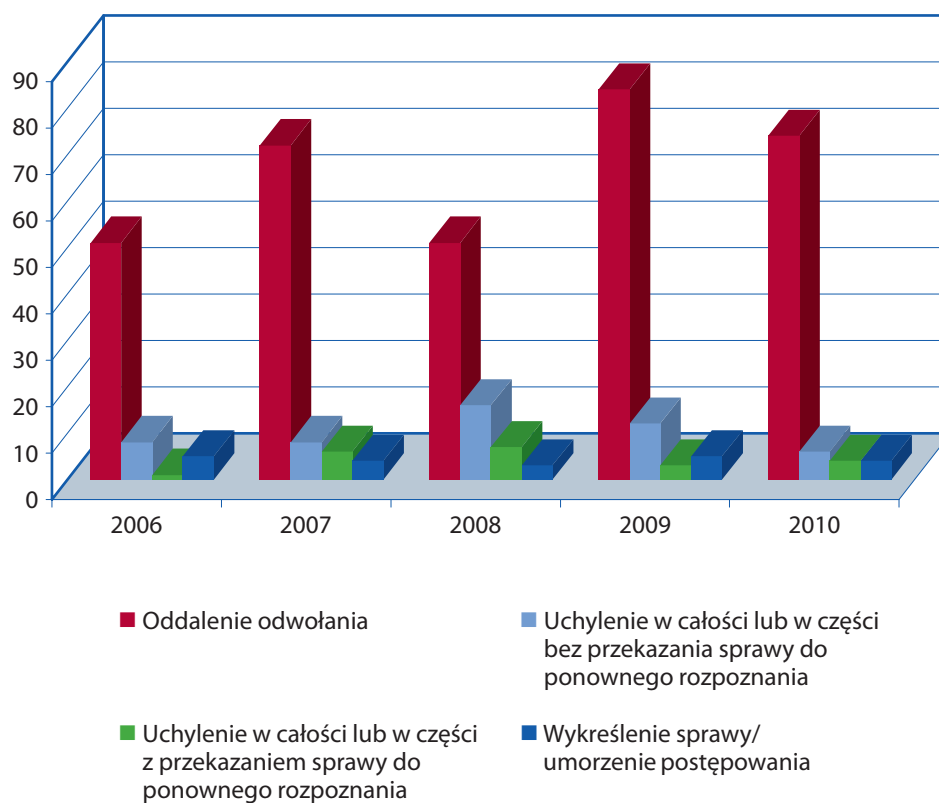
16. Różne – podział odwołań wniesionych do Trybunału Sprawiedliwości według rodzaju postępowania (2006–2010)

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Odwolania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwolania w %	Odwolania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwolania w %	Odwolania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwolania w %	Odwolania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwolania w %	Odwolania	Orzeczenia zaskarżalne	Odwolania w %
Pomoc państwa	5	21	24%	11	30	37%	4	19	21%	23	51	45%	17	35	49%
Konkurencja	14	41	34%	13	33	39%	7	26	27%	11	45	24%	15	33	45%
Służba publiczna	13	62	21%	10	53	19%	9	31	29%	1	3	33%			
Własność intelektualna	18	62	29%	14	64	22%	24	105	23%	25	153	16%	32	140	23%
Pozostałe skargi bezpośrednie	27	95	28%	29	110	26%	40	158	25%	32	119	27%	34	132	26%
Razem	77	281	27%	77	290	27%	84	339	25%	92	371	25%	98	340	29%

17. Różne – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2010) (wyroki i postanowienia)

	Oddalenie odwołań	Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	Wykreślenie sprawy/umorzenie postępowania	Razem
Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport				1	1
Konkurencja	8	3			11
Polityka gospodarcza i pieniężna	1				1
Polityka handlowa	1				1
Polityka regionalna	2				2
Polityka rybołówstwa	1				1
Polityka społeczna	1				1
Pomoc państwa	7		2		9
Prawo instytucjonalne	20	2	1		23
Regulamin pracowniczy	3				3
Rolnictwo	2				2
Swobodny przepływ osób	1				1
Swobodny przepływ towarów	1				1
Środowisko i ochrona konsumentów	1				1
Unia celna i wspólna taryfa celna	2				2
Własność intelektualna i przemysłowa	23	1	1	3	28
Razem	74	6	4	4	88

18. Różne – wynik postępowań odwoławczych przed Trybunałem Sprawiedliwości (2006–2010) (wyroki i postanowienia)

	2006	2007	2008	2009	2010
Oddalenie odwołania	51	72	51	84	74
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania	8	8	16	12	6
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania	1	6	7	3	4
Wykreślenie sprawy/umorzenie postępowania	5	4	3	5	4
Razem	65	90	77	104	88

19. Różne – ogólna tendencja (1989–2010)

(nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku)

	Nowe sprawy ¹	Sprawy zakończone ²	Sprawy w toku na dzień 31 grudnia
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
Razem	8611	7311	

¹ 1989 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał 153 sprawy do nowo powstałego Sądu.
 1993 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 451 spraw wskutek pierwszego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.
 1994 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 14 spraw wskutek drugiego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.
 2004–2005 – Trybunał Sprawiedliwości przekazał Sądowi 25 spraw wskutek trzeciego zwiększenia zakresu właściwości Sądu.

² 2005–2006 – Sąd przekazał 118 spraw do nowo powstałego Sądu do spraw Służby Publicznej.

Rozdział III

Sąd do spraw Służby Publicznej

A – Działalność Sądu do spraw Służby Publicznej w 2010 r.

Prezes Paul Mahoney

1. Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej pokazują, że liczba skarg wniesionych w 2010 r. (139) znacząco wzrosła w porównaniu z liczbą skarg wniesionych w 2009 r. (113) i w 2008 r. (111).

Liczba spraw zakończonych (129) jest niższa¹ niż w roku poprzednim (155).

Tym samym liczba spraw w toku² nieznacznie wzrosła w stosunku do ostatniego roku (185 w dniu 31 grudnia 2010 r. w porównaniu z 175 w dniu 31 grudnia 2009 r.). Wzrósł również przeciętny czas trwania postępowania (18,1 miesiąca w 2010 r. w porównaniu z 15,1 miesiąca w 2009 r.)³.

24 orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej zostały poddane procedurze odwołania przed Sądem Unii Europejskiej. Sąd Unii Europejskiej uchylił w całości lub w części dziesięć orzeczeń Sądu do spraw Służby Publicznej, przy czym sześć spraw skierował do Sądu do spraw Służby Publicznej celem ponownego rozpoznania.

Dwanaście spraw zakończono w drodze ugody, co stanowi najwyższą liczbę od czasu utworzenia Sądu do spraw Służby Publicznej⁵. Tym samym tegoroczne statystyki wydają się świadczyć o większym otwarciu na ten sposób rozwiązywania sporów.

2. Co się tyczy narzędzi proceduralnych, należy odnotować, że w minionym roku Sąd do spraw Służby Publicznej po raz pierwszy skorzystał z przyznanej mu na mocy regulaminu postępowania⁶ możliwości orzekania w składzie jednego sędziego⁷.

¹ Tegoroczny wzrost odsetka zakończeń sprawy w drodze wyroku w stosunku do odsetka zakończeń w drodze prostszej procedury postanowienia niewątpliwie przyczynił się do zmniejszenia liczby zakończonych spraw. Ponadto należy mieć na uwadze okoliczność, że Sąd do spraw Służby Publicznej nie pracował w pełnym składzie z uwagi na stałą niedyspozycję jednego z siedmiu sędziów.

² Wciąż w toku jest między innymi 15 spraw wniesionych przez 327 urzędników i pracowników przeciwko swoim instytucjom, mających na celu stwierdzenie nieważności rozliczeń wynagrodzenia za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia 2009 r. oraz rozliczeń zaległego wynagrodzenia sporządzonych po dniu 1 stycznia 2010 r. z uwagi na stosowanie stopy waloryzacji wynoszącej 1,85% zamiast 3,7%, która byłaby wynikiem zastosowania art. 65 regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej (zwanego dalej „regulaminem pracowniczym”) i załącznika XI do tego regulaminu. Sprawy te są ściśle związane z wyrokiem z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie C-40/10 *Komisja przeciwko Radzie*, na mocy którego Trybunał stwierdził nieważność rozporządzenia Rady (UE, Euratom) nr 1296/2009 z dnia 23 grudnia 2009 r. dostosowującego ze skutkiem od dnia 1 lipca 2009 r. wynagrodzenia i emerytury urzędników i innych pracowników Unii Europejskiej, a także współczynniki korygujące stosowane w odniesieniu do wynagrodzeń i emerytur.

³ Bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia.

⁴ Takie wydłużenie czasu trwania postępowania niewątpliwie trzeba porównać ze wzrostem odsetka zakończeń sprawy w drodze wyroku w stosunku do odsetka zakończeń w drodze postanowienia.

⁵ Można zaznaczyć, że po raz pierwszy ugoda między stronami została zawarta w ramach postępowania w przedmiocie zarządzenia środków tymczasowych w odniesieniu do kwestii zastosowania żadanego środka tymczasowego (sprawa F-50/10 *R De Roos- Le Large przeciwko Komisji*).

⁶ Artykuł 14 regulaminu postępowania przed Sądem do spraw Służby Publicznej.

⁷ Z takiej możliwości skorzystano w sprawie F-1/10 *Marcuccio przeciwko Komisji*, w której wyrok wydano w dniu 14 grudnia 2010 r.

3. Wreszcie ponieważ w 2010 r. przypadała piąta rocznica powstania Sądu do spraw Służby Publicznej, z tej okazji zorganizowano sympozjum naukowe⁸, w którym udział wzięli sędziowie, profesowie i adwokaci specjalizujący się w dziedzinie europejskiej i międzynarodowej służby publicznej, urzędnicy instytucji europejskich oraz przedstawiciele organizacji zawodowych i związkowych. Wymiana poglądów zaprezentowana podczas tego spotkania z pewnością przyczyni się do pogłębienia przemyśleń Sądu do spraw Służby Publicznej, w szczególności w zakresie działań, jakie zamierza on przeprowadzić w ramach reformy swego regulaminu postępowania w świetle doświadczeń zdobytych od chwili powstania. Obchody piątej rocznicy powstania Sądu do spraw Służby Publicznej zostały również uczczone dniem „drzwi otwartych” dla personelu instytucji.

4. Poniżej przedstawione zostaną najbardziej istotne orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej w zakresie kwestii proceduralnych i merytorycznych. Ponieważ w dziedzinie zastosowania środków tymczasowych⁹, kosztów postępowania oraz pomocy w zakresie kosztów postępowania nie pojawiło się żadne nowe ważne rozstrzygnięcie, rubryki poświęcone tradycyjnie tym kwestiom zostały w tym roku pominięte.

I. Kwestie proceduralne

Przesłanki dopuszczalności

1. Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi: zasada zgodności pomiędzy zażaleniem i skargą

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie F-45/07* *Mandt przeciwko Parlamentowi*¹⁰ Sąd do spraw Służby Publicznej złągodził zasadę zgodności pomiędzy zażaleniem poprzedzającym wniesienie skargi a skargą, stwierdzając, że zasada zgodności jest naruszona tylko wtedy, gdy skarga zmienia przedmiot zażalenia lub jego podstawę, przy czym to ostatnie pojęcie należy interpretować szeroko. Jeśli chodzi o żądania stwierdzenia nieważności, przez podstawę sporu należy zasadniczo rozumieć kwestionowanie przez skarżącego zgodności zaskarżonego aktu z prawem materialnym albo kwestionowanie jego zgodności z prawem formalnym. W rezultacie i z zastrzeżeniem zarzutów niezgodności z prawem (ze swej natury czysto prawnych, niełatwo zrozumiałych dla nieprawników) oraz zarzutów uwzględnianych z urzędu, zmiana podstawy sporu, a tym samym niedopuszczalność ze względu na nieprzestrzeganie zasady zgodności istnieje wówczas, gdy skarżący, kwestionujący w swoim zażaleniu wyłącznie formalną ważność aktu dla niego niekorzystnego, podnosi w skardze zarzuty co do istoty, lub przy odwrotnym założeniu, czyli jeśli skarżący, po zakwestionowaniu w swoim zażaleniu wyłącznie merytorycznej treści aktu dla niego niekorzystnego wnosi skargę zawierającą zarzuty dotyczące jego formalnej ważności.

⁸ Wykłady prezentowane podczas sympozjum zostaną opublikowane w 2011 r. w *Revue universelle des droits de l'homme (RUDH)*, Éditions N.P. Engel. Wystąpienia są obecnie dostępne na stronie Curia.

⁹ Prezes Sądu do spraw Służby Publicznej wydał w minionym roku cztery postanowienia w sprawie zastosowania środków tymczasowych (postanowienie z dnia 23 lutego 2010 r. w sprawie F-99/09 R *Papathanasiou przeciwko OHIM*; postanowienie z dnia 14 lipca 2010 r. w sprawie F-41/10 R *Bermejo Garde przeciwko EKES*; postanowienie z dnia 10 września 2010 r. w sprawie F-62/10 R *Esders przeciwko Komisji*; postanowienie z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawach połączonych F-95/10 R i F-105/10 R *Bömmcke przeciwko EBI*). We wszystkich czterech sprawach oddalono wnioski o zastosowanie środków tymczasowych.

¹⁰ Wyroki oznaczone gwiazdką zostały przetłumaczone na wszystkie języki urzędowe Unii Europejskiej, z wyjątkiem irlandzkiego.

Należy zauważyć, że w wyroku z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie F-50/08* *Bartha przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej po raz pierwszy stwierdził zasadność zarzutu uznanego za dopuszczalny na podstawie ww. wyroku w sprawie *Mandt przeciwko Parlamentowi*.

2. Pojęcie aktu niekorzystnego

W wyroku z dnia 13 stycznia 2010 r. w sprawach połączonych F-124/05 i F-96/06* *A i G przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, w następstwie wyroku Sądu Pierwszej Instancji z dnia 15 października 2008 r. w sprawie T-345/05 *Mote przeciwko Parlamentowi*, który dotyczył uchylenia immunitetu posła do Parlamentu Europejskiego, że decyzja uchylająca immunitet urzędnika stanowi akt dla niego niekorzystny. W niniejszym przypadku skarżący nie mógł już jednak powoływać się na niezgodność z prawem decyzji uchylającej jego immunitet w ramach wniesionej przez siebie skargi o odszkodowanie, ponieważ nie zaskarżył tej decyzji w terminach przewidzianych w art. 90 i 91 regulaminu pracowniczego.

W wyroku z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie F-8/10* *Gheysens przeciwko Radzie* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że decyzja odmowna w sprawie przedłużenia umowy o pracę na czas określony stanowi akt niekorzystny wymagający uzasadnienia na podstawie art. 25 regulaminu pracowniczego, jeśli jest odrębna od rozpatrywanej umowy, co zachodzi w szczególności wówczas, gdy opiera się na nowych okolicznościach lub jeśli administracja zajmuje w niej stanowisko w następstwie wniosku zainteresowanego pracownika dotyczącego zapisanej w umowie możliwości jej przedłużenia.

3. Interes prawny

W wyroku z dnia 5 maja 2010 r. w sprawie F-53/08* *Bouillez i in. przeciwko Radzie* Sąd do spraw Służby Publicznej potwierdził, że urzędnicy uprawnieni do ubiegania się o awans do określonej grupy zaszerogowania mają co do zasady osobisty interes w kwestionowaniu nie tylko wydanych w stosunku do nich decyzji o nieawansowaniu, lecz również decyzji o przyznaniu awansu do tej grupy zaszerogowania innym urzędnikom.

4. Terminy

W wyroku z dnia 30 września 2010 r. w sprawie F-29/09* *Lebedef i Jones przeciwko Komisji*, w odniesieniu do sporu dotyczącego zgodności z prawem przepisu art. 3 ust. 5 akapit pierwszy załącznika XI do regulaminu pracowniczego, zgodnie z którym współczynników korygujących nie stosuje się nie tylko w Belgii (państwa odniesienia do celów określenia kosztów utrzymania), lecz również w Luksemburgu, Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał w pierwszej kolejności orzecznictwo, zgodnie z którym urzędnik, który nie zaskarżył w terminie do złożenia zażalenia i wniesienia skargi paska wypłaty wskazującego po raz pierwszy na wprowadzenie w życie aktu o charakterze generalnym ustalającego prawa majątkowe, nie może po przekroczeniu tych terminów skutecznie zaskarżać następnych pasków wypłaty, podnosząc względem nich tę samą niezgodność z prawem co dotyczącą pierwszego paska. Jednak w tym przypadku Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że skarżący kwestionowali zasadniczo obstawanie Komisji przy stosowaniu art. 3 ust. 5 akapit pierwszy załącznika XI do regulaminu pracowniczego zamiast przeprowadzenia studium na temat ewentualnego braku równowagi siły nabywczej pomiędzy Brukselą a Luksemburgiem, mimo iż podnosili pojawienie się nowych okoliczności ekonomicznych, które nie uzasadniają już, zwłaszcza w świetle zasady równego traktowania, zastosowania tego przepisu. Ponadto Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał trudności natury proceduralnej, na jakie napotyka jednostka zamierzająca wnieść, na podstawie art. 265 TFUE, skargę na bezczynność instytucji celem uchylenia przepisu rozporządzenia uchwalonego przez prawodawcę Unii. W tych okolicznościach Sąd do spraw Służby

Publicznej orzekł, że wykluczenie, na podstawie przywołanego wyżej orzecznictwa, możliwości zakwestionowania przez urzędnika rozliczenia wynagrodzenia z uwagi na zmianę okoliczności faktycznych, takich jak zmiana warunków ekonomicznych, poprzez podniesienie przy tej okazji zarzutu niezgodności z prawem przepisu regulaminu pracowniczego, który choć był ważny w chwili jego przyjmowania, stał się – zdaniem danego urzędnika – niezgodny z prawem ze względu na tę zmianę okoliczności, prowadziłoby do uniemożliwienia w praktyce skargi mającej na celu zapewnienie poszanowania ogólnej zasady równego traktowania uznanej w prawie Unii i tym samym w sposób nieproporcjonalny naruszałoby prawo do skutecznej ochrony sądowej.

W postanowieniu z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie F-25/10 AG *przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł w odniesieniu do doręczenia decyzji listem poleconym, że w sytuacji gdy adresat listu poleconego, nieobecny w swoim miejscu zamieszkania w chwili próby doręczenia przez urzędnika pocztowego, nie podejmuje żadnych kroków lub nie odbiera listu w terminie, w którym jest on zwykle przechowywany w urzędzie pocztowym, należy uznać, że rozpatrywana decyzja została należycie doręczona adresatowi w dniu upływu tego terminu. Jeśli bowiem przyjmie się, że takie zachowanie adresata stanowi przeszkodę w prawidłowym doręczeniu decyzji listem poleconym, to po pierwsze, gwarancje zapewniane przez taki sposób doręczenia byłyby znacznie osłabione, podczas gdy stanowi on szczególnie pewny i obiektywny sposób doręczania aktów administracyjnych. Po drugie, adresat miałby pewną dowolność w ustaleniu rozpoczęcia biegu terminu do wniesienia skargi, podczas gdy strony nie mogą rozporządzać takim terminem, który powinien odpowiadać wymogom pewności prawa oraz prawidłowego zarządzania wymiarem sprawiedliwości. Niemniej jednak domniemanie, że adresatowi doręczono decyzję z upływem zwykłego terminu przechowywania listu poleconego na poczcie nie ma charakteru bezwzględniego. Jego zastosowanie zależy bowiem od przedstawienia przez administrację dowodu na prawidłowość doręczenia w drodze listu poleconego, w szczególności przez złożenie awizo w ostatnim miejscu zamieszkania wskazanym przez adresata. Ponadto domniemanie to nie jest niewzruszalne. Adresat może w szczególności próbować wykazać, że z uwagi, między innymi, na chorobę lub niezależny od jego woli przypadek siły wyższej, nie mógł skutecznie powziąć wiadomości o awizo.

Dokumenty poufne

W sprawie F-2/07 *Matos Martins przeciwko Komisji*, w której wydano wyrok w dniu 15 kwietnia 2010 r., Sąd do spraw Służby Publicznej, po tym jak stwierdził względem skarżącego poufny charakter pewnych dokumentów, których przedstawienia w drodze środków organizacji postępowania domagał się skarżący, ograniczył dostęp do tych dokumentów adwokatowi zainteresowanego, z wyłączeniem samego skarżącego, i zaznaczył, że taki wgląd w dokumenty powinien odbyć się w siedzibie sekretariatu i bez zezwolenia na sporządzenie kopii tych dokumentów.

W dwóch postanowieniach z dnia 17 marca 2010 r. i z dnia 20 maja 2010 r. wydanych w sprawie F-50/09 *Missir Mamachi di Lusignano przeciwko Komisji*¹¹ Sąd do spraw Służby Publicznej nakazał stronie pozwanej przedstawienie pewnych dokumentów zaklasyfikowanych jako „zastrzeżone UE”, uściślając środki bezpieczeństwa, jakim poddano dostęp do tych dokumentów i podkreślając w szczególności, że ani skarżący, ani jego adwokat nie mogą mieć do nich wglądu. Uściślił między innymi, że gdyby miał oprzeć rozstrzygnięcie sporu na rozpatrywanych dokumentach, należałoby zadać sobie pytanie o sposoby zastosowania w tym przypadku zasady kontrydiktoryjności postępowania i przepisów art. 44 §1 regulaminu postępowania, ponieważ omawiane zasada

¹¹ Orzeczenie kończące postępowanie w tej sprawie nie zostało dotąd wydane.

i przepisy mogłyby wymagać tego, żeby skarżący uzyskał chociażby częściowy dostęp do tych dokumentów¹².

Badanie zarzutu z urzędu

W jedenastu wyrokach z dnia 29 czerwca 2010 r.¹³ Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że poszanowanie prawa do obrony stanowi istotny wymóg proceduralny, którego naruszenie może być badane z urzędu, i stwierdził nieważność w rozpatrywanym przypadku odmownych decyzji Europejskiego Urzędu Policji (Europol) w sprawie zawarcia ze skarżącymi umów na czas nieokreślony ze względu na naruszenie tej zasady.

II. Co do istoty

Zasady ogólne

1. Pozaumowna odpowiedzialność instytucji

W wyroku z dnia 11 maja 2010 r. w sprawie F-30/08* *Nanopoulos przeciwko Komisji*, odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej, Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że odpowiedzialność pozaumowna instytucji, dochodzona na podstawie przepisów art. 236 WE (obecnie, po zmianie traktatem z Lizbony, art. 270 TFUE), może powstać w wyniku samej tylko bezprawności aktu niekorzystnego (lub postępowania pozbawionego charakteru decyzyjnego), bez potrzeby ustalania, czy chodzi o wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej, która przyznaje jednostkom określone uprawnienia. Sąd do spraw Służby Publicznej wyjaśnił, że to orzecznictwo nie wyklucza oceny zakresu uznania administracji w danej dziedzinie przez sąd; przeciwnie, kryterium to ma zasadnicze znaczenie przy badaniu zgodności z prawem zaskarżonej decyzji lub działania, uwzględniając, że kontrola zgodności z prawem przez sąd i jej stopień nasilenia są uzależnione od mniejszego lub większego zakresu uznania przysługującego administracji na podstawie obowiązującego prawa oraz wymogów właściwego funkcjonowania, jakie ją obowiązują.

W wyroku z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie F-26/09 *N przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał najpierw, że stwierdzenie nieważności aktu zaskarżonego przez urzędnika stanowi samo w sobie stosowne i co do zasady wystarczające zadośćuczynienie wszelkiej krzywdy, jakiej ten mógł doznać, a następnie wskazał przypadki, w których sąd Unii dopuścił pewne odstępstwa od tej zasady. Tym samym uściślono, że stwierdzenie nieważności niezgodnego z prawem aktu administracji nie może stanowić pełnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, po pierwsze, jeśli akt ten zawiera wyraźnie negatywną ocenę umiejętności skarżącego, która mogłaby wyrządzić mu krzywdę, po drugie jeśli niezgodność z prawem jest szczególnie poważna i po trzecie, jeśli stwierdzenie nieważności aktu jest pozbawione jakiejkolwiek skuteczności.

¹² Wyżej wymienione postanowienie z dnia 17 marca 2010 r.

¹³ Wyroki wydane w sprawach F-27/09, F-28/09, F-34/09, F-35/09, F-36/09, F-37/09, F-38/09, F-39/09, F-41/09, F-42/09, F-44/09.

2. Prawa podstawowe i zasady ogólne prawa służby publicznej

a) Prawo podstawowe do nienaruszania miru domowego

W wyroku z dnia 9 czerwca 2010 r. w sprawie F-56/09 *Marcuccio przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał, że prawo podstawowe do nienaruszania miru domowego osób fizycznych obowiązuje w porządku prawnym Unii jako zasada ogólna wspólna prawom państw członkowskich, i że ponadto europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwana dalej „EKPC”), do której odnosi się art. 6 ust. 2 TUE, stanowi w art. 8 ust. 1, że „każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji”. W tym przypadku ustalono, że administracja, wkraczając do służbowego mieszkania skarżącego i nie przestrzegając przy tym żadnych formalności, naruszyła prawo zainteresowanego do poszanowania jego dóbr, mieszkania i życia prywatnego i że takie niezgodne z prawem działanie może pociągać za sobą powstanie odpowiedzialności strony pozwanej.

b) Domniemanie niewinności

W sprawie F-75/09 *Wenig przeciwko Komisji*, w której zapadł wyrok w dniu 23 listopada 2010 r., Sąd do spraw Służby Publicznej rozpatrywał zarzut skarżącego, że Komisja naruszyła – w związku z odmową uwzględnienia jego wniosków o udzielenie wsparcia – zasadę domniemanie niewinności, ponieważ taka odmowa w sposób dorozumiany oznaczała, że zdaniem Komisji faktycznie dopuścił się on pewnych czynów zrelacjonowanych w artykule prasowym. Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał w pierwszej kolejności, że zasada domniemana niewinności potwierdzona w art. 6 ust. 2 EKPC nie ogranicza się do gwarancji proceduralnej w sprawach karnych, lecz jej zakres jest szerszy i wymaga, aby żaden przedstawiciel państwa nie deklarował, że dana osoba jest winna popełnienia przestępstwa, zanim jej wina nie zostanie ustalona przez sąd. Następnie orzekł, że ponieważ w tym przypadku Komisja nie złożyła żadnego oświadczenia pozwalającego przypuszczać, że z jej punktu widzenia skarżący dopuścił się lub mógł się dopuścić czynu zabronionego, zainteresowany bezzasadnie twierdzi, że przez sam fakt odmowy udzielenia mu wsparcia Komisja naruszyła zasadę domniemanie niewinności.

c) Obowiązek staranności

W wyroku z dnia 28 października 2010 r. w sprawie F-92/09* *U przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej wyjaśnił, że w sytuacji gdy istnieje wątpliwość co do zdrowotnego podłoża trudności, jakie napotyka urzędnik przy wykonywaniu powierzonych mu zadań, obowiązek staranności wymaga od administracji dołożenia należytych starań w celu usunięcia wątpliwości zanim zostanie wydana decyzja o zwolnieniu tego urzędnika. Ponadto obowiązki, jakie na administrację nakłada obowiązek staranności, są znacznie większe, jeśli ma się do czynienia ze szczególną sytuacją urzędnika, co do którego istnieją wątpliwości w kwestii jego zdrowia psychicznego, a w konsekwencji zdolności do odpowiedniej obrony jego własnych interesów.

3. Zastosowanie prawa prywatnego międzynarodowego przez instytucję Unii

W ww. wyroku w sprawie *Mandt przeciwko Parlamentowi* Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, w odniesieniu do zastosowania przez instytucję przepisu odsyłającego do stanu cywilnego osoby, że administracja nie była zobowiązana określić mającego zastosowanie prawa czy właściwego porządku prawnego na podstawie zasad prawa prywatnego międzynarodowego w czystej postaci, lecz mogła ograniczyć się do uwzględnienia, jako czynnika powiązania, istnienia „bardzo ścisłych” związków ze sporem.

W sprawie tej dwie osoby jako pozostali przy życiu współmałżonkowie tej samej zmarłej urzędniczki dochodzili renty wdowiej na podstawie art. 79 regulaminu pracowniczego, natomiast Parlament w obliczu tej sytuacji postanowił podzielić tę rentę między obu wnioskodawców. Po odrzuceniu jako niedopuszczalnej skargi wniesionej przez jednego z wnioskodawców (postanowienie z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie F-79/07 *Braun-Neumann przeciwko Parlamentowi*), Sąd do spraw Służby Publicznej oddalił skargę wniesioną przez drugiego wnioskodawcę, nie uwzględniając, między innymi, zarzutu mającego na celu pozbawienie pierwszego wnioskodawcy samego statusu pozostałego przy życiu małżonka (po tym jak Sąd do spraw Służby Publicznej zauważył w tym względzie, że osoba ta była uznawana za pozostałego przy życiu małżonka w świetle prawa i porządku prawnego państwa mającego bardzo ściśle związki zarówno z tą osobą, jak i ze sporem w całości) oraz zarzutu, zgodnie z którym każdy z pozostałych przy życiu małżonków ma prawo do pełnej renty wdowiej. W ten sposób Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że Parlament, stojąc w obliczu luki prawnej, nie naruszył prawa, gdy przyjął wyżej omawiane rozwiązanie.

Prawa i obowiązki urzędnika

1. Obowiązek wspomagania

W ww. wyroku *Wenig przeciwko Komisji* orzeczono, że administracja nie może być zobowiązana do wspomagania urzędnika w postępowaniu karnym, który jest podejrzany, w świetle dokładnych i rzeczowych informacji, o ciężkie uchybienie obowiązkom zawodowym, i który podlega z tego względu postępowaniu dyscyplinarnemu, choćby nawet popełnieniu takiego uchybienia sprzyjały niezgodne z prawem działania osoby trzeciej.

2. Dostęp urzędnika do dotyczących go dokumentów

W ww. wyroku w sprawie *A i G przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej objaśnił relację między art. 26 regulaminu pracowniczego, dotyczącym dostępu urzędnika do akt osobowych, przepisami w sprawie dostępu urzędnika do dotyczących go dokumentów o charakterze medycznym, takimi jak przewidziane przez wspólne zasady ubezpieczenia urzędników od ryzyka wypadku i choroby zawodowej oraz przepisami rozporządzenia (WE) nr 1049/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji (Dz.U. L 145, s. 43).

Kariera zawodowa urzędnika

1. Konkursy

W wyroku z dnia 15 czerwca 2010 r. w sprawie F-35/08* *Pachtitis przeciwko Komisji* (odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej) Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził nieważność decyzji Europejskiego Urzędu Doboru Kadr (EPSO) wykluczającej skarżącego z listy kandydatów, którzy uzyskali największą liczbę punktów na testach wstępnych w konkursie otwartym z uwagi na brak właściwości EPSO do wydania takiej decyzji. Orzekł bowiem, że ze względu na brak odpowiedniej zmiany do regulaminu pracowniczego, która wyraźnie przekazywałaby EPSO zadania należące dotąd do komisji konkursowej, EPSO nie ma właściwości w zakresie wykonywania takich zadań, a w szczególności zadań, dotyczących – w odniesieniu do naboru urzędników – określenia treści egzaminów oraz ich sprawdzenia, w tym egzaminów w formie testów wielokrotnego wyboru, mimo że egzaminy te przedstawia się jako testy „dostępu” kandydatów do egzaminów pisemnych i ustnych konkursu.

W ww. wyroku w sprawie *Bartha przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej objaśnił przepisy art. 3 akapit piąty załącznika III do regulaminu pracowniczego, zgodnie z którym komisja konkursowa składająca się z ponad czterech członków obejmuje co najmniej dwóch członków każdej płci. Uściślił zwłaszcza, że ta zasada powinna zostać zweryfikowana przy ukonstytuowaniu się komisji konkursowej, wynikającej z listy opublikowanej przez instytucję czy instytucje organizujące konkurs, i że należy uwzględniać przy tym wyłącznie członków komisji, a nie ich zastępców.

2. Postępowania w sprawie awansu

W ww. wyroku w sprawie *Bouillez i in. przeciwko Radzie* wyjaśniono, że z postanowień art. 45 ust. 1 regulaminu pracowniczego wynika, że zakres obowiązków wykonywanych przez urzędników uprawnionych do ubiegania się o awans stanowi jeden z trzech istotnych czynników, które administracja powinna uwzględnić przy przeprowadzaniu analizy porównawczej osiągnięć tych urzędników. Wyrażenie „w stosownych przypadkach” zawarte w art. 45 ust. 1 zdanie czwarte regulaminu pracowniczego oznacza po prostu, że chociaż w przypadku pracowników przynależących do tej samej grupy zaszeręgowania można oczekiwać zasadniczo zajmowania stanowisk o równorzędnych obowiązkach, to jednak, jeśli w konkretnym wypadku tak nie jest, należy uwzględnić tę okoliczność podczas postępowania w sprawie awansu.

Sąd do spraw Służby Publicznej, stwierdziwszy w tym przypadku zasadność zarzutu dotyczącego naruszenia art. 45 ust. 1 regulaminu pracowniczego, przypomniał najpierw, że sąd Unii przyznał, że w sytuacji gdy akt, którego dotyczy żądanie stwierdzenia nieważności, powoduje powstanie korzyści dla osoby trzeciej, jak w przypadku wpisania na listę rezerwy kadrowej, decyzji o przyznaniu awansu lub decyzji o powołaniu na wolne stanowisko, do sądu należy uprzednie zbadanie, czy takie stwierdzenie nieważności nie stanowiłoby nadmiernej sankcji za działanie niezgodne z prawem. Sąd do spraw Służby Publicznej przypomniał następnie, że w kwestii awansów sąd Unii bada każdy konkretny przypadek. Po pierwsze, sąd ten bierze pod uwagę charakter niezgodnych z prawem działań. Po drugie, sąd Unii przystępuje do wyważenia interesów. Wyważając interesy sąd Unii uwzględnia, po pierwsze, interes skarżących w tym, by w zgodzie z prawem i w całości przywrócić im ich prawa, następnie interesy urzędników awansowanych niezgodnie z prawem a wreszcie interes służby.

W wyroku z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie F-14/09 *Almeida Campos i in. przeciwko Radzie* Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że organ powołujący nie może zgodnie z prawem badać oddzielnie osiągnięć urzędników w tej samej grupie zaszeręgowania w zależności od tego, czy w ramach dawnego regulaminu pracowniczego wchodzili w skład kategorii A, czy należeli do kadr lingwistycznych LA, skoro prawodawca postanowił, że na podstawie nowego regulaminu pracowniczego jedni i drudzy należą do jednej grupy funkcyjnej administratorów.

Warunki pracy urzędnika

W wyroku z dnia 30 listopada 2010 r. w sprawie F-97/09 *Taillard przeciwko Parlamentowi* wyjaśniono, że biorąc pod uwagę, że choroby mogą postępować, nie można utrzymywać, że wyniki niezależnej opinii lekarskiej stwierdzające zdolność urzędnika do pracy pozostają ważne, jeśli ten przedłoży później nowe zaświadczenie lekarskie. Co się tyczy ryzyka obejścia postępowania dotyczącego kontroli lekarskich poprzez przedstawianie kolejnych zaświadczeń lekarskich w przedmiocie tej samej choroby, Sąd do spraw Służby Publicznej uznał, że jeśli okaże się to konieczne, zwłaszcza jeśli są poszlaki na temat nadużyć ze strony skarżącego, dana instytucja może skorzystać z właściwych środków dyscyplinarnych.

Uposażenie i przywileje socjalne urzędnika

1. Wynagrodzenie

W wyroku z dnia 14 października 2010 r. w sprawie F-86/09* *W przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej rozpatrywał wniosek o stwierdzenie nieważności odmownej decyzji Komisji w sprawie wypłaty pracownikowi dodatku na gospodarstwo domowe z tego względu, że pozamałżeński związek tego pracownika z jego partnerem tej samej płci nie spełniał warunku, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. c) pkt iv) załącznika VII do regulaminu pracowniczego, skoro mógł on zawrzeć w Belgii małżeństwo cywilne. Skarżący posiadający podwójne obywatelstwo, belgijskie i marokańskie, zarzucił jednak administracji, że małżeństwo to nie było możliwe ze względu na jego obywatelstwo marokańskie, ponieważ zawierając związek małżeński z osobą tej samej płci narażał się w Maroku na postępowania karne na podstawie art. 489 marokańskiego kodeksu karnego, który uznaje homoseksualizm za czyn zabroniony. Sąd do spraw Służby Publicznej, opierając się na orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, orzekł, że przepisom regulaminu pracowniczego przyznającym prawo do dodatku na gospodarstwo domowe urzędnikom zarejestrowanym w stałym związku pozamałżeńskim należy nadać taką wykładnię, która może gwarantować, że prawo to nie pozostaje teoretyczne, lecz jest konkretne i skuteczne. W tym przypadku Sąd do spraw Służby Publicznej stwierdził, że prawo krajowe, takie jak art. 489 marokańskiego kodeksu karnego, które poddaje ściganiu czyny homoseksualne, bez względu na miejsce popełnienia takich czynów, może pozostawiać w sferze teorii dostęp do małżeństwa, a tym samym do prawa do dodatku na gospodarstwo domowe. W rezultacie stwierdził nieważność odmownej decyzji strony pozwanej w sprawie wypłaty skarżącemu takiego dodatku.

2. Zabezpieczenie społeczne

W wyroku z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie F-97/08 *Füller-Tomlinson przeciwko Parlamentowi* (odwołanie w toku przed Sądem Unii Europejskiej), Sąd do spraw Służby Publicznej oddalił zarzut, w którym skarżąca podnosiła niezgodność z prawem europejskiej skali oceny uszczerbku na zdrowiu fizycznym i psychicznym, stanowiącej część wspólnych zasad ubezpieczenia urzędników od ryzyka wypadku i choroby zawodowej, które weszły w życie w dniu 1 stycznia 2006 r.

W wyroku z dnia 14 września 2010 r. w sprawie F-79/09 *AE przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej, rozpatrując skargę o stwierdzenie odpowiedzialności, w której podnoszono przewlekłość postępowania o uznanie choroby zawodowej, przypomniał, że na Komisji jako instytucji spoczywa obowiązek przypomnienia członkom komisji lekarskich o ich obowiązku starannego działania.

W wyroku z dnia 23 listopada 2010 r. w sprawie F-65/09 *Marcuccio przeciwko Komisji* Sąd do spraw Służby Publicznej oddalił zarzut niezgodności z prawem skierowany przeciwko kryteriom definicji poważnej choroby w rozumieniu art. 72 regulaminu pracowniczego, na które składają się: niepomyślne rokowania co do długości życia, chroniczny przebieg, konieczność zastosowania środków diagnostycznych lub terapeutycznych wymagających znacznych nakładów oraz wystąpienie lub ryzyko wystąpienia ciężkiej niepełnosprawności. W wyroku tym uściślono również, że pojęcie „choroby umysłowej” w rozumieniu art. 72 regulaminu pracowniczego może dotyczyć jedynie chorób mających obiektywnie poważny charakter, a nie każdego zaburzenia psychologicznego czy psychiatrycznego bez względu na jego stopień.

W wyroku z dnia 1 grudnia 2010 r. w sprawie F-89/09 *Gagalis przeciwko Radzie* wyjaśniono, że zarówno art. 73 ust. 3 regulaminu pracowniczego jak i art. 9 ust. 1 akapit trzeci zasad ubezpieczenia od ryzyka wypadku powinny być interpretowane w ten sposób, że przewidują wyłącznie

uzupełniający zwrot kosztów poniesionych w zakresie świadczeń objętych art. 72 regulaminu pracowniczego, po zwróceniu części kosztów przez system ubezpieczenia chorobowego. System ubezpieczenia od ryzyka wypadku stanowi uzupełnienie zwrotu kosztów, a tym samym nie przewiduje zwrotu kosztów poniesionych na świadczenia nieobjęte systemem ubezpieczenia chorobowego, z wyjątkiem przewidzianych w omawianym art. 9 ust. 2, które z tego względu nie powodują pokrycia kosztów przez system ubezpieczenia chorobowego.

Środki dyscyplinarne

W ww. wyroku w sprawie *A i G przeciwko Komisji* stwierdzono, że okoliczność, iż postępowanie dyscyplinarne zostało zamknięte bez nałożenia kary dyscyplinarnej na pociągniętego do odpowiedzialności urzędnika, nie może stanowić przeszkody dla sądu europejskiego w wykonywaniu kontroli zgodności z prawem decyzji o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego wobec zainteresowanego. W celu ochrony praw danego urzędnika organ powołujący musi być uznawany za organ wykonujący swoje uprawnienia w sposób bezprawny nie tylko w przypadku dowodu nadużycia władzy, lecz również w przypadku braku dostatecznie dokładnych i mających istotne znaczenie dowodów, że zainteresowany popełnił uchybienie dyscyplinarne. Ponadto w tym samym wyroku potwierdzona została zasada, zgodnie z którą postępowanie dyscyplinarne powinno być przeprowadzone w rozsądnym terminie. Spoczywający na organie prowadzącym postępowanie dyscyplinarne obowiązek staranności dotyczy zarówno wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, jak i jego prowadzenia.

Warunki zatrudnienia innych pracowników Unii Europejskiej

1. Zwolnienie pracownika w ramach umowy o pracę na czas nieokreślony

W wyrokach z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie *F-87/08 Schuerings przeciwko ETF* i w sprawie *F-88/08 Vandeuren przeciwko ETF* Sąd do spraw Służby Publicznej wyjaśnił w pierwszej kolejności, że zezwolenie pracodawcy na zakończenie stosunku pracy na czas nieokreślony bez ważnej przyczyny byłoby sprzeczne ze stabilnością charakteryzującą umowy na czas nieokreślony i stałoby na przeszkodzie samej istocie tego rodzaju umów; a następnie orzekł, że zawężenie obszaru działania agencji można uznać za ważny powód zwolnienia, jednak pod warunkiem, że ta agencja nie dysponuje stanowiskiem, na które mógłby zostać przeniesiony zainteresowany pracownik. W ramach badania, czy pracownik może zostać przeniesiony na inne, istniejące lub nowo tworzone, stanowisko administracja powinna mieć na uwadze interes służby, który wymaga zatrudnienia osoby o najwyższych kwalifikacjach celem obsadzenia danego stanowiska, oraz interes pracownika, którego zwolnienie przewiduje się. W tym zakresie powinna w ramach swego zakresu uznania brać pod uwagę różne kryteria, takie jak: wymogi stanowiska w świetle kwalifikacji i możliwości pracownika, okoliczność, czy umowa o pracę z danym pracownikiem uściśla, że jest on zatrudniony na określone stanowisko, sprawozdania z oceny pracownika, a także jego wiek, staż pracy i liczbę lat pozostałych do uzyskania uprawnień emerytalnych.

2. Zwolnienie pracownika po okresie próbnym

W wyroku z dnia 24 lutego 2010 r. w sprawie *F-2/09 Menghi przeciwko ENISA*, dotyczącym zwolnienia członka personelu tymczasowego po okresie próbnym, Sąd do spraw Służby Publicznej przedstawił kilka uściśleń odnośnie do decyzji o zwolnieniu. W pierwszej kolejności stwierdził, że wykazanie istnienia mobbingu stosowanego względem pracownika nie oznacza, że każda decyzja niekorzystna dla tego pracownika i wydana w kontekście mobbingu miałyby być z tego powodu niezgodna z prawem. Trzeba jeszcze, by istniał związek pomiędzy rozpatrywanym mobbingiem a motywami zaskarżonej decyzji. W dalszej kolejności orzekł, że nie można skutecznie podnosić

w stosunku do decyzji o zwolnieniu naruszenia przepisów art. 24 regulaminu pracowniczego, dotyczącego obowiązku wspomagania. Jedynie bowiem decyzje administracyjne, których treść pozostaje w związku z obowiązkiem wspomagania, czyli decyzje oddalające wniosek o udzielenie wsparcia lub, w pewnych wyjątkowych okolicznościach, zaniechanie udzielenia wsparcia z własnej inicjatywy pracownikowi, mogą uchybiać temu obowiązkowi. Tymczasem przedmiot decyzji o zwolnieniu nie wchodzi w zakres stosowania art. 24 regulaminu pracowniczego i pozostaje tym samym bez związku z przewidzianym w tym przepisie obowiązkiem wspomagania. Wreszcie Sąd do spraw Służby Publicznej orzekł, że przepisy przewidziane w art. 22a ust. 3 regulaminu pracowniczego, stanowiące, że urzędnik, który przekazał informację o faktach mogących wzbudzić podejrzenie co do ewentualnej nielegalnej działalności lub o postępowaniu mogącym stanowić poważne zaniedbanie w wypełnianiu zobowiązań urzędników Unii „nie ponosi żadnych negatywnych skutków ze strony instytucji [...] pod warunkiem że działał w dobrej wierze”, nie zapewniają urzędnikowi, który przekazał na podstawie art. 22a ust. 1 regulaminu pracowniczego informacje o faktach mogących wzbudzić podejrzenie co do nielegalnej działalności, ochrony przed jakąkolwiek niekorzystną dla niego decyzją, lecz wyłącznie przed decyzjami wydanymi ze względu na takie przekazanie informacji.

B – Skład Sądu do spraw Służby Publicznej

(Porządek pierwszeństwa na dzień 31 grudnia 2010 r.)

Od lewej:

Sędziowie S. Van Raepenbusch i H. Kreppel; prezes izby H. Tagaras; prezes Sądu P. Mahoney; prezes izby S. Gervasoni; sędziowie I. Boruta i M.I. Rofes i Pujol; sekretarz W. Hakenberg

1. Członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

(w kolejności obejmowania stanowisk)

Paul J. Mahoney

urodzony w 1946 r.; studia prawnicze (Master of Arts, uniwersytet w Oksfordzie, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); wykładowca w University College London (1967–1973); barrister (Londyn, 1972–1974); administrator i główny administrator w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (1974–1990); wykładowca (visiting professor) na uniwersytecie w Saskatchewan, Saskatoon, Kanada (1988); dyrektor ds. personalnych w Radzie Europy (1990–1993); kierownik wydziału (1993–1995), zastępca sekretarza (1995–2001), sekretarz w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (2001 – wrzesień 2005); prezes Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Horstpeter Kreppel

urodzony w 1945 r.; studia w Berlinie, Monachium i Frankfurcie nad Menem (1966–1972); pierwszy egzamin państwowy (1972); asesor sądowy we Frankfurcie nad Menem (1972–1973 i 1974–1975); kolegium europejskie w Brugii (1973–1974); drugi egzamin państwowy (Frankfurt nad Menem, 1976); pracownik federalnego urzędu ds. zatrudnienia i adwokat (1976); sędzia sądu pracy (kraj związkowy Hesji, 1977–1993); wykładowca na Fachhochschule für Sozialarbeit we Frankfurcie nad Menem i na Verwaltungsfachhochschule w Wiesbaden (1979–1990); ekspert krajowy w służbach prawnych Komisji Wspólnot Europejskich (1993–1996 i 2001–2005); attaché ds. społecznych w ambasadzie Republiki Federalnej Niemiec w Madrycie (1996–2001); sędzia sądu pracy we Frankfurcie nad Menem (luty–wrzesień 2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Irena Boruta

urodzona w 1950 r.; magister prawa na Uniwersytecie Wrocławskim (1972), doktor prawa (Łódź, 1982); radca prawny (od 1977); staż naukowy (uniwersytet Paris X, 1987–1988; uniwersytet w Nantes, 1993–1994); ekspert „Solidarności” (1995–2000); profesor prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego na Uniwersytecie Łódzkim (1997–1998 i 2001–2005), profesor w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (2002), profesor prawa pracy i ubezpieczeń społecznych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2002–2005); wiceminister pracy i spraw społecznych (1998–2001); członek Zespołu Negocjacyjnego w sprawie Członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (1998–2001); przedstawiciel rządu polskiego w Międzynarodowej Organizacji Pracy (1998–2001); autorka licznych publikacji z dziedziny prawa pracy i europejskiego prawa socjalnego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Haris Tagaras

urodzony w 1955 r.; dyplom studiów prawniczych (uniwersytet w Salonikach, 1977); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa europejskiego (instytut studiów europejskich université libre de Bruxelles, 1980); doktor prawa (uniwersytet w Salonikach, 1984); prawnik lingwista w Radzie Wspólnot Europejskich (1980–1982); pracownik naukowy w centrum prawa gospodarczego międzynarodowego i europejskiego w Salonikach (1982–1984); administrator w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i w Komisji Wspólnot Europejskich (1986–1990); profesor prawa wspólnotowego, prawa międzynarodowego i praw człowieka na uniwersytecie Panteion w Atenach (od 1990); współpracownik do spraw europejskich ministerstwa sprawiedliwości i członek Stałego Komitetu Konwencji z Lugano (1991–2004); członek krajowej komisji ds. konkurencji (1999–2005); członek krajowej komisji ds. telekomunikacji i poczty (2000–2002); członek izby adwokackiej w Salonikach, adwokat przy sądzie kasacyjnym; członek założyciel Union des avocats européens (UAE); członek stowarzyszony międzynarodowej akademii prawa porównawczego; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Sean Van Raepenbusch

urodzony w 1956 r.; dyplom studiów prawniczych (université libre de Bruxelles, 1979); dyplom specjalizacyjny z zakresu prawa międzynarodowego (Bruksela, 1980); doktor prawa (1989); dyrektor ds. prawnych spółki akcyjnej kanału i instalacji portowych Brukseli (1979–1984); urzędnik Komisji Wspólnot Europejskich (dyrekcja generalna ds. społecznych, 1984–1988); pracownik służby prawnej Komisji Wspólnot Europejskich (1988–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1994–2005); wykładowca w centrum uniwersyteckim w Charleroi (międzynarodowe i europejskie prawo socjalne, 1989–1991), na uniwersytecie w Mons Hainaut (prawo europejskie, 1991–1997), na uniwersytecie w Liège (prawo europejskiej służby publicznej, 1989–1991; prawo instytucjonalne Unii Europejskiej, 1995–2005; europejskie prawo socjalne, 2004–2005); liczne publikacje z dziedziny europejskiego prawa socjalnego i prawa konstytucyjnego Unii Europejskiej; sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Stéphane Gervasoni

urodzony w 1967 r.; absolwent instytutu studiów politycznych w Grenoble (1988) oraz krajowej szkoły administracji (ENA) (1993); członek Conseil d'État (wydział postępowań spornych, 1993–1997, wydział spraw społecznych, 1996–1997; maître des requêtes (1996–2008); conseiller d'État (od 2008); wykładowca w instytucie studiów politycznych w Paryżu (1993–1995); przedstawiciel rządu w specjalnej komisji ds. emerytur kombatanckich (1994–1996); doradca prawny w ministerstwie służby cywilnej oraz w merostwie Paryża (1995–1997); sekretarz generalny prefektury departamentu Yonne, podprefekt okręgu Auxerre (1997–1999); sekretarz generalny prefektury departamentu Savoie, podprefekt okręgu Chambéry (1999–2001); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (wrzesień 2001 – wrzesień 2005); członek rzeczywisty komisji odwoławczej NATO (2001–2005); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 6 października 2005 r.

Maria Isabel Rofes i Pujol

urodzona w 1956 r.; studia prawnicze (licenciatura en derecho, Universidad de Barcelona, 1981); specjalizacja w handlu międzynarodowym (Meksyk 1983); studia z zakresu integracji europejskiej (izba handlowa w Barcelonie 1985) i prawa wspólnotowego (Escola d'Administració Pública de Catalunya 1986); urzędniczka Generalitat de Catalunya (członek służby prawnej w ministerstwie przemysłu i energetyki, kwiecień 1984 – sierpień 1986); członek izby adwokackiej w Barcelonie (1985–1987); administrator, następnie główny administrator w wydziale badań i dokumentacji Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1986–1994); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości (gabinet rzecznika generalnego Ruiza-Jaraba Colomera, styczeń 1995 – kwiecień 2004; gabinet sędziego Löhmsa maj 2004 – sierpień 2009); wykłady na temat postępowania przed sądami wspólnotowymi, wydział prawa, Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000); liczne publikacje i wykłady z dziedziny europejskiego prawa socjalnego; członek izby odwoławczej Wspólnotowego Urzędu Ochrony Odmian Roślin (2006–2009); sędzia Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 7 października 2009 r.

Waltraud Hakenberg

urodzona w 1955 r.; studia prawnicze w Ratyzbonie i w Genewie (1974–1979); pierwszy egzamin państwowy (1979); studia podyplomowe w zakresie prawa wspólnotowego w kolegium europejskim w Brugii (1979–1980); asesor w Ratyzbonie (1980–1983); doktorat w zakresie nauk prawnych (1982); drugi egzamin państwowy (1983); adwokat w Monachium i Paryżu (1983–1989); urzędnik Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (1990–2005); referendarz w Trybunale Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich (gabinet sędziego P. Janna, 1995–2005); wykładowca na uniwersytetach w Niemczech, Austrii, Szwajcarii i Rosji; profesor honorowy na uniwersytecie w Sarze (od 1999); członek różnych komitetów, stowarzyszeń i komisji; liczne publikacje w dziedzinie prawa wspólnotowego i proceduralnego prawa wspólnotowego; sekretarz Sądu do spraw Służby Publicznej od dnia 30 listopada 2005 r.

2. Zmiany w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej w 2010 r.

W 2010 r. nie było żadnych zmian w składzie Sądu do spraw Służby Publicznej.

3. Porządek pierwszeństwa

**od dnia 1 stycznia 2010 r.
do dnia 31 grudnia 2010 r.**

P. MAHONEY, prezes Sądu

H. TAGARAS, prezes izby

S. GERVASONI, prezes izby

H. KREPPEL, sędzia

I. BORUTA, sędzia

S. VAN RAEPENBUSCH, sędzia

M.J. Rofes i Pujol, sędzia

W. HAKENBERG, sekretarz

4. Dawni członkowie Sądu do spraw Służby Publicznej

Kanninen Heikki (2005–2009)

C – Statystyki sądowe Sądu do spraw Służby Publicznej

Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej

1. Nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)

Nowe sprawy

2. Procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2006–2010)
3. Język postępowania (2006–2010)

Sprawy zakończone

4. Wyroki i postanowienia – skład orzekający (2010)
5. Rozstrzygnięcie (2010)
6. Środki tymczasowe (2006–2010)
7. Czas trwania postępowania w miesiącach (2010)

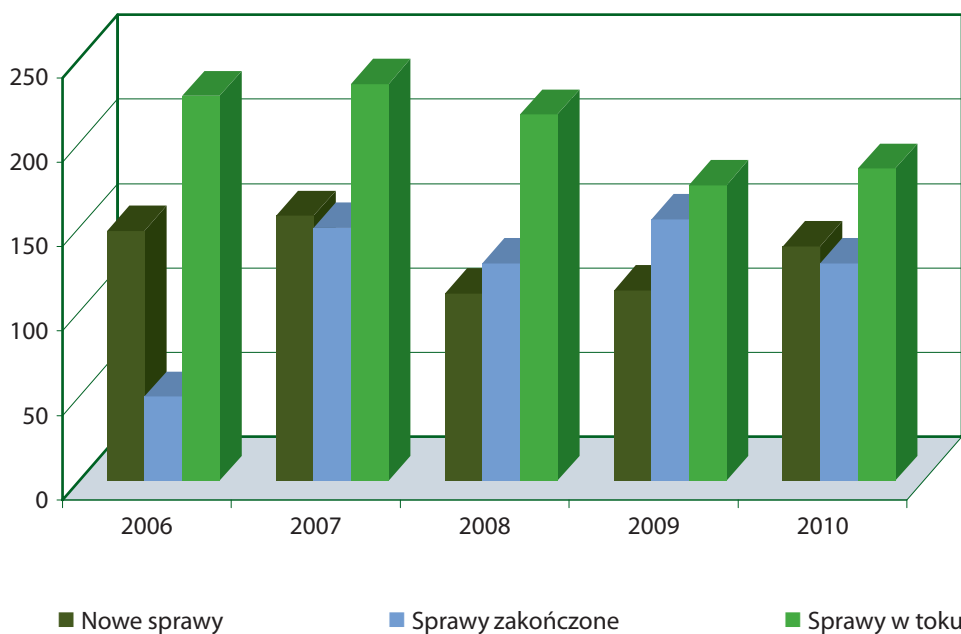
Sprawy w toku na dzień 31 grudnia

8. Skład orzekający (2006–2010)
9. Liczba skarżących (2010)

Różne

10. Orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2006–2010)
11. Wyniki postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2006–2010)

1. *Ogólne zestawienie informacji o działalności Sądu do spraw Służby Publicznej – nowe sprawy, sprawy zakończone, sprawy w toku (2006–2010)*

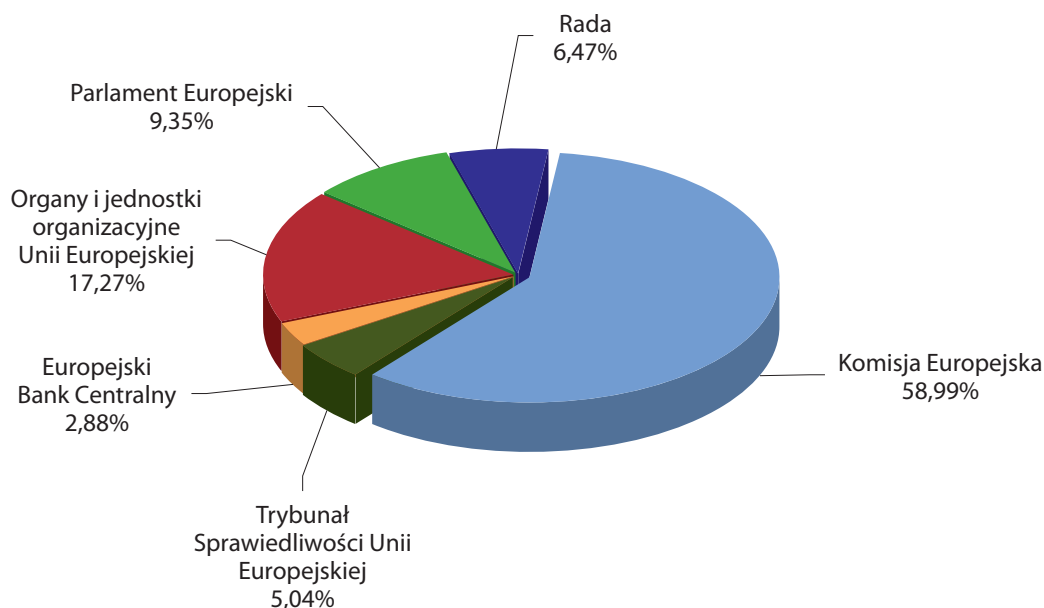
	2006	2007	2008	2009	2010
Nowe sprawy	148	157	111	113	139
Sprawy zakończone	50	150	129	155	129
Sprawy w toku	228	235	217	175	185 ¹

Powyższe liczby (liczby brutto) obejmują wszystkie sprawy, niezależnie od połączeń ze względu na ich powiązanie (każda sprawa opatrzona osobnym numerem = jedna sprawa).

¹ W tym 14 spraw zawieszonych.

2. *Nowe sprawy – procentowy udział spraw w podziale na główne instytucje pozwane (2006–2010)*

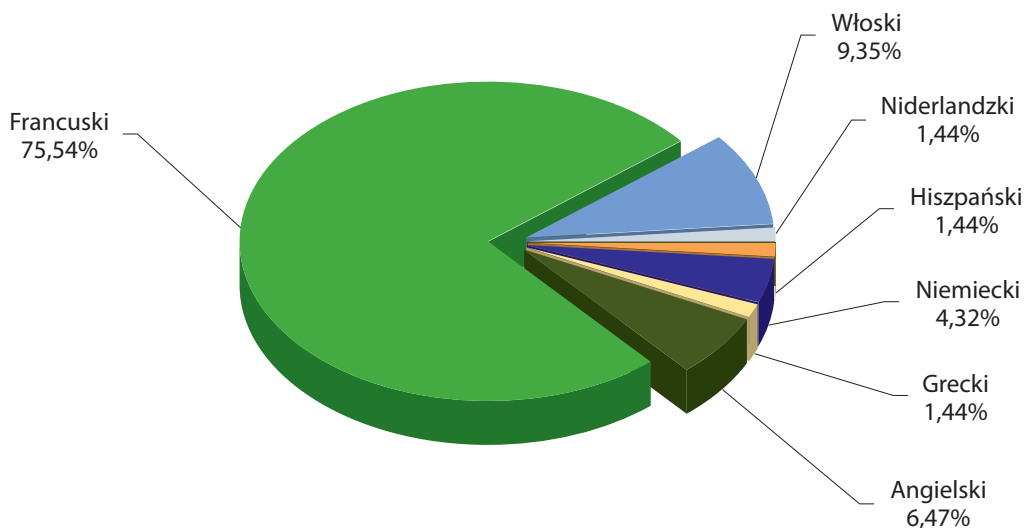
Procentowy udział w nowych sprawach (2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Parlament Europejski	7,48%	15,29%	14,41%	8,85%	9,35%
Rada	5,44%	4,46%	4,50%	11,50%	6,47%
Komisja Europejska	72,79%	63,69%	54,95%	47,79%	58,99%
Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	4,08%	3,82%		2,65%	5,04%
Europejski Bank Centralny		1,27%	2,70%	4,42%	2,88%
Trybunał Obrachunkowy	2,72%	2,55%	5,41%	0,88%	
Organy i jednostki organizacyjne Unii Europejskiej	7,48%	8,92%	18,02%	23,89%	17,27%
Łącznie	100%	100%	100%	100%	100%

3. Nowe sprawy – język postępowania (2006–2010)

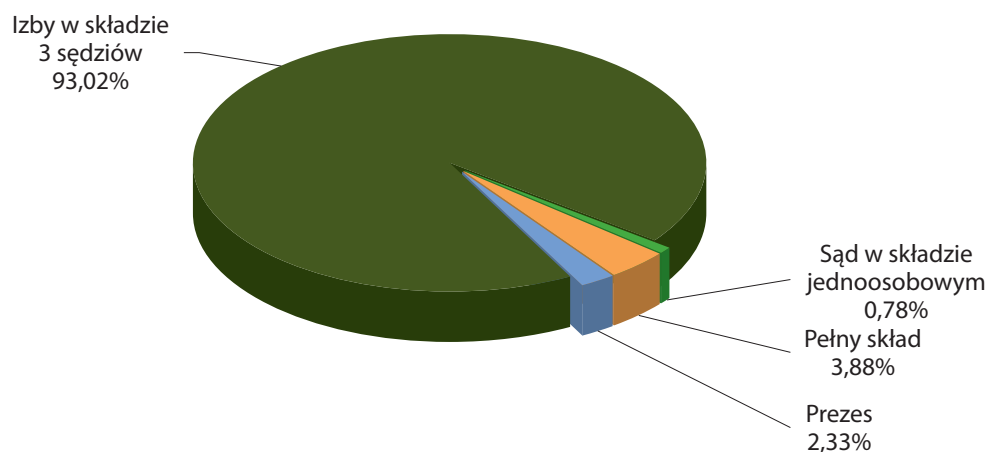
Podział za rok 2010

Język postępowania	2006	2007	2008	2009	2010
Bułgarski		2			
Hiszpański	1	2	1	1	2
Czeski				1	
Niemiecki	2	17	10	9	6
Grecki	3	2	3	3	2
Angielski	8	8	5	8	9
Francuski	113	101	73	63	105
Włoski	10	17	6	13	13
Litewski		2	2		
Węgierski	2	1	1		
Niderlandzki	7	4	8	15	2
Polski			1		
Portugalski			1		
Rumuński		1			
Słoweński	1				
Fiński	1				
Łącznie	148	157	111	113	139

Język postępowania odzwierciedla język, w którym została wniesiona skarga, a nie język ojczysty czy przynależność państwową skarżącego.

4. Sprawy zakończone – wyroki i postanowienia – skład orzekający (2010)

	Wyroki	Zarządzenia o wykreśleniu wskutek ugody ¹	Inne orzeczenia kończące postępowanie w sprawie	Łącznie
Pełny skład	4	1		5
Prezes			3	3
Izby w składzie 3 sędziów	84	11	25	120
Sąd w składzie jednoosobowym	1			1
Łącznie	89	12	28	129

¹ W 2010 r. było jeszcze 12 nieudanych prób zakończenia sprawy ugodą, podjętych z inicjatywy Sądu do spraw Służby Publicznej.

5. Sprawy zakończone – rozstrzygnięcie (2010)

	Wyroki			Postanowienia				Łącznie
	Skargi uwzględnione w całości	Skargi uwzględnione w części	Skargi oddalone w całości, umorzenie	Skargi/Wnioski [oczywiście] niedopuszczalne lub bezzasadne	Ugody zawarte w następstwie działania składu orzekającego	Wykreślenie z innych przyczyn, umorzenie lub przekazanie sprawy	Uwzględnione w całości lub w części wnioski (procedury szczególne)	
Emerytury i renty			3		1			4
Inne		5	2	5	1	2	2	17
Konkursy	3	2	6					11
Obsadzenie stanowiska/ przeniesienie z urzędu		1	1	1				3
Ocena/awans	1	3	5		3	8		20
Postępowanie dyscyplinarne		2						2
Rozwiązanie umowy z pracownikiem	11	4	7	2	1			25
Warunki pracy/urlopy	1	1	1		1			4
Wynagrodzenie i dodatki	2		3		2			7
Zabezpieczenie społeczne/ choroba zawodowa/ wypadki		2	4	1	1	1		9
Zatrudnienie/powołanie/ zaszeregowanie do grupy	2	1	16	1	2	5		27
Łącznie	20	21	48	10	12	16	2	129

6. Środki tymczasowe (2006–2010)

Zakończone postępowania w sprawie wniosków o zastosowanie środków tymczasowych		Rozstrzygnięcie		
		Uwzględnione w całości lub w części	Oddalenie	Wykreślenie
2006	2		2	
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
Łącznie	17	1	14	2

7. Sprawy zakończone – czas trwania postępowania w miesiącach (2010)

		Czas trwania całego postępowania	Czas trwania postępowania bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia
Wyroki		Średni czas trwania	Średni czas trwania
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	81	21,4	19,7
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu ¹	8	62,4	34,9
Łącznie	89	25,1	21

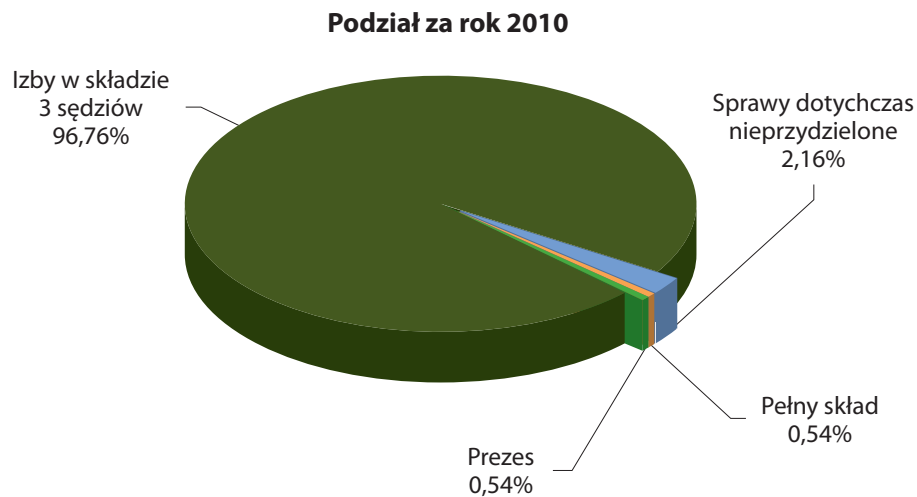
		Czas trwania całego postępowania	Czas trwania postępowania bez czasu trwania ewentualnego zawieszenia
Postanowienia		Średni czas trwania	Średni czas trwania
Sprawy wniesione do Sądu do spraw Służby Publicznej	37	17,1	10,1
Sprawy wniesione pierwotnie do Sądu ¹	3	66,5	28,9
Łącznie	40	20,8	11,5

ŁĄCZNIE OGÓŁEM	129	23,8	18,1
-----------------------	------------	-------------	-------------

Czas trwania wyrażony jest w miesiącach i dziesiątych częściach miesiąca.

¹ Z chwilą rozpoczęcia działalności przez Sąd do spraw Służby Publicznej zostało mu przekazanych przez Sąd Pierwszej Instancji 118 spraw.

8. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – skład orzekający (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Pełny skład	2	3	5	6	1
Prezes	4	3	2	1	1
Izby w składzie 3 sędziów	212	206	199	160	179
Sąd w składzie jednoosobowym					
Sprawy dotychczas nieprzydzielone	10	23	11	8	4
Łącznie	228	235	217	175	185

9. Sprawy w toku na dzień 31 grudnia – liczba skarżących (2010)

Sprawy w toku z największą liczbą skarżących na sprawę

Liczba skarżących	Dziedziny
327 (15 spraw)	Regulamin pracowniczy – Wynagrodzenie – Coroczne dostosowanie wynagrodzeń i emerytur urzędników i innych pracowników – Artykuł 65 regulaminu pracowniczego i załącznik XI do regulaminu pracowniczego – Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) nr 1296/2009 z dnia 23 grudnia 2009 r.
169	Regulamin pracowniczy – Personel EBC – Reforma systemu emerytalnego
35	Regulamin pracowniczy – EBI – Emerytury i renty – Reforma z 2008 r.
26 (3 sprawy)	Regulamin pracowniczy – Zmiana zaszerzegowania – Kandydaci wpisani na listę rezerwy kadrowej konkursu wewnętrznego przed wejściem w życie nowego regulaminu pracowniczego – Zaszerzeganie do grupy na podstawie mniej korzystnych postanowień – Przepisy przejściowe załącznika XIII do regulaminu pracowniczego – Utrata punktów awansu
18	Regulamin pracowniczy – Wynagrodzenie – Członek personelu kontraktowego zatrudniony albo w służbie odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i prewencję, albo na stanowisku odpowiedzialnym za koordynację w nagłych i kryzysowych sytuacjach – Dodatki dla pracowników za regularne pozostawanie w gotowości do pracy – Artykuł 56b regulaminu pracowniczego
16 (2 sprawy)	Regulamin pracowniczy – Członek personelu kontraktowego – Klauzula powodująca rozwiązanie umowy, w przypadku gdy pracownik nie został wpisany na listę rezerwy kadrowej konkursu – Rozwiązanie umowy z pracownikiem
14	Regulamin pracowniczy – Powołanie – Pracownicy przedsiębiorstwa ochrony mienia – Wniosek o uznanie statusu pracowników
13	Regulamin pracowniczy – Członek personelu pomocniczego – Członek personelu tymczasowego – Warunki zatrudnienia – Czas trwania umowy

Określenie „regulamin pracowniczy” obejmuje regulamin pracowniczy urzędników Unii Europejskiej i warunki zatrudnienia innych pracowników Unii.

Całkowita liczba skarżących we wszystkich sprawach w toku

	Razem skarżących	Łącznie spraw w toku
2006	1652	228
2007	1267	235
2008	1161	217
2009	461	175
2010	812	185

10. Różne – orzeczenia Sądu do spraw Służby Publicznej, od których wniesiono odwołanie do Sądu (2006–2010)

	Odwołania¹	Orzeczenia zaskarżalne²	Odsetek odwołań³	Odsetek odwołań, w tym ugody⁴
2006	10	39	25,64%	22,22%
2007	25	107	23,36%	21,93%
2008	37	99	37,37%	34,91%
2009	30	95	31,58%	30,93%
2010	24	99	24,24%	21,62%

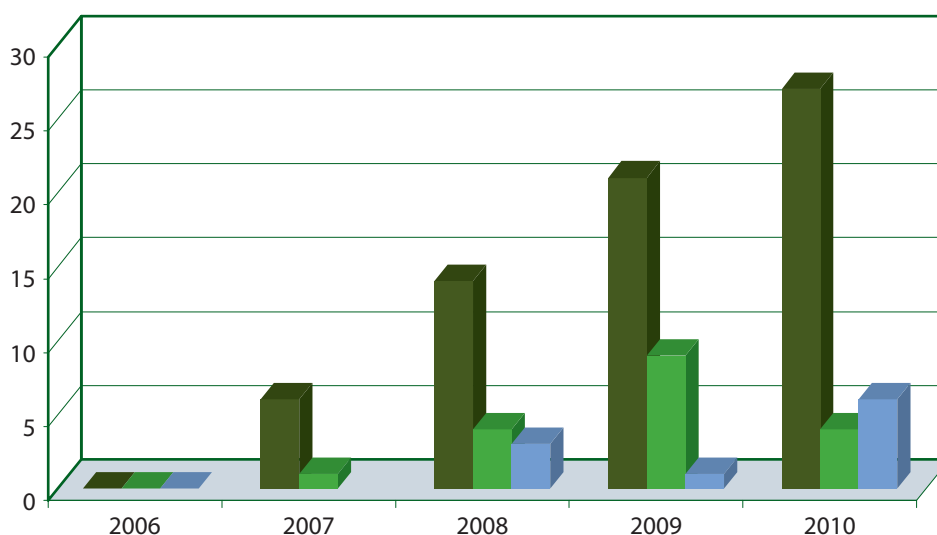
¹ Orzeczenia, od których odwołanie wniosła więcej niż jedna strona, uwzględniono tylko raz. W 2007 r. od dwóch orzeczeń wniesiono po dwa odwołania.

² Wyroki, postanowienia – stwierdzające niedopuszczalność, oczywistą niedopuszczalność lub bezzasadność skargi, postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych, umorzenia postępowania lub oddalenia wniosku o dopuszczenie do sprawy w charakterze interwenienta – ogłoszone lub wydane w roku odniesienia.

³ Ten odsetek może, dla danego roku, nie odpowiadać liczbie zaskarżalnych orzeczeń wydanych w roku odniesienia, ponieważ termin do wniesienia odwołania może przypadać na zbiegu dwóch lat kalendarzowych.

⁴ Sąd do spraw Służby Publicznej stara się realizować postulat prawodawcy, aby ułatwiać polubowne rozwiązywanie sporów. Każdego roku w ten sposób zakończona zostaje pewna liczba spraw. Orzeczenia wydane w tych sprawach nie są „orzeczeniami zaskarżalnymi”, które stanowią podstawę do obliczania „odsetka odwołań” w sprawozdaniu rocznym w odniesieniu do Trybunału i Sądu. O ile „odsetek odwołań” można uznać za przekładający się na „stopień kwestionowania” orzeczeń danego sądu, o tyle odsetek ten oddawałby lepiej rzeczywistą sytuację, gdyby był obliczany z uwzględnieniem nie tylko orzeczeń zaskarżalnych, lecz również orzeczeń niepodlegających zaskarżeniu, ze względu na to, że kończą one spór w drodze ugody. W tej kolumnie przedstawiono właśnie wynik takiego obliczenia.

11. Różne – wynik postępowań odwoławczych toczących się przed Sądem (2006–2010)

■ Oddalenie odwołania
 ■ Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania
 ■ Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania

	2006	2007	2008	2009	2010
Oddalenie odwołania		6	14	21	27
Uchylenie w całości lub w części bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania		1	4	9	4
Uchylenie w całości lub w części z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania			3	1	6
Łącznie		7	21	31	37

Rozdział IV

Spotkania i wizyty

A – Oficjalne wizyty i uroczystości w Trybunale Sprawiedliwości, Sądzie i Sądzie do spraw Służby Publicznej

Trybunał Sprawiedliwości

25–26 stycznia	Delegacja Judiciary of England and Wales, Scotland and Northern Ireland
29 stycznia	Delegacja hiszpańskiej prezydencji grupy Rady ds. Trybunału Sprawiedliwości
7–9 lutego	Delegacja sądu najwyższego Stanów Zjednoczonych Ameryki i profesorów SMU Dedman School of Law
23 lutego	Delegacja Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego
2 marca	M. Šefčovič, zastępca przewodniczącego Komisji Europejskiej
9 marca	A. Merkel, kanclerz Republiki Federalnej Niemiec
22–23 marca	Seminarium dla sędziów z państw członkowskich (Belgii, Bułgarii, Danii, Niemiec, Estonii, Grecji, Cypru, Irlandii, Łotwy, Litwy, Luksemburga, Niemiec, Polski, Portugalii i Zjednoczonego Królestwa)
19 kwietnia	C. Kart, ambasador Republiki Turcji w Wielkim Księstwie Luksemburga
19–21 kwietnia	Delegacja trybunału konstytucyjnego Republiki Słowenii
26 kwietnia	Spotkanie pełnomocników państw członkowskich i instytucji Unii Europejskiej
26–28 kwietnia	Delegacje Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej i Monetarnej Państw Afryki Środkowej (CEMAC), Trybunału Sprawiedliwości Unii Ekonomicznej i Monetarnej Afryki Zachodniej (UEMOA) oraz Trybunału Sprawiedliwości Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)
4 maja	Delegacja Komisji ds. Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych Parlamentu Europejskiego
17–18 maja	Delegacja trybunału konstytucyjnego Republiki Turcji
31 maja	P. Étienne, stały przedstawiciel Republiki Francuskiej przy Unii Europejskiej
3 czerwca	J.M. Bockel, sekretarz stanu w ministerstwie sprawiedliwości Republiki Francuskiej
7–8 czerwca	Symposium i zgromadzenie ogólne Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej
9 czerwca	H. Trüpel, sprawozdawca Komisji Budżetowej Parlamentu Europejskiego
14 czerwca	A. Ronchi, minister spraw europejskich Republiki Włoskiej
20–22 czerwca	Delegacja Hoge Raad Królestwa Niderlandów
28–29 czerwca	Delegacja sądu najwyższego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii (BJRM)
1–2 lipca	Delegacja sądu najwyższego Republiki Chorwacji
6–7 września	„4. Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts”, z udziałem Sabine Leutheusser-Schnarrenberger, minister sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
20–22 września	Delegacja najwyższej rady sądownictwa i krajowego instytutu sądownictwa Rumunii

7 października	T. de Majazière, minister spraw wewnętrznych Republiki Federalnej Niemiec
7 października	L. Barfoed, minister sprawiedliwości Królestwa Danii
7 października	K. Jäger, ambasador Księstwa Liechtensteinu w Królestwie Belgii i przy Unii Europejskiej
12 października	Stała delegacja Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy (CCBE)
25 października	M. Radović, minister sprawiedliwości Czarnogóry oraz A.A. Pejović, ambasador Czarnogóry przy Unii Europejskiej
8 listopada	L. Mosar, przewodniczący izby deputowanych Wielkiego Księstwa Luksemburga i członkowie komisji prawnej izby deputowanych Wielkiego Księstwa Luksemburga
8–9 listopada	Delegacja EU Select Committee of the House of Lords
10 listopada	A. Pipan, ambasador Republiki Słowenii w Królestwie Belgii i w Wielkim Księstwie Luksemburga
15 listopada	Seminarium dla sędziów państw członkowskich (Republiki Czeskiej, Hiszpanii, Francji, Włoch, Węgier, Malty, Austrii, Rumunii, Słowenii, Słowacji, Finlandii i Szwecji)
18 listopada	Delegacja sędziów z Królestwa Arabii Saudyjskiej, której przewodniczył książę Dr. Bandar bin Salman bin Mohammed Al Saud, doradca królewski, prezes saudyjskiego zespołu arbitrażowego
23 listopada	M. Manevski, minister sprawiedliwości Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii (BJRM) i ambasador Nikola Poposki, szef przedstawicielstwa BJRM przy Unii Europejskiej
24–25 listopada	K. Prost, mediator z Komitetu ds. rezolucji 1267 Rady Bezpieczeństwa ONZ
2 grudnia	J.U. Hahn, wicepremier i minister sprawiedliwości, integracji i spraw europejskich Hesji (Niemcy)

Sąd

29 stycznia	Wizyta delegacji hiszpańskiej prezydencji grupy Rady ds. Trybunału Sprawiedliwości
7–9 lutego	Wizyta delegacji sądu najwyższego Stanów Zjednoczonych Ameryki i profesorów uniwersyteckich
23 lutego	Wizyta delegacji Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego
16 marca	Wizyta delegacji Comisión nacional de la Competencia (Hiszpania)
26 kwietnia	Spotkanie pełnomocników państw członkowskich i instytucji Unii Europejskiej
12 października	Wizyta delegacji Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy (CCBE)
27 października	Wizyta N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich
28 października	Wizyta członków trzech sądów w Villa Vauban
8 listopada	Wizyta przewodniczącego izby deputowanych Wielkiego Księstwa Luksemburga i członków komisji prawnej izby deputowanych Wielkiego Księstwa Luksemburga

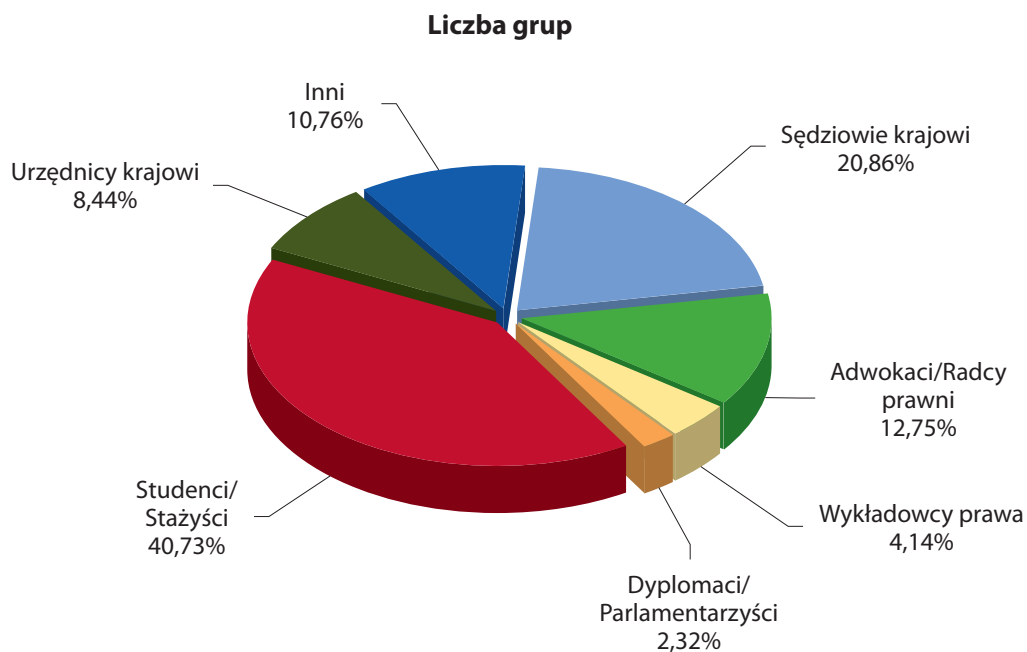
8–9 listopada	Wizyta delegacji EU Select Committee of the House of Lords (Zjednoczone Królestwo)
24–25 listopada	Wizyta K. Prost, mediator z Komitetu ds. rezolucji 1267 Rady Bezpieczeństwa ONZ
2 grudnia	Wizyta J.U. Hahn, wicepremiera i ministra sprawiedliwości, integracji i spraw europejskich Hesji (Niemcy)

Sąd do spraw Służby Publicznej

25 marca	Wizyta M. de Soli Domingo, mediator Komisji Europejskiej
20 kwietnia	Wizyta A. Schneebalga, adwokata i mediatora
30 września	Wizyta A. Zacka, prezesa sądu administracyjnego Azjatyckiego Banku Rozwoju
1 października	Symposium z okazji 5. rocznicy powstania Sądu do spraw Służby Publicznej
26 października	Wizyta N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich

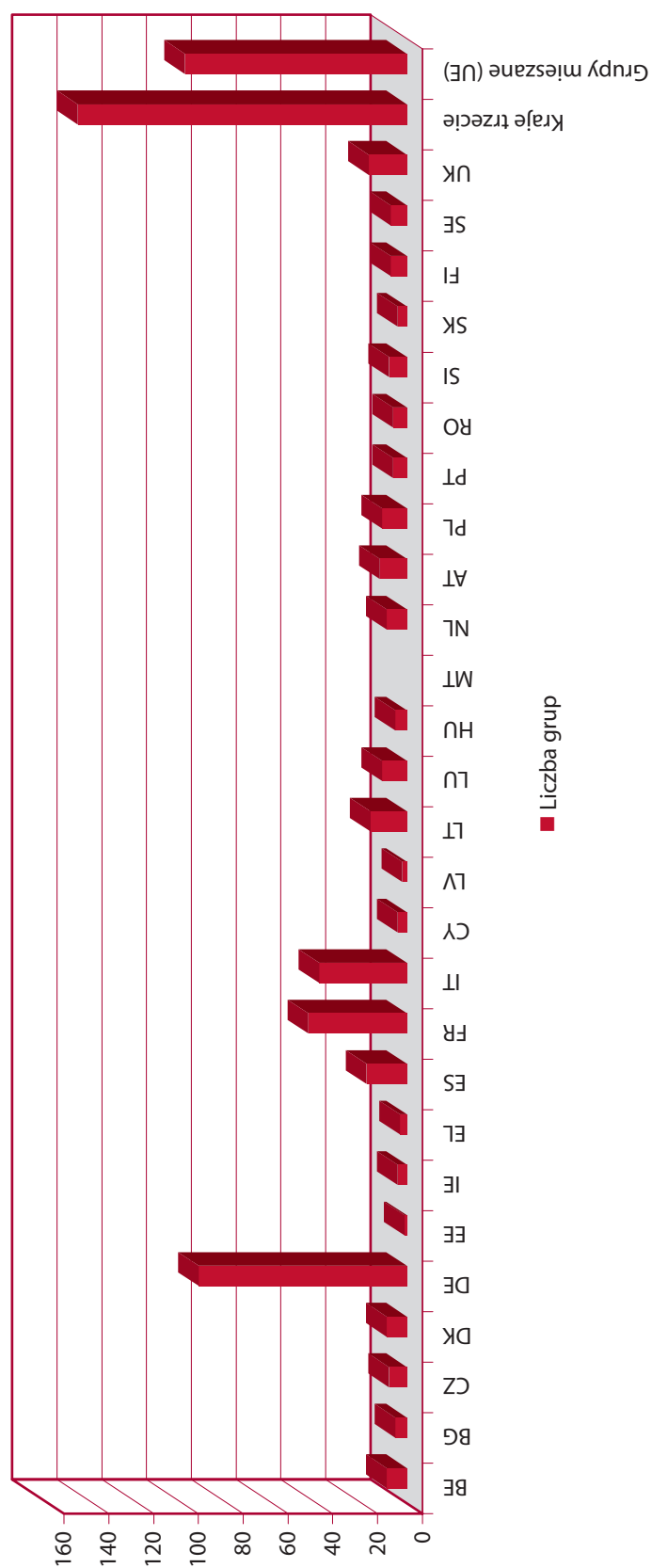
B – Wizyty naukowe (2010)

1. Podział według rodzaju grup

	Sędziowie krajowi	Adwokaci/Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci/Parlamentarzyści	Studenci/Stażyści	Urzędnicy krajowi	Inni	W sumie
Liczba grup	126	77	25	14	246	51	65	604

2. Wizyty naukowe – podział według państw członkowskich (2010)

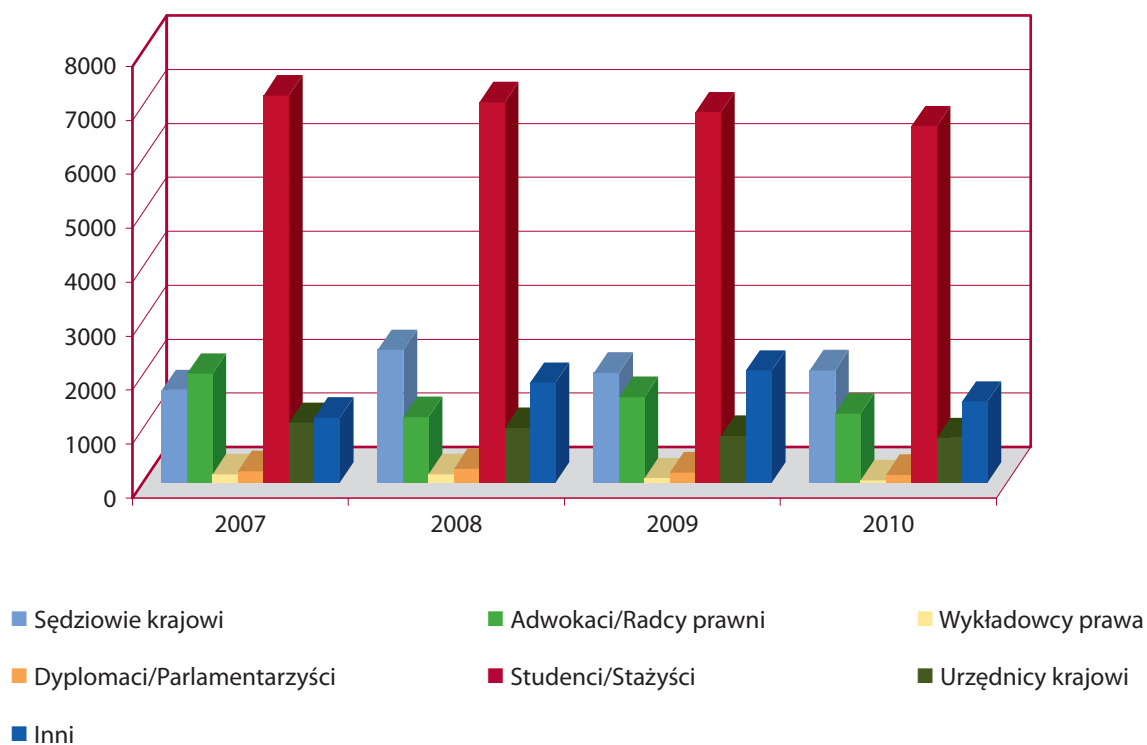
	Liczba odwiedzających							Liczba grup	
	Sędziowie krajowi	Adwokaci/ Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci/ Parlamentarzyści	Studenci/ Stażyści	Urzednicy krajowi	Inni	W sumie	Liczba grup
BE	10				208	25	32	275	9
BG	59	35						94	5
CZ	15	24			84			123	8
DK	5	24			100	21	29	179	9
DE	291	260		56	795	166	606	2174	93
EE		40						40	1
IE	16				48			64	4
EL	12				35			47	3
ES	97	71	19		128		51	366	18
FR	176	65			534	12	143	930	44
IT		23	10		597			630	39
CY	8				16			24	4
LV		11						11	2
LT			11		5			16	16
LU	23				63	49	102	237	11
HU	78		6		39			123	5
MT								0	0
NL	32	57			39	23	25	176	9
AT		16			144		79	239	12
PL	62	94			21		35	212	11
PT	135				2			137	6
RO	16						4	20	6
SI					93	5		98	8
SK	42				12			54	4
FI	11			27	60		40	138	7
SE	93	13				27	12	145	7
UK	58	35	1		109			203	17
Kraje trzecie	368	81		56	1414	95	175	2189	147
Grupy mieszane (UE)	480	439		7	2061	407	174	3568	99
W sumie	2087	1288	47	146	6607	830	1507	12 512	604

3. Wizyty naukowe – sędziowie krajowi (2010)

Seminaria

BE	8	DK	4	IE	4	FR	16	LV	2	HU	8	AT	6	RO	8	FI	4
BG	3	DE	17	EL	7	IT	19	LT	4	MT	1	PL	16	SI	2	SE	5
CZ	8	EE	2	ES	12	CY	2	LU	2	NL	7	PT	8	SK	4	UK	11
W sumie										190							

4. Tendencje w zakresie liczby i rodzaju odwiedzających (2007–2010)

Liczba odwiedzających

	Sędziowie krajowi	Adwokaci/Radcy prawni	Wykładowcy prawa	Dyplomaci/Parlamentarzyści	Studenci/Stażyscy	Urzędnicy krajowi	Inni	W sumie
2007	1719	2025	157	213	7178	1111	1206	13 609
2008	2463	1219	156	262	7053	1016	1854	14 023
2009	2037	1586	84	193	6867	870	2078	13 715
2010	2087	1288	47	146	6607	830	1507	12 512

C – Uroczyste posiedzenia

1 lutego	Uroczyste posiedzenie dla uczczenia pamięci rzecznika generalnego Dámasa Ruiza-Jaraba Colomera
8 marca	Uroczyste posiedzenie dla uczczenia pamięci członków Trybunału Sprawiedliwości, Lorda Slynna of Hadleya, Kaia Bahlmanna i Manuela Dieza de Velasca
15 marca	Uroczyste posiedzenie dla uczczenia pamięci Hansa Junga, byłego sekretarza Sądu Pierwszej Instancji
3 maja	Uroczyste posiedzenie z okazji uroczystego zobowiązania przewodniczącego i członków Komisji Europejskiej, z udziałem Wielkiego Księcia i Wielkiej Księżnej oraz J. Buzka, przewodniczącego Parlamentu Europejskiego
10 czerwca	Uroczyste posiedzenie z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędziego C.W.A. Timmermansa oraz objęcia urzędu sędziego Trybunału przez S. Prechal
28 czerwca	Uroczyste posiedzenie z okazji uroczystego zobowiązania nowych członków Europejskiego Trybunału Obrachunkowego
13 września	Uroczyste posiedzenie z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędziego A.W.H. Meija oraz objęcia urzędu sędziego Sądu przez M. van der Woudego
6 października	Uroczyste posiedzenie z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędziego P. Kūrisa i objęcia urzędu sędziego Trybunału przez E. Jarašiūnasa, oraz zakończenia urzędowania i odejścia sekretarza Trybunału R. Grassa i objęcia urzędu sekretarza Trybunału przez A. Calota Escobara
25 października	Uroczyste posiedzenie z okazji uroczystego zobowiązania C. Ashton, wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej, wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz N. Diamandourosa, europejskiego rzecznika praw obywatelskich, a także z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędziego M. Vilarasa i objęcia urzędu sędziego Sądu przez D. Gratsiasa
26 listopada	Uroczyste posiedzenie z okazji zakończenia urzędowania i odejścia sędziego M. Ciucăgo i objęcia urzędu sędziego Sądu przez A. Popescu

D – Wizyty lub udział w oficjalnych uroczystościach

Trybunał Sprawiedliwości

4 stycznia	(Bruksela) Reprezentacja Trybunału na przyjęciu noworocznym Cour de cassation
11 stycznia	(Bruksela) Reprezentacja Trybunału na przyjęciu noworocznym Conseil d'État
14 stycznia	(Tartu) Reprezentacja Trybunału na obchodach 90. rocznicy utworzenia sądu najwyższego Republiki Estońskiej
18 stycznia	(Paryż) Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu z okazji rozpoczęcia roku sądowego Cour d'appel w Paryżu
29 stycznia	(Strasburg) Udział delegacji Trybunału w seminarium „La Convention vous appartient” i w uroczystym posiedzeniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
29 stycznia	(Rzym) Reprezentacja Trybunału na uroczystości rozpoczęcia roku sądowego Corte Suprema di Cassazione
4–6 lutego	(Lozanna) Wizyta delegacji Trybunału w sądzie federalnym Konfederacji Szwajcarskiej
8 lutego	(Helsinki) Reprezentacja Trybunału na oficjalnych obchodach 15. rocznicy przystąpienia Republiki Finlandii do Unii Europejskiej, na zaproszenie Eikki Kosonena, kierownika Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Finlandii
9 lutego	(Berlin) Reprezentacja Trybunału na „Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2010”, na zaproszenie Sabine Leutheusser-Schnarrenberger, minister sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
12 lutego	(Luksemburg) Noworoczna audyencja dla delegacji Trybunału Sprawiedliwości na dworze Wielkiego Księcia
7–11 marca	(Sydney) Reprezentacja Trybunału na 10. kongresie Międzynarodowego Stowarzyszenia Najwyższych Sądów Administracyjnych
15 marca	(Strasburg) Udział prezesa Trybunału w wysłuchaniu Jeana-Paula Costy, prezesa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zorganizowanym przez Europejski Komitet Praw Społecznych
18 marca	(Bruksela) Reprezentacja Trybunału na przesłuchaniu zorganizowanym przez Komisję Spraw Konstytucyjnych Parlamentu Europejskiego na temat „Aspekty instytucjonalne przystąpienia Unii Europejskiej do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”
19 marca	(Dublin) Udział prezesa Trybunału w sympozjum Sieci Prezesów Sądów Najwyższych Państw Członkowskich Unii Europejskiej na temat „Praktyczne aspekty niezawisłości wymiaru sprawiedliwości”
14 kwietnia	(Warszawa) Reprezentacja Trybunału na Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego
17–18 kwietnia	(Warszawa) Reprezentacja Trybunału na uroczystościach pogrzebowych Lecha Kaczyńskiego, prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
23 kwietnia	(Luksemburg) Reprezentacja Trybunału na dorocznej konferencji EELA (European Employment Lawyers Association)

8–10 maja	(Praga, Brno) Udział prezesa Trybunału i reprezentacja Trybunału w trakcie wizyty na zaproszenie Ivy Brožovej, prezes sądu najwyższego Republiki Czeskiej
9 maja	(Strasburg) Reprezentacja Trybunału na obchodach 60. rocznicy Deklaracji Roberta Schumana w siedzibie Parlamentu Europejskiego
19–22 maja	(Rzym) Reprezentacja Trybunału na międzynarodowej konferencji na temat „Global Environmental Governance”, zorganizowanej przez ICEF (International Court of the Environmental Foundation)
3–4 czerwca	(Londyn) Reprezentacja Trybunału na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa na temat „Vers une culture judiciaire européenne”
6–8 czerwca	(Luksemburg) Reprezentacja Trybunału na sympozjum na temat „Prévenir des arriérés dans la justice administrative” oraz na posiedzeniu zarządu i zgromadzenia ogólnego Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej
10 czerwca	(Warszawa) Reprezentacja Trybunału na obchodach 25. rocznicy utworzenia Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej
23 czerwca	Święto narodowe Luksemburga, uroczyste Te Deum i przyjęcie na dworze Wielkiego Księcia
1 lipca	(Wilno) Reprezentacja Trybunału na uroczystościach pogrzebowych A. Brazauskasa, byłego prezydenta Republiki Litewskiej
24 lipca	(Ateny) Przyjęcie u prezydenta Republiki Greckiej z okazji 36. rocznicy przywrócenia republiki
16 sierpnia	(Valletta) Reprezentacja Trybunału na uroczystościach pogrzebowych G. de Marca, byłego prezydenta Republiki Malty
17 września	(Saragossa) Reprezentacja Trybunału na konferencji REGLEG („Access of regions with legislative powers to the European Court of Justice”)
26–27 września	(Karlsruhe) Oficjalna wizyta delegacji Trybunału w Bundesverfassungsgericht
1 października	(Londyn) Reprezentacja Trybunału na Opening of the Legal Year, na zaproszenie Lord Chancellor
1 października	(Wiedeń) Reprezentacja Trybunału na „Jubiläum – 90-jähriges Bestehen der Bundesverfassung Österreichs”
3 października	(Brema) Reprezentacja Trybunału na uroczystościach w ramach „Tag der Deutschen Einheit”
21–23 października	(Bratysława) Oficjalna wizyta w sądach najwyższego szczebla Republiki Słowackiej, na zaproszenie Štefana Harabina, prezesa sądu najwyższego Republiki Słowackiej, oraz spotkanie z przedstawicielami parlamentu i rządu
22–23 października	(Luksemburg) Reprezentacja Trybunału na konferencji „Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives”, zorganizowanej przez Institut universitaire international Luxembourg
3–6 listopada	(Madryt) Udział w 24. kongresie FIDE
18 listopada	(Sofia) Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu z okazji 130. rocznicy utworzenia najwyższego sądu kasacyjnego Republiki Bułgarii

18 listopada	(Louvain) Reprezentacja Trybunału na „Conference for the 25 th anniversary of the EIA Directive”, zorganizowanej przez Komisję Europejską (DG ds. Środowiska)
18 listopada	(Luksemburg) Reprezentacja Trybunału na uroczystym posiedzeniu z okazji objęcia przez Roberta Bievera stanowiska Procureur général d'État sądu najwyższego Luksemburga
22 listopada	(Bruksela) Reprezentacja Trybunału na posiedzeniu zarządu Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej
25 listopada	(Luksemburg) Reprezentacja Trybunału na nadzwyczajnej sesji akademickiej z okazji 40. rocznicy powstania Fondation du Mérite Européen

Sąd

1 stycznia	(Valletta) Reprezentacja Sądu na przyjęciu u prezydenta Republiki Malty z okazji tradycyjnej ceremonii składania życzeń noworocznych
14 stycznia	(Tartu) Reprezentacja Sądu na obchodach 90. rocznicy utworzenia sądu najwyższego Republiki Estońskiej
9 lutego	(Berlin) Reprezentacja Sądu na przyjęciu „Rechtspolitischer Neujahrsempfang 2010” zorganizowanym przez ministra sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec
12 lutego	Reprezentacja Sądu na noworocznej audycji dla delegacji Trybunału Sprawiedliwości na dworze Wielkiego Księcia
9 kwietnia	(Wilno) Reprezentacja Sądu na uroczystym kongresie sędziów, zorganizowanym przez prezes rady sędziowskiej Republiki Litewskiej z okazji dwudziestolecia przywrócenia istnienia państwa litewskiego oraz 15. rocznicy przywrócenia sądu apelacyjnego Republiki Litewskiej i sądów okręgowych
16–18 kwietnia	Reprezentacja Sądu na uroczystościach państwowych dla uczczenia pamięci Lecha Kaczyńskiego, prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, i jego małżonki
12 maja	(Madryt) Udział w „Día Europeo de la Competencia”, zorganizowanym przez Comisión Nacional de la Competencia
1 czerwca	(Rzym) Reprezentacja Sądu na przyjęciu u prezydenta Republiki Włoskiej z okazji święta narodowego
23 czerwca	(Luksemburg) Reprezentacja Sądu na obchodach luksemburskiego święta narodowego, uroczyste Te Deum i przyjęcie na dworze Wielkiego Księcia
24 lipca	(Ateny) Reprezentacja Sądu na przyjęciu u prezydenta Republiki Greckiej z okazji 36. rocznicy przywrócenia republiki
16–19 września	(Berlin) Udział w „Seminar for the EU and US judiciary” pod patronatem Justice Antonina Scalia z sądu najwyższego Stanów Zjednoczonych Ameryki i sędziego A. Borga Bartheta, zorganizowanym przez instytut badawczy „Mentor group” w Bostonie
1 października	Reprezentacja Sądu na uroczystych obchodach 90. rocznicy uchwalenia konstytucji Republiki Austrii
1 października	(Londyn) Reprezentacja Sądu na ceremonii rozpoczęcia roku sądowego w Westminster Abbey

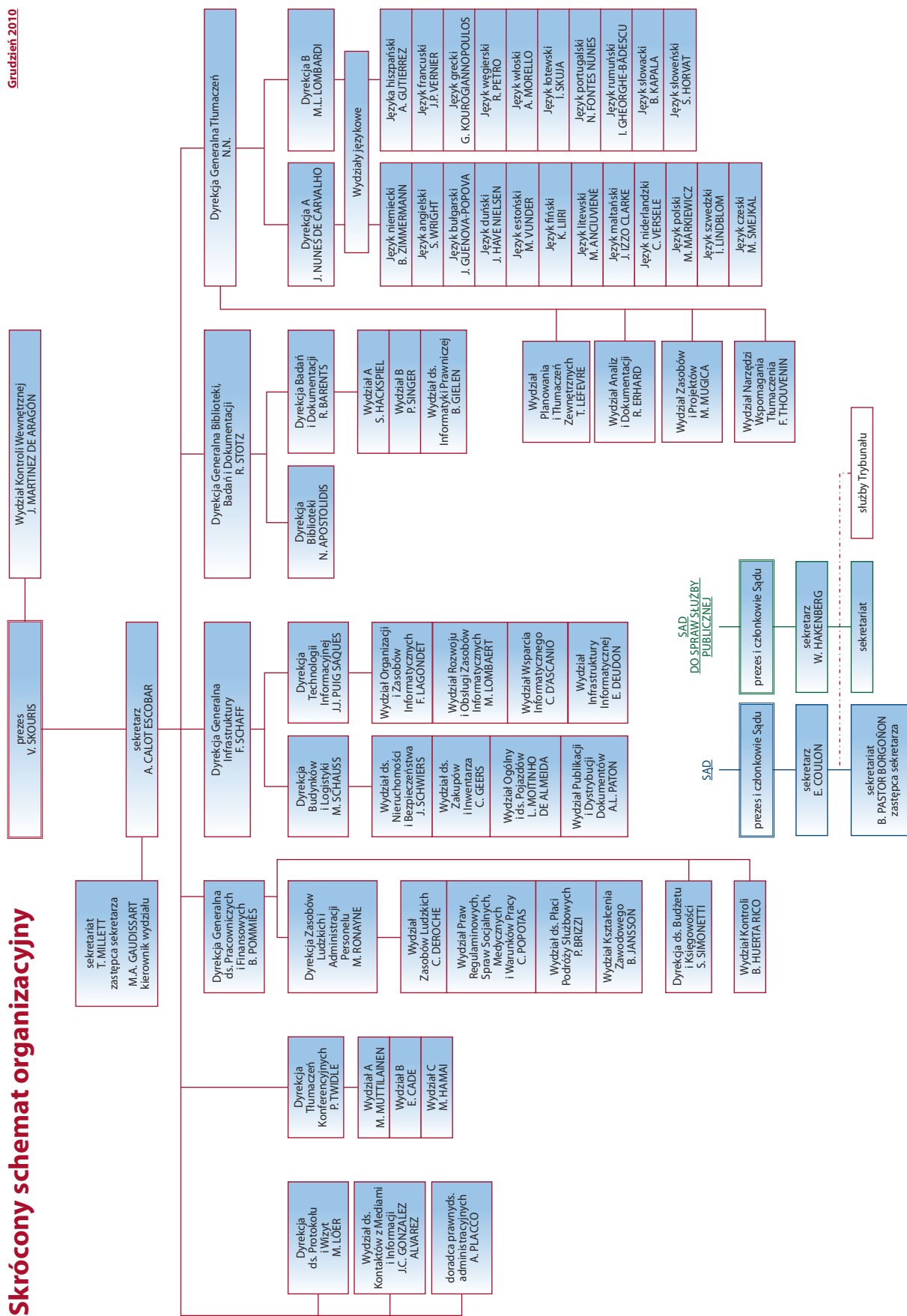
3 października	Reprezentacja Sądu na przyjęciu u prezydenta Republiki Federalnej Niemiec z okazji święta narodowego
22–23 października	(Luksemburg) Reprezentacja Sądu na konferencji „Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives”, zorganizowanej przez Institut universitaire international Luxembourg
28–29 października	(Paryż) Reprezentacja Sądu na uroczystym posiedzeniu z okazji objęcia przez R. Grassa stanowiska conseiller w Cour de cassation, z udziałem pierwszego prezesa Cour de cassation
3–6 listopada	(Madryt) Reprezentacja Sądu na 24. kongresie FIDE
25 listopada	(Luksemburg) Reprezentacja Sądu na nadzwyczajnej sesji akademickiej z okazji 40. rocznicy powstania Fondation du Mérite Européen
6 grudnia	Reprezentacja Sądu na oficjalnym przyjęciu u prezydenta Republiki Finlandii i jej małżonka z okazji święta niepodległości Republiki Finlandii

Sąd do spraw Służby Publicznej

23 marca	(Waszyngton) Udział sekretarz W. Hakenberg w symposium z okazji 30. rocznicy powstania sądu administracyjnego Banku Światowego
15 grudnia	(Genewa) Spotkanie sędziów H. Tagarasa i H. Kreppla z sędziami sądu administracyjnego ONZ (United Nations Dispute Tribunal)
16 grudnia	(Genewa) Wizyta sędziego H. Kreppla w sądzie administracyjnym Międzynarodowej Organizacji Pracy

Skrócony schemat organizacyjny

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Sprawozdanie roczne 2010 – Przegląd działalności Trybunału Sprawiedliwości, Sądu oraz Sądu do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej

2011 — 258 s. — 21 x 29,7 cm

Numer katalogowy: QD-AG-11-001-PL-C

ISBN 978-92-829-1034-4

doi:10.2862/47295

ISSN 1831-8533

■ Urząd Publikacji

ISBN 978-928291034-4

9 789282 910344

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- w przedstawicielstwach i delegaturach Komisji Europejskiej (dane kontaktowe można uzyskać pod adresem <http://ec.europa.eu> lub wysyłając faks pod numer +352 2929-42758)

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)

Płatne subskrypcje (np. *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, zbiory orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej):

- u dystrybutorów Urzędu Publikacji Unii Europejskiej (http://publications.europa.eu/others/agents/index_pl.htm)

